KOVÁCH ALADÁR

A MINDSZENTY PER ÁRNYÉKÁBAN

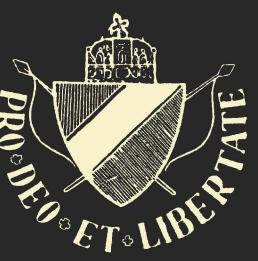

ARCHIVUM HUNGARICUM

PRO DEO ET LIBERTATE

ANNO 1949

KOVÁCH ALADÁR

A MINDSZENTY PER ÁRNYEKÁBAN

DOKUMENTUMOK
PÁSZTORLEVELEK
RENDŐRI UTASITÁSOK
TILTAKOZÁSOK
JEGYZETEK

ARCHIVUM HUNGARICUM

Minden szerzői és kiadói jog az ARCHIVUM HUNGARICUM tulajdona.
Postai cime: INNSBRUCK, Postfach 1, Archivum Hungaricum, AUSTRIA
Published under Eucom Civil Affairs Division. Autorisation No. UNDP 330.
Publisher: DR. LIPPÓCZY MIKLÓS GÁBOR Bad Wörishofen, Postfach 200.
Circulation: 10.000
Rotationsdruck der Verlagsdruckerei Dietrich und Schuster, Memmingen

ÚJ BUJDOSÓ KÖNYV

(ELŐSZÓKÉNT)

Ez a könyv nem jut el Magyarországra. Megszületése mégis sorsszerű: a világon szétszóródott magyarságot akarja tájékoztatni. A Kardinális megtörtetésével Krisztus Misztikus Testét sebezte meg a Szovjet. Világüggyé vált. S a világ minden nyelvén jelennek is meg tanulmányok, röpiratok, könyvek Mindszentyről. Magyarul ez az egyetlen, amit az olvasó most kézben tart.

Az a vidéki plébános, aki a német megszállás idején püspök lesz, az orosz uralom alatt hercegprimás, hogy az államfő nélkül maradt nép lelki kormányzójává váljék, aki az örök sziklán áll, de egy ezeréves ország és kilenc millió magyar lebírhatatlan életakaratából meríti erejét, — ennek a vidéki plébánosnak az ügye nagyon a mi ügyünk.

Sok motivum van, amit a világ nem lát, amit csak mi tudunk.

A látszat ez: a legitimizmus a szovjettől kap egy fekete-sárga összeesküvőt.

A valóság ez: a nyugati életforma védelme folyik a Kárpátok alatt. A történelmi erők utolsó ellenállási felzárkózása a megsemmisítő áradattal szemben. Ezen belül a magyar államszerkezet eszmei védelméről van szó: történelmi reintegrálódás, a szentkorona—gondolat védelme.

Mindezek eszmei fenntartások. Bármilyen további fejezet, pozitiv politikai lépés a szuverénitását visszanyerő magyar állam, a teljes magyar nemzet belső ügye.

Mindszenty Pázmány Péter utóda az érseki székben és nem Kolonics Lipót. Legyünk tisztában ezzel. Mindszenty tudja, hogy a magyar katholicizmus erőinek csodálatos kegyelmi áradása s a történelmi pillanat meghozza a lehetőségét, hogy évezredes missziós, apostoli szerepét a Dunamedencében a maga arányaival betöltse. A magyar katholicizmus századok óta most válik olyan erővé, hogy kikerülhessen a bajor-osztrák katholicizmus árnyékából, visszakapja történelmi szerepét és sajátos feladatait a Kárpátok alatt maga oldja meg. Mindezt most mondjuk el, amikor a magyar katholicizmust a katakomba felé szoritja a szovjet és amikor a magyar egyház feje börtönben van. De ez a pillanat hozta meg azt, hogy magyarnak és katholikusnak lenni egyet jelent, a mély, tiszta harmóniát a tömegek lelkében s a jövő megmutatja, mit jelent földalatti mozgalommá kényszeriteni azokat a szellemi és tömegerőket, amelyeket Krisztus Tábornok irányit.

Maga a könyv elsősorban a hercegprimást akarja beszéltetni: négy év küzdelmeinek nemes dokumentumait, a Pásztorleveleket, tiltakozásait, elvi megnyilatkozásait. A kommentárok a sürü, nehéz légkört idézik, amelyben

ezek a megnyilatkozások napvilágot láttak, a sötétség hatalmainak megvillanó arcélét, a diabolikus erők felsorakozását. Vázlatok ezek a kommentárok, maguk is a menekülés tragikus reménytelenségében készültek, állomás-misziók szalmazsákjain, kis kávéházak asztalán. Apró sátánok hurkokat vetettek itt is, nem adtak oda forrásmunkákat, de ugyanakkor százszoros erővel áramlani kezdett az áldozatkészség és jóság melege: a genfi református magyar diákok megküldték az Új Ember szükséges számait, barakok mélyén számüzött magyar családok másoltak heteken át kéziratokat s ami ennek a csodálatos kenyérszaporitásnak, — hogy ott legyen ez a könyv tizezer magyar család asztalán — legtündöklőbb mozzanata: **megjelentek, jöttek a katonák, a szétszórt sereg fegyvertelen harcosai, jöttek segiteni.**

Milyen félelmes élmény hazátlan katonát látni! A törött toll és törött kard a Haza legnagyobb szomorusága.

Rákóczi régi hivása szólal meg: **Pro Deo et libertate.** Fegyverünk az **Ige**, kohéziónk: lélek és vér, emlék és jövő, az hogy magunk vagyunk s hogy szólnunk kell a halottak helyett, a börtönök lakói helyett.

A Bajtársi Közösség viszi szét ezeket a könyveket az idegen csillagok alatt élő magyarokhoz.

Ha szólunk is, sok mindenről hallgatni kell: az égő jelenről beszél a könyv s otthon mindenki túsz. Úgy irtam minden sorát, hogy hősének sugárzó szeme a kezemen volt, azzal a felelősséggel és becsülettel, hogyha az isteni kegyelem megengedi, hogy egyszer kezébe vehesse, minden vesszőt és pontot a helyén találjon.

München, 1949. Husvétján.

KOVÁCH ALADÁR

HALÁL A SÍNEKEN

(DÓZSA ATTILA TŰNŐ ALAKJÁNAK)

Színhely: Bécs, Aspang pályaudvar, karácsony este 1948-ban. Havas eső esik. Az állomás-misszió zsufolt szobája. A menyezetig fel barakágyak, szalmazsákokon menekülők. A sarkokban családok, emberkupacok, későn jöttek s már nem jutott ágy. A nővér beirja az ujonnan jövőket; ma este is tizenhét ember került ide erre a kis szárnyvonal állomásra.

Az ajtó előtt, mint óriási méretü betolható diszletek: a pályaudvar romjai. Angol zóna ez. A szomszédos épen maradt szobában az őrség, néhány fiatal angol katona. Húsz évesek. A rádió állandóan szól, a hang bizseregve bugyborékolva jön át a falon. Jézus születésnapja van, mindenfelé kórusok énekelnek a rádió étherében.

Este 11 óra; már csak a kislámpa ég a nővér asztalánál. Apró vaskályhán tea fő. A kályha mellett törzshelyén ül a Professzor. Csendben előadást tart a ma jötteknek. A kályha körül magasra tartott átázott lábak gőzölögnek. A sürü, nehéz levegő, mintha főne a szuszogástól, de az emberek legtöbbje nem alszik. Égő szemek figyelnek a sötétből.

Professzor: /Jogász, katedrája volt Magyarországon, három éve él emigrációban, mindene elveszett, a tudománya itt nem kell senkinek; három év óta egy fillért sem keresett, táborba nem megy, itt akar a határ közelében lenni. Kicsit bomlott már, mániákus, mindenki tovább vándorol innen, ő marad. Vérző körmökkel tapad a leszakadt parthoz, Magyarországhoz. Itt bujkál, fejlődő elméleteivel három év óta Bécsben, karitász akciók dobják át kegyeletesen egymásnak. Éjszakánként az állomás-misszlók vendége: itt találkozik a menekülő Magyarországgal, remegő figyelemmel hallgatja az embereket, rajtuk át néz át a határon. És többet tud Magyarországról, mint az otthoniak./

Az Ismeretlen futár: /Ma jött; a nővér beirta az adatait, de van-e egy is valóságos közöttük? A szomoru bárka törzslakói körülállják s a professzor is neki magyaráz./

Professzor: Hát nem látják az otthoniak a mértani tervszerüséget, ahogy ezek dolgoznak? Lépésről-lépésre, céltudatosan. És nem látják, hogy mire tör ez? Mi kell még? A munkás nem lát? Sztrájkjog nincs, de van bányahalál. A kürtök szólnak, a rabszolgákat hajtják. A munkások hiszik azt, hogy ez az ő uralmuk?

Kékharisnya: /sárga cipőben feltünő kék harisnya a kályhakörüli lábkollekcióban. Tulajdonosa egy rongyos fiatal ember. Hanyagul odaszól az ismeretlenhez./ Nincsenek papirjai, ugye?

Ismeretlen: /Gondolkozva néz cigarettája füstjébe./

Kékharisnya: Felszerelem. A legolcsóbban. A legnagyobb összeköttetéseim vannak.

Unott fiatalember: /Közbeszól/ Még tájékozódnia kell.

Kékharisnya: Majd én tájékoztatom. Hová akar menni? Mi akar lenni? Birja a klimát?

Ismeretlen: /Csak a tekintete kérdi: milyen klimát?/

Kékharisnya: Nem a Rivierérát. A klimát. A trópuson. Nős? Visszere van? A fogai jók, látom. Nagy lehetőségei vannak Ugandával. Az ugandai konzul a napokban jön. Remek vonalam van hozzá, elviszem magát. Van egy cigarettája?

Ismeretlen: /Némán megkínálja./

Kékharisnya: Uganda óriási lehetőségek előtt áll. Persze az uttörést vállalni kell. Van hangja? Jó lenne, ha betanulná a himnuszukat: Ó Uganda! Our home and native land! Az nem baj, ha nem látta még uj szülőföldjét. A szűrőbizottság szereti a hazafiakat.

Professzor: /Nem is hallja a Kékharisnyát, ugy beszél az Ismeretlenhez./ Igaz, hogy kimondják a proletárdiktaturát? Mit hallott erről? /Szünet/ Az jó lenne; gyorsitaná a kibontakozást. Gyerünk, lássuk a rendszer igazi arcát. Érti, hogy mit mondok?

Kékharisnya: Akar az Andersbe menni? Vannak lengyel papirjaim. A zónán hogy megy át? Az Ennsnél? Erős az orosz kontroll. Van bennszülött igazolványom.

Volksdeutsch: /Leszól a magasból/ Ruhe!

Kékharisnya: Kuss! Borbély Kunszentmártonból. Ezt az egy szót tudja németül. Valahol rászóltak ezzel a szóval, ráragadt s most félóránként bemondja. Ezzel akar karriert csinálni..

Volksdeutsch: /ordit/ Ruhe!

Nővér: /felrezzen/ De csendesen, -felébrednek...

Professzor: /Ismeretlenhez/ Ahhoz persze, hogy nyiltan kimondják a proletárdiktaturát, félre kell tenni az útból előbb a hercegprimást. Meg merik-e tenni? És hogyan? Ez nyilt terrorakciót jelentene. A világ előtt.

Élénk fiatalember: /Beleszól/ Hagyjuk apus, unalmas. Lyukat beszél a pali hasába. /Ismeretlenhez/ Eladok egy nemzetközi sofförigazolványt. A pampákon is vezethet. Jobb, mint egy szovjet-magyar útlevél. Megjegyzem, lehet, hogy maga néma, mert eddig egy szótagot sem szólt. Vagy süket is?

Kékharisnya: Az benyomásom, hogy diplomata. Fiatal, de a régi iskolából; akinek az volt a sexappealje, hogy sohase szól. Van még egy cigaretta?

Ismeretlen: /Kínálja őket/.

Unott fiatalember: /Aki eddig csak nézett/ Hát hallani, hall.

Kékharisnya: A legnagyobb tippeket adom: Nem volt nyilas? Van zsidó imaszijam, fejre. Tvilemmel. Nagyon jól állna magának. Kap hozzá cionista igazolványt. A legjobb lehetőségek. Jóvá teheti a kilengéseit.

Rádió: /Hireket kezd mondani. Teljes csend lesz./ „Magyarország lezárja a nyugati határt. A magyar osztrák határ hermetikus lezárására a magyar

kormány ujabb erős katonai és rendőri egységeket rendeltki. A határvonal mentén hármas drótsöveny zárat huznak, a figyelőtornyok épitése folyik A tilosnak jelzett határövezet mintegy harminc kilométer szélességü s lehuzódik egészen a jugoszláv határig. E területen a legszigorubb ostromállapot rendelkezései érvényesek. A határátlépés megkisérléséért öt évi börtön jár. A tilos határövezetben az engedély nélküli tartózkodás is szökési kisérletnek számit."

Professzor: /Lázasan mérlegel./ Igen, igen, ez az. Igy láttam. Ez a proletárdiktatura: drótsövényt huznak az ország körül. Igy képzeltem, az utolsó felvonás kezdete ez.

Asszony: /Sápadt, fáradt, a sarokban ül, kisfia az ölében alszik./ Azt hiszem az utolsók voltunk, akiknek sikerült.

Vörös sál: /kerül a lámpafénybe, egy fej előrehajol, a homályban állt eddig nyugtalan, éber figyelő patkányszem, ahogy előrehajol, kabátjából kibuggyan a vörös sál. Tompán./ Merre jöttek át?

Asszony: Sopron alatt.

Vörös sál: Kőhida felé?

Asszony: Az erdőkön át.

Vörös sál: Volt vezető?

Félszemü: /az asszony felé forró lobbanással/ Ne feleljen kérem! /Ott állt a vörös sál mögött, most előbbre lép, félszemének üregét fekete posztófolt takarja, esőköpenye alatt kopott magyar tiszti zubbony. Csupa nyugtalanság, kétségbeesett, bizonytalan kéréssel, halk meleg hangon a felfigyelő menekültekhez/ Ne feleljenek, kérem ne feleljenek; még nem tudják hol vannak -vigyázzanak ... Minden szó mások életébe kerülhet- o d a h a z a - Szokják meg, hogy ne feleljenek.

Vörös sál: /Fölényes, halk./ Miről van szó?

Félszemü: Ne tévessze meg magukat, hogy magyarul beszél... Értik?

Vörös sál: /Komor/ Mit rémiti itt az embereket?

Félszemü: /Egészen közel áll mellette/ Azt hiszed nem tudom, hogy ki vagy? Figyelsz kilencedik napja. Rámakasztottak. Zsebedben érzed már a vérdijat a fejemért. Ötezer schilling lesz ugye?

Vörös sal: Engedje el a karomat.

Félszemü: Ne szisszenj, mert szétroppantalak, te patkány. Ebből élsz? Ezt tanultad ki? Miből vagy? Te adsz el minket, a szülőanyádat adod el, te hurcolsz börtönbe és adod halálra a testvéreidet, te besúgó, feljelentő, ha idegen lennél becsülnélek egy golyóra, -de te nem vagy idegen, te a vérünkből vagy, te nyomorult- — — Ezért vesznek meg, te, -tildy .....

Vörös sál: Nehéz perceid lesznek még ezért.

Félszemü: Fenyegetsz? Most velem jössz... kimegyünk, elmegyünk... Érted? Nem adlak hatóság kezére, mert nem tudják ki vagy-olcsón szabadulnál -/Mint a vaspánt tartja a karját, elindulnak kifelé/ Maradj csendben /suttogja/ A Gestapo hurokjára te keritetted Zsilinszky Endrét

s a GPU sorozatát te adtad Donáth György szívébe... — Gyere szépen- /Az ajtóból hátraszól/ Aki itt magyar, vigyázzon: tanuljon meg mindenki hallgatni. S a hüség a legelső parancs. /Az ajtót beteszi maga mögött./

Ismeretlen: Ki ez az ember?

Professzor: Magyar tiszt, aki ma se tette le a fegyvert. Igy harcol tovább. Amióta Rajk akülügyminiszter, a követségek átalakultak rendőrséggé, a pesti GPU leányvállalataivá. Épugy kataszterezneknek, mint az Andrássy ut 60-ban, mindenkit számon tartanak, fontosabb esetben kiemelik. A menekülők sokszor nem tudják, hogy Bécs még aknamező. Ez a tiszt ezekkel az élő aknákkal viaskodik.

Nővér: /befejezte magános imádságát, boldogan mosolyog, karácsony este van, ő német és nem érti mit beszélgetnek itt a magyarok. Szeliden, kedvesen:/ Nohát, most már kérem befejezzük a beszélgetést. Késő van, holnap is lesz nap. Békés nyugovást. /Leoltja a kis asztali lámpást is, csak egy kis virrasztó kék kórházi lámpa ég. A rádió valahonnan éjféli misét közvetit./

Professzor: (Egész halkan tovább beszél az Ismeretlenhez.) Azt mondják, hogy a terror indokolt, nem önmagáért van. Az ember uj életformát épit magának. A terror eszköz. De miféle életforma az? Mely nem az emberekből, az emberekért épül? Az állam legyen a társadalomért. A társadalom az egyénért. Az egyén a motor. A sok egyént kell összehangolni, aztán magasabb egységbe.

Volksdeutsch: /Félálomban/ Ruhe!

Professzor: /Elhallgat. Szünet. Hirtelen robogó fékezés, odakint. Az éjféli vonat jött be. Mintha egymásra zuhannának a kocsik, ugy áll meg. Messziről hangok, zavaros kiáltás. Két gyerek benn felül az ágyon. A hangok közelebb kerülnek, néhány vasutas, rendőr áll meg az ajtóban. Belépnek./

Nővér: /felgyujtja a villanyt./

Vasutas: Részeg volt ez a két ember, vagy birkóztak a sinek közt? Az 1046-os végig gázolt rajtuk. /Csend./

Rendőr: (nézi az igazolványt) Ki volt ez az ember? A félszemü. Ismerte valaki?

Professzor: /döbbenten, magának/ Uj Dugonics Titusz.

Rendőr: /kezében igazolvány, lapozza./ Dózsa Attila a neve. /Néz! képet./ Igen, ez az. És a másik?

Vasutas: Névtelen. Nem maradt belőle semmi. Egy sál a sinek mentén, de az is véres volt. Nem vettük fel.

Rendőr: Névtelen. Meg kell majd még néznünk, ha megvirrad.

Angol rendőrök jönnek. Szótlanul megállanak az ajtóban. Egy megkezdi az igazoltatást. Az őrszoba ajtaja nyitvamaradt utánuk s a rádióból zengve hullámzik ki az éjszakába:
Stille Nacht, Heilige Nacht.

P A P O K K Ö Z Ö T T

Színhely: Kolostor valahol a hegyekben, Ausztriában. A kolostorban több magyar pap is él. Vacsora utáni beszélgetés. a refektoriumban. 1949, január. Vendég van: az ismeretlen futár, aki tegnap jött, holnap már megy tovább Róma felé.

Az Ismeretlen: Képzeljék így kérem: kalózok megrohannak egy ezeréves hajót. Az egyszerű kirablás, az utasok megölése nem elég, nekik messzibb céljaik vannak: berendezkednek. Be akarnak futni a Napnyugati Kikötőbe.

Valami monumentális csel felépitése folyik Magyarországon. A látszatok, a díszletek felépítése, ami mögött az államot lebontják. A nagy beöltözés folyik. Mintha egy muzeumot raboltak volna ki a véres commedia dell' arte-hoz. Beöltöznek ruháinkba, neveinkbe, szavainkba, Kirámolják a multat és kisajátitják a halottakat.

A legaprólékosabb tervszerüség van mindebben. A szovjet beágyazza magát egy ezeréves államba, európai díszletek között. Ma ráérnek, van idejük. Az 1919-es kommunista kisérlet nyersebb volt, őszintébb. Szammuelly halálvonata végigszáguldott az Alföldön s a városok fasorain hullákat hagyott; papok, parasztok, katonák holttesteit. Budapesten Korvin-Klein Ottó végezte az éjszakai emberrablásokat s a Duna, mint mohó cinkos némán vitte az áldozatokat. Tilos a nemzeti zászló, a himnusz s a Lenin fiuk belelőnek az Oltáriszentségbe. -de ez mind improvizáció volt csak, az első, gyors vázlat. Most más, most van idejük. Ma mély ásást végeznek.

Ma a himnuszt Rákosi Mátyás énekli. Feltett kalappal s hüvelyk ujját a mellényzsebbe akasztva. Ma nem tilos a nemzeti zászló, ma március 15-én új kokárdát kapnak az iskolások: Kossuth Rákosival ikresitve egy gomblyukban, nemzeti alapon s mint mikor a mezei poloska megmássza a málnát, Gerő-Petőfivel ugyanegy nemzeti szalagocskán a szív felett. Egy haladó szellemü gyár nemzetiszín higienikus papirt gyárt s május 1-én minden lófarkán nemzeti zászló csüng.

Nemzeti Kormány, Nemzeti Bizottság, Nemzeti Segély s a külső zaj mögött a szovjet vágányok lefektetése folyik. Soha nem hallott nemzeti hősök bukkannak föl: ki hallott, addig a nyalka kuruc Zalka Mátéról, aki valójában a „legendás hirü Lukács tábornok" s aki még közelebbről egy régivágásu magyar öregúr, a Hirsch bácsi nagy fia: vállalati igazgató és szabadsághős, aki már a spanyol háboru idején a mi mai szabadságunkért küzdött, sikerült is neki s ma az ő neve csillog a Hadik Laktanya homlokzatán.

A nemzet nem árva; hogy milyen dusan tenyészik nemzeti életünk mutatja, hogy míg régente csak egy, ma három „a-legelső-magyar-asszony" van, a Vadas, Pollákné Stern Szerén s a mindenkori államfői hitves. Ma ők a nemzet anyja, ők az Egyesült Izzó Női Tábor, ők a

Nemzeti Segély, ők a Lorántffy Zsuzsanna, ők a Nemzeti Gond, a Nemzeti Gyermek felett, az ő aranyszivük gyüjt ma a kicsi magyar emberpalántáknak, a kicsi görög emberpalántáknak, a kicsi macedon emberpalántáknak stb. Ez a legelső magyar szív minden elnyomottért dobog s várja a pillanatot, amikor a néger zsellért felszabadíthassa a néger kulák alól. Ilyen tág szív még nem dobogott a magyar földön. Minden nemzeti és népi ma Magyarországon. Gábor Andor az uj Gyula deák s az uj népi költő Szántó Andor Őszi Vetés cimü kötetével a rög fölé hajol. Az ő földreformjuk a **nemzeti forradalom** zajával sodorja a parasztságot a kolhoz felé.

S a nemzeti zászló közepére egy májusi reggelen, mint kigyult kézigránátot bevágják a vörös csillagot, igy leng tovább és csak most kezdi látni a nép, hogy vérzik a zászló.

Mindez a legszigorubb dogmatika kemény parancsai és ellenőrzése alapján megy. Szakaszokban forradalmasítani, a kommunista alapelveket kikerülhetetlen történelmi szükségszerüségként szuggerálni. A polgári tömeg tájékozatlan, fél, ideologiailag iskolázatlan, egyedül a hagyományainak csigaháza védi. Ebbe a hagyományba kell behatolni és belülről szétbontani.

Ezért jöjjenek hagyományos nevek, szinek. 19-ben Lenin megteremti a Kommunista Internacionálét, a Kominternt. A nemzet, a múlt gravitációs erőivel, a szocialpátriótákkal szemben szükség van a nemzetközi forradalmiság hangsulyozására. 43-ban ez a Komintern feloszlik. Az európai és a belső helyzet taktikai változtatást követel. A robogó háborún túl ez a lépés már készen volt. És hatalmas előnyöket hoztak ki ebből a mozdulatból. A szovjet forradalom megérett a konzerválásra — mondják odakinn — megáll, a háboru nyomán a mult nagy kötő erői lépnek fel: tradicionalizmus, az orosz történelmi örökség ujraértékelése, nemzeti vonások, a régi társadalmi szerkezet bizonyos jegyei ütődnek fel, sőt a cárizmussal megölt egyház hóvirágai is feltörnek.

A halott orosz középosztály felett már nyugodtan virágozhatnak az uj cimek, rendjelek, a háboru ellenlendületében támadó valóságos pánszláv belső hullámok már nem veszélyeztetik a „szovjetember" kialakult tipusát, az egyház halotti maszkját pedig nyugodtan felmutathatják az ámuló Európának, kis megvilágitással élőnek hiszik.

— A taktika változik, az irány soha.

— A szinjáték Magyarországon mostanáig folyt. Az tucatnyi moszkvai ügynök, aki a magyar terepet kézben tartja véres fanatizmussal, tehetségesen végzi feladatát. Ez a csoport tartja, vezeti a vak orosz szuronyt. Ismeri a magyarság lelki tájait, beidegzettségeit, ismeri támadható pontjait. Uj tömegbázis megszerzése a cél, a nép lelki bekeritése. Még 45-ben mondja Rákosi Debrecenben magántársaságban, hogy polgári eszközökkel és észrevétlenül akarják a forradalmat végrehajtani, nehogy a kapitalista Anglia és Amerika akadályokat gördítsen. Ép ezért a „legnagyobb körültekintéssel" kell megalapozni az uj tanácsköztársaságot.

— Most börtönbe vetik a Kardinálist és bejelentik a nyilt proletárdiktaturát. Ez egyetlen akció két mozzanatban. S mintha leszakadnának a függönyök, egyszerre látható és érthető lesz mindaz, ami ellen az egyházfő négy év óta küzd. Van e döbbenetesebb igazolása a primás „naiv" diplomáciájának: hajthatatlan, egy percre meg nem ingó magatartásának, mint ezek a megmutató tények? Van- e itt modus vivendi? Ki az ellenfél? Világos-e már, hogy itt a lélek, a nemzet, az ember megsemmisitésére tör egy rendszer, mely három évtized óta a maga népéből is agyag-óriást épit, monstrumot, mely rázuhan Európára?

— S ez a monstrum már nem egy ember szuggesztiójából épül. A félelmetes az, hogy a szovjet legyőzte már az alkotóját, a Diktátort is és legyőzte az Időt. Figyeljék meg, minden emberi forradalom a halálfélelem neurózisában cselekszik. Attila, Dsingiszkhán, Napoleon, Hitler, mind egyetlen nemzedék életéből épit, egyetlen nemzedék erőfeszitésével akarja megoldani feladatát, egy életnyi idő áll csak rendelkezésre s valami extatikus versenyfutás az idővel az egész uralom. A szovjet monstrum túllépett az Időn, és Inspirátorán: Lenin az Üllő, Sztalin az Acél, Molotov a Kalapács. Nem veszik észre a diabolikus szimbolumokat? A szovjetráér, visszahúzódik, körülötti a gátat, nem nyugtalanitja az Idő.

— A harc a szovjettel szellemi sikon dől el. Nem a sokszor frappirózóan bornirt jelszó hadjárataikra gondolok. A negyedik osztály, a proletáriátus belépésére a történelmi faktorok sorába. Az ember megszentelése, a tömegek megváltása, ez a szellemi harc.

— A szovjet proletárt termel s a halott lelkeket vezeti Európa teremtő műhelyeinek megsemmisitésére. A fizikai háboru nem végső megoldás Az utolsó forduló szellemi sikon dől el. Ha Európa nem tudja visszaoltani magát a régi gyökérre, ha nem tudja a forradalmi ellentipust, a krisztusi uj embert kialakitani, a puritán, az emberi szolidaritással, szociálizmussal teli élő keresztényt, bizony az ázsiai sztyeppe borit itt el mindent a harmadik évezred küszöbén.

— Bocsássanak meg, későn van. A béke és a csend olyan mély itt hogy fantasztikummá válik a völgyből jött ember lobogása. De nem én vagyok aki szólok; az éjszaka nyugtalan s a sötétség hatalmai viharzanak a tetők felett. Magyarországon a lélek ostrom alatt áll s ha Magyarország elesik, a szovjet Róma kapuit dönti.

— A börtönben most egy ember van, törékeny testét törik ezek órák. Mennyi szeretet van benne és mennyi erő. Igy búcsúzik:

— Nem én követelek sokat, hanem az idő. Az itélő idő. Senki el nem kerüli a megméretést. Most bizony a civileknek papokká kell válniok. S a papoknak szentekké.

SZEMBEN A VÉGZETTEL

— 1944 —

Az október tizenötödiki deklaráció kisiklik. Az államfőt a németek foglyul ejtik és október tizenhetedikén, délután öt órakor elviszik az országból, ismeretlen helyre.

Az oroszok mélyen benn állnak az ország területén. Az országutakon menekülő milliók áradata, az elfoglalt területekről a- ottmaradottak kétségbeesett segélykiáltása jön, a szétszóródó, magárahagyott magyar seregtesteket most már szinte minden katonai és politikai vezetés nélkül viszi harcba a legkeményebb lelkiismereti parancs: a szülőföld védelme.

Az orosz vezetés a váratlan időveszteség miatt egyre elszántabb és erőszakosabb, — ezt a fegyvertelen lakosság, a védtelen falvak érzik leginkább. A szovjet hadsereg eléri a Duna vonalat, órák kérdése, hogy a harc átcsapjon a Dunántúlra.

A nyilas vezetés a képtelen helyzetben hisztérikus idegrángásokkal próbálja rendezni sorait. A német halál-tank és az orosz gőzhenger közé került magyarság atomizálódik, a két halál árnyékában valami tömeg-idegsokk lép fel, — a ködben kalandorok és idealisták, hősök és banditák figurái kavarognak.

A harmadik út, a mindkét irányba való ellenállás lehetősége megsemmisül, — a tömeg lassan szineződik át: ellenállók és ál-ellenállók, barrikádra rohanók, akikről nem tudni, milyen zászlót bontanak ki majd a barrikádon a sok lőcsei fehér asszony, aki mind hivogatja az ellenséget, versenyezve németet és oroszt, a magyar lélek utolsó buvóhelyei felé, — a morális hullás e félelmetes időszakában elindul az uj veszprémi püspök, Mindszenty József, az erkölcsi és fizikai élet védelmére akcióba kezd, emlékiratot fogalmaz a kormányzathoz, körüljár, aláíratja a dunántúli püspökökkel, maga viszi fel Budára személyesen adja át, sürgetően, kérve és dörömbölve a lelkiismereteken.

Az utolsó kisérlet volt ez.

Ime a memorandum:

Miniszterelnök Ur!

Alulirottak, mint a Dunántúl Főpásztorai, magyar főpapi felelősségünk tudatában arra kérjük Miniszterelnök Úron keresztül Magyarország sorsának mostani intézőit, hogy a még ép Dunántúlt ne vessék oda visszavonulási harcok martalékának, mert ezzel a magyar haza utolsó darabja is és vele a magyar jövő és felépülés utolsó reménye is odavész.

Két hatalmas hadsereg álló és mozgó harcának színhelye lesz ez az országrész. Elpusztul a 3,441,853 fönyi törzslakosság, a többi országrész számba sem vehető rengeteg idemenekültje; a gyönyörü városok, falvak, felbecsülhetetlen vagyon, történelmi érték, a legutolsó élelmiszerkészlet. Ez annál inkább várható, mivel a harcok közt történő kiürités és bevonulás egyre elkeseredettebb lesz, a felperzselés és vérszomj is egyre nő. A maradék

lakosságra éhhalál, épületek hijjával fagyás, ragályos betegségek egész raja vár, hiszen a Dunántul orvoskörzetei nagyrészt betöltetlenek.

Ha Budapest kiürítésével annak egymilliószázhatvanezer, illetőleg Nagy-Budapestet véve másfélmilliónál több lakósa, a Felvidék és Duna-Tisza-közének és a Délvidéknek menekülői itt zsufolódnak a pusztulás még borzalmasabb, a felelősség még irtózatosabb lesz.

Vajjon az a remény, hogy a rendszerváltozás megfordítja a hadihelyzetet megvalósult-e már? Vajjon az elmult két hét alatt Magyarország meg nem szállt területe nagyobb lett-e? Mi örülnénk, ha azt irhatnók, hogy áll a Haza legalább az október tizenötödiki határok közt.

Vajjon a két heti tapasztalat és áttekintés birtokában fenntartható-e az erkölcsi felelősség mérlegen az az álláspont, hogy **megsemmisítünk vagy megsemmisülünk?** Avagy éppen a mi kezünkből várható a megsemmisítő csapás, egyetlen kiépített védelmi vonal nélkül, védetlen határokkal, felszereletlen honvédséggel megtépett, visszavonuló támogatókkal, egyre előhaladó hadakkal szemben? amennyire csak a vágyak birodalmába tartozik a mi világhatalmakat összemorzsoló harci teljesítményünk 1944 őszén-telén, annyira közeli a vagy-vagy másik eshetősége: **a mi megsemmisülésünk.** Muhi, Mohács, Majtény, Világos, Trianon után volt feltámadás, de a megsemmisülésből nem lesz.

Egyén feláldozhatja magát a nemzetért, tizezrek és tizezrek ebben a világháboruban is hősökként haltak meg nemzetünkből hazánkért, de a nemzetet öngyilkosságba odavetni csak úgy elvből nem lehet. A felelősség és lelkiismeret nem engedi.

Ha az volna a kérdés, honnan vesszük a jogot, hogy szavunkat felemeljük, emelt fővel válaszoljuk: magyarok vagyunk, elszakithatatlan sorsközösségben élünk és akarunk élni a nemzettel. A törvényhozásnak, az országvezetésnek vagyunk Istentől, Szent István királytól és az ezer év törvényeitől rendelt tényezői. A felmerült élet -halál kérdés ma már nem politikai, hanem mindent megelőzően erkölcsi, ezért nem csak szólhatunk, de kötelességünk is a lelkiismeret, a történelem és Uristen itélőszéke előtt a felelősségre rámutatni a Dunántúl három és félmillió lakósa nevében.

Abban a reményben, hogy komoly szavunk komoly mérlegelésre talál vagyunk Miniszterelnök Urnak hazafias tisztelettel:

1944. évi október hó 31-én.

Dr. SERÉDI JUSZTINIÁN
biboros hercegprimás
esztergomi érsek

MINDSZENTY JÓSEF
veszprémi püspök

APOR VILMOS
győri püspök

SHVOY LAJOS
székesfehérvári püspök

VIRÁG FERENC
pécsi püspök

KOVÁTS SÁNDOR
szombathelyi püspök

Rövidddel a memorandum átadása után bekövetkezett a veszprémi püspök letartóztatása.

NYILASOK KÖZÖTT

— 1949 —

A „Magyar Nap" cimü budapesti szovjet-napilap a következőt irja 1949. január 23-án: „Az esztergomi érsek köré nimbuszt fontak „ellenállásából", de sajátkezü vallomásában ő maga ismeri el, hogy ez az ellenállás egy nyilas főispánnal való veszekedés volt 1800 férfiing és alsónadrág felett".

És valóban, — belelapozunk a Sárga Könyvbe, a vallatás precizségét és a könyv hitelességét döntően igazolva, ott találjuk ezt a mondatot.

A népügyész vádbeszédében ezeket mondta: „Mindszenty úgy tünteti fel magát, mint a magyar szabadságharcos mozgalom ellenállója. Ennek élő cáfolata ez a beadvány, amelyet a nyilas Szőllősy Ferenchez intézett. Ebből kitünik, hogy Mindszenty azért került összeütközésbe a nyilasokkal, mert meg akarta menteni előlük a püspöki palotában felhalmozott fehérnemüt"

Hallgassuk meg **mégis** a koronatanut, — mit mondanak a biboros ellenállásáról **ma** a nyilasok? Az egykori ellenfél vallomása dokumentum erejü.

Az állásfoglalás kifejezői: **Gömbös Ernő** és **Tatár Imre**, a Hungarista Mozgalom paraszt szárnyának vezetője.

NYILATKOZAT.

A magyarországi vallásüldözések során börtönbe vetett Mindszenty kardinális ügyében a bolseviki kormányzat „Sárga könyv"et adott ki. E propaganda könyv „**Mindszenty és a nyilasok**" cimmel külön fejezetet szentel (a francia kiadásban 11—15 lap) Mindszenty akkori veszprémi püspök és a nyilaskeresztes mozgalom közti „viszony" feltárására.

Mi, akik az akkori eseményeknek nemcsak megfigyelői, hanem a Nyilaskeresztes Párt — Hungarista Mozgalomban, illetőleg az államigazgatásban betöltött szerepünk révén aktiv tényezői voltunk a Mindszenty veszprémi püspök körüli eljárásnak, megállapitjuk, hogy a „Sárga könyv" minden egyes idevonatkozó tétele hamis.

Ez irányu vádjaikat két pont körül csoportositják:

1. Mindszenty a nyilasokkal szimpatizált és a zsidó törvények ideologiai előkészitésében résztvett.

E fejezet anyagára támaszkodva — budapesti hivatalos jelentés szerint — a magyarországi vezető zsidó szervezetek táviratilag hivták fel a zsidó világszervezetek figyelmét e vádakra ezzel természetesen erkölcsi alátámasztást keresvén.

A világközvélemény megtévesztésére folyó hadjáratnak lényeges állomása ez, — ép ezért, mint életben maradt koronatanui az ügynek, akik Hazánktól távol, szabadon szólhatunk, — leszögezzük a következőket:

A Nyilaskeresztes Párt — Hungarista Mozgalom Mindszenty Józsefet mindig ellenfelének tartotta. A párt vezérkara pontosan tudta, hogy Mindszenty József annak a „Nemzetpolitikai Szolgálat" — nak volt dunántuli vezetője, amelyet Horthy kormányzó utasitására, titkos ellenállási mozgalomként Teleki Pál azzal a céllal alapitott, hogy egyrészt az imperialista német propaganda magyarországi hatásait bénitsa, másrészt a magyar nemzetiszocialista mozgalom kibontakozását megakadályozza, vagy legalább is késleltesse.

A Nyilaskeresztes Párt — Hungarista Mozgalom vezérkarának tudomása volt arról, hogy Mindszenty teljes lélekkel képviselte Serédi hercegprimásnak a zsidóság védelmére tett minden cselekedetét és soha el nem fogadta a rendkivüli idők követelte rendkivüli intézkedéseket.

2. A második vádpont szerint Mindszentyt a Nyilaskeresztes Párt azért fogatta el, mert a nyilas főispán követelésére nem adta át a püspökség tulajdonát képező fehérnemü készletet.

Ezt a képtelen és primitiv vádat „saját-kezü irott vallomásában" megismételtették Mindszenty kardinálissal.

A történeti tény ez: a veszprémi püspöki palotát a Nyilaskeresztes Párt a harcolva visszavonuló magyar csapatok főhadiszállásának szemelte ki. Mindszenty püspök a palotát nem adta át katonai célokra.

1944-beli letartóztatásának döntő oka azonban nem ez volt, hanem az a memorandum, amelyet Mindszenty 1944. október 31-én a kormányhoz intézett.

Ez a támadó hangu memorandum a kormányzó október 15-i fegyverszüneti deklarációjához csatlakozott, a Dunántul védelmében a harc feladását követelte.

A memorandum nyilvánosságra került, a polgári lakósságban pánikot támasztott és félő volt, hogy a kizárólag a bolsevizmus elleni élet-halál harcra beállitott, saját szülőföldje védelmében harcoló magyar seregtestek önbizalmát megingatja, harcikészségét megtöri.

A Párt és a Hadsereg erejét kellet dokumentálni Mindszenty püspök letartóztatásával.

Mindezt ma, a proletár-diktatura vérbirósága elé hurcolt magyar hercegprimás ügyében a tiszta, történelmi igazság érdekében, lelkiismereti parancsként el kellett mondanunk.

Nyugaton, 1949. évi február havában.

SERÉDI RAVATALÁNÁL

— 1945 —

A harc még tartott, a holttestet nem lehetett átvinni a Bazilikába. Itt a súlyosan megsebzett primási palota épen maradt lépcsőházának nagy négyszögében ravatalozták fel. A gyertyafény lobogott az arcán, de alig volt sápadtabb, mint mikor élt. Az oroszok harmadszor foglalták el akkor Esztergomot, az ostrom tombolt, az áradat elöntötte a várost, Nagycsütörtök volt, hirül hozták az óvóhelyre, hogy a szovjetkatonák betörtek az egyik apácakolostorba. A primás tekintete egy pillanatra még az Eget kereste, aztán lehajtotta fejét és meghalt. Délután három óra volt.

Egyik noteszében megmaradtak feljegyzései, nem napló, inkább emlékeztető nyersanyag egy megírandó fejezethez, — igy vázlatosságában is rendkivül érdekes. Az utód, Mindszenty hercegprimás közreadott e jegyzetekből néhányat 1945. végén az Uj Ember cimü katolikus hetilapban. Szükségesnek látszott ez akkor a halott védelmére.

A háboru egyéni sorsának beteljesülését is jelentette. Nagypéntekre virradó éjszaka ravatalához orosz katonai diszőrséget rendelt a szovjet parancsnokság. És reggelre eltünt a halott ujjáról a pásztorgyürü.

A Gondviselés néha az ember előtt is világosan lezár egy-egy fejezetet. Hogy is birta volna meg Serédi fáradt, szelid szive azt a harcot, aminek az Egyház nekiindult?

A FELJEGYZÉSEKBŐL.

„Kassa bombázása után (1941) — igy kezdődnek a háborús feljegyzések — a Bárdossy-kormány Szovjetoroszországnak megüzente a háborút anélkül, hogy az 1920: 8. t. c. 13. §.-a szerint az országgyülés előzetes hozzájárulását megszerezte volna, pedig a hozzájárulás megszerzésének lehetőségét és kötelességét a dolog sürgőssége egyáltalán nem akadályozta.

Valószinü, hogy az országgyülés velem együtt a **hadüzenet ellen** foglalt volna állást, mert még, ha biztosan megállapitották volna is, hogy Kassát orosz gépek bombázták, egy tiltakozó és kártérités követelő jegyzékkel célszerübb lett volna az incidenst elintézni, mint olyan háboruba belemenni, amelyben esetleg százezer-számra pusztul majd hazánk fiatal nemzedéke, sok milliárdos károk keletkeznek és sok milliárdos költségek merülnek fel, nem is szólva az állandó bizonytalanságról és a háboruval kapcsolatban minden magyar polgárt gyötrő kimondhatatlan szenvedésekről. Aki a hadüzenetet világnézeti okokra vezeti vissza, annak nem szabad felednie, hogy nem sokkal a hadüzenet előtt hazánk tagja volt ugyan az antikomintern szövetségnek, de közvetlen előtte diplomáciai viszonyt tartott fenn a Szovjettel, bár annak világnézete nem változott.

Hadüzenetünket nekünk szóló angol hadüzenet követte, amelyet december 6.-án, a kormányzó névnapi ajándékaként nyujtottak át Budapesten. Én ugyan az Apostoli Szentszéken keresztül megpróbáltam ezt a hadüzenetet megadályozni, de Maglione bibornok államtitkár azt a sürgönyválaszt adta, hogy már minden közbenjárás hiábavaló, mert a hadüzenet teljesen és visszavonhatatlanul elő volt készitve.

Pedig én azt reméltem, hogy ha a dolog a diplomáciai viszony megszakitásával tovább nem megy, ekkor elsimitható a háborus összeütközés, kivált hazánk légiterében.

Az angol hadüzenet után az Amerikai Egyesült Államoknak viszont a Bárdossy-kormány üzente meg a háborut ismét az országgyülés megkérdezése és hozzájárulása nélkül. Talán azt gondolta a kormány, hogy Amerika messze van, tehát a hadüzenetnek reánknézve nem lesznek gyakorlati következményei, viszont a német szövetségesnek kedves dolgot cselekszik. A gyakorlati következményeket azóta pusztitó bombázások formájában szomorúan tapasztaljuk.

A hadüzenet előtt kétszer hosszasan beszélgettem a budapesti amerikai követtel, aki kifejtette előttem, hogy lelkiismeretesen tanulmányozta hazánk történetét és mostani helyzetét. És mivel látja, hogy a magyar nemzettel sok igazságtalanság történt: azért küldetése céljának azt gondolja, hogy neki iparkodnia kell Magyarország igaz ügyeit támogatni. Én példákra is hivatkozva / Olasz-angol szankciók kérdése stb. / rámutattam, hogy állami életünk külső megnyilatkozásaiban, s ezek megitélésében nem szabad figyelmen kivül hagyni azokat a körülményeket, amelyek állami életünkre nehezednek és elhatározásainkra nagy befolyást gyakorolnak. A követ megértette, mire céloztam, ugy hogy mikor a hadüzenet után megbizólevelének céljából Bárdossynál megjelent: ő maga mondta, hogy tudomása szerint a magyar kormány kényszer helyzetben cselekedett, ami neki némileg megnyugvására szolgál.

Hogy pontosan miként történt a hadüzenet, azt én megállapitani nem tudom. A mezitelen valóság azonban az, hogy nyakig benne vagyunk a háborúban és hogy annak minden borzalma rázúdult a már amugy is sokat szenvedett nemzetünkre.

Meg is mondottam Bárdossynak, meg a Kormányzó urnak is, hogy talán nem nehéz háborúba belépni, de felette nehéz belőle épségben kikerülni."

ELSŐ PÁSZTORLEVÉL

A LELKI ROMOK ELTAKARÍTÁSÁRÓL, A FOGLYOKRÓL, A MEGHURCOLT ASSZONYOKRÓL, A FÖLDRŐL ÉS AZ EVANGELIUM DEMOKRÁCIÁRÓL.

A pásztorlevelek különös jelentőséget nyernek az összeomlás utáni években. A népidemokrácia fedőneve alatt dolgozó proletárdiktatura elveszi a szabadabb gondolatközlés minden lehetőségét. Az Egyház már 1945-ben visszaállítja a püspöki körlevelek többszáz év előtti gyakorlatát, a templom katakombává válik, minél erőszakosabb kinn a terror, annál tisztább és mélyebb a keresztény közösség a templomban, annál közvetlenebb lesz a kapcsolat az apostolok utódai és a hívek között.

A pásztorlevelek minden bátorságuk mellett is, csak félig kimondott szavak. Kívülről, vagy a múló évek távlatában talán nem érzékeltetik azt a hatást, amelyet a hívők elnyomott, megalázott lelkében keltettek. A kulcsot a levelek teljes értelméhez megszületésük drámai pillanata adja.

Krisztusban Kedves Híveink!

Azóta, hogy utóljára szóltunk hozzátok, a szörnyű háború országunk területén is átvihar zott és nagy pusztulást hagyott maga után. Hazánk történelmének egyik legnagyobb katasztrófáját éltük át. Fővárosunk és számos más városunk romokban hever. Budavár büszke királyi palotája kiégett falakkal mered az ég felé. A Szentkorona és az áldást osztó Szent Jobb, a magyar tisztelet és kegyelet ősrégi emlékei ismeretlen helyen vannak. Megszámlálhatatlan család szétszóródott és ezer meg ezer férfit hiába várnak szerető szüleik, hűséggel virrasztó hitvesük és árván maradt gyermekeik. Különös aggódással kísérjük az otthonukból elparancsolt és még vissza nem tért gyermekifjak tömegét. A nyomor szélére jutottunk és itt ülünk a népek útján szégyenkezve, bajokkal elhalmozva és keserűséggel eltelve.

Mégis alázatos lélekkel köszönjük könyörülő Istenünknek, hogy újra szólhatunk hozzátok, hogy elült immár a fegyverek zaja Európa földjén. A rendkívüli szenvedések közt állandóan értetek és nemzetünkért könyörögtünk, hogy a Mindenható rövidítse meg a csapások idejét. Most sem szününk meg esedezni, hogy az esztelen gyülölködés, annak sötét és véres

nyomai eltünjenek, és helyébe az Istennek tetsző béke, rend és munka adja vissza szeretett hazánknak a nyugodt fejlődés lehetőségét.

Romok eltakarításán dolgozunk. De észre kell vennünk, hogy az anyagi romoknál is szomorubbak a lelkekben jelentkező erkölcsi romok.

Megingott Isten törvényeinek tisztelete közöttünk. Isten törvényei felől sokan azt a felfogást képviselték, hogy azok hatályát emberek felfüggeszthetik; különösen is megteheti ezt az állam, ha vélt érdeke ugy kivánja. Az új pogányság ezt bölcselkedő formában nyiltan hirdette, a gyakorlatban pedig megvalósitotta. Ártatlan embereket internáltak,vagyonuktól megfosztottak, deportáltak, megöltek, mintha nem volna tizparancsolat, mintha nem hangzott volna el a szeretet parancsa, amely még ellenségeinkkel szemben is kötelez és amely nélkül megszününk keresztények lenni. Akik résztvettek ilyen igazságtalan, az emberiséget megcsúfoló rendeletek végrehajtásában, vagy helyeselték azokat, elfeledték hitünk tanitását, hogy isteni és emberi rendelkezés összeütközése esetében inkább kell engedelmeskednünk Istennek, mint az embereknek. Azok a hatóságok pedig, amelyek az isteni törvények fölé helyezve magukat, az isteni tekintélyt rombolták, nem fontolták meg, hogy ezzel a maguk tekintélyét is aláássák. Nem állhat fenn ugyanis semmiféle tekintély, ha a legfőbb, az isteni tekintélyt lerombolják.

Háboru idején is kötelező a hatodik parancs és szemérmetesség törvénye. A szüzi és a házas tisztaság védelme a legnehezebb körülmények közt is kötelességünk. Ha azonban erőszakot szenvedett valaki és abba belsőleg bele nem egyezett, nyugodt lehet, mert vétek nélkül van és Isten előtt szüzességének vagy házas tisztaságának épségében ragyog. Amikor egyrészt őszinte részvét tölt el bennünket, sokat szenvedett asszonyaink és leányaink iránt, másrészt büszkeséggel tekintünk népünkre, amely a szemérmet mindig nagy kincsként őrizte és annak védelmében hősökké nevelte asszonyaink és leányaink nagy tömegét.

Mint Isten törvényeinek hivatott őrei, ime, Kedves Híveink, e törvényeink becsületét, tiszteletét s örök érvényét hirdetjük. Tettük ezt a multban is, különösen boldogult Hercegprimásunk utján. Az ő tavalyi julius 29.-i, az igazságtalanul üldözöttek védelmére kelő körleveléből idézzük e napjainkban is érvényes szavakat: „Hogyha pedig bárkinek veleszületett jogait, amilyenek: jog az élethez, emberi méltósághoz, a személyes szabadsághoz, a vallás szabad gyakorlatához, a munkaszabadsághoz, a megélhetéshez, a magántulajdonhoz stb., vagy törvényes uton szerzett jogait akár egyes emberek, akár egyes emberi közületek, akár magának az államnak a képviselői igazságtalanul csorbitják, vagy épen elveszik: a magyar püspökök kötelességszerüen felemelik tiltakozó főpásztori szavukat és rámutatnak arra, hogy az emlitett jogokat nem az egyes emberek, nem is egyes emberi közületek, sőt nem is az állam képviselői adták, hanem maga az Isten, hogy tehát ezeket — a törvényes és jogerős birói itélet esetét kivéve — igazságosan senki és semmiféle földi hatalom nem csorbithatja és el nem veheti, csak az Isten, vagy az, akinek Isten erre törvényhozó, kormányzó, birói és végrehajtói hatalmat adott, mert nincs hatalom, csak az Istentől. Ámde ezt az Istentől nyert hatalmat csak igazságosan, vagyis Isten erkölcsi

törvényeivel összhangban szabad gyakorolni, mert igazságtalanságra és saját törvénynek megszegésére Isten senkinek hatalmat nem adott, nem is adhatott." — Örök igazságok ezek, melyeknek megtartása nemcsak az egyesek javát szolgálja, hanem az államok szilárdságát is munkálja. Azért tartjuk hazánk jövője szempontjából oly fontosnak, hogy Isten törvényeinek tiszteletét nemcsak egyesek életében, hanem a közéletben és államkormányzatban is szorgalmazzuk.

Már említettük, hogy ahol Isten törvényeinek tekintélyét aláássák, ott minden tekintély sorvadásnak indul. Annak, hogy a legkritikusabb időpontban, mult évi október hó 15.-n kettészakadt a nemzet és igy a legfőbb állami tekintély békeszózata nem érvényesült, hogy a fegyverszünetre vonatkozó akaratát nem tudta keresztülvinni, hogy ennek következtében elpusztult a főváros és a Dunántul, hogy mérhetetlenül megsokasodtak a polgárok szenvedései, ennek oka az Isten törvényeinek aláásásával végzett tekintélyrombolás is volt. És ha most egyes vidékeken anarchisztikus jelenségeket észlelünk, ha a központi kormány intézkedéseivel nem törődve, sőt azokkal szembeszállva egyes helyeken nem hivatott emberek önkényeskednek, maguknak hatósági jogkört bitorolva, ezt ismét a törvényes tekintélytisztelet rovására kell irni. Kedves Hiveink, bár a kormány, miként nevében is mondja, ideiglenes, mégis egyedüli képviselője kifelé a nemzetnek, befelé a rendnek, azért joggal követeli magának a kellő tiszteletet és engedelmességet mindenben, ami Isten parancsaival nem ellenkezik. De az alattvalók engedelmességét még kell előznie az elöljárók felelősségtudatának. Főleg most hárul rendkivül súlyos felelősség a fellebbvalók vállára.

A jelenlegi kormány intézkedései közül a társadalmi szerkezetet kétségkivül legmélyebben érinti a földreform-rendelet. Ennek alkotmányjogi és erkölcsi vonatkozásait a kormány előtt külön kifejtettük, azért itt csak egyházunkra való hatását érintjük. A szóban levő rendelet elsősorban azzal, hogy a kegyuri és javadalmi terhek megváltásának lehetőségét külön kimondja, de másodszor azzal is, hogy az alapitványok — köztük a katholikus alapitványi és alapitványszerü célok — ügyeinek elbirálására külön tárcaközi bizottságnak beállitását irja elő, bizonyára külön figyelmet kivánt tanusitani az egyházzal szemben. Mégis fájdalommal kell megállapitanunk, hogy válságos helyzetet teremt intézményeink életében, megfosztván azokat létük anyagi alapjaitól. A papnevelőket, a székesegyházakat eddig az egyházi birtokok jövedelméből tartottuk fenn; czentul ki fogja őket fenntartani? Az egyházkormányzat tisztviselőket és irodákat kiván, ez is nagy költséggel jár. Ugyanigy vagyunk nagymultu és értékes iskoláinkkal és sok más intézményünkkel is. Egy szegény, nyomorba süllyedt ország hivei vállalni tudják-e majd az emlitett és még sok más intézmény fenntartásának terhét? Bizunk, Kedves Hiveink, nemes lelketek szeretetében és áldozatkészségében, de mégis aggodalommal tekintünk a jövő elé. Adja Isten, hogy az uj birtokosok boldogulása vigasztalja az egyházat veszteségeiért és gondjaiért.

Egyházunk egyetemleges anyagi gondja és vesztesége azonban nem foglalja le annyira figyelmünket, Kedves Hiveink, hogy ne látnók az egyesek

sokszoros gondját és fájdalmát. Nagyszámu hadifoglyunk sorsa részvéttel tölti el a lelkünket. Ha emberséges bánásmódban részesülnek is, a tömegellátás hiányai, a megkötöttség érzete, a családdal való érintkezés lehetetlensége számukra és hozzátartozóik számára sok szenvedés forrása. De immár szünetel a fegyverek harca és igy remélhető a közeli szabadulás. Ezt bizonyára kormányunk is szorgalmazni fogja; reméljük, hogy törekvését megértően fogadják a győztes hatalmak. Az Istenfélő Jóbnak van egy nagyon igaz mondása: „a balsorsnak megvetés jár, a jómódban élők részéről és rugás vár azokra, akiknek lába megingott" / 12, 5. /. Hős katonáink azonban nyugodtak lehetnek, mert bár balsors érte őket és leverettek lábukról, de nem megvetés és rugás, hanem szeretet és megbecsülés várja őket a mi részünkről, és kegyeletes imánk száll az ég felé azokért a hősökért, akik életüket áldozták a hazáért.

Hogy pedig nemzeti létünket és hazánk fennmaradását biztositsuk, ragaszkodjunk szent hitünkhöz, amely hazánkat és nemzetünket ezer éven át fenntartotta. Nem üres mondás, hanem történetileg igazolt tény, hogy kard szerezte, kereszt tartotta fenn a hazát. Egy állam sem tudott fennmaradni, amely nem az igazságra és az erkölcsre épült, márpedig az igazság oszlopa Szent Pál szerint az Egyház. / I. Tim. 3, 15. / Az erkölcs egyetlen következetes hirdetője pedig szent vallásunk. Ahol istenfélő polgárok vannak, ott megvan a törvénytisztelet, ahol tisztelik a törvényt, ott szilárd a belső rend, ahol szilárd a belső rend, ott erös az állam. A demokrácia, a szabadság jelszavával indulunk az uj életnek. Mi szép jelszavak ezek! A demokrácia azt jelenti, hogy a nép minden egyes tagja, minden egyes rétege egyenlő joggal vesz részt közvetve vagy közvetlenül a közügyek intézésében! Ezzel a joggal, Kedves Hiveink, elsősorban mi katolikusok élhetünk, akik az igazi demokrácia elveit az evangéliumból meritettük és a demokráciát nem önző törekvéseket takaró jelszónak használjuk. Mi katholikusok tudjuk, hogy a közügyek intézéséhez nagy felelősségérzetre van szükség a nép minden tagja, az egyes néprétegek és a kijelölt vezető személyek részéről. De azt is tudjuk, hogy ezt a felelősségérzetet leginkább istenfélelemre oktató vallásunk fejleszti ki az emberben. A szabadság is nagy kincs és minden formájában, a szólás, az irás, a szervezkedés terén nekünk katolikusoknak is jár, akik jól tudjuk, hogy a szabadság szabadossággá nem fajulhat, nem lehet kapzsi, nemtelen ösztönök eszközévé, sem a féktelen nagyravágyás fegyelmezetlen garázdálkodásává. Különben elpusztul az ország, mint ahogy tartalmával együtt tönkremegy az abroncsaitól „megszabaditott" hordó. De vajjon, ki tudja jobban fegyelmezni az embereket, mint a vallás, amely nem külső eszközökkel, nem megfélemlitéssel tart rendet, hanem azáltal, hogy megtanit az ösztönök és indulatok öntudatos belső ellenörzésére és megfékezésére. Ezért óvjátok és biztositsátok katolikus életre való jogotokat a templomban, amely az Istenhez való kapcsolódástok megszentelt helye, — az iskolában, amely gyermekeitekneк, a jövő reménységeinek nagyon fontos kialakitója, — és a közéletben, amely megszabja életetek külső rendjét és kereteit. Különös gonddal ápoljátok a vallásos lelkületet családotokban, amely a nemzeti közösség épitő sejtje és a katolikus élet, a katolikus jövő bölcsője.

Köszönjük nektek végül, Kedves Híveink, azt a sok vigaszt, amelyet a veszedelem és szorongatás napjaiban buzgóságtokkal és az irgalmasság cselekedeteinek gyakorlásával nekünk szereztetek. Köszönjük a hűséget, amellyel a harcok és veszélyek idején lelkipásztoraitokat körülvettétek, sőt nem egyszer eltartásukról is gondoskodtatok. Szeretettel kérünk Titeket, hogy gyermeki ragaszkodással tartsatok össze továbbra is Isten szolgáival, amint ők is mindig krisztusi hűséggel állnak mellettetek. E krisztusi hűségről tett tanuságot az a megszámlálhatatlan lelkipásztor, aki a veszedelemben hívei közt maradt. De azok is, akik az első pillanatok zavarában elmenekülni kényszerültek és mivel övéikhez visszajutni már nem tudtak, menekülésük helyén álltak önfeláldozó lélekkel a szenvedők szolgálatára. A lelkipásztorok közül többen hivatásuk teljesítése közben hősi halált haltak, életüket adván juhaikért. Ezek közül külön is megemlítjük báró Apor Vilmos győri püspök alakját, aki hívei védelmében szorgoskodva esett el és husvét hétfőn költözött Urához, hogy elvegye áldozatának jutalmát. Kegyelettel emlékezünk meg bíboros Hercegprímásunk elhunytáról is, akit semmiféle kényszer nem tudott rávenni arra, hogy elhagyja főpásztori őrhelyét és aki határozott állásfoglalásával elejét vette Esztergom kiürítésének és ezzel együtt az ottani lakosság anyagi pusztulásának. A sok izgalom, amit a nehéz viszonyok közt szenvedett, hosszas betegségtől aláásott szervezetét ugy legyengitette, hogy nemes szive nagycsütörtökön megszünt dobogni. Halála nagy veszteség a magyar katolikus egyházra de a hazára is, mert világra szóló tekintélyét, nemzetközi összeköttetéseit, nagy tudását és bölcsességét ép a legválságosabb időben kell nélkülöznünk.

„Misericordia Domini, quia non sumus consumpti!" / Jer. sir. 3, 22. / Isten különös irgalma, hogy megvagyunk! Nem bizonyult valónak a hír, amelyet az orosz seregek egyházat irtó szándékáról terjesztettek, sőt sok figyelmet is tapasztaltunk a parancsnokságok részéről az egyházi élettel szemben. Templomaink állnak és akadálytalanul folynak az istentiszteletek. De még sulyos idők várnak reánk. A gazdasági munkákat csak nagy akadályokkal tudtuk, vagy tudjuk végezni, hiányoznak az állatok és az üzemanyag, ugy hogy élelmezési nehézségekkel kell számolnunk. Közszükségleti cikkekben is nagy a hiány, ami a drágaságot növeli és népünk széles rétegeit sujtja. Csüggednünk azonban nem szabad, össze kell segitenünk, szeretettel, nem a nagyobb hasznot keresve, hanem a köznek hasznosabb munkát és szolgálatot juttatva. Legyünk hivek történelmi multunkhoz és a multunkban felénk ragyogó nagy Patronánkhoz, a Boldogságos Szüzhöz. Csapások eddig is értek bennünket, — és ugyan melyik nemzet az, amely ilyeneket nem tapasztalt volna? — de a csapásokból Isten segitségével mindig kiemelkedtünk. Most is ki fogunk emelkedni. Ebben bizunk és ezzel a hittel és bizalommal kivánjuk, hogy áldjon meg Benneteket a mindenható Isten + a teremtő és gondviselő Atya + a megváltó és irgalmazó Fiu + és az erőtadó Szentlélek. Amen.

Kelt Budapesten, 1945, május 24.

A MAGYAR PÜSPÖKI KAR.

A MAGYAR FÖLD SORSA

EGYHÁZI FÖLDREFORMKISÉRLETEK: PROHÁSZKA, VASS JÓZSEF, KERKAY

Ne áltassuk magunkat: az utolsó huszonöt évben nem akartak gyökeres földreformot Magyarországon. A negyedszázad bőjtidőnek, átmenetnek tartotta önmagát, az egyetlen cél az ország fizikai és erkölcsi erejének megtartása a Kárpátmedencét betöltő Magyarország reintegrálódásáig. A „Kilencmillió hold-, — kilencmillió ember" elmélete nem ment bele semmiféle nehezebb kisérletbe, veszélyes kalandnak tartott minden erélyesebb lépést s az 1931-es világválság méginkább késleltette a fejlődést.

Nem volt kormány, mely ne igért volna valamit e téren s nem volt kormány, amely komoly eredményt ért volna el. Bárhonnan közelitették meg a feladatot, valahol elakadt a megoldás.

Közben a végzet morajlott körülöttünk. A dunántúli birtokkolosszusokra a germán teória uj jelszót lobbantott ki: Vacuum, légüres tér. Ez a szó negativ előjelü testvére a már követelő: Lebensraum-nak. A „Schwäbische Türkei" fikció megvalósulása után ennek a Vacuumnak kellett volna Lebensraum-má átalakulnia. Egyszerü mathematika.

És ugyanakkor valahol Magyarországtól végtelen messzeségben, Moszkvában egy elszánt ügynök, Rákosi Mátyás, már sminkeli magát hogy mint a „magyar föld atyja" lépjen a vörös hadsereg szárnyai alatt e földre.

Bizonyos, hogy a magyar nagybirtok magja az egyházi birtoktest, nem is annyira volumenjénél fogva, hanem megingathatatlan szilárdsága miatt. E birtoktömeg köré tapadt zárt gyürübe a világi nagybirtok. Ha az egyházi birtok szerkezetét megváltoztatják, a világi nagybirtoknak is át kell alakulnia. Szinte a vis inertiae tartotta meg örökegy változhatatlanságban az egyházi birtokot. Jöttek belülről nagy inditások a reformra: Prohászka már 1916-ban földreformot akar, a más szférában élő zseni könnyelmüségével, de szinte szándékosan engedi szétesni püspöki birtokait (de, — csodálatos gravitáció: utóda Schvoy Lajos, a proletárgyerekek regnumi papja, szinte ötholdanként gyürja össze ismét a birtokot), a nagytehetségü Vass József megjegyzése mögött: „az illancsi puszta homokján jobb szeretnék nyolc magyar családot látni, mint nyolc derék, öreg kanonokot" — egy földreformot belülről megkisérlő elbukott akciósorozat áll.

Nagyon figyelemreméltó az egyház állásfoglalása Gömbös Gyula miniszterelnök 1935-ös földreform javaslatával szemben. Nizsalovszky professzor a terv egyik készitőjének véleménye szerint az eredeti javaslat komoly végrehajtása után a nagybirtokrendszer uralmáról nem lehetett volna többé beszélni.

Meg kell vallanom, — irja Nizsalovszky, — a kormányzat részéről mindnyájan arra voltunk felkészülve, hogy a magas egyházi személyek az egy-

házi birtok kulturális céljaira hivatkozással, kivételes elbánást, vagy a reform egész kihatásának tompitását fogják kivánni. Ehelyett azonban az történt, hogy az egyháziak részéről ilyen irányban egyetlen hang sem hallatszott, csupán két kívánságot fejeztek ki: az egyházi birtok a világival teljesen egyenlő elbánásban részesüljön s hogy a telepités során bekövetkező nagyobbméretü lakósságcserénél a különböző vallásu tömegeket ne keverjék. A törvény a parlamenti tárgyalások során annyira csekélyhatásuvá vált, hogy lényegileg megoldatlanul hagyta a reform égető kérdését.

Ismét **b e l ü l r ő l** induló, a tömegeket is megmozgató reformkisérlet volt a legutolsó és a legőszintébb, amely nem „a szelet akarta kivonni a vitorlából", hanem a tizenkettedik órában döntésre akarta vinni a kérdést: **K e r k a y J e n ő** Jézustársasági atya mozgalma. Földhöz juttatni, önálló gazdává tenni a magyar földmüvelő tömegeket, ezzel önálló, érett, politikailag nagykorú, a maga sorsát irányitó állampolgárrá tenni, a magyar területet ezzel biztositani mindenfajta külső idegen bontó szándéktól s az Egyházat — a jövő lehetőségeinek tökéletes épségbentartásával — kiszabaditani az „aranykalitkából".

A mozgalom Mindszenty köré gyülekezik, ő lesz erőteljes hangadó képviselője a püspöki karban. Még 44-ben ráakarja bírni a püspöki kart egy ujabb földreform-deklarációra. A terv elkésett. A veszprémi püspök az összeomlás után is, a legnagyobb anyagi gondok közepette, végig csak a morális hatásait figyelte a vörös földreformnak, amely, hogy magához rontsa a népet, a legvadabb agitációval szitotta a rablóösztönöket.

A vörös földosztás egyik főcélja az egyház anyagi alapjainak a megsemmisitése volt, — a legelső frontális támadás az Egyház nagymultu intézményei, iskolái, tudományos intézetei, kórházai, otthonai, menhelyei, internátusai ellen, — azt hitték, a gyökeret vágták el s hónapok alatt elsorvad minden, — nem vették észre, hogy a földrengés félredobja a sziklákat és forrásokat fakaszt mindenfelé. A szovjet-sajtó hörögve ingerelte zokszóra az Egyházat, a püspöki kar némán türte a sulyos harjáratot, lelke mélyéről megáldotta az eke fölé hajló uj birtokosokat, **a z o k a t**, akik számára nem rablókaland a föld. Mindszenty, földmüves kisnemes család fia, csendesen ezt mondja: Egyetlen könnyet nem ejtek a birtokért...

Az ördögi vezérkar földet oszt, miközben a magyar parasztok százezrelt hajtja ki Szibériába, a megmaradtak állat, eszköz nélkül, magukat fogva az ekébe, valóban hősköltéménybe illő emberi csodát teremtenek: megindul az élet a csatatéren. A tavaszi szélben ringó friss búzára szentelt viz és áldás hull.

1948. decemberében fortissimora vezénylik a propagandát: Mindszenty el akarja venni a földet! — amikor már indulóra kész a terv a parasztság kolchozizálására.

Végig kell élni mindezt, visszahozhatatlan alkotó éveink eliramlásával, a legsúlyosabb áldozatok árán is. Az ellenség maga teszi látóvá a jóhiszemü, mindig gyermekszivü tiszaháti népet.

PÉTER MAGYAR HAJÓJÁN

MINDSZENTY A MAGYAR EGYHÁZ ÉLÉN — ÁLLAMPOLGÁRI JOGOK VÉDELME, — AZ EGYHÁZKÖZSEGEK UJJÁTEREMTÉSE. — LEVÉLVÁLTÁSOK AZ ÁLLAMFORMA ÜGYÉBEN. —

Bérmaútján, 1945. októberében tudja meg a veszprémi püspök, hogy XII. Pius pápa Magyarország hercegprimásává nevezte ki. És kinevezése első órájában tudta, mi a teendője, tétovázás nélkül, egyetlen töretlen vonalban vitte fel az Egyház és a magyarság morális önvédelmi harcát, egészen összetöretéséig. Ő volt az egyetlen felelős tényező a magyar életben, — független lelki hatalomként — aki felismerte, hogy a demokrácia szinjátéka mögött a bolsevizmus hatalmas összeesküvése áll. Tudta, hogy egyetlen céljuk a magyar történelmi lélek, a magyar nép s a krisztusi én megsemmitése. Egy vidéki plébános egyszerüségével ismeri fel az igazságot s egy nagy diplomata ösztönével épiti fel az önvédelmi harcot.

Mintha gyanutlan lenne, belemegy a pszeudo-demokrácia játékába: bejelenti igényét, mint az ezeréves magyar alkotmány egyik legfőbb közjogi méltósága, a magyar sors formázásába, ugyanakkor bejelenti az intakt katolikus milliók igényét az állampolgári jogokra. Tizezrek és tizezrek vergődnek internálótáborokban, sok százezer embert hajtottak ki Oroszországba kényszermunkára, százezereket rekesztettek ki a választójogból, amelynek, ha alkotmányos értéke nincs is, mint demonstráció egyetlen lehetőség. És hátha átlendül még valóságba a látszat, hátha sikerül a mozgósitott morális és tömegerőkkel visszaszorítani a kulisszák mögött épülő bolsevista hadállásokat?

Minden katolikus magyarnak kötelessége élni állampolgári jogaival — mondja első primási beszédében Pápán. Minden katolikus magyart e jogoknak gyakorlásában vezessen a lelkiismeret és a hit. Csak igy lehet elérni, hogy a katolikus, azaz jóelvek érvényesüljenek a magyar közéletben.

A katolikus Egyház itt a magyar téreken vészelt át minden vihart ezer év óta. Nem bújik el, ha vihar van felvonulóban, hanem mindenütt ott van a magyar néppel, a magyar népért. Nem rejtőzködik el semmiféle földi, csupán az isteni védőszárnyak alatt. Ezért kivánja és követeli minden katolikus hivőtől, hogy állampolgári jogait semmiféle megfélemlitéssel nem törődve, katolikus hite szerint gyakorolja.

A magyar nép élni akar ősei hite szerint.

De mig egyrészt igy visszaadja a megfélemlitett tömegeknek önbizalmát s követeli a magyar nép természetes jogait Magyarországon, tudja, hogy a bolsevizmus nagy támadása előtt meg kell teremteni a keresztények, a keresztény életforma védelmi kereteit is. A templom, a család, az iskola, ezek a legbensőbb védelmi gyürük.

A templom nemcsak a tabernaculum, nemcsak a szentély, az élet me-

legét kell köréje hozni. Kiadja a teremtő erejü utasitást az egyházközségek ujjáteremtésére. Az 1919-es bolsevista kisérlet idején már itt talált menedéket a keresztény élet, — 1945-ben parancsoló szükséggé válik ujjáteremtésük.

Figyeljük meg a Kardinális intencióit:

— A viharból kelt új idők emberi intézményeket, gondolatokat temetnek el, másokat életre keltenek, vagy ha élnek, aláhuzottan hangsulyoznak. A magyar katolikus egyházközségek megsokasodott feladatkörrel fontos tényezői a katolikus öntudatnak, a hivő nép összeforrásának, a hitélet karitász-tevékenységnek, a katolikus müvelődésnek, propagandának, sajtónak.

1919-et irtak Magyarországon. Egyházközségeink, konventjeink jóval előbb is voltak, pl. Sopronban, Kőszegen. Ám az egyházközségi élet általánosodása ettől az esztendőtől indul el a magyar földön. Ezóta — lehet mondani — minden plébánia-székhelynek és minden iskolafenntartó hivőközösségnek van egyházközsége. 1919 ezt ugy kivánta.

1945 is egyházközségi esztendő.

Hasonló okból, mint 1919. Szaporodniok kell az egyházközségeknek, sürgető. Ahol a régi keretekben 1919 nem volt elég sürgető, 1945 már csak elég lecnd! De az eddigi egyházközségek elmélyitését is követelve sürgeti ez a viharesztendő.

Az uralkodó plánéta ma a demokrácia, a nép-irány. Nos, itt nem keresünk sem keleti, sem nyugati demokráciát, hanem Isten népének, családjának tömöritését, egységét. Együtt van itt a hivő nép minden rétege. Egyet sem vetünk ki, egyet sem taglózunk le ragadós divatból, egyik társadalmi réteg sem lesz csak korszerü, divatos.

A pártoskodás a társadalmat felbontja földmivelőre / átmázolták parasztra /, munkásra, stb. Az egyházközség egyesit Krisztusban és titokzatos testében az Egyházban. A közelmult tévelyével, a totalitás és tömegesités ellenében az Egyház az egyén, az ember, a család jogait hirdette. Ma az atomizálódás idején a magyar Egyház az egyházközségben valósitja a Mester imáját, hogy mindnyájan egyek legyetek. / Ján. 17. 11. / Ezért az egységesitő munkáért hálás lehet az egyháznak az ország, a széthullasztott társadalom és minden egyes hivő: az egyházközség, a nagy katolikum valósulása egy-egy helyiség, plébánia keretében.

Ma sokat számit a taglétszám a politika vonalán. A minőség nem is nagyon fontos. Az Egyház mindenkor igényelte a minőséget is. Az egyházközség képviselőtestülete a minőségretörekvés legszebb jelentkezése. A ligha adódhatik katolikus világira nagyobb kitüntetés, mint itt képviselő, tanácsos, vagy épen elnök lenni. Nem a hivatali, társadalmi állás, hanem a katolikus egyéni, családi élet, a katolikus társadalom elismerése számit.

Az egyházközségi életben tudatosulnak az Egyháznak nagy érdekei: a templom, katolikus iskola kulturház, temető, család, a gyermek, a szegény, a beteg, a szenvedő, a kisértésben levő, az elaggott, vagyis akik Jézushoz oly közel állottak földi életében. Itt fáj leginkább az aknasebes, vagy a felrobbantott templom, a háborutól méltóságából kivetkőztetett iskola, a háboruban elgazosodott temető, a romcsaládi szentély;

de itt van a legszebb gyürkőzés is ezeknek régi fényéért, a gyermeki lélek nevelése 900 éves töretlenségének folytatásáért. Innét indul ki az ébresztés, a cselekvés, a küzdelem, az anyagi és lelki háboru alatti és utáni pusztulás és pusztitás ellenében.

Hivők, szeressétek az egyházközségi életet, tegyétek kezeteket ennek mezején az eke szarvára. Itt Egyházatok, hazátok, családotok és egyéni magatok legszentebb javát munkáljátok! Vezetők, vizsgáljátok meg, mi a teendő egyházközségeitekben! Ne beteg korintusi egyházközség legyen az, hanem a segitő, szolgáló, fejőket is veszélyeztető, sokat fáradozó, jeles, szilárd, szeretetreméltó / Róm. 16., 16. / férfiak és nők felsorolásához egész fejezet kelljen, mint Szent Pálnak a római egyházközséggel szemben.

Mig egyrészt az alapozást indítja meg tömegek védelmére és megtartására, feszült figyelemmel kíséri a bolseviki terv hadmozdulatait a politikai életben. A primás világosan látja, hogy ami ma végigszánt a magyar romokon, az nem forradalom.

A forradalom belülről indul, történelmi szükségszerüségből, erkölcsi tartalma van, megvénült jogokat tol félre, hogy jobbakat alkosson. A teremtő forradalom is a természetjogból születik.

A megtört Magyarországgal forradalmat játszat az orosz hatalom, hogy a narkózis teljes legyen. A megbénitott nép fölött a népszuverénitás elvét lobogtatja, hogy azalatt az ezeréves állam közjogi alapjait szétvesse.

Az elv: mindent szétbontani, ami Magyarország kohéziós ereje lehet. A történelmi tudat megsemmisitése a legfőbb feladatok közé tartozik.

A hercegprimás, — utolsó pillére a történelmi Magyarországnak, — semmit fel nem ad az ezeréves örökségből. Egyedül is, meginga'hatatlan erővel tartja az ezeréves államgondolat eszmei traverzeit.

A hatalom valóságos kézbentartója a moszkvai csoport (Rákosi, Révai, Gerő, Vas) napirendre tüzi (1945. végén) a köztársaság bevezetését. November végén Tildy a hercegprimás előtt még nem adja fel a királyság fenntartásának gondolatát. Hatheti alattomos csend következik. 1945. szilveszterén a primás a következő átiratot intézi Tildyhez:

Miniszterelnök Úr!

Hivatalosan ugyan nem kaptam erről eddig tájékoztatást, de mert a hir komoly helyen is erősen tartja magát, kénytelen vagyok rá kitérni és amennyiben való alapja lenne, a terv ellen súlyos okokból óvást emelnék. Úgy értesülök, hogy a nemzetgyülés a közel jövőben napirendre szándékozik tüzni az alkotmányreformokat, köztük a köztársaság behozatalát, az ezeréves magyar királyság megszüntetésének tervét. Ha ez a hir megfelel a valóságnak, ha nem is kaptam erről hivatalos tájékoztatást, a magyar primások több, mint 900 éven át állandóan gyakorolt közjogi tisztéből folyóan óvást emelek eme tervek ellen.

1945. december hó 31-én.

MINDSZENTY JÓZSEF s. k.
hercegprimás, esztergomi érsek.

Ugyanakkor az átiratot a mellékelt levél kíséretében megküldi Varga Bélának.

VARGA BÉLÁNAK, A NEMZETI FŐTANACS TAGJA.

„Megküldöm csatoltan Nemzeti Főtanácsi Úrnak a Miniszterelnök Úrhoz a hír szerint tervezett alkotmányreformok kapcsán intézett átiratomat".

Bizalmas.

Nagyságos és Mélyen Tisztelendő Kanonok Úr, Nemzetgyűlési Képviselő Úr!

Nagyságod ismételten irányítást kért tőlem, minő álláspontot foglaljon el az időszerű kérdésekben. Elérkezettnek látom az időt, hogy a jelentős fordulónál tájékoztatást adjak. Nagyságod sohasem kötelezte el magát a köztársaságnak, ellenben a király őfelségétől fogadott el megbízást. Ehhez képest Nagyságod csak a király oldalán állhat és pedig a dolog természete szerint nyílt kiállással, a másik gondolat időszerűségének hirdetésével és az ezt valló tábor határozott támogatásával.

Különben november 16-án ezt az álláspontot foglalta el előttem a Nagyságoddal nálam megjelent miniszterelnök úr is.

Az a gondolat, amely uralomra tör, szemben áll az ezeréves magyar alkotmánnyal, még tovább sorvasztja önállóságunkat.

M. J.

És a legrövidebb időn belül megy a válasz Varga Béla levelére:

„Nagyságos és Főtisztelendő Kanonok Úr, Képviselő Ur!

Január 2-i levelére a következőket jegyzem meg: Az államforma kérdésében komoly fellépés kellett volna. Ezt nem láttam sehol. Nemcsak kezdeményezést nem mutattak fel a leghivatottabbak, de még a világiak kezdeményezésének a támogatását sem látom. A közéletben az elvekért való komoly kiállás szükséges, nem a mentegetődzés. Eddig azt hallottam Nagyságodtól, hogy viszi a pártot. Most azt látom, hogy a párt magával ragadja a papságot is."

PÁSZTORLEVÉL

AZ EMBER ÉRTÉKÉRŐL, A LELKIISMERETI SZABADSÁGRÓL, AZ UJABB TERROR JELENTKEZÉSÉRŐL. ELLENÁLLNI!

Krisztusban Kedves Hiveink!

Miután a véres világháboru teljesen véget ért s a fegyverek zaja a föld minden tájékán elcsöndesült, a borzalmas pusztulás és a megdöbbentő lelki eldurvulás befejeztével súlyos feladatok előtt áll az emberiség. Le kell számolnia az elhibázott, gyülölködő és szőrnyüséges multtal, fáradságot, áldozatot nem kimélve kell felépitenie a jövőt. Nekünk magyar katolikusoknak sincsenek egyéb feladataink.

Az állami élet jövő berendezkedése kétségtelenül csak a demokrácia elvei szerint történhetik. A demokratikus gondolatot már előző pásztorlevelünkben bizalommal üdvözöltük. A zsarnokságtól eleget szenvedett a világ. Zsarnokság erőszakolta rá egy ember akaratát jobb sorsra érdemes népekre. Zsarnokság hajszolta be meggondolatlanul Európát a szörnyü háboruba, zsarnokság folytatta az öldöklő küzdelmet egészen az értelmetlenségig. Zsarnokság gázolt bele hosszú éveken át az emberiség legszentebb jogaiba, megvetette a lelkiismereti szabadságot, lábbal tiporta a szülők jogait gyermekeik nevelésére. A zsarnokság tagadta még gondolatban is, hogy az emberi személynek joga volna önálló érvényesülésre, képességeinek, hajlamainak, egyéni hivatásának szabad kifejlesztésére.

A zsarnokság eme visszaélésével számol le a demokrácia. Természetesen nem az a demokrácia, mely az egyik emberi személy korlátlan uralma helyébe egy másikét állitja, nem az, amelyik az egyik embercsoport önző és féktelen uralmát egy másik csoport hasonlóan önző és féktelen hatalmaskodásával váltja fel. Az igazi demokrácia alappillére, hogy sértetlen természetjogi elveket ismer el, melyekhez soha semmiféle emberi hatalomnak erőszakkal nyulnia nem szabad. Az igazi demokrácia arra törekszik, hogy ahol valamely ok folytán ezek a jogok uralomra nem jutottak, azok ott is minél előbb elismertessenek és tiszteletben tartassanak.

Az igazi demokrácia a lelkiismereti szabadságot, a szülők jogait, a munkásnak szabad egyéniséggé való kialakulását, a munka rabszolgaságának megtörését irja zászlajára. E célok érvényesitése érdekében mozgósitja erkölcsileg kifogástalan eszközökkel a társadalom minden rétegét, erre a célra veszi igénybe minden jobb érzésü egyén közremüködését.

Mi örömmel fogjuk látni, ha majd a magyar népet az emberiség e nagy törekvésének szolgálatába állitják. Örömünk annál nagyobb lesz, mert a demokrácia ezen értelmezése tökéletesen megfelel azoknak a bölcs, mély

és evangéliumi elveknek, melyeket dicsőségesen uralkodó XII. Pius pápa 1944. évi karácsonyi beszédében a jövő társadalmi berendezkedés alapjaiként mutatott be. Örömmel üdvözöltük a győztes hatalmak vezetőinek ajkán elhangzott kijelentéseket is, valahányszor ezek a nyilatkozatok az emberi személy méltóságának komolyabb megbecsülését jelölték meg a jövő demokratikus fejlődésének feladatául.

Ez az öröm és bizalom inditott arra, hogy májusi körlevelünkben megértést tanusitsunk a magyar demokrácia jelentkezése iránt. Voltak ugyan már akkor is aggodalmaink, de inkább a jót tekintettük, ami több helyütt megnyilvánult, biztunk abban a megértésben, amely az egyház és munkája iránt a demokrácia képviselői részéről udvarias szavakban, szép igéretekben, néha még tettekben is megnyilatkozott. Ezt láttuk, erre épitettünk.

Várakozásunk hosszu és türelmes volt. Többször ugy éreztük már, hogy fel kellene szólalnunk, de nem akartuk a kibontakozást megzavarni, nem akartuk jószándéku emberek bizalmas és szorgos fáradozásait nyilt állásfoglalásunkkal nehezíteni. De most a választások előtt nem hallgathatunk már. Meg kell mondanunk, hogy a magyar közéletben sok, nagyon sok olyan jelenséget tapasztalunk, melyek a tiszta demokrácia elveivel éles ellentétben vannak. Meg kell mondanunk, hogy ez az irányzat ujabb veszélyekbe sodorhatja szerencsétlen és súlyosan megpróbált hazánkat. Meg kell mondanunk, hogy a keresztény választó nem adhatja a szavazatát olyan irányzatra, mely ujabb elnyomást, ujabb erőszakos uralmat, a természettörvények mellőzését felelőtlenül és sürün elköveti.

A legmélyebb fájdalommal kell igazat adnunk az angol külügyminiszter szavainak, hogy ugy látszik, mintha Magyarországon az egyik totális szellemü zsarnokságot a másik váltotta volna fel. Sajnáljuk, hogy ezt meg kell tennünk. Mert éppen elég szégyen volt az országra, hogy egy évvel ezelőtt az akkori vezetők gyengeségéből tág teret engedtünk idegen megszállók erőszakoskodásának. Legalább most kellene a mult hibáit az emberi jogok lelkiismeretes tiszteletbentartásával jóvá tennünk, hogy a világ becsülését valamikép kiérdemeljük. Sajnos, ezt nem mondhatjuk el. A magyar élet valóban az egyik totális zsarnokságból a másik felé sodródott.

Legjobban fáj és a legkiméletlenebb seb az, hogy a házasság felbonthatatlanságát, melyért a multban is annyit küzdöttünk s amiben a magyar ujjászületés legbiztosabb zálogát szeretnők látni, az ideiglenes nemzeti kormány, hitünk szerint illetékességét messze túllépve, a keresztény hivők érzelmeivel nem számolva, súlyosan meglazította. Nem található a világon még egy állam, mely a házasság felbonthatatlanságának kérdésében annyira ledér álláspontot képviselne, mint az új magyar házassági rendelet. S mindez nem tekinthető egyszerü hibának, nem emberi kisiklásnak, hiszen a természetjog egyik fontos követelményéről, a házasság felbonthatatlanságáról van szó. Mit várhatunk mi attól a demokráciától, azoktól a pártoktól és irányoktól, amelyek felhatalmazás és illetékesség nélkül is hozzá mernek nyúlni az egészséges társaslét ilyen lényeges alappilléréhez? Számithatunk-e arra, hogy ezek

az emberek hatalomra jutva, a természetjog alapkövetelményét tiszteletben fogják tartani, ha a hatalom és illetékesség nélkül ennyire belenyúlnak abba a törvénybe, melyet minden ép erkölcsi érzékű és sok hazáját szerető férfiu a legfontosabbnak tart?

Meg kell emlitenünk, hogy a földbirtok-reform rendelet több részletében olyan törekvéseket árult el, mintha bizonyos társadalmi osztályok egyszerü gazdasági tönkretételét célozta volna. Néha még hangok is hallatszottak, hogy ez az intézkedés büntetés a magyar birtokos osztály multjáért. Ám megfelel-e mindez az igazságosságnak, megfelel-e a természettörvénynek? Helyes-e a kollektiv igazságszolgáltatás elve? Szabad-e a jog és törvény uralmára törekvő társadalomban azt vállalnunk, hogy az egyik testvér hibájáért bünhődjék a másik s az ősapák nagyon kétséges mulasztásait szenvedje meg az unokák késői nemzedéke? A földosztásnál pártpolitika érvényesült és katonáink is kimaradtak a földosztásból.

Nem a földbirtokreformot tesszük itt birálat tárgyává, hanem a benne megnyilvánuló bosszuálló szellemet, mely igéri ugyan a vagyonukból kiforgatott tulajdonosoknak a jóvátételt, de az igéretből aligha lehet valami.

Még inkább meg kell döbbennünk, ha arra nézünk, hogy ez az erőszakosságba hajló „rendszer" milyen közszellemet teremtett az ország egyes intézményeiben. Országszerte, de egyes vidékeken különösképen örömüket találják abban, hogy üres gyanu, egyéni neheztelés, személyes sérelem, titkos pártmesterkedések miatt fogjanak le férfiakat, akik maguk sem sejtik, hogy mi az elfogatásuk oka és senkinek megtudni nem sikerül a vidéki hatalmasságok szigoru eljárásának inditékát. Papot, akit esztendőkön át szanatóriumban ápoltak gyenge tüdeje miatt nehéz bérmunkára itélnek pusztán azért, mert az illető tiltakozott egy katolikus falusi egyesület jogtalan feloszlatása ellen. Szentistvánnapi beszédért napokra elzárnak papokat s hogy fenyegetésüknek nagyobb nyomatékot adjanak, a politikai rendőrség vezetője kijelenti, hogy Szibériába viszik a papokat, ha továbbra is állást foglalnak a mai rendszer ellen. Mindez lehet ugyan egyesek túlkapása, de a túlkapások megdöbbentően sokasodnak. S alig következhetnének be, ha a kormányzat erős volna, ha a pártokat a törvénytisztelet szelleme hatná át.

A főváros népe lelkesedéssel vett részt a Szent Jobb körmenetén. Az ország népe örült az amerikai hadsereg nemes cselekedetének. Mégis a Szent István hetét használta fel a kormány egyik tagja, hogy a tanárok átképző tanfolyamán Szent István ellen kemény támadást intézzen, s hivatalos hatalommal fenyegesse meg azokat a tanárokat, akik máskép mernek érezni, vagy gondolkodni, mint ők. Az átképző tanfolyam másik előadója nyiltan az istentagadást hirdette meg a jövő iskola irányitó szellem gyanánt.

Mindenfelé azt látjuk tehát, hogy vagy az alapvető jogokat vetik meg s a társadalom leghatalmasabb pilléreit, az erkölcsiséget és igazságosságot semmibe veszik, vagy pedig lábbal tipornak azon hagyományokon és azon eszményeken, melyek a szenvedő magyar népet ismét lelki felemelkedésre, a nemességre és áldozatkészségre nevelnék. Pedig e rombolás helyett mennyi más sürgősebb és

nélkülözhetetlenebb teendő várna megoldásra! Ne beszéljünk most a gazdasági bajokról, erről a kormány és hatóságok nem mindenkor tehetnek. De szégyenkezve állapíthatjuk meg, hogy Magyarországon avonatokat, ha nem is rendszeresen, de mindenesetre megdöbbentő gyakorisággal ismeretlen fegyveres rablók támadják meg, akik sokszor a szerencsétlen utasok utolsó betevő falatját, végső megmaradt ruháját veszik el.

Ilyen szörnyű állapotok elképzelhetelenek voltak előttünk, nem hittük, hogy valaha hazánk földjén ezt kelljen tapasztalnunk. A rendőrségünk pedig ugyanakkor papokat tart fogva szentbeszédeik miatt s védtelen polgárok internálására rendezkedik be.

Vajjon az a kormány, mely ily állapotokat tűr, vagy ezekkel szemben tehetetlen, nem fog-e a politikai erőszak zsarnokságával szemben még gyöngébbnek, vagy zavartabbnak mutatkozni? Naponta imádkozunk, hogy a magyar nép jobb érzelmű rétegének legyen elég szabadsága a választásokon akaratának megmutatására.

Titeket pedig, Kedves Híveink, felszólítunk, hogy fontoljátok meg szavainkat s a választás alkalmával adjátok szavazatotokat arra a jelöltre, aki az erkölcsi tisztaság, a jog, az igazság és a rend érdekében fog síkra szállani s képes lesz küzdeni e jelenlegi szomoru állapotok visszaélései ellen. Ne rettenjetek meg a gonoszság fiainak fenyegetéseitől. Könnyebb egyszeri fenyegetést kiállani s elszenvedni, mint rálépni arra az utra, ahová meggondolatlan s lelkiismeretlen emberek csábitani akarják a magyarságot. Az erőszak és a zsarnokság annál nagyobb lesz, minél kevesebb ellenállásra talál.

Az erőszak természete az, hogy ma csak szavazatot kényszerit ki, holnap már fenyegetésekkel szorit munkára, holnapután háboruba visz, majd erőszakkal a megsemmisülésbe kerget.

Az erőszak olyan, hogy ma a házassági köteléket lazitja és a fiatalságot züllleszti, holnap az erkölcsi szabadságot kivánja állandóvá tenni, holnapután a férfiak tömege minden lovagiasságot és tisztességet félretéve, vad állatiassággal tör rá a védtelen nőkre, hogy szenvedélyeit kielégitse. Nem kell sokat magyaráznunk, hogy a zsarnoki szenvedély és az általa megrontott tömegösztönök hova vezethetnek. Még élénkebbek emlékeink, még könnyű felidézni lelki szemünk elé a közelmult gyászos emlékeit.

Ne feledjük a súlyos figyelmeztetéseket, ne feledjük és vonjuk le a következtetéseket. Magyar édesapa, magyar katolikus édesanya, aki felelősséget érez gyermekei lelki tisztasága, földi és örök boldogsága iránt, nem habozhat a választások előtt. Csak olyan jelöltre adhatja szavazatát, aki emberileg szólva kezességet nyujt, hogy ilyen világ, ilyen szellemiség, ilyen eltévelyedések többé nem ismétlődnek a magyar földön. Amen.

Esztergom, 1945. október 18-án.

A magyar püspöki kar nevében:
JÓZSEF s. k.
hercegprimás, esztergomi érsek.

B A L O G H P Á T E R

VAGY A KIÁRUSITOTT REVERENDA

A Zerge-utca kicsi utca Szegeden. Itt volt apró szatócs üzlete Balogh István édesatyjának. Mindenki szerette, becsülte az aranyszivü Bloch bácsit, aki mintha a századelő Lehár operettjéből lépett volna ki: „aki segit a szegényen az ég áldása lesz azon" dallamos gesztusával adott cukrot a gyerekeknek, kölcsönt a szomszédoknak, tanácsot a parasztoknak. A Kárpátalja apró boltjainak hüvös homályát tudta átplántálni a tüző Alföldre. Tekintélye volt a környéken s különösen megnőtt a tekintélye mikor a fia katolikus pap lett.

Amolyan jó tanyasi magyar tipusu plébános lett Balogh Istvánból. Pirospozsgás kerek barack fej, pici hegyes baba orr. De a szemüvege intellektüel volt s nagyon tudott figyelni a szemüvege mögül. Prédikált zengőn és okosan. A körmeneten a Szentség mögül kinézett. Hosszan gyóntatott, azután nagyon röviden. Szeszélyek hullámzottak a csöndes tó tükre alatt. Pasztorál, járja a kis parasztházakat, betekint mindenhová. Egy szép napon elkezd tojást vásárolni. Aztán vesz egy öreg teherautót s viszi fel pénteken az összevásárolt tojást Pestre. Szombaton már otthon is van. Vasárnap gyóntat, prédikál.

Büszkék voltak a magyarok a papjukra, aki a gyóntatószékből ellenőrizte nem csapták-e be az asszonyok a tojásárakkal. A szimónia mint groteszk humoros árnyék előbujt a századok mélyéről.

Az összeomlás első napján ő fogadja az oroszokat, az ő röpiratát szórják a szovjet repülőgépek, a Raták. A szovjet recept: legelső teendő papot fogni az elfoglalt városban. Balogh István nagyon kéznél van. Révai és Gerő őt keresik fel, megtörténik a nagy történelmi mozzanat, a Szegedi Kézfogás, a két moszkovita fogja Balogh dundi kezét s azt hiszi, hogy az Egyházzal fog kezet.

Balogh olyan jól viselkedik, hogy kiviszik szerepelni Moszkvába is. Fényképek róla: misézik Moszkvában. Az Urfelmutatás pillanatában. Alatta a nyilatkozat: soha olyan szabadnak nem érezte magát mint moszkvai miséje alatt. A fotoagitátor fényképe egy átszellemült papi szentet ábrázol a Szentség sugárzásában.

Közben az Andrássy-ut 60. hogy teljesen kézben tartsa, obszcén képeket sokszorosit róla, a lapokban pedig képes riportok jelennek meg a mügyüjtő páterről, kedvenc képei Fried Pál müvei közt. Ideális partnere Gábor Andoréknak, — „a mi páterünk" irják róla; megnőtt hasa vicclapok békebelit játszó derüanyaga. Mindez mü, csinált dolog, mindenki tudja, hogy a halál-balettnek egyik figurája táncol itt.

Az első időben feladata a hercegprimás meggyürása, átképzése. Egy autó úton Győrtől Pestig „főzi" a primást: beállni, beállni. A primás hallgatja a végnélküli beszédáradatot, végül Pest határában megszólal: „Nagyon tévednek ezek, ha azt hiszik, hogy belőlem valamiféle Szergej pátriárkát csinálhatnak."

Esztergom bölcs mérséklettel figyeli Balogh müködését, vár. Balogh pártot csinál, a szovjet őt játszaná ki, jobboldali, keresztény, papi pártnak, a tömegek megtévesztésére. A reverenda mindent megér.

Az utolsó forduló előtt az Egyház, mely a krisztusi életszemlélet széles síkján a legnagyobb szabadságot adja politizáló papjainak és soha nem ítélte el „baloldali" papjait Giesswein Sándortól, Hock Jánoson át napjainkig, — Baloghról a hamis játékosról, aki el akarta adni a reverendát, — leveszi a tisztelendő talárt.

— Amig a magyar katolicizmusnak feje van, törzse és két lábbal áll ezen a földön, őrt áll — mondja komoran és keményen a Biboros a körül álló aggódó politikusoknak.

N Y O M O R

Az első esztendő a fegyverletétel után a kiégett mezők, a vérbaj, az Oroszország felé hajtott polgári foglyok végtelen meneteinek, a nyomornak az esztendeje. El tudja-e képzelni, aki nem élte meg, mi a néma falu? ahonnan elhajtottak mindent csak a beomlott kemence tövén ül egy otthagyott öreg; mi az a rettenetes némaság ahol a csendes falu ezernyi zsibogó hangja hiányzik, ahol nem csípog baromfi s a feljövő holdat nem ugatják kutyák. A kutyák agyonlőtten hevernek a kiégett küszöbön s az ajtótlan szobákban föld alól kihajtott ismeretlen mezei állatok cikáznak. Aki látta Isaszeget, Dinnyést, Lepsényt és annyi száz és száz magyar falut tudja, hogy ez nem vizió. És ennek a falunak kell feltámadnia előbb, hogy élni tudjon a város, ahol ebben a pillanatban rozsdásak a villamos sinek (milyen hamar megrozsdásodnak a sinek, ha nem járják a kocsik), ahol a beomlott kapuk helyére kredencet húznak és felállított ruganyok mögül figyel a nyomorékokból szervezett házi kapuőrség, hogy a légi riadó megmaradt kolompjával riadózzon, ha orosz rablócsapat közeledik. Ilyenkor kirohan a ház a folyosóra, mindenki megszervezetten ordit, sikong, lábosfedőket ütnek össze, s a téboly zsivajával fogadják a rablókat. Ez az elháritás. Valamelyik házban valójában kitört egy ilyen tömegextázis s az oroszok elmenekültek. Az oroszok félnek a démonoktól. E felfedezésből recept lett, villámként futott végig az utcákon, hogyan lehet elháritani a napi részlet-felszabadítást és sorra megszervezték a sikongó kórusokat. Voltak helyek, ahol kölcsönrimánkodtak a szomszédból egy-egy alkalmi „furiát".

Ez még a vetkőztetések, gyilkosságok, rablások kora. Nincs olyan becsületes ember Magyarországon, akitől személyszerint el ne vettek volna valamit az oroszok. Mint az egzotikus halak a bedobott áldozatot, pillanatok alatt csontra lerágták a megrohant várost. Fölveszik az eldobott német katonaruhákat és mint „SS-szórványok" öregbítik a német mithoszt. A német halottak üvegszeme mered a Szénatér egére, -a ruhájukban oroszok fosztogatnak.

A pinceablakodon benyomott hullák kora ez. Halasy Olivért az olimpiai uszóbajnokot tarkón lövik egy szál autógumiért. Az aranylakodalmas Deucalion-házaspárok öngyilkosságainak hónapjai ezek, akiknek ágyába betört az orosz fertőzet. Az éjszakában egy szál szöllőlevélben futó nyugati kulturattassé ideje ez, aki berohan védelemért a legközelebbi orosz őrségre s ott még leszedik róla az előbb a nagy sietségben rajtafelejtett karórát.

Ez még a háború, — mormolják az emberek, s akinek nem kell nem jár alkonyat után az utcán. De maga a nyomor! az éhezés nyomora, a fázás, ablak nélkül, az ostrom hónapjaiban a pincékből végsőkig kiéhezetten nap-

világra támolygó tömeg nyomora. Vonatok csak katonai célokra vannak, a halott falu felé sinek sincsenek, a batyuzás csak a most induló infláció örvénylő hullámzásában kezdődik meg. Ezek azok a hetek, amikor a nyolcvan éven túli Herczeg Ferenc s a kilencven felé járó Márkus Emília sorban állnak a Nemzeti Kaszinó előtt /ó Nemzeti Kaszinó!/, csajka helyett elhasznált konzerv dobozzal a kézben a napi meleg levesért.

Tisztviselők százezreit „nem igazolják", életük évtizedei megsemmisülnek, öregen megtörten, lelki ájultságban hallgatják történelmi bűneiket s a tanácsot, hogy menjenek házinyulat tenyészteni, ha nem bírják már az ujjáépítést fizikailag az úttörésnél kezdeni. A nagy polgári író, aki azóta Svájcban vagy Nápolyban vett villát magának, gyilkos cikkel kontráz a hatalomnak, apáiról ir, akik alantas szolgálatkészséggel jelentkeznének az igazoló bizottságoknál, bekérezkednének a demokráciába, elúszott éveiket, életüket keresik a megváltozott államon s nem veszik észre, hogy ez már nem az az ezeréves cég, amellyel szerződtek.

Hogy a magyarság nagy nép azt ezekben a hónapokban lehetett megérezni teljes mélységében. Nem szellemi fiainak minden században frissen bomló nagy talentumai döntik ezt el, nem is a barázdák népe örök megtartó erőivel, nem a munkásság nagyszerü alkotó intellektusa, hanem a nép mélyén élő hatalmas morális bázisok. Minden a nép megrontására tör ebben az időben: ezen munkál a nyomor, a kétségbeesettség a társadalom tartó traverzeinek a szétesése, hogy hullott embert vesznek s aki eladja Istenét kap enni, aki eladja gyermekét, a halottait jövője lesz, — a rendszer, mint valami rettenetes csődbekerült vállalatnak holtpontra zuhant részvényeit vásárolja fel az embereket. A beugratott, a halálra félemlitett, a romlott, a bérelt, a bornirt mind helyet kap.

De a tömegek megközelithetetlenek. Négy év kell, hogy mesterséges, erőszakos beépitéssel valahogy bekeritsék a falut, a vidéket. Csak a finnek nagy és tiszta harca fogható ehhez a mélyben lezajló néma küzdelemhez. A krisztusi szolidaritás felébred és áradni kezd. Nem a gombaernyő alatt gyüjtő méltóságos asszonyok perselyei kezdenek csörögni, (a tipust átvette és továbbtenyésztette a rendszer a maga rezervoárjából, Vadas Sára és rezsim öregedő gavallérja, Zilahy Lajos, elnökletével Nemzeti Segély cimen), — itt most valóban az életért, a megmaradásért folyik a harc. A bibliai szó kezd erjedni, érni a tömegekben: egymás terhét hordozzátok. A megszegényedett, vérevett Egyház megkisérli szervezetileg is segiteni, Jézus melegét hozni a nyomor mélyére. Ismeretlen diákfiúk jelennek meg ismeretlen családoknál, kis hátizsákból kiraknak egy kiló lisztet, negyedkiló cukrot, öt kiló krumplit, köszönnek és mennek tovább, — apácák gyerekkocsiban öreg párnacihában kokszot hoznak valahonnan, mosolyognak, átadják és mennek el, — a Magyar Közösség dolgozik a börtönökre vetett apák családjaiért és a Caritas a gyermekért, az anyákért, az intézményesen nyomorbataszitott keresztény családért. A bíboros minden erejét latbaveti a közvetlen életmentő feladatok megoldására. Segitséget kérő hivásait a külföld meghallja, az amerikai katolikusok háborus segélyszolgálata beállitja magyarországi titkárságát és 1946 augusztusában megindul az Actio Catolica első budapesti konyhája,

amely az amerikai katolikusok szeretetadományat dolgozza fel. Rövidesen 94 konyha dolgozik már és több mint 14.000 éhezőt lát el. A szám egyre nő, a hatalom észre is veszi és megkezdődnek az ellenakciók. Thomas Fox amerikai megbizott meglepödve tapasztalja, hogy minden törekvése áthidalhatatlan nehézségekbe ütközik. Nem kap meg engedélyeket, lehetetlenné teszik a szállítást, 750 tonna szeretetadomány Bécsben vesztegel, hónapokon át nem engedik be az országba. A rejtély megoldása nem az ő feladata. Nem tudja, hogy itt retorzióról van szó, kollektiv büntetésről, ismeretlen bünök kollektiv megtorlásáról. A nyomort ezen a vonalon állandósitani kell. Mr. Fox rövidesen eltávozik Magyarországról.

Hasonló munkakörben került Magyarországgal kapcsolatba Páter Flynn. Az ő magyarországi munkássága, — önzetlen szorgalmas mindig a krisztusi ideát szem előtt, tartó papi munka — a következő három soros titkos rendőri utasitással fejeződött be:

VALAMENNYI HATÁRRENDŐRSÉGI KAPITÁNYSÁGNAK

Páter Flynn Fabian Philipp USA állampolgár, aki érvényes útlevéllel rendelkezik és érvényes vizummal, bárhol jelentkezik belépésre, visszautasitandó.

Balázs r. ales.

Keohg 61 585/jelszó iroda.

HÍRADÁS RÓMÁRÓL

A Magyar Kurir jelenti 1946. február 19.-én:

„Mindszenty József, Magyarország hercegprimása ma, a Budapest- Mátyásföld repülőtérről, a budapesti amerikai katonai misszió által rendelkezésére bocsátott külön repülőgépen Zakár András titkára és Esty Miklós pápai kamarás gentiluomója kíséretében Rómába repült, hogy résztvegyen a Szent Kollégium félnyilvános, majd a Szent Péter Bazilikában lefolyó nyilvános konzisztóriumán, ahol átveszi a többi új biborostársával együtt a bibornoki kalapot."

Első útja után adja ezt az érdekes hiradást az akkori napok tapasztalatairól, a gyógyuló Itáliáról és az örök Rómáról:

A Szentséges Atya érdeklődését Magyarország iránt 1938-ban az Eucharisztikus Világkongresszus keltette fel, amikor mint pápai legátus elnökölt a kongresszuson. Ahogy akkor nyilatkozott, mutatta, mennyire megszerette népünk lelkét, multját, amellett legértékesebb kincsét, a Szent Koronát.

A háboru megszakitotta azt a szent kapcsolatot, mely a pápává választott Pacelli biboros és hazánk között oly erősen szövődött. Most a legteljesebb érdeklődéssel fogadta mindazt, ami népünket érte a háboru végkifejlésében és azóta is. A pápai udvar is a legnagyobb foku érdeklődéssel van irányunkban. A Szentséges Atya nagyon örült annak a jelentésnek, hogy Magyarország kéri a diplomáciai kapcsolat felvételét a Szentszékkel. Méginkább örül, hogy ezt a kormány megbizásából is jelentettem. A diplomáciai kapcsolat előnyeit át sem lehet egyszerre tekinteni. Át kellene lapoznl az olvasónak Fraknói Vilmos püspök vonatkozó hatalmas történelmi munkáját, hogy lássa, minő előnyei voltak a Szentszékkel való kapcsolatnak: A Szentszék béketeremtő szerepe trónviszályok idején, máskor a király és a nemzet közt, függetlenségünk megóvása Bizánc és a németrómai császárság ellenében, lebirhatatlan mérvü támadás a török ellenében, és igy tovább. Cesarini, Carvajal, Burgio, Possevino, Buonvisi pápai követek neve és tettei dicsőséggel ragyogják be történelmünk lapjait. Innét van az, hogy az egész nemzet ragaszkodását vivták ki maguknak. Possevinot Nagyszebenben a protestáns lelkészek, Váradon a protestáns Zichy János főkapitány 130 főnyi lovasbandérium élén köszönti.

1920-ban elsőnek jelent meg a pápa követe hazánkban, mélyítette az Atya és magyar gyermekei közt a kapcsolatot, rajta keresztül segített nemzetünk nyomorán; a legutóbbi években a Szentszék utasítására nagyszabású mentőtevékenységet végzett az üldözöttek érdekében jogi és karitatív téren. Amikor Budáról kivonultak a német hadsereg kötelékei, a nuncius vállalta a sebesült katonák kórházi ápolását és védelmét.

Ha visszatér a nunciatura, folytatja közel évezredes tevékenységét ott, ahol kényelenségből abbahagyta. Hozzá azt is, amit ma a kapcsolat az idegenbe hullott magyar falevelek megmentése érdekében tesz szívvel, erőteljesen, nagyvonaluan. A Vatikán válaszát, amely — mint mondottam — igenlő, eljuttattam a miniszterelnök úrhoz. A közvélemény a továbbit a kormánytól várja.

A háboru nyomai Rómában és a Vatikánban — hála Isten! — nem jelentősek. Az a Róma, amelyet én kerestem, épületekben keveset szenvedett. Áll az impozáns Szent Péter, a Vatikán, dolgoznak a hivatalok, a Kongregációk és lendületes munkára készül a Propaganda Fides, ahova már futnak be Kinából, a szigetekről, Afrikából, Alaszkából, az első jelentések... Kerestem a legyőzött, sebektől telt országot, valamint az átalakulás sistergését és zökkenőit. A háború vége előbb ért el olasz földre, a közéleti átalakulás is előbb bekövetkezett.

A legyőzött nagyhatalom sebeit nem kicsinylem. Nincsenek meg a gyarmatok. Bariban láttam egy házba menekült tanyát. Élelmiszer tán több van, mint máskor. A buja olasz kertek teremnek minden gátlás nélkül, a mezőgazdasági telepek élő és holt felszerelés terén érintetleneknek látszanak, a városok tele az UNRRA teherkocsikkal, Nápolyban 27-et olvastam össze a főtéren; a mészárosok reggel, este friss váltással egész állatokat aggatnak ki. A drágaság megvan, de nem jelentős.

Az angol és amerikai katonák külön sátorokban, táborokban élnek Caserta, Nápoly táján. A nép nem panaszkodik rájuk. A tizparancsolat közepe körül nem hibáztatja őket, nem is ellenszenveseknek ik.

A kedélyek lehiggadtak, a politikai üldözés nyomait nem találjuk. Egyik 200.000 lakósu városnak és jelentős vidékének 800 körül van a fogházban foglya, ez se mind politika miatt. A hely nem zsufolt és pótbörtönök nincsenek. — Gasperi, a katolikus oldal vezére, a miniszterelnök. Csend és béke van minden fojtott légkör nélkül. Gyülölet, bosszú nem dolgozik, a sajtó általában tekintélytisztelő, hangja erkölcsileg tiszta és nem uszító, nem is rágalmazó.

A Vatikán határtalan tiszteletnek örvend. Tudják, hogy Rómát a Vatikán mentette meg. Nemzetünkkel szemben mindenütt megértést és melegséget tapasztaltam. Ebben természetesen előljár a Vatikán. Az a melegség, amely itt fogadott, az Eucharisztikus Világkongresszuson megismert és most szenvedő magyarságnak szól.

FOGLYOKRÓL

Most nem azokról a százezrekről van szó, akiket a fegyverletétel, sőt átállás után a polgári életből emeltek ki, akik reggel hivatalbamenet estek foglyul, civilek, alkalmatlanok, akik soha katonák nem voltak. Nem azokról akik vitték rokkant szivüket, fél veséjüket, beteg testüket az orosz határ felé ameddig birták, akiket hiába várt vissza többé a családjuk, nyomtalanul eltüntek hivatalbamenet a Paulay Ede-utca sarkán, — akikről most szó kerül, azok a belső rabok, akiket valaki „kinézett magának", az internáló táborok, évek óta „ottfelejtett" ártatlan ezrei, — az internáló táborok a nagy börtönök gyepüvidékei, — s maguk a börtönök, ahol a „társadalomellenes" elemek halódnak; a rabkórházról van szó, ahol a 92 éves Méhely Lajost pontosan 8 évre ítélik, ahol a Magyar Történet írója (a nemrégiben még moszkvai követ Szekfü Gyula társszerzője): Hóman Bálint rabágyon gyüjtögeti a fegyházargót, fegyenc-szótárat állit össze kis ceruzavéggel s lesi a vasajtót mikor lép be végre a Kútforrás, az igazi, eredeti Rablógyilkos, aki végre anyagot hoz müvéhez. Forrás nélkül itt sem lehet dolgozni s az ember ma is itt is miniszterekkel, tábornokokkal van körülvéve, mit tudnak ezek mondani egy fegyenc-szótárhoz?

S a börtönök szive: az Andrássy-út 60, milyen 1946, nyarán, amikor a hercegprimás megirja híres amnesztiát kérő levelét? Kruchina Viktor ezredes néhány sorát jegyzem ide erről. /Magyar Hontalanok Naplója, emigráns lap./ Betekintése volt, vallomása hiteles: az antikommunista ezredes elmeneküléséig a „60" testvérintézményének, a Katonapolitikai Osztálynak volt helyettes vezetője. Ezt mondja: „Noha ma már ugyancsak kikent -kifent állapotba helyezték az egykori „Hüség Házát" — a vezetők szobáit diszesen berendezték harácsolt butorokkal s a lépcsőházba, sőt nyáron még a főkapuk elé is, cserepes pálmákat helyeztek el — az Államvédelmi Osztály vallató és „puhító" módszerei borzalomban ma sem maradnak el a kezdeti időszakban alkalmazott kinzások mögött. Csak éppen a túlzsúfoltság enyhült talán valamelyest a pincebővitések következtében, mert eleinte bizony olyan nagy számban hurcolták be a szerencsétlen áldozatokat, hogy a rendelkezésre álló szükös térségben csak szorosan egymás mellett állva fértek el az emberek. Miután huzamosabb ideig ott felejtették őket sokan megfulladtak vagy a kimerültségtől haltak meg. Az emberek szükségleteiket a megmozdulás lehetősége nélkül egy helyben állva voltak kénytelenek elvégezni, bemocskolva szomszédaikat. A büz- és sártengerben magukból kivetkőzött, állati sorba taszitott, elkeseredett emberek fojtogatták egymást egy kevés helyért, egy kis levegőért. Volt idő, amikor még olyan nagy fejetlenség uralkodott az Andrássy -út 60 alatt, hogy a hivatalos órák befejeztével sokszor a feljelentőt, vagy a beidézett tanut is bezárták a gyanusitottal együtt. Ilyenkor hiába tiltakozott a tévedés áldozata: a káoszban a beosztott személyzet sem ismerte ki magát, hogy ki hova tartozik, ki hazudik és ki mond igazat. Ma mindez

már megváltozott, rendszeresebbé lett, a kinvallatásban is a módszeres, a náciktól és az oroszoktól ellesett munka lépett a dilettáns egyéniszadizmus helyébe."

Elképzelhető-e, hogy a bíboros, aki megjárta Rómát és ott is a megbékélés, az emberi gyülölet feloldódásának jeleit kereste és látta ne szólaljon meg a börtönökben sínylődő Magyarországért?

IME A LEVELE NAGY FERENCHEZ.

Miniszterelnök Ur!

Nincs az az emberi harc és küzdelem, melynek folyamán meg ne áhítanók a szeretetet, kiegyenlitődést és a békét, amit az embereknek az angyali ének hirdetett: „Békesség a földön a jóakaratu embereknek!" Szerencsétlen nemzetünk hét eszendeje áhitja már a békét. Ebből kivánna mennél többet és ebből jut neki a Kárpátok koszorujában a legkevesebb. Amikor a háboru átvonult rajta, akkor sem jutott el a békesség áldásához.

És mert nincs békesség, nincs meg az a nemzeti egység, amelyet az ideiglenes kormány 1944 december 21.-én meghirdetett és minden mai párt akkor a nemzetgyülésen fenntartás nélkül magáévá tett.

Sajnos, nagy feszültség és ellenérzés jelentkezik a társadalomban, amelyeknek aztán sulyos megnyilatkozásai vannak gyilkosságok, kinzások, fenyegetések, kártételek, gyülölködések, stb. alakjában.

Másutt később fejezték be a háborut s mintha előbbre volnának a béke terén. Másutt, Német-és Olaszországban jobban beivódtak a lelkekben a levert szomoru emlékü eszmék, mint nálunk. És ott nem sistereg ugy az ellentét, nem dolgozik annyira az alantas emberi ösztön az ember ellen.

Olaszországban, a fasizmus hazájában kevésbbé folyik a fasizmus címén a megtorlás, mint nálunk. A nácizmus hazájában, Németországban már fátyolt boritottak a 27 éven aluliak hibáira. A francia övezetben közkegyelmet adtak az aktiv-náciknak; kétszázötvenet bocsátottak szabadon; további ötven olyant, akit pedig idegen katonai hatóság itélt el. A halálra itélkezés terén sem törekedett Németország elsőségre, pedig akadt volna mennyiségileg és minőségileg, háborus bünös és népellenes elegendő mérvben ott is. Ha a legnagyobb bünök hazájában, a győztes franciák százados és lobogó gyülölet közepette a németekkel szemben megtalálták a bocsánat utját, ama politikai bünöknek mégis csak mellékterepén, magyar földön, magyarok, magyarok iránt ráléphetnének már közel két év multán a megbocsátás és kiengesztelődés utjára.

Akadhat réteg, amely talán tovább tartja magában a fojtott indulatokat, ám a vezetők tanultak és neveltek, tapasztaltak és továbbralátók és többre kötelezettek. Ők azt is tudják, hogy sistergő láván se élet se országépités, se nyugodt kormányzás nem lehetséges. A lávának ki kell hülnie, hogy bor, buza, békesség fakadjon belőle. Arra a szent Gellért püspök vértanura utalva, aki kövezői felé is a megbocsátás igéit hirdette ép most kilencszáz esztendeje, arra kérjük mi, a magyar püspöki kar, julius 20.-i értekezletünkről a magyar kormányt, sziveskedjék a közkegyelmet

meghirdetni a nagyobb jó, a nemzet, a szebb jövő érdekében. Egy törpe kisebbség ellenérzésével nem törődve keresse meg a kormány a nemzeti egység és megbékélés útját.

Alaptalan ugyan minden olyan felfogás és félelem, mintha ma csak tömött börtönök, fogházak, táborok biztositanák a közrendet (ez a felfogás mélyen sérti a földünkön lévő fegyverek erejét és éberségét); de mi erkölcsi felelősségünk tudatában biztositjuk a kormányt, hogy a közrend az eddiginél kielégitőbb lesz a megbocsátás levegőjében.

Az annyit emlegetett antiszemitizmus lángolása is, amely ma már a szervezett és szervezetlen rétegeket is kezdi hatalmába ejteni, csak ezzel veszithetne erejéből.

A fogoly helyek most már megint a gyilkosok, rablók, korruptok és tolvajok számára kellenének inkább.

Bocsássák el azokat, akik hónapok óta foglyok és nem kerülnek bíróság elé. Azokat is, akiknél nem magukban, de állásukban volt a hiba. A betegek, öregek, többgyermekes anyák, orvosok, stb kiengedése csak jótékony hatást ereményezne a lelkekben.

A békekötés előestéjén, küszöbén állunk, ha a jelek nem csalnak. A nagyhatalmak megbékélése velünk szemben csak a magunk ilyetén tényt után várható. És ami ennél is égetőbb, ilyen belső kezdeményezés útán remélhető a megszállott területek magyarjai sorsának megenyhülése. Igaz, ugyan. hogy a megszállóknak semmikép sincs joguk az ottani magyarságot és más anyanyelvüeket baromi sorsban tartani és vadakként üldözni őket; de mégiscsak több jogcimünk lesz emberiességet kivánni, ha magunk példát adunk az emberi jogok komolyan vételére, a rettegés nélküli békére. Amig ezt nem tesszük, ne várjuk másoktól!

Ámbár a kormánynak külső, belső akadályokkal szemben kell meghirdetnie ezt közkegyelmet, mi azt mégis múlhatatlannak és elengedhetetlennek tartjuk. Ha ezuttal is elmaradna ez a közkegyelem azt olybá vesszük, hogy nem akarunk belső kibontakozást, megbékélést, az antiszemitizmus lecsillapodását, Kunmadaras és Kielce vésztjósló figyelmeztetése után és nem akarjuk megszállt területi véreink sorsának megenyhülését és jobbra fordulását. Ebben az esetben mi a külső, belső feszültség és mérhetetlen szenvedés állandósulása miatt minden felelősséget kénytelenek vagyunk ráháritani magunkról azokra, akik a kivánatos megbékélést a gyülölet és bosszu pokoli boldogságáért most is meghiusitanák. Meggyőződésünk, hogy az a munkásság, amely keserves körülmények közt küzd, szenved és verejtékezve fárad, az elszakadt partok fölé egymás után veri a hidakat, ez a munkásság a lelkek hidverését nem ellenezné, sőt a magyar munkás közismert nemes érzésével fogadná az emberi szenvedésnek és bánatnak legalább egy ponton mederbe takarodását.

A zsidóság komolyan és emberségesen gondolkodó nagyobb része is megértő örömmel és az ésszerüség jelentkezésének venné a megenyhülést hozó kézmozdulatot. Fogadja Miniszterelnök Ur őszinte, hazafias tiszteletem a magyar Püspöki Kar nevében is:

MINDSZENTY JÓZSEF s. k.

AZ ISKOLÁRA ÁRNYÉK BORUL

A politikai rendőrség pontos adagolásban 2—3 naponként lead egy hirt a rémsajtóban:

Fasiszta összeesküvés a keszthelyi premontrei gimnáziumban. —

Kézigránátokat gyüjtenek a váci piarista diákok. —

Páncéltörő kiképzés az esztergomi bencés gimnáziumban. —

És igy sorra kerülnek a nagykanizsai, pesti piaristak, a pécsi cisztercíták, az esztergomi ferencrendiek stb... stb... Szabályosan a legnépesebb szerzetesi középiskolák. A katolikus tanügyi főhatóság a legszigorubb utasitást adja ki az esetek kivizsgálására. Az eredmény mindenütt negativ. S a politikai rendőrség is hallgat. A kisérleti léggömböket bevonják, a közvélemény nem izgatható ezzel, fásultan hallgat, senkisem hisz semmit a hirekből. Különben is az ország csatatér volt, a gyerekek ugy járkáltak a talált kézigránátokkal, mint azelőtt a nyalókával. Szépen magasra tartva.

A hirek elhallgatnak, Esztergom azonban éberen figyel. Tudja, hogy a moszkovita sajtó Anopheles-raja nem véletlenül lep el időnként egy területet, minden központi irányításra történik. A támadások tüzébe kerülő iskola védelmében megjelenik az első pásztorlevél. Nem veszi tudomásul a rendőri támadásokat, a keresztény nevelés, iskolaügy eszmei védelmét viszi a hivekbe, alapvetést ad a rövid templomi negyedórában.

•

• •

Mindig a tavasz a válságos idő az iskola harcokban. A tanév utolsó negyede a kritikus, ekkor indulnak neki ismét és ismét az iskola bekeritésére. 47-ben indul a második, súlyosabb támadás az iskola ellen. Rést akarnak vágni a keresztény iskola rendszeren, kaput nyitni amelyen bevonulhatnak a marxizmus pedagógiai rohambrigádjai.

A „szabad hitoktatás" hatásos jelszavával a kötelező iskolai hitoktatást akarják megszüntetni. A „szabad vallásoktatás" pontosan ugyanolyan természetű fogalomhamisítás, mint az összeomlást felszabadulásnak, a rémuralmat demokráciának nevezni.

A végsőkig megfélemlitett szülők állásfoglalása lesz majd a biztositék, hogy a gyermek atheista vagy hivő nevelést kap-e. A kormány-nyilatkozat a szabadság alátámasztására megtorlást, az egyházi állásfoglalásnak az iskolából való kitiltását, állami beavatkozást igér. A szabadságnak az egyenlősége is hiányzik. A terv elkobozza a gyermeknek Istenhez és a kinyilatkoztatott erkölcshöz való természeti és emberi jogát. Semmibe-

veszí a keresztség szentségét. Támadja a vallás- és lelkiismereti szabadság alapját, bejelenti a kulturharcot.

A kormány-nyilatkozat azonban nem számol az ország közhangulatával. A koalicio még dolgozik és az Andrássy-út 60. még nem épitette meg minden kanálisát a falu felé, ez magyarázza meg, hogy az ország elemi erejü ellenállása nyiltan meg is mutatkozhatik.

Mint a tengerrengés, egyre növekvő hullámokban támad a városok, falvak, tanyák tiltakozása. Nagyerejü népszavazássá nő a kérdés.

CSEPEL, a „vörös" Csepel igy tiltakozik.

A „Magyar Kurir" jelenti Budapesten 1947 március 26-an:

„Csepelről, a főváros legnagyobb gyártelepéről 250 tagu küldöttség kereste fel Nagy Ferenc miniszterelnököt szerda délelőtt dolgozószobájában. A küldöttségben pártállásra és foglalkozásra való tekintet nélkül vettek részt annak tagjai. Képviselve volt benne a református és evangélikus egyházközség is.

Először a katolikus szülők vallásos szövetségének szónoka fejtette ki, hogy ők mindent eltürtek az ország talpraállitása érdekében, az éhezést és a fázást is, de azt nem engedhetik meg, hogy gyermekeiktől elvegyék a vallást.

Az evangélikus egyházközség szónoka rámutatott arra, hogy saját elhatározásukból jöttek és hangoztatta, hogy a hit dolgában a nép szava erősebb a pártok szavánál. Kérték, hogy a fakultativ hitoktatás bevezetését szolgáló tervezetet vegyék le a napirendről.

A református egyházközség szónoka kifejtette, hogy elsősorban a demokráciának van szüksége vallásos nevelésre, hogy erkölcsös fiatalságot neveljenek a haza javára. Ez a nép 99 százalékának akarata és kivánsága.

Ezután átadták a Miniszterelnöknek a fakultativ vallásoktatás bevezetése ellen tiltakozó 10.000 szülő aláirásával ellátott memorandumot. A küldöttség szónokainak beszédeire Nagy Ferenc miniszterelnök válaszolt."

A javaslatot le kell venni napirendről. A Párt megdöbben, nem tudta felmérni milyen erővel áll szemben. A belső összeütközés a Káderben még a nyilvánosság elé is kiugrik, Rákosi bosszus elszólása, hogy „hanyag és felelőtlen módon" tüzték napirendre a kérdést, sokat mond.

A bukás méretét mutatja, hogy Rákosi Csepelen kénytelen leszögezni a következőket: „A magyar nép nagy többsége vallásos... A magyar nép vallásos zöme joggal követeli meg tőlünk, hogy ezt a vallásos érzületet tiszteletben tartsuk és vele minden tekintetben számoljunk." (Rákosi, Szabad Nép., 1947. aug. 7.)

Nagyobb előkészités kell. Ideologiai átgyurás, taktikai felépités és mindenek felett a menetrendet biztositó rendőri erő teljes készenléte kell.

Még egy félévre van szükség.

A G G Ó D Á S

PÁSZTORLEVÉL AZ ISKOLÁRÓL

Krisztusban Kedves Híveink!

A feltámadás megerősödött reményével szólunk hozzátok mi magyar püspökök és a Feltámadott Krisztus szavaival köszöntünk benneteket: Pax vobis! Béke veletek!

Jöjjön el a sóvárgott béke a belső társadalmi megbékélés segítségével és jöjjön a béke olyan békeszerződések által is, amelyek az igazságon és általános emberszereteten alapulva biztosítják a nemzetek hasznos együttműködését. Tavaszi püspöki konferenciánkon sok veszteségünk mellett megmaradt értékeinket is számbavettük és ezen értékek között legdrágábbként ismertük fel ifjuságunkat, a Ti fiaitokat és leányaitokat, a magyar jövendő hordozóit, akiknek nevelésétől függ hazánk és kereszténységünk sorsa. A kettőt szeretjük együtt emlegetni, mert mindkettő szeretete egybe van forrva szivünkben. Katolikus hitünk táplálja magyar hazaszeretetünket, mert arra tanit, hogy a hazaszeretet Istentől belénk ojtott és Krisztustól megszentelt érzés és hogy a hazával szemben járó kötelességek Isten törvényeiben találnak megszentelést. Katolikus hitünk képesit a haza önzetlen szeretetére és ezért óv meg bennünket a hazaszeretet eltorzitó és veszedelmes túlzásaitól, mint aminők az idegengyülölet, a fajimádat, vagy a haza látszólagos érdekeinek Isten törvényei fölé való helyezése és igy Isten haragjának kihivása. A haza érdekeit kivánjuk szolgálni és a haza fennmaradását biztositani, mikor ifjuságunkat vallásosan akarjuk nevelni, mert meg vagyunk győződve, hogyha jó katolikusnak neveljük gyermekeinket, akkor magyarnak is jók lesznek.

A katolikus nevelés kérdése.

A katolikus nevelés sikerét azonban nehezen tudjuk elképzelni katolikus iskolák és katolikus hitoktatás nélkül. Időszerü lesz tehát, ha e két nevelési eszközünknek fontosságára felhivjuk figyelmeteket.

Kedves Híveink! Az egyház mindig a nép Istentől rendelt tanitójának tartotta és vallotta magát és ezért kötelességet érzett magában, hogy necsak a hit és erkölcs kinyilatkoztatott tanait hirdesse, hanem iskolákat is létesitsen, amelyekben a tudás minden fajtáját közvetitse, felhasználván a világi tudományokat is arra, hogy az embereket Istenhez vezesse. A mai iskolák elődeit a katolikus egyház létesitette. Ő volt az, aki már az első századokban a római birodalomban külön iskolákat állitott fel azért, hogy elvonja gyermekeit a pogány iskoláktól, ahol a bálványok tiszteletét és a hamis istenek erkölcstelen történeteit tanitották.

Ezeket az első keresztény iskolákat csukatta be a hitehagyott Julianus császár (meghalt 363.), hogy igy a kereszténységet tönkre tegye. Nagy Károly korában, Krisztus után 800 körül plébániai iskolákat létesitett az egy-

ház, miután már jóval előbb feltűntek és mind jobban terjedtek a kolostori és káptalani iskolák, amelyekben nemcsak hittant és egyházi éneket, de írást, olvasást, számolást és középfokú ismereteket is tanitottak. A XIII. századtól kezdve az egyház az egyetemek létesitésével tündöklött és a mi kiváló és nagyhirü egyetemünket, a budapesti tudomány egyetemet is, egyházi férfiu, a nagy primás, Pázmány Péter, alapitotta 300 évvel ezelőtt. Az ujkori és különösen a szegényekre kiterjedő népoktatás legbuzgóbb kezdeményezői és terjesztői papok és szerzetesek voltak, igy például Néri Szent Fülöp († 1595.), aki Róma szurtos utcagyermekeit gyüjtötte maga köré és tanitotta, De la Salle szent János (meghalt 1719.), aki népiskolákat létesitett és ezeknek céljára megalapitotta az első tanitóképzőt. Ugyanő ipari és vasárnapi tanonciskolákat hozott létre, elsősorban az összeszedett, elhagyott fiúk számára. Az általa alapitott Iskolatestvérek rendje még most is folytatja az egész világon elterjedve a népnevelés munkáját. És Kalazanci szent Józsefnek, a piarista rend alapitójának (meghalt 1648.), valamint Don Bosco szent Jánosnak (meghalt 1888.), a szalézi rend atyjának, a bencések, ciszterciták, premontreiek, jezsuiták, stb. nagy nevelői müveit ki ne ismerné? A leányok nevelésére is először az egyház gondolt és az ő hüséges szolgálói és szentjei: Merici szent Angela (meghalt 1540.), Ward Mária (meghalt 1645.), Barrat szent Zsófia (meghalt 1865.) és mások kitörölhetetlenül beirták nevüket a nőnevelés történetébe. Mindezeknek a buzgó szent alapitóknak első céljuk volt a lelkek megmentése és erre a célra nemcsak a hittant használták fel, hanem az egész iskolát annak minden tantárgyával, de még a szünidőket is és szabad perceket is, melyekre szintén kiterjesztették a vallás jótékony és meleg sugarait. S mig az egyház igy minden téren előljárt a népnevelésben, az állam csak jóval később, nálunk a XVIII. század végén látott az iskolák alapitásához. És mégis ez az állam, mely oly elkésve ébredt népnevelő feladatának tudatára, hamarosan a hitvallásos iskolák visszaszoritására, sőt kiirtására törekedett, főleg elemi iskoláink államositásával. Nagy igazságtalanság volt ez, azzal az egyházzal szemben, mely évszázadokon át mérhetetlen áldozatokat hozott az iskolaügy érdekében. És becsületes, müvelt nemzedékek hosszu sorának felnevelésével elévülhetetlen jogot szerzett iskoláihoz.

Az Istentől szerzett jog.

Az egyház ezen szerzett jogánál azonban sokszorosan erősebb, mert vitathatatlan az Istentől szerzett joga a neveléshez. Lehet, hogy ez a jog nem részesül figyelemben azoknál, akik Istenben nem hisznek, vagy Krisztust és az Ő Evangéliumát nem fogadják el, de kötelez titeket, kedves Hiveim, aki Krisztus követői vagytok. Mennybemenetele előtt mondotta az Ur tanitványaihoz: „Elmenvén, tanitsatok minden népet!" (Mt. 28. 19.) Ezen parancs értelmében vallotta magát az Egyház a népek tanitójának. Mindig ugy hitte, hogy joga és kötelessége nemcsak hittant, hanem szükség esetén és a lehetőségekhez képest, minden ismeretet tanitani. Mert minden tudomány Istentől van és helyesen tanitva Istenhez vezet. Az Egyház szem előtt tartotta Krisztusnak azon szavait is, amelyekkel a gyermekeket hivta

és tanitványainak mondotta: „Ne tiltsátok el őket tőlem!" (Mt. 19. 14.) A katolikus iskolák feladata a gyermekeknek és az ifjaknak Krisztushoz való vezetése. Bennük látjuk elsősorban biztonságban gyermekeink lelkét, téves tanitások és erkölcsi romlás ellen. Ezért az Egyház a törvénykönyvében egyenesen sürgeti, hogy a püspökök katolikus iskolákat létesitsenek. (Can.. 1379.) És ahol ilyenek vannak, a híveket kötelezi, hogy oda küldjék gyermekeiket. (Can. 1374.) Ugyanakkor leszögezi: „Az Egyháznak joga van mindenfajta iskolákat létesiteni, nemcsak elemit, hanem közép- és felsőiskolákat is". Az Egyháznak ez az iskolához való joga összhangban van — kedves Híveink — a ti szülői jogotokkal, mert ha nevelésre természetfeletti soron az Egyházé az elsődleges jog, a természetes sikon a tiétek és csak ti utánatok jön az állam, amelynek jogát az Egyház szintén mindig elismerte és elismeri. A szülőknek elsődleges joga az állammal szemben kétségbe nem vonható, mert hisz ők adtak a gyermeknek életet, ők táplálják, ruházzák és a gyermek élete mintegy az ő életük folytatása. Joguk van tehát megkivánni, hogy gyermekeiket az ő hitükben, az ő vallásos felfogásuk szerint neveljék. Joguk van gyermekeiket visszatartani olyan iskoláktól, ahol a hitük és a vallásos meggyőződésük nemcsak tiszteletben nem részesül, de talán becsmérlés, vagy lekicsinylés tárgya. Ezen jogukban érezték magukat mélyen megsértve azok a német szülők, akiknek katolikus iskoláit erőszakkal elvetette a hitleri állam és akiknek gyermekei az uj iskolákból úgy jöttek haza, mint kis pogányok, kik gúnyosan lemosolyogták imádkozó szüleiket. Ti is katolikus magyar szülők alapjogotokban érezzétek magatokat megsértve, ha nem járathatnátok gyermekeiteket katolikus iskolába egyszerüen azért, mert az állam egy zsarnoki rendelettel az ilyeneket bezáratja, illetve elveszi, vagy fenntartásukat lehetetlenné teszi.

De vajjon nem jók-e a mi állami iskoláink is? Miért erőltetik a katolikusok az ő iskoláikat, melyek csak elválasztják a magyart a magyartól, és felekezeti viszályokat támasztanak, nem szólva arról, hogy akadályozzák az állam nevelési céljának összpontositott megvalósitását.

Minderre a válasz, kedves Híveim, hogy a tapasztalat szerint hitvallásos iskolák nem támasztanak felekezeti viszályokat, ellenkezőleg, biztositják a különböző vallásoknak a maguk szellemi állományának békés megtartását. Ami pedig az állam nevelési célját illeti, ha ez nem a totális államokban uralomra törekvő párt-cél, vagy egyedül uralmat igénylő idegen világnézet, mely törekvések ellen éppen a közelmultban tanusitott erős ellenállást a katolikus iskola, akkor ez nem lehet más, mint becsületes, hazaszerető, müvelt polgárok nevelése. E tekintetben pedig katolikus iskoláink mindig megtették kötelességüket és teljes sikerrel müködtek. Nem vonjuk kétségbe más iskolák érdemeit, az állami és egyéb közületi, igy főleg a községi iskolákban is sok derék, katolikus tanitónk és tanárunk müködik, kik valamikor maguk is katolikus iskolákban nevelkedtek. Egy hiányuk azonban van: a bennük élő katolikus meggyőződést és hitelvet nem érvényesithetik maradék nélkül tanitói és nevelői munkájukban, mert mindig tekintettel kell lenniök másvallásu tanitványaikra. Azonfelül a nem katolikus iskolákban a legkülönbözőbb vallási felfogású emberek tanitanak és

így nincs egységes szellem a nevelésben. Megtörténhetik az, hogy például a történelem órán a nem katolikus tanító úgy tünteti fel Egyházunkat, mint valami maradi, reakciós intézményt. Felujitja az Egyház ellen ismert összes rágalmakat és egyoldaluan kiszinezi a történelemben mutatkozó emberi gyarlóságokat, mig a hittanórán a gyermekek az Egyház isteni alapitásáról és áldásos müködéséről tanulnak. Avagy a természetrajz órán egy materialista tanár esetleg azt magyarázza, hogy nincs Isten és nincs halhatatlan lélek. Hogy csak anyag és erő van. A hittanórán pedig, sőt otthon a szülői házban is, helyesen azt tanulja a gyermek, hogy mindenkinek Teremtője és végső oka és egyuttal a mi gondviselő Atyánk és örök Biránk az Isten. Nemde káros összeütközések, zavarok keletkeznek az ilyen ellentétes tanitások nyomán a gyermekek lelkében, melyek kételyekre és hitetlenségre vezethetnek. De ha nem is bántják valamelyik iskolában a vallást, ha az ugynevezett semlegesség nevében csak hallgatnak Istenről, mintha nem is léteznék, vagy mintha jelentéktelen tényező volna az életben, már akkor is vallásellenes volna az iskola, mert Istenről hallgatni, Istent tudomásul nem venni, az Ő szent Főlségét bántó, mélyen sértő közöny. A vallási közöny pedig, melyet igy a gyermekbe oltanának, még a hitetlenségnél is rosszabb, mert a tapasztalat szerint könnyebb megtéríteni egy harcos hitetlent, mint egy lagymatag, hitközömbös, névleges keresztényt.

Ezzel szemben a katolikus iskolában nemcsak a hittanórán, hanem minden órán katolikus levegőt és szellemet szivnak magukba a tanulók. Itt nem támadhat zavar a gyermekek, vagy ifjak lelkében ellentétes tanitások miatt és ez az iskola nem kerülhet összeütközésbe a katolikus szülői ház felfogásával és megszentelt hagyományaival. Itt harmónikusan, egyöntetüen, egy célra tör a nevelői munka: mert nevelnek itt és nem tanitanak. Itt van határozott, fenséges, mindent átfogó nevelési cél: a lélek üdvössége. Megvannak a biztos, kipróbált nevelési eszközök: az örök igazságok és az evangéliumi erkölcs: a követésre méltó példák: Krisztus és a szentek élete. Megvannak az akarat számára a természetfeletti erőforrások. Az isteni kegyelem eszközei, a szentségek és szentelmények. És megvannak a hivatott tanitók, kik a gyermekben és ifjuban a Krisztus kis barátját látják és rágondolnak az Ur szavára: „Aki befogad egy ilyen kisdedet az én nevemben, engem fogad be, aki pedig megbotránkoztat egyet is a kicsinyek közül, kik énbennem hisznek, jobb volna annak, ha malomkövet kötnének a nyakára és a tenger mélységébe meritenék". (Mt. 18., 5—6.)

Nem hiába szeretik a szülők és részesitik előnyben minden országban a katolikus iskolákat. Nagy áldozatokkal fenntartják őket ott is, ahol mellettük egyéb iskolák is rendelkezésre állnak. Jellemző például, hogy a szabadság klasszikus földjén, az Északamerikai Egyesült Államokban, két és félmillió katolikus elemi iskolás gyermek 80 százaléka a katolikus iskolába jár, a több mint 600.000 katolikus középiskolás fiu és leány az 1400 katolikus középiskolát látogatja: ezenfelül 18 katolikus egyetem biztositja a legfelsőbb katolikus tudományos nevelést. A katolikus iskolák minden

tekintetben állják a versenyt, sőt, felülmulják az egyéb iskolákat. Áll ez különösen szerzetes iskoláinkról. A tanító szerzetesek és szerzetesnők maradék nélkül tanítói hivatásuknak élnek és Krisztus szeretetéből lemondván a saját gyermekről, mások gyermekeiért áldozzák életüket. Ezek a mi tanítórendjeink kipróbált hagyományaik szerint és más nevelési rendszert és igy más és más szint, de mindig erős és meleg katolikus hitet visznek a nemzetnevelés munkájába. Akik iskoláikból kikerültek, vallás és társadalmi különbség nélkül szeretettel és hálával emlékeznek meg róluk, mélyenlátó államférfiak pedig mindig őszintén megbecsülték munkájukat. Napoleon császár oroszországi táborából irt haza és rendelte el egy francia szerzetes elbocsátását a katonaságtól, mert — mondotta — katonát kapok helyette mást, de ilyen tanitókat nem igen találok másokat. Mikor pedig a vallásüldöző és rövidlátó francia kormányok a század elején kiüzték a francia tanitószerzeteseket, a különböző országok kitárták előttük kapuikat és versengve ajánlották fel iskoláikat. Egyébként épen Franciaország — épugy, mint később Németország esete megdöbbentően mutatja, mikép romlik az ifjuság erkölcse, amint a katolikus iskolák müködését tiltják vágy korlátozzák.

És ugyanezt állitjuk a kötelező hitoktatásról, mely azért fontos, mert biztositja a hit— és erkölcsi igazságok rendszeres ismertetését és a nem katolikus iskolákban a katolikus nevelésnek az általános nevelési rendszerben való, legalább részleges érvényre-juttatását. Ez hitoktatás is támadás tárgya szokott lenni a vallás ellenségeinél. Olvastuk épen a napokban, hogy a szövetségesek Németországban találtak iskolákat, melyekben még magasabb osztályok tanulói sem hallottak soha a tizparancsolatról, mert a hitoktatást kitiltották a hitleri iskolákból. Berlinben a győztes szövetséges hatalmak épen most rendelték el ujra a hitoktatás bevezetését. A kötelező iskolai hitoktatás Kedves Hiveim- nálunk a katolikus szülők általános követelése, ezt bátran mondjuk, számtalan jelből következtetve. Dupanloup francia püspök egy kongresszuson igy szólt: „szeretnék összehivni egy bizottságot, melynek tagjai egy atya, egy anya, egy államférfi, egy biró, egy tábornok, egy tanár, egy gyáros, egy gazdag, egy munkás, szóval csupa olyan ember, akik az élet harcaiban állnak és felelősséget éreznek. Azután három könyvtár elé állitanám őket: az egyikben volnának az uj bölcsek, Voltaire, Renan, Comte, Marx, Nietzsche, a másikban a multnak nagy gondolkodói Aristoteles, Platon, Pythagoras, Zarathustra, Confucius, a harmadikban pedig egyetlen egy könyv: az E v a n g e l i u m. És most egy gyermeket vezetnék elő és odaállitanám a bizottság közepébe és felelősségükre hivatkozva megkérdezném: vajjon a háromféle könyvtár közül melyiket választják a gyermeknevelésre? és bizonyos vagyok benne, hogy egyetlen választ kapnék: az Evangéliumot. És ezt az Evangéliumot tanitja a hitoktatás.

A katolikus szülők meg vannak győződve azon kötelességükről, hogy gyermekeiket vallásosan kell nevelniök, mert erről egykor felelnek Istennek, Aki gyermekeinek nemcsak testét, hanem lelkét is rájuk bízta. Számtalanszor tapasztaljuk, hogy ezt a felelősséget átérezte olyan szülő is, aki pedig maga nem volt gyakorló katolikus. Amint tisztességes apa nem

fogja kibocsátani gyermekét az életbe anélkül, hogy valami mester ségre, tudományra, vagy kenyérkereseti módra meg ne tanitaná, hasonlókép nem fogja komoly szülő kibocsátani gyermekét az élet küzdelmeibe anélkül, hogy a vallás erejével fel ne vértezné a kisértések csábitásai és megpróbáltatások nehézségei ellen. Börtönben mondta egy diplomás rab: „sok mindent kaptam jóizlésü, jómódu szüleimtől, csak a legszükségesebbet, a hitet nem, s azért, kerültem ide." A harctér borzalmai között pedig nem egy katona tett magában szemrehányást szüleinek, hogy nem tanitották meg imádkozni és igy nélkülözte a harcok borzalmai közt azt az erőt és vigaszt, amit imádkozó társainál tapasztalt. És vajjon, Kedves Hiveim, akarjátok e, hogy egykor ravatalotoknál és sirotoknál némán, imádság nélkül álljanak gyermekeitek?

Ha nem lesz hitoktatás, ez vár reátok. A gyermekek, kik nem ismerik a tizparancsolatot, a negyediket sem, gyermekek, akik nem imádkoznak szüleikért sem, amig élnek, sem miután már meghaltak. És ne mondja senki, tanitsák a szülők maguk otthon gyermekeiket a hittanra, mert tudjuk, hogy rengeteg gondjuk és elfoglaltságuk között erre rendszeresen nincsen idejük. Hisz épen arra való az iskola, hogy azt pótolja. Az olvasást, a számtant, a nyelvtant sem érnek rá a szülök otthon tanitani, mert sok szülő nem is ért hozzá. Azért küldik gyermekeiket az iskolába. Csak az annyira fontos hittant akarják teljesen a szülők nyakába varrni? Természetesen csak azért, hogy egyáltalában ne kapjon a tanuló hitoktatás. Azt is szokták mondani, hogy a gyermekekre nem szabad lelkiismereti kényszert gyakorolni, hanem a szabadságra kell bizni, akarja- e a vallást és ha igen, melyiket akarja. Csodálatosan következetlenek a szabadságnak ezen bajnokai. Mert az ellen már nincs szavuk, hogy az irást, az olvasást, a számtant, a földrajzot, meg egyéb ilyen tudományokat a gyermekekre erőltetjük, anélkül, hogy kérdeznők: tetszik-e nekik, csak a hittantól féltik a gyermek szabadságát.

Végül Kedves Hiveim, azokhoz akarunk szólni, akik a demokráciát féltik iskoláinktól és hitoktatásunktól. Nyugodtak lehetnek, az igazi demokratikus szellemmel nem fognak szembekerülni annak az Egyháznak iskolái és annak az Egyháznak a hitoktatása, amely Egyház az egyszerü népnek oktatását és nevelését mindig elsőrendü kötelességének ismerte és amely Egyház ösztöndijakkal annyi, de annyi szegény gyermeknek tette lehetővé a tanulást és a társadalmi felemelkedést. Papok tanitották, vagy tanittatták ilyenmódon a szellemi és társadalmi élet nem egy kiválóságát, kik között akadtak olyanok is, kik később messze eltávolodtak jótevőik és mestereik tanaitól. Bizonyitékául annak, hogy a katolikus nevelés nem köti guzsba a szellemet, hanem megadja annak szabadságát. Ez a szabadság felel meg a demokratikus szellemnek is. De van-e szabadság ott, ahol a katolikusoknak nem lehetnek saját iskoláik? Ahol nem türnek mást, csak állami iskolát? Azt az állami iskolát, amelyen keresztül a mindenkor uralkodó, sokszor kisebbségi pártok akarják a többség gyermekeire rákényszeriteni a maguk világnézetét. Egyszer az egyik párt, másszor a másik, aszerint, hogy melyik kerül uralomra. És mindegyik az iskola révén akarja a maga uralmát állandósitani. Nem, ez nem demokrácia, ez nem is sza-

badság .... akik az Egyházat a reakció fészkének szeretik tekinteni, akiknek reakció minden, ami katolikus, ne benne keressék a reakciót, hanem az efféle szabadságellenes törekvésekben. És ha a katolikus iskoláinkat kiéheztetni akarják, megvonván tőlük az államsegélyt és mondván, tartsák fenn azokat a maguk erejéből a katolikusok, erre mi azt feleljük: a katolikus iskoláknak adott államsegély n e m k e g y a d o m á n y, hanem a katolikus szülők adójának visszajáró része. Egyes nyugati, igazán demokratikus országokban, így pl. Angliában és Hollandiában a katolikus iskolát egészen az állam, illetve a közület tartja fenn, mondván: a katolikusoknak joguk van arra, hogy az ő adójukból őnekik való katolikus iskolát tartsanak fenn. Ha tehát a magyar állam az adókból iskolát tart fenn, akkor a mi adónkból katolikus iskolákat tartson, vagy legalább hathatósan segélyezzen.

Különösen jogunk van erre a fenntartásra a szerzetesiskolákban, melyeket a földreform létalapjuktól fosztott meg. Mikor az állam a szerzetesrendeknek a földjét a nép számára igénybevette, akkor ünnepélyes törvényes formában kárpótlást ígért és ezen ígéret és törvény értelmében jogunk van szerzetesiskoláinknak az államtól személyi és anyagi terheink kiutalására, ismételjük, nem kegyképen, hanem az igazság alapján. És szerzetesiskoláink épugy, mint egyéb katolikus iskoláink az államnak ezen kiadásait bőségesen megtérítik szellemiekben és erkölcsiekben. Mert ha valamely rendszernek, ugy a demokratikus rendszernek van szüksége a nép széles rétegére kiterjedő müveltségre és felelősségérzetre, mindkettőt pedig legnagyobb eredménnyel katolikus iskoláink teremtik meg és terjesztik. Talán ugy tetszik, Kedves Híveink, hogy aggódás szól szavainkból, mikor a katolikus iskolák és hitoktatás mellett valóságos védőbeszédet tartunk. Bár alaptalannak bizonyulna aggodalmunk! Előttünk azonban az Ur szava lebeg: „Vigilate!" Lelkek pásztorai őrködjetek! Őrködjetek és imádkozzatok és felhivunk titeket, Kedves Hiveink, ti is őrködjetek, ne aludjatok, mint az apostolok a getsemáni kertben. Őrködjetek és imádkozzatok, hiszen a ti ügyetekről, gyermekeitek és unokáitok lelkéről és rajtuk keresztül a haza jövőjéről van szó. Oly vigasztaló számunkra látni buzgóságtokat a templomban. De üresek lesznek templomok és csak négy fal között fogják bemutatni a legszentebb áldozatot, ha iskoláinkhoz és a hitoktatáshoz nem ragaszkodtok és gyermekeitek vallás nélkül fognak felnőni. Sőt, papjaitok sem lesznek, a legszentebb áldozat bemutatásához, a szentségek kiszolgáltatására, mert vallás nélkül nevelt ifjuságban hogyan támadjanak papi hivatások. Előttünk azonban más jövő képe lebeg. Nem ilyen szomoru jövőé: a katolikus ujjászületés képe, mely szerte a világon erőteljesen és biztatóan bontogatja szárnyait és amely hivatva van megujitani a föld szinét. Az igazság, a béke, az emberi testvériség és szabadság jegyében az ifjuság katolikus nevelése utján.

Esztergom, 1946. Szent Monika ünnepén.

A Magyar Püspöki kar nevében

MINDSZENTY JÓZSEF s. k.
bíboros hercegprimás, esztergomi érsek.

KAHÁNA

A magyarság legnagyobb élő költője Erdélyi József bolyongott egy darabig idekinn, aztán egy szép napon elindult gyalog haza, fehér torony iránt. Beszökött az országába, nem vették észre. Leült valahol egy parasztházba és várt. Aztán megjelent egy vidéki kis kávéházban, átlapozta a pesti ujságokat. Meglátta, hogy Zilahy Lajos főszerkesztője az egyik főlapnak. Nem jelent semmit: Zilahyt a végtelen gyávasága teszi vakmerővé. Pozíciója senki más számára nem jelent emberi védelmet, szolidaritást. Mikor darabjaival a hitleri Berlin sztárja volt, egy mozdulatot nem tett az üldözött s védelmet kereső Heltai Jenőért (milyen egyszerü lett volna!), — most mikor Moszkvát képviseli itt a Szovjet-Magyar Társaság élén miért szólna egy szót is a a nép üldözött nagy költője Erdélyi József védelmében?

De hogy a Kommunista Párt hivatalos lapjának Révai József a főszerkesztője ez már meglepő, érdekes valami. Igaz hogy volt egy kicsi multja 19-ben, de expiálta azt csendben, irt Gömbös életrajzot, miegymást, de különben, hogy ez a szelid okos tudós tanár csupa kultura ember irányitja most a vezető orgánumot, ez meglepő.

De nagy baj akkor nem lehet, ha ő szerepet kapott. Régi hive a költőnek, hány versét közölte a Buvárban, Tükörben, mindig ki tudott sürgetni valami előleget a Franklintól.

Felhivja telefonon.

Erdélyi: Itt Erdélyi József. Szervusz Jóska . . . Révai Jóska . . .

A hang: (meglepődötten, kissé bizonytalanul) . . . szervusz . . .

Erdélyi: Te! Jóska! hazajöttem, nem tudok bujdosni, — nagyon elfáradtam, unom a bújkálást, intézd el valahogy, hogy hagyjanak békében. Nem szólalok meg, eltünök vidéken csak ne üldözzenek . . .

A hang: (Kicsit fanyar bizonytalansággal) Hát az nehéz lesz.

Erdélyi: (elönti az igazság gyerekes nagy „Erdélyi-haragja") Ugyan ne marháskodj Jóska! Hát a te Gömbös-életrajzod az kutya!? Azzal te bolsi führer vagy. S én nem élhetek szótlanul, névtelenül a saját hazámban?!

A hang: Majd meglátjuk . . .

Két év börtönébe került Erdélyi Józsefnek ez a beszélgetés.

A túlsó kagylónál egy másik Révai ült. Az a szelid tanár, aki megsimogatta a versek kéziratát, amikor kézbevette meghalt az ostrom viharában. Ez a fekete partizán levetkőztette a halottat és szovjet-fedőnévként átvette a nevét.

De ki van a Révai-maszk mögött? Ki az, aki az ismeretlenből ilyen készen pattant elő? Ki az aki a marxista ideológiai hadjáratot vezeti? Aki ennek az egész pesti szovjet sajtónak a legfőbb irányitója? Aki leterrorizálta és bekeritette az ugyancsak elég temperamentumos Zsolt Bélát is? Aki a káderből robbantja a szabadkőműves páholyt is, ha elhajol a vonaltól? Aki tud raffinált ideológus lenni és szemérmetlen demagóg? ki az aki személy szerint ügyel a mindig gyanus külügyminiszterre Rajkra és telefonon cseppent citromot a ruszin osztrigára, Ortutajra?

Az első proletárdiktatura alatt bukkan fel, élesen, mint tüzetnyitó vörös rakéta a neve, Kassák Lajos MA cimü lapjában. Forró hevületü ifju költő, lávája, tüze, gőze félelmetesen idegen a magyar glóbuson. Sok erő van benne, mélyről szakadó erő, ismeretlen nép, ismeretlen századainak felszakadó bosszuját vágja szocialista lázadásként egy döbbenten nézö társadalom arcába, nagy intellektuális bünöket, tünt nemzedékek rejtett fájdalmainak felszakadó hangját, a húszéves fiatalember hamuesőt szór mindenre és eléget mindent ami útjába kerül. A neve: Kahána Mózes.

Munkatársa a Vörös Ujságnak, a kommün után Bécsbe kerül, aztán még hirek bukkannak fel rólá, Brassóban tünik fel, tovább jut a Regátba, állitólag féllábát elveszti valami guerilla harcban a románok közt s aztán nyoma vész Ogyessza felé — mindez bizonytalan, ködösitett.

Bizonyos, hogy a Proletár, 100%, Uj Március, Társadalmi Szemle, Gondolat cimü illegális és fedett kommunista folyóiratokban egy meghiggadt hangu, okosan elemző marxista esszéista jelentkezik a 30-as években. Másodrendü szellem a világpiacon, de termékeny, jómegfigyelő, szorgalmas. E tanulmányai más nyelveken is megjelennek, valami rejtett központ helyezi el mindenfelé.

Ez a Kahána Mózes, ma Révai József néven a magyarországi kommunista párt egyik legfőbb politikai irányitója, az egyházak elleni küzdelem legfanatikusabb harcosa.

Körülötte épül fel az egész szellemi front. Az ochlokrácia sajtója az ő műve Gábor Andortól Hegedüs Gyuláig. Az ő szemrebbenése az előzetes cenzura. Külön karámban tartja a romlott báránykákat, ezeket az egykori lelki gyermekeket a Szekfü- korszak most beérett nemzedékét külön gondozza; a két nem között imbolygó Gogolákot, ő szórja be frissen sekrestye illattal Katona Jenőt, ha a primás ellen kell vonulnia; mint

ragyogó Gólemet nézi teljesen egyéni munkáját: a Turulbolsi Losonczy Gézát. Ez a legnagyobb alkotása, ez az átképzés. Sokszor körüljárja ugy gyönyörködik benne.

Mestere a bebábozásnak. Ő állapitja meg, hogy a fedett kommunista- lárva stádium kinél-kinél meddig tartson. Tévedhetetlenül tudja a pillanatot, amikor a bábból a teljesen érett bolsi kel ki. Ezek a példányok: Olti, Alapi, Bognár és még annyi többé kevésbé sikerült matrica.

A propaganda- körből ki nem léphető irók medvetáncát ő járatja.

Mindez fárasztó, de sok gyönyörüséggel is jár.

Alig van pár ember, aki helyett nem kell gondolkodni. Szekfü szépen kidolgozza a hercegprimásnak irt levelében a néki átadott pontokat. Kodály simán beolvassa a szöveget a rádióban csak előbb át kell olvastatni vele.

Hol lehet pihenni? Kik azok akiknek saját agyuk is van? Gábor Andor társaságában lehet pihenni, Reissmannt alig kell irányitani, Ligeti Magda és a tündéri Vadas, nők akiknek agyuk van. A legjobb nyilatkozatot például a Vadas adta a szovjetbeli vallásszabadságról. A legvilágosabb, legszabatosabb megfogalmazását a szovjet vallásszabadság titkának. Az elvet magát ő találta meg, miért a legnagyobb a vallásszabadság a szovjetben az egész világon? A nyugat akármilyen erőfeszitéseket is tesz e téren legfeljebb csak megközelitheti a szovjetrendszert. Mi hát ennek az abszolutumnak a titka? mi az elv maga? Vadas megtalálta: A szovjetben mindenki azt imádja és ott, amit és ahol kiván imádni.

A könyv korrektora könyörögve néz fel most a kéziratból. Itt küzkődik napok óta a német szedők munkájával. Láttam verejtékezni, de most majdnem sir. Most másról van szó: ne irjak többet Kahánáról, félti a könyvet, a sorsot, — hagyjam el az utolsó bekezdéseket. Igy marad csonkán ez a fejezet, bizonyitékul, a nyugtalanságra, hogy a kimondott szóval nem idézünk-e súulyosabb fátumot a magárahagyott igasságra?

BÉKESZERZŐDÉS A HALÁL BÉLYEGÉVEL

A szovjet diplomácia az 1947-es párisi béketárgyaláson a Dunamedence teljes birtokban tartásán dolgozik. Az államok formai szuverénitását a nyugatiak biztositják, szovjet fegyvereivel benn állva a területeken egyre mélyebben ássa be magát az alkotmányok, állam szerkezetek sáncaiba.

A Dunamedence döntő fontosságu terület.

Buda Athén ellensulya a Balkán felett. Hegye alatt hömpölyög a végzetfolyam a Levante tengerére. Buda a nagy hidfő kelet felé és Buda Keletről a megnyilt út a germán- latin tájakra.

A történelmi erővonalak törvényszerü metszőpontja Európának ezen a táján. Minden nagy hullám Buda felé tart. Az Oszmán Budát tartja összeroppanásáig. A német Drang nach Osten útja a Balkán felé: Buda. És 1944-ben mikor megtörténik a nagy szláv behatolás a Kárpátokba, két ágban tör előre az orosz hadsereg: Buda felé.

A szláv erő Kárpátalját Szovjetoroszországának nyilvánitja. Három közvetlen völgyet kap igy az Alföldre. A Szovjet benn áll a Tiszánál, a Dunamedence szivében.

A többi diplomáciai játék: a trianoni béke oly tökéletesen megcsonkitotta Magyarországot, hogy alig kell itt valami új lépést tenni. Erdélyt visszajátsszák Romániának, igy jobban kézben tartható. A Délvidék Tító nemzetiségpolitikájának gondozásába kerül, a Felvidék hétszázezer magyarral a cseh nacionál-bolsevista rémuralom hadjárata alá. A szláv gyűrű ezer év alatt nem fojtogatta igy Magyarországot, mint most. Az orosz cél: a történelmi Magyarország teljes megsemmisitése, esetleg nép sziget, népi autonómia megtartása Magyarszovjet név alatt, tagállamként.

Párisban bábjain keresztül játszik ez a diplomácia. A cseh sovinizmust pozitiv támadó követelésekre sürgeti: betörés a Dunántulra, a Duna-Kulcs megszerzése. A magyar delegáció a szovjet irányitás szerint teljesen megadó, negativ magatartást mutat, néhány alibi mondat a figyelő magyar közvélemény felé, a többi meakulpázó alájátszás a cseh támadásnak. A szovjet Pestről alátámasztja a cseh taktikát. A Kommunista Párt a kényelmetlen feladatot a háttérből irányitja, az ország leteritését a diplomáciai fronton Nagy Ferencnek kell vállalnia.

A budapesti sajtó a szovjet célokra narkotizálja a közvéleményt.

A valóságos közfelfogás a dolgok átmenetiségével vigasztalja magát, habár mindenkit megdöbbent, hogy a nyugati hatalmak ennyire magara hagyják Magyarországot, hogy formailag, ime mégegyszer megerősitik a Trianoni határozatokat. A papirok mulandóságának pecsétje vagy nemzetet ítélő halál bélyege lesz-e ezen a szerződésen? Magyarország szerepét nem látták meg, ismét magára hagyták, most már a feltörő szláv erővel szemben.

Őszinte vélemény sajtóban, nyilvánosság előtt alig hangozhatik el, a püspöki kar február 25.-i konferenciájáról azonban rövid nyilatkozatot adnak ki:

— „A püspöki kar örömét fejezi ki afelett, hogy a világháború a háború utáni helyzet a békekötéssel lezárult. Ugyanakkor nagy szomorúsággal állapitja meg, hogy a béke hazánkra túlsúlyos terheket ró és több szempontból méltánytalan, igazságtalan. Kérjük elsősorban az irgalmas Istent, vegye oltalmába a sokat szenvedett magyar hazát. Ugyancsak kérjük az igazságszerető földi hatalmakat, hogy alkalmas időben keressenek és találjanak módot a magyar ügy igazságos és megnyugtató rendezésére. Fájdalommal emlékezünk meg a határon túli, több millió magyar testvérünkről, akiknek emberi jogait biztositani kell a béke érdekében."

Az ősi máriapócsi kegyhelyen kétszázötvenezer ember előtt mond szentbeszédet a biboros a magyarság elesettségéről, árvaságáról. A lelke mélyéig megrázott tömegben felszakad a sirás. A biboros komor egyszerűséggel beszél. Beszédéből ezt a töredéket örökiti meg egy kis egyházközségi értesitő. Igy is sokat mond a ki nem mondhatóról:

„— Ha nem volnának mesterséges akadályok és határok, akkor még többen lennénk itt.

Most egyedül vagyunk a kegykép előtt és egy második Trianon szomorú eseményei vesznek körül bennünket.

Soha ennyi könnyed itélkező nem gyűlt össze megkovácsolni emberi itéleteket.

Ám nem esünk kétségbe, jól tudjuk, hogy amit az emberek ma gyorsan megalkotnak, holnap már eltünhetik. Most mi a könnyező Szűz Máriánál bejelentjük felebbezésünket a párisi itélet ellen. A Szűzanya által Istenhez fordulunk, akinél egyedül van az igazság.

Az emberek hirdetik szájukkal az igazságot, de kezükkel mást cselekszenek.

Emberek igérnek, emberek felejtenek."

* * *

Ugyanekkor a hercegprimás sugallásából a Magyar Kurir hírmagyarázója a következőképen fejti ki a katolikus állásfoglalást a békeszerződés ügyében:

-Aki Magyarország tizenegyszázados, küzdelmes történeti multját csak egy kicsit is ismeri, nem csodálkozhatik, hogy ez a történelmi fordulat mélységes szomorusággal és nyugtalansággal tölti el a lelkeket. A magyar katolikusok fájdalommal látják, hogy a nemzetközi itélkezések a legszigorubban éppen Magyarországot sujtották háborús felelősségének megállapitásánál. Nem vették tekintetbe azt a vitathatatlan tényt hogy a magyarság a hitlerista erőszak elháríthatatlan nyomása alatt kényszerült a háborúba, anélkül, hogy megkisérelték volna, mint ahogyan azt más országokban tették a népszavazást, a magyar nép egyetemének a meghallgatását és éppen a belső ellenállás miatt a német megszállás, a náci államcsiny és hitlerista

fosztogatás áldozata lett. Nem vették figyelembe azt a példaadó magatartást sem, amit a háboru alatt legyőzött és a nácik által leigázott európai népek irányában önként és nagy áldozatokkal mutatott. Kifosztottságában, megcsonkitottságában és a jóvátételi terhek miatt szomoru szivvel tekint a jövőbe.

Megrendülve látja a magyar katolicizmus azt is, hogy még a békeszerződésben kikötött, az Atlanti Chartában minden más kis népnek megigért emberi jogok és az annyiszor emlegetett „félelem nélküli élet" sincs biztositva a magyarok számára, akiket a békeszerződés, véglegesen elszakít a magyarság testétől, noha ezeknek nagy része a magyarsággal századok óta egy tömbben együtt élt, most pedig öseik földjén lettek földönfutókká és a hitlerista deportálási módszerek áldozataivá.

A magyar katolicizmus önmaga felé is tud tárgyilagos lenni és nem tagadja, hogy Magyarországon is voltak, akiket megtévesztett a nácizmus propagandája és hogy egyes politikai vezetők sulyos hibákat követtek el, amikor a németek kiméletlen agressziójának engedve, türték az embertelen hitlerista fajgyülölet garázdálkodásait. De rá kell mutatni arra, hogy éppen a magyar katolikusok egyházi és világi vezetői, szervezetei és sajtója kezdettől fogva szembeszálltak a fegyverek szellemével és az utolsó pillanatig küzdöttek a keresztény humánumért.

A magyar nép óriási többsége mindig távol állott a támadó háboru gondolatától, egyetlen néptől sem kivánt semmit elvenni annak jogos birtokállományából s amit magának a jog alapján visszakövetelt, azt mindig békés eszközzel akarta elérni. Amig nem került az erőszakos német megszállás alá, csak mérsékelt erőkkel vett részt a háborúban, annak szenvedéseit pedig a leigázottak között igyekezett enyhiteni és mérsékelni. (A lengyel, francia és zsidó menekülteket védelmezte, a belga és holland inségeseknek élelmezési segélyt adott.) A magyar katolicizmus volt az első amely a zsidóüldözést a legerősebben elitélte és a többi egyházzal karöltve minden lehetőt megtett az emberi méltóságot sértő intézkedések megakadályozására.

De nem titkolhatja el megdöbbenését, hogy veleszemben olyan népek részesültek kedvezőbb elbánásban, területi gyarapodásban, amelyek a háborúban sokkal előbb és sokkal nagyobb erőkkel és pedig önként, kényszer nélkül vettek részt a németek mellett s a fajigyülöletnek embertelen módszereivel évekkel előbb adtak lehetőséget, sőt politikai rendszereiket is saját akaratukból alakitották át a németek mintájára.

Éppen ezért a magyar békeszerződést nem látják sem a tárgyilagos igazság, sem az általános Európa-érdekek szempontjából méltányos es helyes döntésnek.

De különösen mély és keserü benyomást gyakorol a magyar közvéleményre, hogy a párisi békealáirás ünnepélyes aktusához a Szlovákiában dúló embertelen magyar deportálás és mesterséges, kizárólag soviniszta gyülölködést szolgaló, erőszakos széttelepités jelszavaival, terhes asszonyok, kis gyermekek és tehetetlen csecsemök sirása és zokogása adják

a megrenditően borzalmas kisérőzenét. A magyar katolicizmus lelkiismerete, éppen ezért megdöbbenve tapasztalja, hogy ebben sem a magyar hivatalos kormány felszólalásai, sem a magyar katolikus egyház legilletékesebb hangjának tiltakozásai, sem a magyar és külföldi sajtó tárgyilagos tudósitásai nem tudják megmozgatni az illetékes nagyhatalmi szervek, illetve a Szövetséges Nemzetek közbelépését.

Egyetlen, ami a a békekötés aláirásának tényével megnyugtatólag hat, hogy az ország a nagyhatalmak jóvoltából, visszanyeri szuverénitását, és ezzel szabad, független cselekvési lehetőségét. Igy indulhat el a békés munka, az alkotó ujjáépités, barátságban az összes nemzetekkel és itthon a demokráciában pedig az emberi szabadságjogok a megbékélés és az együttmüködés útján.

Ebben az ünnepélyes, de megrázó pillanatban, a békeszerződés aláirásának a napján a magyar katolicizmus a fájdalmak ellenére is töretlen bizalommal tekint a népek sorsát intéző isteni Gondviselés elé. Történelmünk viharos évszázadai bizonyitják, hogy a mindenkitől elhagyott magyarságot a végső pusztulástól az isteni segitség mentette meg a Magyarok Nagyasszonyának könyörgésére.

Ezért a magyar katolicizmus az egész nemzet nevében vezekléssel indul neki a jövőnek, hogy a megbántott isteni igazságot kiengesztelve, megnyerje az égi segitséget. Ezért borul le terhének súlya alatt február 10.-én, a békeszerződés aláirásának napján Budapest katolikussága a Szent István Bazilikában a legméltóságosabb Oltáriszentség előtt.

Teszi ezt azért, mert hitéből áradó igazságok bizonyitják, hogy egy nemzet sorsa mindig az Isten kezébe van letéve. A megpróbáltatások óráit és napjait magábazárt lélekkel ugy fogadja, mint a jobb jövő biztos zálogát.

Ezzel a tisztelettel gyülekezik össze a magyar katolicizmus a hódolatra kitett első apostoli szent királyának, Istvánnak épen maradt jobbja köré és mellét verve kiáltja a fájdalomtól összeroskadva a magasságok felé: „Uram irgalmazz, Uram kegyelmezz a Te árva magyar népednek."

SZEMBEN A CSEH TÁMADÁSSAL

TÁVIRAT SPELLMANN NEWYORKI ÉS GRIFFIN LONDONI ÉRSEKHEZ

A párisi békekonferencia határozata szerint a szlovákiai magyarok kérdését a magyar és csehszlovák kormány közötti megegyezéssel, vagy annak létre nem jötte esetén a Külügyminiszterek Tanácsának közbenjöttével kell véglegesen rendezni. E tárgyalásokra a magyar kormány már készségét fejezte ki, de ezek meg nem kezdődtek el. Ennek ellenére a csehszlovák hatóságok embertelen eszközökkel hozzáfogtak a szlovákiai magyar kérdés egyoldalú megoldásához azért, hogy fait accomplit teremtsenek. Mindenekelőtt a délszlovákiai magyar vidéknek Magyarországgal való etnikai összefüggését akarják megszüntetni. Ezért november 17.-én elkezdték a magyar falvak lakosságának rendszeres deportálását a fassiszták által végrehajtott deportálásokhoz hasonló módon a Csehországból kitelepített németek helyére. A kijelölt falvakat fegyveres karhatalommal zárják körül és a magyaroknak megtiltják házaik elhagyását. Vasárnap még misére sem mehetnek. A deportálást közmunka dekrétum ürügye alatt intézik, de a gyakorlatban annak rendelkezéseit teljesen mellőzik. A dekrétum szerint ugyanis csak 16—55 éves férfiakat 18—45 éves nőket szabadna időlegesen munkára beosztani. A terhes és gyermekes anyák mentességet élveznek. A csehszlovákiai hatóságok ezzel szemben 7—8 hónapos terhes és néhányhónapos szoptatós anyákat is, valamint szülő de az elszállítás folytán abortáló asszonyokat, férjüktől elválasztva deportálnak. Csecsemőkortól kezdve 80 évig viszik férfiakat, nőket és gyermekeket. A családokat évezredes otthonaikból kiszakítják. A bevaggonírozás alkalmával családfőt gyermektől, feleségtől elválasztják. Egyedülálló aggastyánokat szintén deportálnak. Deportált családok tulajdonába szlovák telepeseket ültetnek, a deportált ingóságait elkobozzak. Bevaggonírozás alkalmával a szlovák katonaság deportáltakkal általuk nem értett szöveget irat alá. A lakósság elkeseredésében ellenáll és ennek következtében a falvakban több sebesülés és halál történt. Előd̈m és a magyar püspöki kar fellépése annak idején megakasztotta a zsidó deportálásokat és ilyen módon mintegy 200,000 magyarországi zsidó menekült meg. Kötelességemnek érzem, hogy most mikor a katolikus magyar híveket másfél évvel a háború befejezése után ilyen brutális módon deportálják ezeréves otthonukból, templomuk, temetőjük, és iskoláik mellől, kérjem a világ közvéleményének támogatását e deportálások megszüntetéséhez. Kérem Eminenciádat tegyen meg mindent a Külügyminisztériumban, az Egyesült Nemzeteknél is ennek az emberi alapjogokat és a nemzetközi jogot teljes mértékben sértő eljárásnak a megszüntetésére és arra, hogy a deportáltakat a lakóhelyükre visszavigyék és vagyonukat visszadják. Mindezeket bizonyító dokumentumok, részletes adatokkal a tulajdonomban vannak. MINDSZENTY KARDINÁLIS

„A MAGYAROK IS EMBEREK . . ."

Mint a rianás robaja úgy hat Magyarországon az angolszász egyházfejedelmekhez küldött sürgöny.

A sajtó nem hallgathatja el, megemlitik, de a teljes szöveget a londoni és new-yorki rádió magyar adásából ismeri meg a nemzet határon innen és túl. A pesti szovjet sajtó a „magasabb szempontok" s a „béke kedvéért" bagatellizálja a kérdést, a sorok mögött kétségbevonja a biboros sürgönyének adatait. A deportálások, vagyon elkobzások, bebörtönzések tárgyi, statisztikai adatai a hatalom kezében vannak. Ehhez nem lehet hozzáférni. De eljut Esztergomhoz a meghajszolt nép jajongása, ezernyi rémdráma, amit az ember odaát végigél.

Az igazság teljes megmutatására álljon itt megörökítésül annak a cseh evangélikus lelkésznek a leirása a magyarság sorsáról, aki ebben az időben bejárta a Csallóközt s a magyar őslakosság más ezeréves település helyeit. Ez az irás bizonyitó erejü nagy tanuvallomás a magyarság halálos szorongattatásáról. A hangja rideg, fölényes, cseh. A papban felébredő lelkiismeret, a feléje nyúló kérő, szomorú szeretet véle is kiejteti a szót: szeretet, de milyen idegen, feloldhatatlan, hideg és merev ez a szó nála. A magyar olvasót megdöbbenti a szemlélet, ahogyan ez a cseh lelkész minket lát. Nézzünk el fölötte, kicsiny része ez annak a megalázásnak, amit a testvéreinknek el kell türniök idegen uralmak alatt.

A lelkész neve: Jan Mirejovszky. Az irás a Krestanska Revue 16-ik évfolyamának 6. számában jelent meg.

A cime:

BESZÉLTEM A MAGYAROKKAL.

Lehet, hogy egy kissé meglepő cim, — mondja az iró bevezető mondatában — nálunk ugyanis a magyarokkal megszüntek már beszélni az emberek.

Belsőnkben valahogyan már mindannyian elbúcsuztunk tőlük és elkisértük őket oda, ahol még nincsenek és ahova nem akaródzik nekik menni.

De valóban beszélgettem velük és szomorúan tértem haza. Az emberek leverten, riadtan élnek teljes bizonytalanságban.

Emberek élnek ott. Magyarok, s ma bennük és rajtuk egy fájdalmas politikai kérdés intéződik el. De emberek ők is és emberi életekről van itt szó.

Mindnyájan azt kérdezték tőlem, tudom-e, mi lesz a sorsuk. Azt mondottam nekik, hogy nekik volna a legjobb, ha már befejeződnék az ügy és azt is mondtam, nem tudom, hogy végződik. Közben az ügy a legkülönfélébb módokon bonyolódik tovább.

Kevés tud közülük jól szlovákul. Legtöbbjük egyáltalán nem tud. Ez egyrészről annak bizonyítéka, hogy a köztársaság nem nemzetlenítette el őket. A másik oldalról bizonyítéka, hogy idegenek maradtak a republikában.

A magyar kérdés megoldása közben a bünösség és az igazságosság kérdése merül fel egymás mellett. Ma ezek az emberek mindnyájan állampolgári jogok nélkül vannak. Egyik részük „reszlovakizál". Ezt nem szabad úgy tekinteni, mintha csak azok tértek volna vissza a szlovák nemzetiséghez, akik valamikor az utolsó előtti nemzedékben elnemzetlenedtek. Nem így van ez, tiszta magyarok is jelentkeztek szlováknak, akik csak most határozták el magukat, hogy szlovákok lesznek. Meg kell gondolni, helyes-e és hogy mi készteti őket az ilyen megfontolásokra. Nekem nem tetszik ez erkölcsi szempontból. Ezek a reszlovakizáltak ugyanolyan polgári bizonytalanságban élnek, mint azok, akik magyarok maradtak és nem tudják, nem kapnak-e holnap olyan rendelkezést, hogy készüljenek Magyarországba áttelepülni. A szlovákok eddig nem fogadták be, a magyarok pedig lenézik őket.

A külföldi propaganda irtózatos történeteket beszél el arról, hogyan vette körül a magyar falvakat télen a katonaság és hogyan szállították az előre kiszemelt embereket erőszakosan és minden meggondolás nélkül a cseh földre munkára.

Nos, a történetnek ez a része valóság.

Nemcsak magyarok mondották el ezt nekem, de olyan cseh katona is, aki segédkezett ilyesminél és még máig is emlegeti, milyen kemény volt akkor a tél. Az akciót cseh katonaság hajtotta végre és a magyarok úgy tudják, hogy tisztán cseh kezdeményezésből történt. Egyáltalán, mindaz a kellemetlenség, ami a magyarokkal Szlovákiában történik, a csehek terhére történik.

Az egész akció durva ötlet volt, meggondolás nélkül és ostobán hajtották végre. Elvitték az öreg nagyapákat és nagyanyákat is, hogy elsőnek ezek térjenek vissza. Ez pénzbe került és ezt valaki meg fogja fizetni, de elvesztettük Isten és az emberek előtt tiszta lelkiismeretünk. Nem lett volna szabad ennek megtörténnie. Nekünk nemcsak a magyarok és a külföld előtt, de önmagunk előtt és különösképpen az Isten előtt, tiszta kell, hogy legyen a lelkiismeretünk. Más az igazságosság és más a bosszú.

Csak szlovák iskolák müködnek. Ezekből is kevés van, a gyermekek nagyobb része nem látogathatja. Vannak gyermekek, akik négy esztendeje nem járnak már iskolába. Azok a tanítók sem tanithatnak akik a horthysta Magyarország előtt gyanúsok voltak. Nyugdijat nem fizetnek. Vannak olyan nyugdijasok, akiktől nemcsak fizetésüket, de egész vagyonukat elkobozták. Nem tudom, miből élnek.

Nemcsak az igazságszolgáltatás sujt le a magyarokra, de sok bajt és szenvedést hoz reájuk az emberi irigység, a haszonlesés és a kizsákmányolás is. Nem, ezek nem szép históriák.

Az igazságszolgáltatásnak is meg kell, hogy legyen a maga útja. A

magyar sem lehet a rossz emberek áldozata. A magyar is ember és nekünk úgy kell viselkednünk velük szemben, mint embereknek, ha el is ítéljük őket. Legyünk igazságosak, de nem lehetünk alantasak. Egyébként elveszítjük a jogot a törvényes, eljárásokhoz és megvetésre méltókká válunk. A magyarok ma rászorulnak, hogy az igazságszolgáltatás közben is mentesítsük őket a rossz és aljas álhazafiaktól, álszocialistáktól és áldemokratáktól. Gyakran egyszerű könyörületességre és egyszerűen emberi támogatásra, valódi emberi érzésre van szükségük. Meggyőződésem, hogy a szlovák keresztény egyházak azok, amelyeknek elsősorban nem szabad elhagyni testvéreiket Krisztusban s nem szabad, hogy ne törődjenek velük. Egyetlen szlovák egyház sem jelentheti ki, hogy nem érdeklik a magyarok. Nagyon megütött, mikor állítólag egyik helyen úgy hirdették látogatásomat, hogy géppuskanélkül megyek. Mintha anélkül más nem járt volna ott. Nem, a helyzet nem ennyire rossz, de könnyen ilyen lehet. Számtalan esetben megsértették az emberiességet. A géppuskával nemcsak védeni lehet az emberiességet, de meg is lehet sérteni.

Sokkal bonyolultabb probléma ez, semhogy könnyen meg lehethe oldani. Csak egy esetre akarok még rámutatni. Egy értelmiségi magyar emberrel találkoztam. Ma sem egészen jelentéktelen magyar. Egy hasonlatot mondott nekem: A szegény anya gyermeke a gazdag nagybácsihoz kerül. Mindene megvan, semmiben sem szükölködik. Jobb a sorsa, mint testvéreinek, akik az anyánál maradtak. Jobban érzi magát. De ha sor kerül, rá, nem vitás, hogy hova tartozik és hova megy. A gazdag nagybácsi: Csehszlovákia és a szegény anya: Magyarország. A magyarok Magyarországhoz tartoznak. Igazságosnak tekintenék eszerint a magyarok a kitelepítést is? Igen, de szerintük igazságtalanul hajtják végre. Miben? A magyaroknak nemcsak ingó vagyonukkal kell hazajutniok, de földjükkel is. Ezek szerint szükség esetén meg lehet rabolni és meg lehet gyilkolni a gazdag nagybácsit? Nem gondolják, hogy a nagybácsi joggal aggódik még egy 1938—39-es esztendőtől?

— Beszélgettem velük, tudom, hogy nem mindannyian rosszak Tudom, hogy nem lehet mindenkit egy zsákba kötni. Vannak közöttük becsületes, szorgalmas, munkás és rendes emberek.

Várnak tőlünk valamit, valami emberit. Egyikük könnyes szemmel kért, hogy fogjuk szeretettel pártját azoknak, akik cseh földön vannak munkán. S ezt annak a nevében, amit hajdan a magyar református lelkészek tettek a cseh néppel. Nem vitás, hogy ez akkor szeretet volt részükről. Tőlünk is szeretetet várnak. Szeretet, mely azért szeret, mert Isten mindnyájunkat szeret. Az egyik gyülekezetben egy varrottassal ajándékoztak meg, rajta János első levelében vett szavakkal: „Hogy egymást szeressük." Valóban ezekről a dolgokról nem szabadna elfeledkeznünk, akkor sem, ha nem intene senki minket könnyes szemmel.

A MEGHAJSZOLT EMBERRŐL

PÁSZTORLEVÉL A KITELEPITÉSEKRŐL

A biboros el akar indulni Prágába. Ahogy váratlanul gyóntatóként, lelkipásztorként megjelenik a magyarországi börtönökben, internálótáborokban összetört hivei között /mig fel nem fedezik és nem akadályozzák ezeket a megrázóhatásu csöndes látogatásokat/, ugy akar elindulni most a szuronyok alatt hajtott felvidéki magyarok közé, a legszivesebben a névtelen pap fekete talárjában. A tulsó partra néz dolgozó szobájának ablaka, túl a Dunán, hivja és húzza a párkányi föld, szivárványhidat kell emelni a felrobbantott hid romjai felett. Benessel akar találkozni, szemébe akar nézni annak az embernek, aki személyszerint vállalja a nép éltére törő bünnek ezt a hadjáratát. A nyugat szivébe tolt szláv ék kormányzó mágnesét akarja megnézni, aki nem államférfi többé: horizonttalan vak sovinizmus hisztériája hurcolja.

Nem jut el oda. A cseh kormány olyan feltételekhez köti az utazást, amely elutasitást jelent. A bíboros lemond a tervről.

— Ki akarnak térni az elől — mondja —, hogy az emberiesség nevében esdő szóval közbenjárhassak a hétszázezer fönyi magyar tömb érdekében. Nem akarják, hogy lássam a fegyveres erővel megbontott Csallóközt és a Szilézlába rabszolgasorsra szétszórt, minden emberi jogból, vagyonból, kulturából, otthonból kifosztott magyarságot.

A következő héten a püspöki konferencia elé viszi uj pásztorlevelét: kemény és erélyes szembeszállás a faji alapon, kollektive üzött emberüldözéssel szemben. Védi az ősei földjén élő elhurcolásra itélt felvidéki magyar tömeget és védi a kitelepitésre itélt a magyar haza hűségében meg nem ingott sváb töredékeket. A hivek tájékoztatására kifejti az egyház álláspontját e kérdésben és elmondja, hogy mit tett a püspöki kar a jogrend védelme érdekében.

Kedves Hiveink!

Azt a szilárd és megingathatatlan alapot, amelyen boldogemlékü Serédi Jusztinián biboros hercegprimás és érsek hazai apostolutód-társaival együtt a szerencsétlen és végzetes hitleri parancsuralomnak faji alapon folytatott kegyetlen zsidó-üldözésével szemben küzdött, a hatalmaskodók és a nagy nyilvánosság elé tömören igy szegezte oda:

„Hogyha bárkinek veleszületett jogait, amilyenek: jog az élethez az emberi méltósághoz, a személyes szabadsághoz, a vallás szabad gyakorlásához, a magántulajdonhoz stb., vagy törvényes úton szerzett jogait akár egyes emberek, akár egyes emberi közületek, akár magának az államnak képviselői igazságtalanul csorbitják, vagy éppen elveszik, a magyar püspökök kötelességszerüen fel-

akár még egyben magyar anyanyelvünek is vallotta magát, vagy tagja emelik tiltakozó főpásztori szavukat és rámutatnak, hogy az emlitett jogokat nem egyes emberek, nem is egyes emberi közületek, sőt nem is az állam képviselői adták, hanem maga az Isten, — hogy tehát ezeket a törvényes és jogerős bírói itélet esetét kivéve igazságosan senki és semmiféle földi hatalom nem csorbithatja és el nem veheti, csak az Isten, vagy az, akinek Isten erre törvényhozó, kormányzó, birói és végrehajtó hatalmat adott, mert nincs hatalom, csak az Istentől. Ámde ezt az Istentől nyert hatalmat csak igazságosan, vagyis az Isten erkölcsi törvényeivel összhangban szabad gyakorolni, mert igazságtalanságra és saját törvényeinek megszegésére Isten senkinek hatalmat nem adott, nem is adhatott."

Ezek az emberi jogok változhatatlanok, tehát mindig kötelesnek, igy most is érvényesülniök kell. A magyar püspöki kar a körvonalazott alapokon kötelességszerüen már hosszu időn keresztül ismét következetes és kemény küzdelmet folytat a pusztán faji alapon és kollektive üzött emberüldözéssel szemben. Miként a hitleri időben a zsidókkal történt, most is több, sőt sokszázados lakóhelyükből, otthonukból, vagyonukból kimozditanak, vándorlásra, nyomorgásra kényszeritenek és kárhoztatnak százezres, sőt milliós tömegeket származásuk és anyanyelvük miatt.

Csehszlovákiában deportálják vagy kiüzik a kereken 700.000 létszámu magyarságot arról a területről, ahol őseiben is már közel ezer esztendeig egy zárt tömbben élt és lakik a Duna fölött és amely terület csak az előző világháboru után, tehát alig negyedszázada nyert az uj államalakulathoz odacsatolást. A kitelepités, ha mindjárt némi részében kinos állami megegyezés alapján történik is, valójában kiüzés és körülményei sok esetben nagyon kegyetlenek. Ez az egyik égetően fájó magyar seb. A másik: eltávolitják országunkból a hazához hü német származásuak tömegelt. Ez a gyászos müvelet, amelyet a történelem szintén kitörölhetetlenül fog lapjain feljegyezni, most ismét nagy erővel folyik. Ám büntessék a bünösöket bünük egyéni tárgyilagos kivizsgálása és szabályszerü megállapitása után akár deportálással, akár kitelepitéssel. Ez ellen senkinek szava nincsen és nem is lehet. De a minden válogatás nélkül, kollektiv alapon történő kitelepités ellen a legkiáltóbban szót kellett és kell emelnünk, mert az ilyen kitelepités, — történjék az bármilyen cimen — embertelenség, az emberi jogok éles hangoztatása idején különösen is az. Fáj, vérzik és a szégyenkezéstől szinte összeroppan az embertársakkal együttérző, a felebaráti szeretetet gyakorló ember szive. És ezt a fájdalmat csak még fokozzák a végrehajtás kilengései, igazságtalanságai és kegyetlenségei. A mentesitési bizottság alig jelenik meg valahol. Nincs is idő semmiféle eljárásra, mert alig egykét órát engednek készülésre és a legszükségesebbek összecsomagolására. Inkább és célzatosan a vagyonosabbakat viszik, mint a bünösöket, akik közül nem egy háboritatlanul maradhat. Sőt van hatalom, mely ép a bünöst veszi le még a szállitó eszközről is. A gazdagoknál nem számit, hogy az illető magyarnak,

mert lenni a legveszélyesebb időben a hűségmozgalomnak és hűségének külön okmányban is birtokolja bizonyitékát. Nemcsak olyant hurcolnak el, aki anyai ágon egészen a dédszülőkig magyar és apai részen elszász-lotharingiai származásu, hanem teljesen érthetetlenül már olyanokat is, akik mindkét ágon a dédszülőkig tudják bizonyitani magyar származásukat. Nem kap kiméletet még a németek által is üldözött olyan sem, aki magyarnak valiotta magát és gyermekei egyáltalában nem tudnak németül.

Egy mód van a maradhatásra és ez a legszomorúbban jellemzi az egész eljárást, az tudniillik, na az érdekelt lemond vagyonáról és állit olyan egyént, aki őt — a mindenéből kifosztottat — hajlandó eltartani. Hát a lemondás után már nem német, sváb az illető? Már nem veszedelmes a magyar nemzetre? . . . Szörnyüséges tünetek. Történik pedig mindez az emberi méltóság, a személyes szabadság, az élet — és vagyonbiztonság, a félelem nélküli élet szép és üdvös demokratikus elveknek, jelszavaknak és megvalósitásukat célzó törekvéseknek hangoztatása idején. Ez a leghangosabb kiáltásra kényszerit. Ezt a kiáltást és jajszót eljuttattuk már, ismételten is, sőt sokszor mindenhová és mindazokhoz, akik felettünk hatalmat gyakorolnak. Kopogtattunk, sőt szinte az elhallgathatatlanságig zörgettünk és zörgettünk minden ajtón, amelyen belül levőknek módjukban és hatalmukban lenne a segités. De alig van visszhang. Az elvek, az emberi jogok és az emberszeretet védelmében azonban még a pusztában kiáltónak szerepéről sem enged lemondani kötelességünk és lelkiismeretünk. A hazai legfőbb fórumtól mindössze ez a válasz érkezett: „A magyarországi svábok kitelepitését olyan mértékben kell folytatni, amilyen mértékben a föld nélkül maradt magyar parasztság belső telepitése és a Szlovákiából áttelepitett magyarok elhelyezése ezt szükségessé teszi." Kérdjük, lesz-e áldás az igy szerzett és juttatott földön? De nem hallgathatjuk el azt sem, hogy az emlitetteken kivül mások is kapnak az elkobzott vagyonból. Minden eszköznek és módnak megkisérlése után, amikor a legszorgosabb lelkiismeretvizsgálatunk szerint már semmi, de semmi sem maradt kimeritetlenül, utolsó eszközként Hozzátok fordulunk, Kedves Hiveink. Tesszük ezt azért, hogy tisztán és világosan lássátok a való tényeket, hogy kellően megalapozott lelkiismereti mérlegeléstek és ennek megfelelő viselkedéstek legyen e szomoru mozgalommal szemben és hogy tudjátok azt, hogy mi, a ti főpásztoraitok, mindent megtettünk az emberi jogok és az igazság védelmében. Mi a megsértett igazság és jogrend bekövetkezhető visszaütéseiért a felelősséget elháritjuk magunktól.

Titeket pedig arra kérünk, imádkozzatok velünk együtt kitartóan, hogy a mindenható Isten óvja hazánkat minden bajtól. Szeretettel adjuk Rátok főpásztori áldásunkat + Az Atyának + a Fiunak + a Szentléleknek nevében. Amen.

A magyar püspöki kar nevében:

MINDSZENTY JÓZSEF s.k.
biboros hercegprimás, esztergomi érsek.

KÜLÖNÖS JELENSEGEK

LEVÉL DINNYÉS MINISZTERELNÖKHÖZ

Miniszterelnök Úr!

A magyar püspöki kar augusztus 27.-i tanácskozásából óvást és tiltakozást jelent be az ujabb felvidéki áttelepítések ellen. Nem tehetünk, róla, ha a hivatalos tájékoztatás hiányában kénytelenek vagyunk nem-hivatalos hirekkel beérni.

A nyár folyamán általános megnyugvást keltett az áttelepítések abbamaradása, amihez a közvélemény azt a reményt füzte, hogy ez az áttelepítés teljes és végleges leállítását is jelenti magyar részről. Közben sajtónyilatkozatok jelentek meg a tulsó és innenső oldalról, amelyek szerint a mindkét országban azonos politikai rendszerek rendezik ezt a szomoru magyar kérdést és a magyar sajtó szerint még a kisebbségi jogokat is életre hivják. Magyar oldalról vezető közéleti tényezök is tettek ehhez hasonlónyilatkozatot.

Ezek után mélységes megdöbbenést és általános elkeseredést váltott ki a hir, hogy állitólag a szakközegek és külügyminisztériumi tárgyalás mellőzésével csak pártvonalon ujabb megegyezés történt. Hozzájárultak magyar részről ujabb 15.000 magyar áttelepítéséhez (a paritásos lista szerint, 3500 háborus kis, — 1500 háborus nagybűnös kerül áttételre). Jó ideig nem akartunk ennek hitelt adni, hisz a hir annyira hihetetlen volt. A korábban közlékeny sajtó most hallgatott. De már aug. 28-án megjelentek Magyarországon a csehszlovák autószerelvények elég nagy számban. Az áttelepitési biztos az áttelepítésre kijelölt csehszlovákiai magyar családok itteni iskoláztatásáról szól ép most. De meg is indult már az áttelepítés.

Se a szakemberek, se a közvélemény nem érti miért volt új megállapodásra szükség, s ha már megállapodás történt, miért ebben a formában?

I. Nem értjük, miért volt tárgyalásra és megegyezésre szükség?

A kormány és a parlament pusztán azért ment bele 1946-ban az embertelen lakosság cserébe, mert azt várta, hogy közeledés lesz a két ország közt és még a lakosságcserénél is nagyobb bajokat tud a megegyezéssel elháritani odaát. Azt várta, hogy:

1. Nem lesz széttelepités,
2. A vagyon elkobzások megszünnek és,
3. Az elbocsátottak szociális segélyt kapnak. A magyar közvélemény nem bizott abban, hogy a magyarirtásra hivatalos államférfiui megnyilatkozások szerint és a közvélemény felkorbácsolt szenvedélyével eltökélt csehszlovákok ilyen megállapodásokat megtartsanak. A magyar püspöki kar erre idejében és ismételten rá is mutatott. Sajnos, Cassandraszerepünk volt. Az a külügyminiszter, aki érthetetlen derülátással, mint

mondotta „b e l e v e t e t t e m a g á t a lakosságcsere egyezmény megkötésébe, csak későn jött rá, hogy reményében csalódott." (Ogy. napló 1946. dec. 17.)

Sajnos, csak akkor döbbent rá erre, amikor a csehszlovákok az egyezménypontok egész sorát megszegték, vagy azokkal visszaéltek. A felsorolt három alapvető rossz is megmaradt. Az alapfeltételeket nem dolgozták ki. Innét kivittek addig 8630 egyént, onnét 11.000-nél többet kihoztak. E l k é p e s z t ő v a g y o n i h á t r á n y t á m a d t a m a g y a r s á g s z á m á r a a s z e g é n y i t t e n i e k s a t e h e t ő s o t t a n i a k c s e r é j é v e l. Elszámolást, mérleget nem készítettek. A vagyoni kérdések tisztázatlanok. Blankettás ítéletekkel mesterkedtek odaát, hogy a kiüldözhetők számát szaporithassák. Az ország szuverénitását mélyen megalázó agitációt folytattak, határidőn túli „rémhirekkel és propagandafogásokkal" (U. o. máj. 13.) a Csonkaország területén.

Benes csehszlovák győzelemként ünnepelte az első megegyezést. A magyar parlament megállapitotta m a r x i s t a a j a k k a l is, hogy az első egyezmény a csehszlovákok kedvezményeinek és a magyarok hátrányainak nemzetközi okmánya. (U. o. máj. 11.) Amint erre is rámutattunk, praejudikált a békekötésnek. Itt benn megnehezitették a magyar közvélemény megnyilvánulását.

A felvidéki magyarságról nélküle határoztak és odadobták egy őrjöngésig emelkedett és i n n é t i s a sikerrel, magyar nemzetköziséggel növesztett sovinizmusnak amely deportálással, a deportált munkaidejének két évre meghosszabbitásával, 5—6 internálótábornak telezsúfolásával felelt az itteni optimizmusra.

És még azt mondják, aminek Révai József adott hangot: m a r a d j a n a k a f e l v i d é k i e k m a g y a r o k n a k, n e n e m z e t i e t l e n e d j e n é k e l ! /U. o. 70./

Állitólag pártalapon történt az uj megegyezés. Nehéz ezt elképzelni, amikor a Kommunista Párt vezérszónokától az első becikkelyezéskor, 1946. májusban azt hallottuk; „a magyar Kommunista Párt kezdettől fogva elutasitotta a lakósságcsere gondolatát" /U. o. 1946. máj. 11/. Ha az egyezmény lojális, szigoru betartása mellett volt a párt, amint ezt hirdette és ha a fentiek szerint a cseszlovákok sem lojálisan sem szigoruan nem tartották meg az egyezményt, a jogfosztás, üldözés és elnyomás tovább tart és nem következett be a visszamaradó magyarság" gazdasági, kulturális nemzeti fejlődésének lehetősége" amit a párt, mint elengedhetetlen feltételt beigért „a tiz milliós magyar nép nem nyugodhat bele abba, hogy több, mint fél millió magyart megfosszanak anyanyelvétől, kulturájától és magyarságától" (U. o. 42.), ezt az uj megegyezést nem tudjuk hová tenni, nem magyar, nem emberségi, de egyszerüen pártszempontból sem. Azt még valahogy megértjük, hogy egyszer valaki — a figyelmeztető szavak ellenére — a nemzetközi vonalon rossz egyezményt köt. Ámbár a k o r m á n y z á s e l ő r e l á t á s t j e l e n t. De hogy ugyanaz rossz egyezményt kössön ámbár illojálisan, megcsaltan másodszor is és belemegy ugyanabba a helyzetbe: ugyanazokkal (Gottwald, Clementis, Okali, Husák): ez már sok é s é r t h e t e t l e n, az agyongyötört és ismételten meg sem kérdezett em-

berek rovására. Eddig a csehszlovákok viselték Isten és a történelem előtt a felelősséget. A második megeggyezéssel ők már kibujtak a felelősség alól. Átvették mások azt a vállukról.

II. Különösen megbocsáthatatlan hiba a beleegyezés a háborús bünösség határidejének 1946. május 15. kitolásába.

95.000 embert elvittek a szudéta-földre
33.000 embert kiüldöztek, menekülésre kényszeritettek
37.000 embert áttelepitettek
320.000 embert reszlovakizáltak

485.000 ember

A maradék 165.000 magyarból e szerint több a háborús bünös, mint a 650.000 emberől (1060) bár az is sok volt. Akkor ma a háboru útan három évvel 3% a háborús bünös. Ilyen mérvben, ilyen százalékban nem akad háborúsbünös Német-és Olaszországban, ahol koncentrációs táborparancsnokokat Rundstedt stb. tábornokokat futni hagynak. Romániában tömeggyilkoló Caloterek gyakorolnak. A francia megszállók a gyüjtőtáborokban az aktiv nácikat kegyelemben részesitették 1946-ban a jul. 14-i nemzetünnepre való tekintettel.

A Népszava (1946. aug. 18.) a Pravdát idézve botránkozik meg azon, ahogy a hazaárulló és együttmüködő vádlottakat a prágai népbiróság kezelte. A cseh védnökségi kormány tagjai is csak 3—5 évet kaptak, még a pénzügyminsztert is felmentették. (Szabadság 1946. aug. 2.) Ellenben a bevonuló magyar honvédséget éljennel, virággal fogadó magyarokat először 1060 esetben torolnak meg számüzetéssel; nem egy Csonka-Magyarországon is ujból lakolt. Most három és fél év multán másodszor veszik elő a magyar „háborús bünösöket" (népük szellemi vezetésére alkalmas kistisztviselők, tanitók, stb.) akik nélkül a nép csak vak óriás; továbbá nyomorult zselléreket, kommunista magyar napszámosokat, gazdákat földönfutó, üldözött rabszolgákká tesznek, vagy belekényszeritenek egy fulladásig süritett ketrecbe, magyar és marxista hozzájárulással: ez nem csak a magyar, de a világ történelemben is példátlan.

Az eddigi meghatalmazottat, aki már valamelyest ismerte a helyzetet menesztették, hoztak helyébe a felvidéki magyarság problémáit nem ismerő pártembert, aki eddig a németek deportálása terén müködött.

Ezek alapján megismételjük tiltakozásainkat és azt kivánjuk, hogy állitsa meg a kormány a magyar nép lelketlen, üldözését. Isten itélőszékét idézzük, ha más nem használna.

Fogadja Miniszterelnök Ur őszinte tiszteletemet.

Esztergom, 1948. aug. 31.

MINDSZENTY JÓZSEF

bíboros hercegprimás, esztergomi érsek

PÁSZTORLEVÉL

AZ EVANGÉLIUM HIRDETÉSÉNEK SZABADSÁGÁRÓL

Krisztusban Kedves Híveink!

A nemzetek apostola ugyan bilincsekben, de minden időkre megdönthetetlen és diadalmas igazságként írta Isteni kijelentésből kedves tanítványának Timoteus-nak és rajta keresztül minden helyen és időben mindannyiunknak: „Az Isten igéje nincs megkötözve" /Tim. II. 2, 9/. Az Evangélium szabadsága és közlésének szóban és írásban akadálytalansága az az égi utravaló, amit az Üdvözítő anélkül, hogy császárokat és helytartókat előzetesen megkérdezett volna, már a Genezáreti tó partján az Egyház hajójába annak első ringásakor beletett. Amikor ez az Egyház Szent Adalberttel és más hithirdetőkkel a Kárpátok völgyében magyar eleinkhez az Evangélium terjesztésére megérkezett, nem akadályozta a pogány világban senki a hithirdetést. Sőt az egyik pogány magyar vezérről már korábbról írják, hogy bár a pogányságát nem adta fel, de Szent Metódot atyafiságos csókkal elengedte útjára. Pogány lelkek is tudták és érezték annak igazságát és magától értetődő voltát, amit az Apostol hirdetett. Szent István királyunk pedig földünk, népünk minden időkre szóló törvényeként hirdeti és rendeli a magyar törvénykönyv legelején /II. törvény 2. fej/: „ A püspökök hatalommal rendelkeznek az egyházi ügyek intézésére, továbbá a lelkek kormányzására és vezetésére az egyházi törvény sulyának és tekintélyének megfelelően". Eme jogával az Egyház szent István országában ezer éve akadálytalanul kormányozta is a gondjaira bizott híveket. A könyvnyomatás óta érintkezik híveivel pásztorlevelek utján és még 1945-ben is elismerték a hatalom birtokloi Magyarországon ezt a jogot. Ez a jog ma is érvényben van.

És lám, amikor az ország, mint hirdették a hivatalos körök a béke ratifikálásával visszanyerte szabadságát és amikor visszhangzott és visszhangzik az ország az alapvető jogok közé is ünnepélyesen beiktatott vallásszabadság hirdetésétől: a kormányzat törvénytelen sajtórendeletet adott ki, amely szerint semmiféle nyomtatás, sokszorositás nem kerülhet ki az emberek elé a kormányzat előzetes engedélye és hozzájárulása nélkül. Törvénytelennek mondjuk azért, mert a legelemibb szabadságjogot még világi viszonylatban is sérti és mert a törvényhozástól felhatalmazást erre nem kapott, de nem is kaphatott. Az 1947. évi 16 t. c.-ben adott felhatalmazás nem terjed ki a közjogi jogviszonyok szabályozására. A sajtó-jog pedig kifejezetten közjogi természetü. Azóta már adott esetben is beigazolódott, hogy a Hitleréktől ittmarasztott állami mindenhatóság lába alá akarják gyürni a püspöki körleveleket is, ami Magyarországon és a világon eddig csak igen ritkán és csak egyházüldöző kormányzatok részéről fordult elő.

Mi az illetékeseknek értésére adtuk, hogy az ilyen rendeletnek nem vetjük alá magunkat. Az Üdvözitő Jézus nekünk már 3000 éve megmondta, hogy mint az apostolok utódai mit, hogyan hirdessünk. Utólagos emberi

módbanhagyásokra szükségünk nincs, mégha a legszentebb, legbölcsebb emberektől, sőt ha égből leszállt, le a krisztusi hitletéttől eltérőt hirdető angyaltól származnak is. Inkább — bár lelketek miatt fájó szivvel — mellőzzük a könyvnyomtatásnak immár századokon át és az egész világon élvezett könnyebb közlési jótéteményét és mi a katakombák világa irányában visszafelé kényszeritve a maiak helyett csak a 450 évvel előbbi módokon szólunk hozzátok; de az Egyház szabadságát és függetlenségét fel nem adjuk.

Igy természetesen ritkábban és rövidebben szólhatunk hozzátok.

*

Az ember élete cimü könyvet az állam bevezette az állami és községi általános iskolák VII. osztályába. Az állami és községi iskolákba is többségében katolikus ifjuság jár. Ez az ifjuság sem tanulhat kinyilatkoztatott hitbe és erkölcsbe, valamint tudományba ütközőt. Ez a tankönyv pedig az embert nem Isten teremtményének tanitja, hanem a komoly tudomány által már rég félretett, sőt soha el nem fogadott majom-elmélet tükrén át a majom-rokonság tagjának állitja be. Ismerjük miért oly buzgók b i z o n y o s k ö r ö k a majomtól leszármazás hirdetésében.

Mi, a magyar püspöki kar az Egyház tanitó hivatala, az ifjuság lelki épségének védelmére Krisztus Urunktól kötelezetten nem engedjük még ugynevezett haladó kultura örve alatt sem a Teremtő képét és hasonlatosságát annak arcáról letörölni és azt majom ábrázattal felcserélni. Azért ezennel bűn terhe alatt megtiltjuk ennek a könyvnek megvételét és használatát minden katolikus szülő, nevelő és tanuló számára.

Az önfertőzést népszerüsitő számos iskolában terjesztett füzetet is vessétek tüzre.

*

Az iskolákban h i v a t a l o s a n e r ő l t e t i k a tanuló ifjuságot bizonyos uj egyesületekbe való belépésre. Felhivjuk a szülőket és az ifjuságot, hogy óvatos legyen az erőszakkal és ajándékkal, illetőleg a rajtuk keresztül támogatott egyesületekkel szemben, hogy a halhatatlan gyermeki lélek ne legyen az ár. Vannak nekünk kipróbált, valláserkölcsi és hazafias alapon működő papjaink, hitoktatóink, katolikus nevelőink vezetése alatt álló egyesületeink. Nem szorulunk aggályos környezetekre

Egyebekben é r t s é t e k meg amiket mondunk, mert az Ur ad nektek értelmet mindenekben. Emlékezzetek meg, hogy az Úr Jézus Krisztus feltámadott halottaiból a mi Evangéliumunk szerint. Tiszteletre méltó, megszentelt edények legyetek az Ur használatára, alkalmasak minden jó cselekedetre. Kövessétek az igazságot, hitet, szeretetet és békességet. A balgatag és a szent tanitáshoz nem tartozó kérdéseket kerüljétek. Imádkozzatok azokért, akik az igazságnak ellene szegűlnek; talán valamikor az Isten töredelmet ad nekik az igazság megismerésére és kimenekednek az ördög tőréből, kitől fogva tartatnak az ő akarata szerint /Tim. II. 2, 7—26/ Amen.

Esztergom, 1 9 4 7. Szent Márton ünnepén.

A magyar püspöki kar nevében
MINDSZENTY JÓZSEF s. k.

ARCKÉP TAVASZI NAPFÉNYBEN

Itt van Nyugat kapujában Mindszent. Fehér torony zöld táblákon, a Dunántul lágyan hullámzó dombjai közt. A gólyák és fecskék ide visszatérnek s a határon már látják, megvan a régi fészek, a védő eresz s ujjonganak a madárszivek, ez Magyarország!

Megvannak a régi fészkek, a régi fák, a régi temető. Fejfákon és iskolákban a régi, mindig örökegy nevek: a Kissek, a Nagyok, a Papok, a Szabók, a Kovácsok, — magyarok, magyarok s néha egy-egy másabb név, átcsapott hullám a nyugati határon, amely belesimul a magyar falu-családba, a mi történelmünk évezredes parancsa szerint.

Mindszent megőriz mindent, a századok suhannak át fölötte, mint a felhők, az életet a mélyben örök törvények kormányozzák. Itt szeretik a multat s itt nem halnak meg a halottak: földi életet élnek tovább a szokásban, a mozdulatokban, a köszöntésben, az imádságban. Jézus vezet itt a bölcsőtől a sirig, kézenfog a az élet valóságai, küzködései és szelíd örömei között.

Mindszenten nem születnek Bernadettek, de a szivek tiszták és erősek. Égi üzenet talán csak most lobbant a falura, az sem különös csillagként, nagyon is valóságosan nőtt a lelkek fölé. Pap, hát hivatása is hogy vezesse a lelkeket, az Isten legatusa az emberek között és nem is hirdet mást az országban mint ami Mindszenten a törvény. A csoda ott kezdődik, hogy Róma meglátja azt a vidéki plébánost, akinek Isten ilyen szivet adott az örök törvény védelmére hogy kiszemeli, fölemeli, hadvezérré teszi, mögötte áll, nem hagyja el, — ó Róma, Róma milyen messze van és meglátja azt aki vezesse ezt a védelmi harcot. S a Szentlélek csodája nő: a vidéki plébános diplomata lesz és sztratéga a feladatában: meglátja a manővereket, felfedi a szándékokat, a rejtett rugókat, az ellenség legraffináltabb tükörjátékait, — az egyetlen ember, felelős helyen, aki első pillanattól kezdve tévedhetetlen ösztönnel érzi és látja, miről van itt szó. Viszi a harcot szóban, irásban, akciókban, — hüséget és bátorságot követel népétől, s a lelkek milliói elemi áramlásban hullámzanak felé. Szemben az orosz szuronnyal, a szadduceus raffinériával egymagára vonva az ellenség teljes elszántságát, harcol a kereszttel a bunker tetején. Igen, ez az a Mindszenty, aki harminc évvel ezelőtt az első szovjet uralom idején, mikor a bolsevisták Mikes János püspököt fogolyként Pest felé vitték, husz zalai legénnyel megtámadta a vonatot, a 205-ös őrháznál megállitotta a szerelvényt, hogy kiszabaditsa a püspököt. A kisérlet persze nem sikerült, Mindszentyt hónapokra bebörtönözték, de ez az a lélek amely ma szembeszáll a bolsevizmus elemi erejü támadásával.

Ez az a lélek, amely az összeomlás első óráiban odahajol a megköpdösött, megvetett és megrugdosott vérző magyar katonához és melen-

getö apai szóval emeli magához: Ne törj összel Szeretünk téged és becsülünk és kegyeletes imánk száll az ég felé azokért a hősökért, akik életüket áldozták a hazáért.

A reverenda alatt Kapisztrán hős férfi szive dobog itt. Csupa lendület és erő, elsöpri maga körül az opportunista cseh beamter tipust, amely a jelentéktelenség páholyából olcsón és kockázat nélkül akar beleszólni a vezetésbe. Uj papi tipust formáz ki: a fiatalok szivós, erős, aszketikus seregét. De milyen megrázó a hatása az idősebb papi nemzedékben is! Hősöket nevel a példája; hány öreg pap áll szemben a templomi szószéken a bolsevista figyelővel és mondja: irja csak, jegyezze nyugodtan amit mondok. Negyven esztendeje szolgálom az Ur Jézust. Ha elveszik most a szabadságomat Érette, mosolyogva szenvedek, ha elveszik az életemet, boldogan térek meg Hozzá, de egyetlen szót az Örök Tanitásból le nem törölhetnek ajkamról.

Nem a politika, hanem a hitélet mélyitése foglalkoztatja. Az a cél, hogy a politikát ezek a mély vizek mozgassák. A politika erkölcsi fundamentumait kell megépiteni. Élő kereszténységből, az élő vizek forrásaiból táplálkozó politikai látás, az örök törvényekre felépitett keresztény állam ideologiája.

Magyarország megmaradásának titka a viharos századokban, hogy ezekre a krisztusi bázisokra épült. S ezeket a bázisokat kell aláaknázni ahhoz hogy Magyarország megsemmisüljön. A magyar faj nem germán és nem szláv, faji géniuszát csak a harmadik történelmi alkotó erő: a latinitás nem veszélyezteti. A magyarság második énje a mult századokban a latinitás volt. Az ezer év előtti államot Róma épiti meg, a Dunamedence modern kulcsállamát, a nagy uralkodó áldott jobbjával. Az állam fölött Róma morálls Sacrum Imperiuma ügyel. A pápa adja a Szentkoronát, a Korona mögött Krisztus Király áll: Per me reges regnant.

Mindszenty Lacordaire-szerü tüző mély szemét érzi magán a sereg. Ő maga a megtestesült felelősség és élő lelkiismeret. Mindenekelőtt és mindenekfelett pap. Egyedül a Szentséggel az örökmécs fényében, az éjszaka mélyére nyuló magános szentségimádással, a szigoru böjtök — minden hétfőn egy darab kenyér és egy kis viz — a végtelen igénytelenség mindenben maga iránt, — mind céltudatos és ihletett munkája egy léleknek, hogy az Isten tiszta éles fegyvere lehessen.

Ez a fegyver villan a dunai Sion felett és a halál kapujában, tünt századoknak minden regiszterén teljes erejéből megszólal a történelmi Magyarország. Az orosz nihil itt dolgozik benn s valaki a néma milliók élére áll. A hagyomány forradalmárja ő és nem ad fel semmit az örökségből. Nem adja el a városainkat, hőseinket, halottainkat, nem adja el a bölcsőt, az életet s a temetőt. Mindszent, a falu diktálja az örök törvényt. S a milliók az arénában énekelni kezdenek.

A SZOVJET A GYERMEK UTÁN NYÚL

Ha hazajön és hallgat; alattomos lesz és idegen. Lenéz és ez nem a kamaszkor lázadása. A gyerek figyel és a gyermeken át valaki más figyel. A gyermek teleszkop lett a családban. A Párt figyelője. Ellenséges lesz vagy hallgat és szomorú. Bontakozó élete gondjait másfelé viszi. Van-e félelmetesebb rendszer mely benyul és szétbontja a családot? Van-e kegyetlenebb, mely nem türi az otthont s a szülö ellen neveli a gyermeket? Mi marad, ha nem lehet többé visszahúzódni a családba?

Mikor a szovjet az iskola felé nyul a teljes embert követeli. Az elkommunizált épületben kommunista iskola lesz s ez nem kulturharc-kérdés többé, a mühely szovjetembert farag.

A birtokbavett állam védekezni nem tud, a hajótest tehetetlenül engedelmeskedik a kormányrúdnál dolgozó kalóznak is. Az egyén megsemmisül ha szembeszáll az ellenséggé vált állammal. Az Egyház szellem-buráját kell még szétpattantani az egyén fölött, az utolsó védelmet. Az Egyház harca az iskoláért, az egyén utolsó önvédelmi harca is, az europai keresztény humánum, az intéger lélek védekezése.

Európa évszázados törvényei védik a krisztusi iskolát. Szemben mindenfajta állami szupremáciával, az atheista állam, az ultranacionalista állam túltengéseivel a történelmi küzdelmekben kiforrott *vallásszabadság törvényei* védik a Krisztusi iskolát. Ezzel az iskolával a *lélek elemi jogait* is védi az Egyház, igy *az anyanyelvet.*

Kell-e hangsúlyozni mit jelentett a magyarság számára az elszakitott Erdélyben a román sovinizmus tombolásában a felekezeti iskola? A történelmi magyar lélek utolsó bástyasora volt a nagyszerü katolikus és református magyar iskolák füzére. Az Isten várai voltak ezek a legdrágább intézményeink és erősebbek voltak nagy szegénységükben is mint az Árpád-vonal.

A bolsevizmus ezeket a bástyákat rohamozza. És itt találja szemben magát teljes frontális szélességben a kereszténységgel, melynek az „*elmenvén tanitsatok*" egyik leghatalmasabb küldetése, isteni parancs, szétáradásának egyik titka.

Parancs, mely az Oszmán seregeinél fanatikusabb sereget támaszt. A szellem fegyvereit viszi szét a földi téreken az ember megszentelésére.

VÁLSÁGOS NAPOK

— MÁSODIK PÁSZTORLEVÉL AZ ISKOLÁRÓL —

Kedves Hiveink!

1946-ban Szent Mónika ünnepén, május 4.-én, szólottunk Hozzátok katolikus iskoláink fontosságáról és a hozzájuk való ragaszkodásnak mindenképen szükséges voltáról. Aggódás szólt akkor szavainkból, mint annak kifejezést is adtunk. Felsóhajtottunk: Bár alaptalannak bizonyulna aggódásunk!

Két nehéz évnek eltelte után most ismét a gyermekéért aggódó és imádkozó anyák példaképének, Szent Mónikának napján kényszerülünk e súlyos kérdésben Hozzátok fordulni. Azok a megnyilatkozások, amelyek most a különféle vezető tényezöktől, helyekről és oldalakról az iskolák államositása érdekében hangzanak és saját céljaik szerint való nevelés jogcimén, inkább ürügyén ezt az államositást sürgetik, aggódásunkat a legszélsőségesebbre fokozzák. Kötelességteljesitésünkhöz valnánk hütlenek, ha e kérdésben vészkiáltásunkat már most nem sietnénk Hozzátok eljuttatni.

Bár szülői, gyermekeiért aggódó sziveteknek ragaszkodása katolikus iskoláinkhoz mely az eltelt két esztendő alatt ismételten is oly ünnepélyes és hangos kifejezést nyert, bizton elevenen él most is, mégis jónak látjuk megerősitésül a bevezetőleg idézett főpásztori körlevelünknek vonatkozó részét előttetek újból hangoztatni.

[A pásztorlevél itt részletesen megismétli az 1946 május 4.-én kibocsátott pásztorlevél gondolatmenetét: az Egyház kétezer év óta tanít. Hirdeti a hit és erkölcs tanait s az ezen felépülő teljes világképet. A tudás minden útját közvetíti, hogy az embert Istenhez vezesse.

Krisztus szava: Elmenvén tanítsatok minden népet, az Egyház hit és tudás hirdetésének missziós parancsa. A gyermek felé is a Mester szavával hajol: Ne tiltsátok el tőlem.

Nemcsak tanít hanem nevel. Mindent átfogó nevelési célja: a lélek üdvössége. Biztos, kiprobált nevelési eszközei: az örök igazságok és az evangéliumi erkölcs. Követésre vivő példái: Krisztus és a szentek élete. Az akarat számára hozza a természetfeletti erőforrásokat, az isteni kegyelem eszközeit.

Részletesebben l. „Az iskolára árnyék borul" cimü fejezetben.]

Az elhangzottak tanusitják, hogy komoly szavakkal és súlvos érvekkel támasztottuk alá igazságunkat és egyben cáfoltuk az alap nélkül felhozott és kiélezett vádemeléseket. Folytattuk ezt a higgadt védekezést egészen a

mai napig. Állásfoglalásunk -ugy látszik — megértésre és elfogadásra nem talál és igy: kényszerülünk folytatni a küzdelmet elvitathatatlan iskolai jogaink érvényesitése érdekében.

Számitunk ebben a mostani válságos napokban különben is Kedves Hiveink, valamennyietek, elsősorban is a katolikus szülők minden lehetö támogatására.

Erösen hisszük, hogy ügyünk mellett tudhatjuk iskoláink érdemes tanerőit, akiket ugyan minden lehető módon iparkodnak átcsábitani az ellenkezö oldalra, de akiknek elsösorban tudniok kell azt, hogy esetleges fennforgó, de máskép is orvosolható sérelmek kihasználásával az iskolai oktatás és nevelés isteni joga hátrányt, vagy törést nem szenvedhet.

Megértést várunk és kérünk ezen a ponton a hatalmon levöktől.

Az Egyház nem szivesen alkalmaz büntetéseket, mert tudja, hogy sokszor többet használ a jóakarat, mint a szigor; a buzditás, mint a fenyegetés; a szeretet, mint a hatalom (Can. 2214.2.); amikor azonban a halhatatlan lelkek üdvösségéről van szó, minden hivönek meg kell értenie, hogy esetleg keményebb eszközöktöl sem szabad az Egyháznak visszariadnia.Ha egy párttag hűtlen lesz pártjához kizárják, ha egy állampolgár hűtlen lesz nemzetéhez, megvonják tőle állampolgárságát, ha egy keresztény hűtlen hitéhez és egyetlen Anyaszentegyházához, kénytelenek vagyunk figyelmeztetni és ha szüksége mutatkozik bizonyos titalmakat felállitani vele szemben. Az orvos is eltiltja a betegtől az egészségesek eledelét addig, amig az fel nem gyógyul. Az Egyház is azt célozza a fenyitéssel, amelyet gyógyitó büntetésnek is nevez, hogy a beteg -bünös lélek a tékozló fiu módjára felkeljen és ismét visszatérjen hütlenül elhagyott Egyházához ösei szent hitéhez. Oh, bárcsak a gyengék megerösödnének, az erősek pedig erősek maradnának a kisértés idején is!

Ha fáradozásaink célt nem érnek, bár nehezen szánnók rá magunkat, mégis kénytelenek lennénk a kérdéses jogunk megsértőivel, vagy erőszakos elvevőivel, valamint az abban velük együttmüködökkel szemben az egyházi fenyitékek szigorát is alkalmazásba venni és erre nézve a fájdalmas és szükséges rendelkezéseket kiadni. Bárcsak ne kellene erre sornak kerülnie! A következményeket lássák az előidézők és viseljék a felelősséget!

Igazságos ügyünket Istennek és a Nagyasszonynak oltalmába ajánlva, a ti hüségetekben bizva áldásunkat küldjük reátok és iskolás gyermekeitekre.

Esztergom, 1948, május 11.

A magyar püspöki kar nevében:
MINDSZENTY JÓZSEF s. k.
biboros hercegprimás, esztergomi érsek.

FELOLVASANDÓ: a legközelebbi vasárnapon, minden szentmisével kapcsolatosan.

AZ AMPULLA-APA

VAGY A SEXUÁLDEMOKRATA LIGETI MAGDA DR EMBERTENYÉSZTÉSI JAVASLATAI

Ha már az a feladatunk, hogy a nehéz árnyakat rakjuk fel ahhoz a drámához, amit a magyarság ma megél, nézzünk szembe a tényekkel, nézzük meg mitől félti az Egyház Jézus megkeresztelt népét, mi lép az evangéliumi erkölcs helyébe, mi az a szellem, amely szétárad a bénult ország felett?

Menjünk el egy józsefvárosi feloszlatott („önként feloszlott") Mária Kongregácló kisajátított termébe, ahol ma a demokrata nőszervezet rendezésében dr. L i g e t i M a g d a tart előadást a mesterséges embertenyésztésről. Ligeti doktor, aki különben egy brettli-komikus felesége, évek óta a pubertás előtti ifjuság nemi felvilágositása körül tevékenykedik. Haladó szellemü könyvét, mely markáns gyakorlati példákkal világitotta meg a témát, az elmaradt ország utolsó tiltakozó erőinek mély felháborodásával utasitotta vissza, mint az i f j u s á g t e r v s z e r ü n y i l t m e g r o n t á s á t. A kultuszminiszter maga állapitotta meg, hogy a magyar nép még nem érett ilyen természetü könyv befogadására.

Ligeti doktor azonban vállalja az úttörö nehéz szerepét és törhetetlen energiával propagálja tovább elméleteit. Az ő feladata Tóth Tihamér áldott örökségét megsemmisiteni. Mai előadására nemcsak az érdeklödő nők, hanem az ifjusági szervezetek vezetői is eljöttek, hogy irányitást kapjanak, lássák a fejlödés utjait, a lehetőségeket, a jövőt.

A terem zsufolásig megtelt, a közönség meleg tapssal fogadja a doktornőt, amikor a dobogóra lép. A dobogó felett az eltávolitott kereszt negativja a falon; évtizedekig ott volt, a fal megbarnult körülötte, csak a feszület alatt maradt fehér. Ez a negativ kereszt provokálólag világit az előadó dróthaja felett.

Az előadás kivonatos, fővonalát jegyezzük ide.

LIGETI DR:

Az ember az anyagi természet anyagi formációja.

Ez az anyag szövevényesebb organizmus: fejlődőképes. Az ember sokban alatta marad állat-társainak, de sokban felül is múlja ezeket. Bizonyos fejlődés észlelhető az évezredek során, de ez jelentéktelen a lehetőségekhez képest.

Az embernek kézbe kell vennie az új emberi variáns kiformálását. Nem nevelés kérdése ez. A magnál kell a problémát megragadnunk.

Nyugaton a neodarvinizmust bevezető Marcel Prenant elméleti kutatásai figyelemreméltóak, döntő eredményeket azonban szovjetvonalon látunk.

Az ember munkaenergia termelő orgánum. Az állam, a hatalmas energia-centrálé akkumulálja magába ezt az emberi tömegenergiát és természetes, hogy rendelkezik vele, hiszen belőle táplálkozik, egy vele. Az állam önmagát kormányozza mikor sejtjei életébe beleszól: megfogja az individuális emberi akaratot és rendet teremt az asszonyi méhben.

Nem lehet mindent a természet szeszélyére bízni.

Ismerjük a növény, — az állattenyésztés törvényeit, miért idegenkednénk a tudományos és gyakorlati embertenyésztéstől?

A Szovjetunió az embertenyésztés klasszikus hazája. Az utolsó negyedszázad eredményei felett nem hunyhatunk szemet. Preventiv egészségvédelem: egyrészt egészen hatékony modern védőoltások a gyermekáldás ellen /ahol és amikor ez a célszerü/, — másrészt a nők mesterséges megtermékenyitése, az Ampulla-Apa bevezetése forradalmian és nagyvonalúan rendezi ezt a kérdést.

Embert is előre meghatározott céllal kell tenyésztenünk.

A kiszemelt hímpéldányokat egészen sajátos életberendezéssel rezervben tartják. Talán kegyetlennek tünik hogy ép akik a fajta továbbvitelére hivatottak nem is látnak nőt egész életükben. Az eddigi klinikai vizsgálatok azonban azt mutatják, hogy a töretlen erő továbbviteléhez ez szükséges.

Nehogy azt higyjék, hogy itt valami elszintelenődés felé megyünk. A nagy típusok megmaradnak: a támadó szellemü hímtől a csupa-agy entellektüelig, négy-öt főtípus. Ez azonban ép elég. A legelőnyősebb variánst továbbvisszük, a selejt kiesik.

A további fejlődés aztán ujabb nagy problémákat vet fel: haladhatunk a két nem közötti különbség elmosása felé, ezzel a női emancipáció teljes lesz, viszont kérdéses hogy a kitenyésztett új hermafrodita hordozza-e magában mindkét nem fütő erőit?

Mindez a jövő titka. Egy azonban bizonyos: az ember valóságos felszabadításának kulcsa kezünkben van.

A pigmeus az ampullában, a néger az ampullában, az elnyomottak az ampullában betörnek és lerombolják a soven Herrenvolkok zárkózott angol klubjait, francia nemesi házait, porosz alagsorait. S a szánalmas, fogatlan öreg Európa mezőin megjelenik az új, kialakult, minden gátlástól mentes Szovjetember.

A nők nem vonakodnak a megoldástól: belátják, hogy ha a romantikát ki is kell kapcsolniok, biztosítva vannak sok kínos meglepetéstől. Biztosítva vannak, hogy orvosilag, tudományosan garantált egyednek adnak életet.

És választhatnak is, -nem olyan veszélyes a dolog, — az ampullán rajta van minden jelzés, nemcsak az apa vérképlete, hanem a hosszuságí és szélességi fok is ahonnan való, testmagassága, sőt hogy szőke-e vagy fekete, temperamentum foka, szóval minden ami egy nőnek kell.

Miképen a virágport egyik kertből a másikba viszi a szellő, ugy szállitják ezeket az apa-thermoszokat egyik területről a másikra. Az orvosi eljárás maga rendkivül egyszerü, segit a természetnek.

A katolikus számára persze egyházi parancs tiltja az ilyen beavatkozást, a szovjet szabad életében azonban ez nem akadály. Csak a halálra itélt, kiöregedett polgári osztály idegenkedik és a színvonal alatt tartott parasztság, — a parasztság olyan mélyen van, hogy egyenesen irtózik az ilyen elgondolásoktól, -de a gondolat megvan, a gyakorlat kialakul s eljön az idő mikor önként, józan megfontolásból fordul a tömeg az Ampulla-Apához.

Hiányzik a lira, mondhatnák, persze hogy hiányzik, ha Petrarcánál ragadunk. De gondolkozzunk, nézzünk modern szemmel, próbáljuk átérezni az új állam-lirát, szokjuk meg a keltetőgép melegét a kotlós helyett.

Sokszázezer leányságra itélt nő sorsa a Szovjetunió szivén fekszik. Igy indul meg nagy arányban a szovjet kutatás. Nem valami monumentális lira ez? A megszületö egyed nem törvénytelen, mert maga a törvény teremtette. A szovjet törvény. Nem lira ez?

S ami a legmegfogóbb és még a lirától elvonatkoztatott embert is megilletődötté teszi: az apa nélkül világrajött gyermekek mind a nagy Sztáliné. Az ö nevelő intézményei várják ezeket és születésük első órájától az ő jóságos keze van rajtuk.

*

PRÓBATÉTEL

PÁSZTORLEVÉL A MEGTÁMADOTT ISKOLÁRÓL

Krisztusban Kedves Papjaink és Híveink!

Pünkösd vigiliáján, Egyházunk mondhatni születése, nyilvánosság elé lépése emlékünnepének elökészületében a vallás-és közoktatásügyi miniszter úr a sajtó képviselöi előtt nyilatkozatot tett Egyházunkat, gyermekeink katolikus iskolai nevelését mélyen érintő kérdésben. Közben a most szokásos hangon támadásokkal illette legszentebb vallási meggyőződésünket, bár őt is katolikus anyja és katolikus iskola, katolikus segítő kéz nevelte. A nyilatkozatot ugyanazon a napon a rádió is szét sugározta.

Mivel rádió, sajtó nekünk nem áll rendelkezésünkre, az egyetlen lehetséges módot, a szószéket vesszük igénybe igazunk védelmére és ha ugyan van rá még szükség, a ti helyes látástok érdekében.

Tanuskodásra hivjuk fel az egész ország közvéleményét, hogy az egyház és állam közt öt hónapon keresztül annyiszor és oly változatos módokon és eszközökkel megidézett béke kapcsán most először dobják be hivatalosan isteni és állami törvényekkel biztositott ősi katolikus iskoláink államositását. Eddig mindig azt hirdették, hogy nem lesz győző és legyőzött, csak béküljünk; most annyi lelki értékünk erőszakos elvétele után gyermekeink halhatatlan lelkéhez akarnak nyúlni szentségtörő kézzel iskoláink elvételével. A helyett, hogy a hat és fél millió katolikus régi sérelmeit — napilap, szétdúlt egyesületeink stb. — orvosolnák, újabb égő sebeket akarnak ütni a békeszerzés címén. Nekünk a békéről nem ilyen fogalmaink vannak.

Február 23-án az országgyülésen a saját tárcája tárgyalásán mondotta ugyanazon miniszteri ajak: „A katolikus egyháznak roppant nagy szerepe volt oktatásügyünk történetében. A magyar demokrácia, a magyar társadalmi és történeti helyzet helyes ismeretében nem is kívánta a felekezeti iskolákat kivenni a felekezeti oktatás kezéből." (Ogy. napló 1948. febr. 23.). Ahol nem egészen egy negyed év alatt ily gyorsan feledésbe megy a saját megállapitás az Egyház roppant nagy oktatási szerepéről, ott a fakultativ hitoktatás miniszterének igérete a kötelező hitoktatás meghagyásáról nem nyugtat meg komoly és gondolkozó szülőt, de minket főpásztorokat sem.

Joggal támad bennünk a gondolat: hátha ez is csak taktika, mint ahogy — ugy látszik — a február 23-i elismerés és az iskoláink felől történt megnyugtatás is csak időleges megnyugtatés és politikai eszköz volt.

A miniszteri nyilatkozat most hallgat bizonyos, a Teremtőről, halhatatlan lélekről nem tudó tankönyvről, bizonyos hivatalosan erőltetett állami is-

kolai egyesületekről, az egyedül felkarolt kollégiumokról és különös felvételi kérdéseikről. Ezek a kollégisták az állami iskolák tanulói és nem kevés köztük már az istentelen. Imádságnak, szentségeknek nincs közöttük becsülete, sőt ezek üldözési és elbocsátási okok.

De hallgat a miniszter úr arról is, amiről pedig az egész iskolakérdésben hallgatni nem szabad, hisz már egyszer a kultuszminiszter állapitotta meg egyenesen, nyiltan a parlamentben: az a magyar demokratikus kormány, amely elvette az Egyháztól a birtokot, szavát adta arra, hogy ezekért a jövedelmekért bizonyos ellenszolgáltatásokat fog adni az Egyháznak. A magyar demokráciának az egyházi iskolákat, amelyek igen nagy mértékben támogatás nélkül maradtak, karban tartani, a jószinvonalon tartani eminens állami kulturpolitikai kötelessége egyszerüen azért, mert ezek az iskolák nagy részükben a vidék iskolái, annak a népnek iskolái, amelynek szellemi felemelése mindnyájunk szivügye, égető kötelessége. (Ogy. napló 1947. márc. 13.) A demokrácia kormányát és vallás-közoktatásügyi miniszterét az adott szó az Egyházzal és iskoláival szemben kötelezi. Rossz kezelése volna az adott szónak, ha egy pillanatban az adott szót ugy próbáljuk elintézni, hogy elvesszük az intézményeket. Az nem lenne európai mód, ha a kötelezettség elhallgatásával -három évig hivalkodunk a nagylelküséggel, aztán hirtelen se kötelezettség, se nagylelküség, sőt magukat az intézményeket a hatalom jogán elvesszük.

A miniszter úr nyiltan elismerte, „a vallás mélyen él a mi népünkben" (Ogy. napló 1948. febr. 23.) azt már aztán népünk mondja és félreérthetetlenül ki is fejezte, hogy a vallásba beleérti azt is, hogy gyermekei hitvallásos iskolákban nevelkedhessenek. A vallást nem lehet bezárni a heti két órába, hanem ott kell lennie egész oktatásunkban. Mit ér a két hittanóra, ha a történelem, irodalom, természetrajz, természettan, mindennapi ismeretek stb. órákon azt tönkreteszik a materializmus szellemében átképzett tanárok, tanitók.

„ A felelőtlen rémhirterjesztés, a megfélemlitési hadjárat és valóságos lelki terror" alaptalan vádját az Egyház elháritja magától.

Kell-e csodálkozni népünk izgatottságán, ha gyermekeiért aggódó lelke nem lel megnyugvásra a februári és májusi ellentmondással szemben?

Mi iskoláink államositási rohamai körül nem mondottuk ki a fenyitéket. Nem is mondjuk ki, hacsak rá nem kényszerítenek minket az erőszakos terv végrehajtásával.

De lelkiismeretünk nem engedi, hogy — amint már elkezdődött, tanitóinkat hivatalos lelkiismeretlenséggel, a harminc ezüst pengésével az esküszegés szörnyű örvényébe sodorják, vagy kergessék bele, aztán ilyen bélyeggel fölséges tanitó-nevelő hivatásukra méltatlanokká és alkalmatlanokká válva tanitsák, neveljék, hithü katolikus szülők és a haza szemefényét.

Emelt fővel ismételjük Isten és az ország közvéleménye előtt, hogy a nekünk tulajdonitott lelki terrornak mi megrendült szemlélői és nem cselekvői vagyunk. Népünk tudja, mint folyt hiveink pártokba, tanitóink eskütiprással kezdődő mozgalmakba erőszakolása.

A váci egyházmegyei főtanfelügyelő köriratának idézése megcsonkítva történik; nem is csoda, ha így tarthatlan következtetés jön ki belőle. Így csak akkor szokás érvelni, ha az ügy ismerőit megvetjük, a nem ismerőit pedig félrevezetni akarjuk.

Nem sajnáljuk a miniszter úr segítségét az állásából elmozdított szerencsétlen plébánostól, csak megállapítjuk, hogy ügyével kapcsolatban megsértették az Egyház kormányzati szabadságát. Szívesen láttuk volna ugyanezt a nagylelkűséget a most fennen hirdetett kötelező hitoktatás mellett tüntető, de ép a miniszter úr helyeslésével internált szegedi diákok, vagy olyan tiszteletreméltó papjaink érdekében, akik éveken át sínylődnek még a szentmise áldozat vigasztalása nélkül is börtönökben, táborokban, aztán egyszer csak — kellő ok hiányában — egészségileg tönkretetten eleresztik őket. De védelmet nem kapnak a vallásügyi miniszter urtól, amint a rabok, betegek mellől máról-holnapra kiüzött irgalmas és egyéb szerzetes nővérek sem; pedig talán nem találnak többet a teherlapjukon, mint a tüntetően zászlóra tüzöttekén. Ahol nekik helyet készítenek, ott érdemes papok egész sorát bélistázták. Nem hiányzott az okok közül papi mivoltuk.

Az a vád, hogy iskoláinkban százezrével vannak tankönyv nélkül tanulók, visszahull azokra, akik idejében benyujtott tankönyveinket hónapokra elhevertették, hogy a maguk tetteiből fonják meg a vádat az egyházi iskolák — ugymond — „tankönyv nélküli elmaradott állapota miatt" az Egyház ellen. Egyébként olyan vádat emel, amit a vádló az állami iskolákról is elismer: „tagadhatatlan, hogy nincs elegendő tankönyvünk" (Ogy. napló 1948. febr. 23).

„Országos méretekben folytattuk az elhanyagolt iskolaépületek kijavítását és az uj iskolák épitését", mondja a nyilatkozat. Eddig se akadályozta ezt a Egyház, sőt! A hívek a maguk erejéből tették is, ahogy ép a miniszter úr elismerte: „mint vallás-közoktatásügyi miniszter boldog lehetnék, ha állami iskoláink olyan jó karban lennének, mint felekezeti iskoláink közül igen sok" (M. Nemzet 1948. jan. 13.). Az 1948. április 17.—20. közt tartott országos találkozón nyilvánosan megismételte, hogy sok hitvallásos iskola épült újjá a szülők segítségével. Ezt helyesli és kivánatosnak tartaná az állami iskoláknál is. Mi tudjuk, hogy a Katolikus Szülők Vallásos Szövetsége ezen a téren minden dicséretet megérdemel.

A magyar oktatás és nevelésügy terén akad elég tennivalója az államnak a kész és lelkiismeretesen, a szülők ragaszkodását kivivóan müködő katolikus iskola érintetlenhagyásával is. Az analfabétizmus, a iskolakerülés, a serdülő ifjuság züllése, a tanitók nélkül álló iskolák, a nagy távolságok, a tantermek hiánya, a lábbeli és ruhahiány ugyancsak kiadna egy hároméves kulturtervet és de sokat siránkoztak miatta a költségvetés tárgyalása során.

3700 állástalan tanitónk van és csak a tanyai iskolákból 207 tanitói állás betöltetlen. A miniszter ur által keserüen felpanaszolt „kiraboIt, kifosztott, tönkretett iskolák, az új telepesek iskolái" elég gondot adhatnak neki. Az iskolakerülés oly mérvü, hogy a miniszter úr áldatlannak nevezi és országos propagandahadjáratot hirdet ellene. (Ogy.

napló 1948. febr. 23.) Fejér vármegyében 38.000 tanulóból 10.000 mulaszt rendszeresen, 10.325-nk nincs lábbelije, 12.985-nek pedig téli ruhája. Miniszteri megállapítás az is, hogy nem egyhelyen háromórás gyaloglással érik el iskoláikat a nyomorult iskolások. (Ogy. napló. 1947. roárd. 13.)

Ha elhanyagoltságról van szó, böven akad teendő azon a téren, ahol az állam versenytárs nélkül áll: az egyetemeken. Itt a miniszter úr tárja fel az oktatás nagymérvü lehanyatlását, minőségi katasztrofális lezüllését. (Ogy. napló, -948. febr. 23.) Orvosi, mérnöki okleveleinket már nem fogadják el külföldön. Egy reakciósnak épen nem bélyegezhető egyetemi tanár mondja a parlamentben, hogy „az egyetemi kiképzés egy bünös tréfa alacsony nivójára süllyedt. Az egyetemi ifjuság a legsötétebb, kétségbeejtő nyomorban sinylődik" (Ogy. napló, 1947. febr. 6.).

Mi a csehekhez, magyar testvéreink deportálóihoz, üldözőihez semmiben nem igazodunk, különben is a külföldi példákat mi ellenőrizni nem tudjuk.

A római katolikus hivők zöme megnyilatkozott; de nem az államositás, hanem a hitvallásos iskolázás mellett. Nem annak morzsáin, hanem egésze mellett. A katolikus iskolázás egész vonalához ragaszkodunk. Az Egyház iskola-joga oszthatatlan. Mi Jézus Krisztushoz, tanitásaihoz, törvényeihez, gyermekeink egész iskolázása folyamán rendületlen meggyőződéssel ragaszkodunk.

Az Egyház, amikor iskoláit védi, az általános emberi jogokat, köztük a tanitási és tanulási, a lelkiismeret szabadságát védi. A szülőknek elidegenithetlen joga van gyermekeik vallásos szellemben való neveléséhez. Eddig volt joga és lehetősége a szülőknek választani az iskolák közt. Az állami iskola-monopolium behozatal után az állami iskolát semmi sem menti meg attól, hogy a pártpolitika és a materializmus hitközöny ágyába süllyedjen. Multunkban alapvető gondolat volt, hogy a családi és iskolai nevelés közt törés ne legyen. Most a természetjog ellenében mintha egyenesen erre törnének, pedig nálunk még a legegyházgyülölöbb hitleri erőszak sem vette el az Egyháztól iskoláit és iskolaállitási jogot.

Békét fenyegetéssel kötni nem lehet, hanem csak békés eszközökkel. Most itt van a próbatétel ideje. Krisztus zászlaja várja a hüségeseket, akik hitük, a gyermeki lélek, az Egyház védelmére a keresztségben, a bérmálásban és más módon is számtalanszor elkötelezték magukat.

Ez a tiszta katolikus álláspont, pap és hivő csak ezt az utat járhatja.

Esztergom, 1948. Szentháromság vasárnapján.

A magyar püspöki kar nevében:
MINDSZENTY JÓZSEF s.k.
biboros hercegprimás, esztergomi érsek.

Rendelkezés: felolvasandó Szentháromság vasárnapján minden szentmisén a templomokban és kápolnákban.

Addig szigorúan bizalmas!

A PÁPA ÜZENETE

Dicsértessék a Jézus Krisztus!

Kedves jó magyar gyermekeink!

Az Eucharisztikus Kongresszus emlékében szeretettel köszöntünk benneteket!

Tizedik évfordulója annak, hogy Budapesten valamennyi nemzet részvételével Eucharisztikus Kongresszust tartottak. Ezen boldogemlékü elődünk XI. Pius személyes bíboros követeként elnököltünk.

Mindig édes és kedves emlékkel tölti be lelkünket azokra ünnepi napokra való visszaemlékezés, amikor abban a nevezetes városban a Duna partján, az Eucharisztikus színe alatt rejtőző isteni Megváltónak távoli földekről jött sokasága vallásos hódolatát mutatta be. Ehhez hasonlót a szent szertartások fényességében, az összejövetelek nagyszerüségében, a hitből és áhitatból előtörő imádságok, dicséretek és énekek szépségében és gazdag áradásában máshol aligha mutattak be a Megváltónak.

Ez a hit és áhitat nem külsőséges és múló megnyilatkozásokban jelentkezett. Forrása és alapja lett annak a lelki erőnek, amely titeket fenntartott és felemelt a tomboló háború fekete éveiben s a háború utáni esztendőkben. Ez a hit inditott titeket a Szüzmáriás esztendő megünneplésére.

Mi akkor nagyon megcsodáltuk a magyarok lelkét ékesitő nemes vonásokat: a buzgó vallásosságot, a nemes emberiességet, a bátorságot, egyetértést, a kitartást és ami mélyen lelkünkbe vésődött: jólesö tetszéssel láttuk, hogy mindennél többre értékelitek a ragaszkodást Szent István királyotoknak és védelmezőtöknek nagy intézményeihez és példájához.

Nem sokkal az örömben és békességben ragyogó Eucharisztikus Kongresszus után megpróbáltatások és bajok következtek amelyekről mindenki tud és amiket veletek együtt annál mélyebben fájlalunk, amennyivel nagyobb szeretettel érezzük magunkat hozzátok fúződni, mióta ott voltunk nálatok. Mennyi csalódás és szerencsétlenség boritotta gyászba a szeretett Magyarországot! Hány fia vesztette életét, hányan sebesültek meg és estek fogságba, mennyi romhalmaz! Még annak a gyönyörü városnak is jó része s a királyi palota, amelyben vendégül láttak a háború romboló eszközeitől találtan megsemmisitve összeomlott. De a ti igen nemes nemzetetek, amely századok folyamán annyi csapást szenvedett el, egy pillanatra sem merült el ebben a rettenetes áradatban. Az ősi és élő tölgyet megsebezhetik, de gyökerestől ki nem téphetik.

Épen ez a ti sajátosságotok: tudtok cselekedni és a szenvedést elviselni egyazon erővel.

Ez a lelki erősség pedig, ez a türelem a szenvedésben és a reménységgel teli bizodalom onnan ered, hogy Istenben bízva lelketek szentélyében a Szentélek tüzét tápláljátok s az Evangélium éltető forrásai és elvei töltenek el benneteket.

A szellemi valóság, amelyért legfőként élünk ha az emberi méltóságot meg akarjuk őrizni-, az erőszak és megfélemlítés ellenére is győz, mert hatalmas erő él benne amit elnyomni nem lehet, az annál nagyobb lendülettel tör fel új életre.

Az a keresztény hit pedig, melyet Szent Istvántól és dicső őseitektől mint drága kincset kaptatok és elszántan védelmeztek, mivel ez minden erény éltetője, azt eredményezi, hogy különös kiválósággal emelkedtek ki; ez a hit annál is inkább felragyog most mert Isten nevének és hatalmának tagadói csalárd hazugsággal tőrt vetnek nektek.

Senki közületek ne ingadozzék. Mindenki tartson ki az igaz, erős elhatározásokban. „Senki sem bölcs, senki sem hü, senki sem nagy, csak a keresztény és senki sem keresztény, csak az aki mindvégig állhatatos marad." (Tertullianus: De praescript. haeret. 3.)

Az Eucharisztia titka: a szeretet köteléke, amelyet odaadó áhitattal tiszteltek és vallotok, legyen mindig erőtök és örömetek, hogy a katolikus Egyházzal egységben, felszentelt pásztoraitoknak engedelmesen, hitben szilárdan, jó és üdvös cselekedetekben gazdagon, a nehéz körülmények között is viruljatok; magatoknak és gyermekeiteknek a békesség és boldogság olyan gazdag korszakát készitsétek, amely a mi várakozásunknak s a ti reményeiteknek megfelel.

Ezeket a jó Istentől szivből kivánva, égre emelt tekintettel és kézzel a legnagyobb szeretettel adjuk apostoli áldásunkat kedvelt fiunknak, Mindszenty József bíboros, esztergomi érseknek, Magyarország többi püspökének, papjainak, szerzeteseinek és szerzetesnővéreinek, valamennyi keresztény hivőnek. Az iránttatok érzett meleg szeretet sugallja Isten Anyjához, a ti Égi Királynőtökhöz intézett buzgó könyörgéseinket, hogy reménységeinknek adjon boldog és nem kései teljesedést.

Drága jó magyar gyermekeink, tartsatok ki rendületlenül az Eucharisztikus Jézus és a Magyarok Nagyasszonya mellett.

Dicsértessék az Úr Jézus Krisztus!

Éljen Mária országa!

✝

DÖNTŐ ÜTKÖZET ELŐTT

— A mult évben hanyag és felelőtlen módon napirendre tüzték a fakultativ hitoktatás kérdését — mondja Rákosi az Angyalföldön. A magyar nép még mindig száz sebből vérzik és kerülni kell az olyan kérdések felvetését, melyek ujabb nyugtalanság vagy viszály magvát hintenék el." (Szabad Nép 1947. V. 10.) A nemes hárfahang mögött az első támadó kisérlet hatalmas bukása s az új támadás előkészitése áll.

A lapokban egyre sűrűbben taglalják, emlegetik, fejtegetik Lenin nek ezt a mondatát: „Mindenkinek legyen meg a joga, hogy teljesen szabadon gyakoroljon bármilyen vallást, — vagy negyakoroljon semmilyen vallást, vagyis atheista legyen." Aki ismeri a bolsevista fogalmazást az tudja, hogy a mondat első fele belépőjegy a második feléhez. Megvalósitásban a menetrend két állomása ez.

A cserkészet bolsevizálása immár befejeződik, a kis szovjet pionir pajtik az „úttörök" kis vasutat, kis népköztársaságot kapnak Gerő pajtástól és Rákosi főpajtástól. (Ezek valóságos, hivatalos pajti-mozgalmi elnevezések.) Az egyetemi hallgatók népi kollégumaiból (Nékosz) kivágják a romantikus magyar kommunistákat, akik azt hitték, hogy a magyar népért dolgozhatnak, hogy magyar fajvédő céljaik lehetnek. Az új, megtisztitott Nékoszban százszázalékos pajtás-uralom áll be: a pajtás-szerelem révén válnak a kollégiumok országszerte hirhedtté.

Az iskolakérdést alattomosan érlelik. Vitatémák az új Galileikörökben: a demokratikus iskola legfontosabb feladata, hogy megdöntse az „abszolut tekintélyeket"; a tanuló „maga alakitsa ki világnézetét, „képtelenség, hogy a 16 éves fiú, aki nem ért egyet vallása tanitásaival kénytelen legyen (szatirikus idézőjelbe teszik) „valláserkölcsi törvények" szerint élni" stb. stb.

Kahána-Révai Mózes már élénkiti a sajtót, a Központ készen van a támadás ideologiai és politikai vonalával, az Andrássy-út. 60. elömunkálatokat végez: a papok széleskörü kataszterezése s a figyelő hálózat kiépitése folyik.

Közben a fütyülő giliszta: Ortutay mint kultuszminiszter közvetiti a Káder utasitásokat. Február 14-én meghivást jelent be Esztergomnak tárgyalásokra, március 20án ezt megismétli. A sürgős meghivó három hónap multán, május 19-én érkezik meg. A tárgyalás anyagát a felvetett iskolakérdést már május 15-én egyoldalu kormány nyilatkozattal elintézték.

Ezek a háttérbeli nyers vonalai annak a taktikának mely széttépi az ősi iskolajogot, elvesz 4882 hitvallásos iskolát, a piaristák, bencések ciszterciták, premontreiek és más szerzetek nagymultú intézeteit, teljes felszereléssel (a hires kalocsai jezsuita szertár!), ilyen egyszerüen az erőszak jogán vesz birtokba 167 katolikus internátust.

Kifelé most indul csak a harc. A hercegprimás sorra adja ki fájdalmas, aggódó, ébresztő pásztorleveleit. Az utolsó megnyilatkozási hely a templom szószéke, hetenkint egyszer, tizperc.

Kinn egyre nő a támadás ereje, sajtó, radió, mesterségesen összeterelt tömeggyülés tervszerűen dolgozik.

Legfőbb cél válságot idézni elő a katolikus vezetésben, szétszakitani a tömeget, és a vezetést. Ezért tartják zavaró hir-pergőtüz alatt a falut, röpitik fel a vörös hirrakétákat: a püspöki kar egysége megbomlott, a vidéki papság szembeszáll Esztergommal, a plébánosok már nem olvassák fel a pásztorleveleket, a hivek tüntetnek a templomokban a pásztorlevelek ellen, a tanitók forró lelkesedéssel várják az államositást, — s hogy a a zavarkeltés egész hatékony legyen, refrénszerüen mindig bedobják, hogy az Egyházzal a béketárgyalás már megkezdődött.

„A hazugság, megtévesztés, erőszak soha ilyen hullámokat nem vert történelmünk során — válaszol a biboros a szószékről. A püspöki kar egységesebb mint amilyennek az ellenfél kivánná. Nincs tudomasunk engedetlen papokról. Ha egy kettő akadna a pár ezerből, tudjuk, hogy a tizenkét apostol között is akadt egy hütlen. Az ilyen már távol van a szószéktől. Van akit magas állami állásba emeltek egyházi hibájáért. Sok állami alkalmazott a hitvallás és hősies áldozat gyönyörü példáját mutatja. Sokan meggyőződésükért kenyerüket áldozzák fel."

A sajtónak nevezett mocsár-tenyészetből új gáztámadás indul el: a papság emberi és papi becsületete ellen. Gábor Andor felháborodik, hogy Büdszentmihályon csak katolikus és református iskola van, — mindez az „állam pénzén" a demokrácia türelme végetér, megálljt kiált.

A nagy támadás utolsó rohamát Kahána-Révai inditja el május 28-án, és öt napra rá fegyver dördül el Pócspetriben. Kahána nagy ideologiai attakja a Sportcsarnokban, országos rádióközvetitéssel megdöbbentő élességgel mutatja meg milyen félelmetes gyülölet lobog itt a krisztusi gondolat ellen.

F É L E L E M

A szovjet forradalmasitotta a nyomozást. A félelem tömegérzése olyanná válik, mintha a fekete halál járna a városok fölött. Senki sem immunis.

A Magyarországnak nevezett börtönépület kivégző udvara az Andrássy- ut 60.

Mi az a módszer amellyel bénitani tudnak? az egyéni és tömeg-félelem érzését mivel tudják ilyen hatékonyan kiváltani? A halál? hányszor találkoztunk a halállal a légitámadások hazárdjátékában. Mondhat-e többet a halál annak aki Buda összeomoló kövei alatt nézett szembe vele? A kinzás? ó, itt már mond ujat a szovjet! A biológiai kibontás, az orvosi kinzás, az emberi én kiforgatása már új utak s az oroszlánok előtt könnyebb volt énekelni, mint ma bénán a népbiróság előtt.

A módszer másban áll. Az útcán megszólit valaki, vasárnap délelőtt, — mosolygó fiatalember, könnyü puha kalap a szemében: — „ne keltsen feltünést", karonfog, magasan a hónalj alatt, — „bemegyünk ide a kapu alá." Ott két bőrkabátos. Aztán autó.

Reggel elmegy és nem jön többé haza.

Egy ember a könyvkirakat előtt áll. És valaki nézi a válla mögött ugyanazt a könyvet. Egy ember megy a néma mellékutcán. Árnyék vetődik elébe. Valaki utólérte. A hüvösvölgyi végállomásnál meglátja ugyanazt a pofát, aki két órával előbb gyufát vett előtte a kelenföldi pályaudvaron.

Valaki néz. Valaki hallgat. Valaki vár. Figyelnek.

Nincs éjszaka és nincs nappal többé. Mindig várja azt a percet amikor csengetnek. És hónapokig nem jönnek — ostobaság az egész, neurózis. Képtelenség, hogy erre szervek legyenek, nincs az az apparátus, mely meg birná ezt a feladatot: hisz itt mindenkinek minden lépését figyelik. Itt látszik meg, hogy az idegek káprázata játszik az emberrel. Valami járvány ez, mindenki ezt érzi. Mintha valami undoritó rémregény Szem nézne az emberre. Figyel fölülről. Nagyitó állunk.

Van-e ilyen szerv valóban? elképzelhető-e, hogy embermilliók számontarthatók legyenek? mi teremt ilyen nehéz légkört? Ami azelőtt zugügyvédek, zsarolók, külvárosi mellékutcák szellemi késelőinek kenyere volt: emberek magánéletébe betörni, hálószobákat, iróasztalfiókokat feldúlni s ha semmitsem is talál vádanyagot produkálni, — ez a szovjetben államrezon lett. Az anyagi, politikai, morális tönkretevésre külön hatalmas nyomozó apparátusokat épitett meg, ezek hosszú évek szorgos munkájával

gyüjtik és dossziézzák az embereket, anyagot, amelyet adott pillanatban felhasznál a „60" az egyszerü pénzi kifosztástól, a lebuktatáson át a gyilkosságig.

A tömeg egymást figyeli: hivatal, gyár, iskola tele „beépitett" besúgóval, amelyekhez az önkéntesek tömege sodródik, — az emberi közösség teljes elaljasitásával. A hinár sürül s fölötte a terrorgép: a kenyér megfosztástól a halálig.

Mindenki bizonytalan, kivel áll szemben, mikor kerül rá a sor, mi lesz a sorsa?

A fenyegető bizonytalanság, a megsemmisülés hideg árnyéka, ez a rémuralom egyik mesterien kezelt eszköze.

Görgey Vincét véglegesen halálraitélten két évig tartották még életben. A kivégző fal mellett volt a cellája. Fegyverropogás, az akasztás borzalmai, bugyborékoló vér, imádság, átok, a halálraváltak nehéz sóhajai mind eljutottak a füléhez. De a halálraitélt remél. Valami talán történik. Minden este megkérdezi fegyőreit: miről tudja meg majd, hogy nincs tovább? „Ha nem kap reggelit". A halál verejtékével, ólómszinüenvárja mindig a reggelit. Két évig. Hétszázszor ölik meg a halálraitéltet, mig végül egy tébolyodott roncsot végeznek ki.

A kivégzések folynak állandóan. Ami a lapokba kerül csak tőredékszázalék. Bogár, a hivatalos hóhér kemény kalapban fehér kesztyüvel dolgozik. Gyengéden emeli a fejet a hurokba. Az ablakokból nők szólnak le: Bogárkám lassabban..... ne siessünk...

Bogár a rendszer eleganciáját mutatja. Az igazi a pincék mélyén folyik, ahol a Baklanoff hóhérok famulusai dolgoznak.

A LÁTHATATLAN HÁLÓ

LÁTHATÓVÁ VÁLIK

Mind ennek a hideg borzalma árad szét az országon. Kruchina ezredes elmondja, hogy ennek a terror-szervezetnek mindenható ura Ausspitz-Benjamin, az egykori sátoraljaujhelyi szabó, aki ma Péter Gábor altábornagy név alatt a magyar terrénum feltétlen ura, a politikai garnitura szabad kifutását ő biztositja, Sztálin vele külön tárgyal, mert ő tudja leginkább ki a magyarországi szovjet Benjáminja.

Péter Gábor lépett akcióba mikor Pócspetriben eldördült a fegyver.

Nem a pócspetribeli áldozatról van itt szó. „Egy hulla nulla" —ismételheti szerény kezdő előtje Korvin-Klein Ottó hires mondását. Itt a vidékről felmorajló ellenforradalom távoli villámlásáról van szó.

A harc az iskoláért fizikai harccá válhatik. A szovjet nagypolitika elsőrendü érdeke, hogy Nyugat ne kapjon nyilt jeleket. A birkózás a mélyben zajlik le: a népli demokrácia államosit, mondják s e fogalmak nyugateurópaiak. A valóságban a proletárdiktatura bolsevizál, öl.

Azok a bizalmas és titkos rendőri utasitások, amelyeket itt most közreadunk egy pillanatra láthatóvá teszik a láthatatlan hálót, amely az országra borul. Ezek a dokumentumok nem a káder belső jegyzőkönyvei, ezek a végrehajtó szervekhez kimenő utasitások. Mint mikor zölden sugárzani kezd a röntgen s a tejüveg mögött lélegzik a csontváz, ugy beszélnek ezek az utasitások a láthatatlan központról amely szétdobja a parancsokat. A szerkezet villan meg, a hálózat.

Látjuk a jelentőszolgálat útjait. Egy kétszárnyú apró szó libeg mindenfelé: ÁVO, —ÁVO. Ezt jól ismerjük, az Államvédelmi Osztály /Andrássyút 60/ sóhajtásszerüen finom röviditése. A cseka szó a gerinc megroppantásának hangját adja, a g-p-u: két tarkólövés, visszhanggal, a szubtilis ÁVO üdvözlégy a túlvilág kapujában.

Vannak AVO-vezetők, ÁVO-előadók, ÁVO-futárok. Rendkivül érdekes a belügyminisztérium polgári jellegü beosztottjainak rendőri funkcioja. Egészen sajátos szovjet kreáció a Szemlélő. A Szemlélő aki a nüanszokra is figyel, aki az anyagot felhajtja, szüri, aki együtt ül a hivatalban, kávéházban az áldozatával, akiről csak a belső kör tudja funkcióját, aki gócokat épit ki, aki szelid, névtelen és indokolás nélkül internáltathat.

Az Egyház harca az iskoláért. A küzdelmet a maga nyers tárgyiasságában mutatjuk be, szinte kommentár nélkül. A politikai rendőrség és Esztergom küzdelme a tömegekfelett.

Az anyagnak minden szava hiteles. Közölhetnénk fényképmásolatokban ezeket az utasitásokat, nem tesszük, nem adunk kulcsot az AVO kezébe a felgöngyölitéshez. Ök tudják, hogy hová hány példányban mentek ki ezek az utasitások. Az már a mi külön drámánk, a föld alá taposott Magyarországé, hogyan gyültek össze ismét egy kézbe ezek az ország legkülönfélébb tájaira leküldött parancsok. S hogy a gyilkos szándékból, hogy válik önvédelmi dokumentum a számunkra.

ELŐFUTAMOK

Junius 4. ÁLLAMVÉDELMI ELÖADÓKNAK.

Illetékességi területén minden templomban elhangzó szentbeszéd lefigyelését alaposan szervezze meg. A beszédek részletes tartalmát, a hívők hangulatát és számát, társadalmi összetételét, a szentbeszédet mondó lelkészek neveit, minden ezzel kapcsolatos megnyilatkozást terjesszen fel. Esetleges felolvasásra kerülő pásztorlevél tartalmát nem kell jelenteni, de annál részletesebben foglalkozzék a lelkészek ehhez fűzött kommentárjaival, demokrácia ellenes uszitást azonnal jegyzőkönyvezze. Ilyen eseteket még a nap folyamán távmondatban jelentse.

AVO PÉCS.

Junius 8. AVO VEZETÖKNEK. (Körtávmondat).

Amikor osztálya papot vesz őrizetbe, a legsürgősebben gondoskodjék arról, hogy az őrizetes pap reverendáját civil ruhával felcserélje.

977/1948. Timár ezredes.

Junius 15. AVO ELÖADÓKNAK.

Utasitom, hogy az istentiszteletek lefigyelését a legalaposabban szervezze meg. Küldjön ki megfigyelőket, kiknek feladata lesz minden megmozdulásról, vagy ilyen irányú kisérletről az osztályt azonnal értesiteni. Ugyszintén tudnia kell az istentiszteleteken elhangzó esetleges szentbeszédek részletes tartalmát is; különösen azon helyek alapos lefigyeléséről gondoskodjék, ahol a plébános személye, vagy a tömeg beállitottsága, esetleg más személy bemondása feltételezheti a tömegmegmozdulás létrejöttét. Minden megmozdulásról vagy ilyen kisérletről osztályomat azonnal értesitse a résztvevők neveinek felsorolásával.

30.000/1948. AVO.

Augusztus 12. AVO ELÖADÓKNAK.

A határ mellett fekvő római katolikus plébániák tevékenységét kisérje figyelemmel, különös tekintettel azok határontúli kapcsolataira és hirszerző tevékenységükre. Készitsen pontos térképet és az alapján jelölje ki, hogy kit tart alkalmasnak a plébániák lefigyelésére. Beszervezésükre tegyen határidőre javaslatot. Készitsen részletes és mindenre kiterjedő környezettanulmányt és karakterisztikát a plébániákon szereplőkről és a plébániákkal kapcsolatot tartó egyénekről is.

100/1948. AVO.

KÉT JELENTÉS

A BELÜGYMINISZTÉRIUM:

1948. junius 4.-én reggel a következő tájékoztatót és utasitást adta ki a hevesi, borsodi és békési rendőrkapitányságok számára: VALAMENNYI HEVES, BORSOD, BÉKÉS VÁRMEGYEI KAPITÁNYSÁGNAK.

Folyó évi junius 3-án 20 órakor Pócspetri községben a képviselőtestület az iskolák államositása tárgyában összeült tárgyalni. Az ülést még folyt, amikor kb. 21 órakor közvetlenül a templomi istentiszteletről, annak befejezése után 5—600 főnyi tömeg vonult fel a községházához, hogy megzavarja az ülést. Két rendőr a máriapócsi őrsről felszólította a tömeget távozásra, mire a tömeg a rendőröket lefegyverezte, azután ismeretlen fegyverrel agyonlőtték Takács Gábor rendőrőrvezetőt, meglőtték még Takács László községi segédjegyzőt é. fején megszúrták Királyfalvi Miklós községi kisegítőt.

Fenti esemény folytán felhivom, hogy hatósága területén fokozott készenlétet léptessen életbe. Elrendelem, hogy a hatósága területén észlelt hangulatról és esetleges megmozdulásokról közvetlenül hozzám mindennnap rádion, telefonon tegyen jelentést. Különösen figyelje az állami vagy egyházi alkalmazottak olyan megnyilatkozásait, melyek a kormány álláspontjával ellentétben állanak.

286 460/1948. B. M. IV. 1. Miniszter rendeletéből
Szebeni államtitkár.

AZ EGRI ÉRSEKI IRODA:

1948. junius 6.-án a következő közlést adta ki:

„Apócspetribeli sajnálatos eseményekről az egri érseki irodának nincs módjában részletes tájékoztatót adni, mivel a vizsgálattal egyházi részről megbizott és azonnal kiszálló főesperesnek a vizsgálatot a rendőrség nem engedélyozte. Ilyenformán az egyházi hatóság csak a vett hirekre támaszkodva közölheti az alábbiakat: A szülői értekezletet a plébános, mint az ottani római katolikus iskola igazgatója

a pedagógus szakszervezet utasítása alapján hivta össze junius elsejére. A szakszervezet által kibocsátott „Kiáltványt" minden megjegyzés nélkül felolvasta és két ivet helyezett el az asztalra, hogy az egyiket irják alá azok akik az államositás mellett vannak, a másikat pedig azok akik ragaszkodnak az egyházi iskolához. Az első ívet senki sem írta alá, a másodikat pedig az összes jelenlevő szülők, mintegy négyszázan. Ez a gyülés teljesen izgalommentes volt. Junius harmadikán este 8 órára volt hirdetve a politikai község képviselő testületének az iskolák államositása ügyében tartandó gyülése. A plébános egész délután a következő napon esedékes első pénteki gyóntatással volt elfoglalva, majd este hét órakor megtartotta a litániát, de azon beszédet nem mondott. A litániáról hazatérő hivek először a kőzségháza elé mentek, hogy megtudják milyen határozatot hozott a képviselőtestület. Rövid idő mulva megjelent a rendőrség és oszlásra szólította fel a tömeget. Az ottlévők azonban kijelentették, hogy addig nem távoznak, amig az eredményt meg nem tudják. A szóváltás folyamán fokozódott az izgalom és a tömeg ujból követelte a képviselőtestületi határozat felolvasását. Ekkor valaki kihívta a plébánost a templomból, aki igyekezett a hangulatot lecsillapítani. A lakósság, akkor már egészen körülvette a községháza előtt álló rendőröket, de mire a plébános a tömegen át hozzájuk juthatott volna, a lövés eldördült. A tetőfokra hágott izgalomban a község népe erőszakkal magával vitte a plébanost és elrejtette. A további eseményeket nem lehet rekonstruálni, mert mint az előbb említettük, a megbízott főesperesnek az illetékesek nem engedték a vizsgálatot megtartani."

U T A S I T Á S O K

Junius 4. JÁRÁSI KAPIT.

Hatósága területén fokozott készenlétet léptessen életbe. Észlelt hangulatról, esetleges megmozdulásokról hozzám azonnal telefonon tegyen jelentést. A jelentőszolgálatot az őrsök szervezzék meg.

1960/1948. Fejér megye Szemlélője.

Junius 4. SÜRGÖS. SZEMLÉLŐ, EGER.

Zaránk községben történt tüntetéssel kapcsolatban elrendelem, hogy folyó hó 5.-én Zaránkra rendeljen ki 20—25 főnyi karhatalmi egységet. Gépkocsikon vonuljanak, az egység a községben 2—3 óráig tartózkodjék. Feladata annak demonstrálása, hogy a demokrácia karhatalmá minden provokáció kiküszöbölésére készen áll. Szükséges gépkocsikat Mateosztól vegye igénybe.

283 986/1948. B. M. I/6 Miniszter rendeletéből

Gula r. ezredes.

Junius 5. VALAMENNYI SZEMLÉLŐNEK.

Utasitom, hogy folyó hó 6.-án rendeljen el készültséget. Minden egyházi kezdeményezésre meginduló tömegmegmozdulást, demonstrációt közvetlenül hozzám azonnal jelentse.

Vermes r. alezredes.

Junius 6. VALAMENNYI RADIÓÁLLOMÁSNAK.

Ma délelőtt 11 órától a további intézkedésig a rádióvétel állandó készenlétben tartandó.

Belügyminiszter.

Junius 6. VALAMENNYI ÁLLOMÁSNAK.

A posta telefon kezelőjét értesítse, hogy állomáshelyét azonnal foglalja el és állandó nappali-éjjeli szolgálatot kell teljesitenie.

Belügyminiszterium: Kossa alezredes.

Junius 6. SZEMLÉLŐ EGER.

A parmazsadányi, hatvani és egerbaktai esetről tegyen ujabb jelentést.

Belügyminiszter.

Junius 7. SZEMLÉLŐ NYIREGYHÁZA.

Timár községben és Ramocsaházán lejátszódott eseményekről tegyen azonnal jelentést.

Belügyminiszter.

Junius 7. VALAMENNYI AVO VEZETŐNEK. (Körtavmondat.)

Az utóbbi napokban több helyen előfordult, hogy az egyházi reakció uszítására létrejött tömegtüntetések erőszakosságokhoz vezettek, vagy ilyennel fenyegettek. Felhívom, hogy az uszítókat és tettlegesség végrehajtóit, illetve az ilyennel fenyegetőző személyeket haladéktalanul, vegye őrizetbe. Vezető személyek őrizetbevételére minden esetben kérjen osztályomtól előzetes engedélyt és azokat őrizetbevétel esetén pár órán belül adja át népügyészségnek. Kisebb esetben internálási javaslatot kell tenni. Minden tömegmegmozdulást soronkivül jelentsen.

956/1948. B. M. AVO TIMÁR ezredes.

Junius 7. AVO ELÖADÓ CELLDÖMÖLK. Sürgös!

Azonnal jelentse a folyó hó 6-án Vásárosmiske községben történt eseményeket. Tegyen igazoló jelentést, miért hallgatta el az ott történteket.

Szellő őrnagy AVO Szombathely.

Junius 7. AVO VEZETÖKNEK.

Táviratban röviden, futárral pedig részletesen jelentse, hogy a pócspetri események milyen visszhangot keltettek, különös tekintettel a papság megnyilvánulásaira.

969/1948 B. M. AVO Szüsz alezredes.

Junius 9. AVO Kecskemét.

Tegnap Madarason a képviselötestületi gyülés titkos szavazással 29—15 arányban elvetette az iskolák államosításának javaslatát. E ténykedésben résztvettek: Nyil József községi bíró, Mészáros Mihály malomtulajdonos, Bajor Ferenc, Nagy József (kisgazda képv.) Szöllősy Lázár (Parasztpárt) Marosi Sándor, Orbán Sandor (jobboldali szocdem. párttagok)

Utasitás: megállapítandó, hogy kik ezek a személyek.

985/1948. B. M. Sándor százados.

YÁLASZ ORTUTAYNAK

Vallás- és közoktatásügyi Miniszter Úr!

Folyó hó 4.-én kelt levelében a Miniszter Úr intézkedéseket kiván az Egyháztól a Pócspetri községben, a levél szerint történtek kapcsán.

Az esetről csak Miniszter Úr leveléből értesültem. Más értesitésem nincs. A helyi ügyhöz tehát hozzászólni nem tudok. Azt azonban tudom, hogy az iskolák államositásának kérdése nagy izgalmat váltott és vált ki az egész országban. Ennek lecsillapításához egyedül az vezethetne, ha mint a Püspöki Kar május 29.-én levélileg javasolta, az izgalmat kiváltó államositás a napirendről levétetnék.

Miniszter Urnak azt a megállapxtását, mintha központi intézkedéssel a magyar demokrácia ellen agitáció folynék, mi sem támogatja; azt az igazság nevében határozottan el is hárítom. A felhozott felesősséget azok viselik, akik az oly kivánatos béke és nyugalom nagy kárára ily izgató kérdést felvetnek és minden eszközzel napirenden tartanak.

Ennyit van módomban közölni azzal, hogy Miniszter Úr levelét a Püspöki Kar tudomására hozom.

Fogadja Miniszter Ur tiszteletem nyilvánitását.

Budapest, 1948. junius 4.

MINDSZENTY JÓZSEF S. K.
biboros hercegprimás, esztergomi érsek.

Junius 9. AVO VEZETÖKNEK. (Körtávmondat.)

Az országban agitáció folyik a pócspetrii plébános, érdekében, aláirásokat gyüjtenek tiltakozó feliratokra. Ez az eljárás büntett feldicsérése, miértis az ilyen agitációk szervezőit őrizetbe kell venni.

990/1948. Timár ezredes.

Junius 10. AVO ELÖADÓ Igal.

Hivatkozással a ma leadott távmondatára, utasitom, hogy Elek Béla szentgáloskéri lelkész azon kijelentését, hogyha az iskolákat államosítják a gyermekeket kolhozba viszik, jegyzőkönyvezze le, Elek Bélát vegye őrizetbe és civil ruhában osztályomhoz állitsa elő.

152/1948. AVO Pécs.

Junius 11. AVO ELÖADÓ Barcs.

Távmondatban jelentse, hogy a Barcson megtartott katolikus tanitógyülésen Budapestről volt-e lenn előadó és miről volt a gyülésen szó. Részletes jelentést.

30 327/1948. AVO Pécs.

ÉLESRE TÖLTÖTT FEGYVER

A lázgörbe felszökik. Tíz napon belül végre akarják hajtani az iskolák elvételét. A pócspetrii pör folyik és közben egyre több és több gyanus jel mutatkozik: a falvak rendőrsége kritikus esetben n e m lőne a tömegbe. Szükségesnek látszik, hogy megszólaljon a főnök. Meg is szólal, seregszemlét tart. Amennyire meg van az ütő, cinkos nyelve a háziakhoz, annyira zavarba jön, amikor az ismeretlen vidék magyar paraszt rendőreihez kell szólnia. Bombasztjai mögött érezhető a lámpaláz, csak ösztönei vezetik; valami olyat kell mondani ami ismerős lehet ezeknek. A mozdulat, a nyelv legyen a régi, zengő. Itt a szemünk előtt öltözik be a tyúkmellű marsall a történelmi szerepbe. A halál-apparátus mögötte van, minden szón a kiömlő vér hitele, de stílus kell. „Fennálló törvényes r e n d ü n k védelme" „h i v e i n k vallásos meggyőződését kihasználva", „e l v á r o m, hogy tudatában legyen és átérezze" — igen, ezek azok a patinás dolgok, amiket egy igazi tábornok mond. És Benjamin igazi tábornok már, bizonyítják a temetők, — körüljár, szemlét tart, marsallbot a kezében. Legutóljára P o g á n y V i l i járt ezzel a marsallbottal Pesten az első tanácsköztársaság idején.

A KIADOTT PARANCS:

J u n i u s 8. A v o V e z e t ő k n e k.

A felekezeti iskoláknak államosításával kapcsolatban az egyházak, különösképen a római katolikus egyház vezetői az iskolák államosítása ürügyével demokratikus rendünkkel szemben a l e g e l l e n s é g e s e b b m a g a t a r t á s t t a n u s i t j á k és hiveink vallásos meggyőződését kihasználva fennálló törvényes rendünk ellen uszitják és mozgósitják. Ennek az uszitásnak többek között Póspetriben rendőr bajtársunk vált áldozatává. Ugyanilyen eszközökkel az ország más területein is kisérletenek és ezért e l é r k e z e t t a z i d e j e a n n a k, hogy demokratikus rendünk ellen lázitókkal szemben a l e g e r é l y e s e b b e s z k ö z ö k k e l l é p j ü n k f e l és m i n d e n t é r e n v é g e t v e s s ü n k a demokrácia ellenségei garázdálkodásának.

Ezért a következőket rendelem el:

Minden olyan esetben, amikor tömegmegmozdulásra kerül sor, vagy annak előkészületeiről szerzünk tudomást, késedelem nélkül, a leghatározotabban kell fellépni. A karhatalom erejét kell éreztetni, mert ilyen esetben a megbékélés kisérlete gyengeségnek tünhetik fel.

Minthogy az ilyen zendülés elfojtása karhatalmi és egyben államvédelmi feladat, nyomatékosan felhivom a vidéki osztályvezetőket, hogy minden téren működjenek a legszorosabban együtt a körzeti szemlélőkkel és a kapitányságok vezetőivel

Fokozott mértékben kötelességévé teszem minden vezetőnek és beosztottnak, hogy különleges figyelmet szenteljen a demokratikus pártok vezetőinek személyi biztonságára.

Tömegzavargások esetére elrendelem, hogy a tüntetők közül a leghangosabbakat a polgári elemek köréből emelje ki és őket őrizetbevetelük után internálási javaslattal adják át a körzeti szemlélőnek, tekintet nélkül arra, hogy a megmozdulás előkészitésében vagy szervezésében résztvettek Természetesen ez nem érinti a felbujtók és vezetők felelősségrevonását.

Szabadságolásokat f. hó 25.-ig felfüggesztem.

A belügyminiszter úr a mai napon elrendelte, hogy a körzeti Szemlélők az államvédelmi osztály internálási és rendőri felügyelet alá helyezési javaslatainak minden esetben tegyenek eleget. Utasitotta a jegyzőket, hogy a községben gondoskodjanak a hangszóróval ellátott rádiók állandó nyitvatartásáról, hogy az egyházi reakció demokrácia ellenes uszitásait rádión keresztül hatékonyan leleplezzék és főleg a parasztságot felvilágositsák. Azokat a jegyzőket, akik ezt az utasitást nem hajtják végre, azonnal jelentsék.

Biztos vagyok abban, hogy minden egyes vezető és beosztott tudatában van és átérzi, hogy népünk ellenségeivel szemben semmiféle ingadozásnak helye nincs. Elvárom osztályom minden beosztottjától, hogy hiven teljesitse demokratikus rendünkkel szemben fennálló kötelezettségeit. Fenti parancsomnak valamennyi beosztottjával azonnali közlését rendelem el.

PÉTER GÁBOR r. altábornagy
osztályvezető.

A KIKÖZÖSITÉSRŐL

5002/1948. szám. Bizalmas!

Hogy a felmerült hireszteléseкkel és kétségekkel szemben mindenki tisztán lásson az Egyházi Törvénykönyvnek 2334. canonját magyar fordításban a következőkben közlöm:

Eleve kimondott és a z Apostoli Szentszéknek különlegesen fenntartott kiközösitésbe esnek:

1. Akik az Anyaszentegyház szabadsága vagy jogai ellen törvényeket, rendeleteket vagy határozatokat hoznak.

2. Akik közvetlenül vagy közvetve az egyházi joghatóság gyakorlását akár a belső akár a külső jogterületen akadályozzák, e célból birmilyen világi hatalomhoz fordulva.

Az első pontban emlitett jogok közé tartozik az Egyház mindennemü joga iskoláihoz is.

A kiszabott büntetés bekövetkezik az egyház iskoláinak tényleges elvételével is.

Budapest, 1948. junius 12.

MINDSZENTY JÓZSEF s. k.
biboros hercegprimás, esztergomi érsek.

— — — — — — — — —

UTASITÁSOK

Junius 12. Sürgős! VALAMENNYI REND. KAPIT.

További intézkedésig az ország területén lévő valamennyi postahivatal az állandó telefon-kapcsolat lehetővététele céljából éjjelnappali folytonos szolgálatot tart.

Belügyminiszter.

Junius 12. Sürgős! AVO ELÖADOKNAK.

A kormány a mai napon kiadott rendeletével 1948. január 1.-i hatállyal zár alá vette az összes nemállami iskolák épületét, berendezését, felszerelését és fenntartásának céljait szolgáló egész vagyonát. A rendelet megszegése sikkasztásnak minősül.

Utasitom valamennyi alárendelt osztályt és AVÓ előadót, hogy hatósága területén együttmüködve az összes rendőri szervekkel éberen őrködjék, hogy a rendeletet senki meg ne szegje. A rendelet ellen vétőkkel szemben az eljárást azonnal meg kell inditani jegyzőkönyvezéssel és a gyanusitott őrizetbevételével. Az eseményt tudomásrajutáskor távmondatban azonnal közölje. Távmondati jelentést arról hogy területén a karhatalom megjelenése milyen hatást váltott ki. AVO—

KÖNYÖRGŐ HARANGOK

Krisztusban Kedves Papjaink és Híveink!

Az eddigiek szerint június 18-án kerül országgyűlési tárgyalásra az a törvényjavaslat, amely az Egyház iskolajogát, az ősök áldozatával emelt iskoláinkat, internátusainkat, épületeinket akarja elvenni.

Mi aznap reggel 8 órakor az egész országban könyörgő szentmisére várjuk a híveket, különösen a szülőket és iskolás ifjúságunkat. Azért imádkozunk, hogy a Mindenható kegyelmével, a Nagyasszony és magyar szentjeink közbenjárására akadálytalanul érvényesülhessen a szülők és az Egyház iskolajoga. Isten, aki vállunkra rakja a keresztet, hatalmas is annak leemelésére.

Szentmise után egy negyedórán át szólja nak a templomok összes harangjai.

Istenben bizunk, szent jogainkhoz ragaszkodunk és erősen állunk a hitben. (Pét. 1. 5, 9.)

Esztergom, 1948. június 7.

A magyar püspöki kar nevében:
MINDSZENTY JÓZSEF s. k.
bíboros hercegprímás, esztergomi érsek.

— — — — — — — — —

UTASÍTÁS VALAMENNYI ÁLLAMVÉDELMI OSZTÁLYNAK. Június 15.

A hercegprímás legutóbbi körlevelében elrendelte, hogy az államosítási törvényjavaslat tárgyalása közben tiltakozásképen tartsanak miséket és harangozzanak. A belügyminiszter úr utasítást adott az összes jegyzőknek, hogy hívják fel a katolikus papok figyelmét arra, hogy minden eszközzel igyekezzenek községeikben a rendet és nyugalmat fenntartani. Abban az esetben, ha a misék és harangzúgások atrocitásokra vezetnének úgy nemcsak a tömegtüntetések szervezői és résztvevői ellen kell eljárni, hanem az ilyen helységekben a plébánost is őrizetbe kell venni.

A papok személyes őrzésére egyes helységekben különböző csoportok alakulnak. A belügyminiszter úr ezeket a csoportokat illegális államellenes szervezeteknek minősítette és a jegyzők utasítást kaptak arra is, hogy ezt a plébánosokkal közöljék, azzal hogy ezeket a csoportokat azonnal oszlassák fel. Amennyiben ez nem történt meg és ezek a védőcsoportok továbbra is működnének, a csoport tagjait és szervezőit haladéktalanul őrizetbe kell venni és internálni még akkor is, ha a védő őrizet ellátásán kívül semmi más tevékenységet nem fejtettek ki. Felhivom valamennyi AVO szervet, hogy teljes készenlétben álljanak. 1050/1948. Timár ezredes.

PÜSPÖKI HATÁROZATOK

5001/1948. szám. Bizalmas!

Tisztelendő Plébános (Lelkész) Úr!

A magyar Püspöki Karnak az Egyház jogai védelmében hozott következő határozatait közlöm:

1. Egyházmegyei pap, szerzetes és szerzetesnő az esetleg most államosításra kerülő iskolákban igazgatói, tanári, tanitói állást nem vállalhat. Ez a rendelkezés a hitoktatókra természetesen nem vonatkozik.

2. Az egyházmegyei főhatóságok alátartozó vagy szerzetesrendi iskolák tanszemélyzetének világi tagjai, ha létfenntartási vagy családi tekintetből alkalmazásban maradni kényszerülnek, sohase feledkezzenek meg az Egyházhoz való hüséges ragaszkodás lelkiismeretbeli kötelességéről.

Akiket az életkörülmények eddigi pályájuknak erre a nagy törésére nem kényszeritenek, a katolikus Egyházat és a katolikus szülőket ért kétségtelen jogfosztás átérzésében Egyházukhoz és a katolikus iskolához való törhetetlen hüségüknek tiszteletreméltó bizonyságát és példáját azzal szolgáltathatják, hogy nem katolikus lelkiségü iskolában tanitásra nem vállalkoznak.

3. A katolikus iskola vagyonára zárlatot elrendelő hatóság igazolt közegeinek, vagy a katolikus iskola vagyonát az esetleg meghozandó törvény alapján kisajátitó (átvevő) bizottságnak felszólitására az iskola igazgatója a zárlatot elrendelő iratban, illetőleg a törvényben szabatosan megnevezett és kijelölt épületre, vagy csak épületrészekre terjedően, (természetesen a szerzetesi közösség célját szolgáló épület vagy épületrészek háborítalan kivételével), — annak kötelességszerü kijelentése után, hogy csak a hatalmi ténynek enged, a követelő felhivásnak eleget tesz.

E három pontban foglalt püspökkari határozatokat a plébános a területén levő mindenfokú összes katolikus iskola igazgatójával és tanszemélyzetével ezen utasitás kézhezvétele után azonnal közölje.

Budapest, 1948. junius. 12.

A Püspöki Kar nevében:
MINDSZENTY JÓZSEF s. k.
biboros hercegprimás, esztergomi érsek.

RENDŐRI BEKERITÉS

LEVÉL ORTUTAYHOZ A SÉRELMEKRŐL

Miniszter Úr!

Kötelességszerüleg tudomására adjuk legujabban szenvedett sérelmeinket.

1. A fővárosi sziklatemplomnál több mint egy éve minden hó 13-án tartani szokott engesztelő ájtatosságnak karhatalommal történt erőszakos megakadályozása a legnagyobb elkeseredést és ellenszenvet keltette a 60—70 ezer résztvevőben de az ország egész lakósságában is. Szomorú világ az, amikor az imádkozók ellen karhatalommal lépnek fel.

2. Azokat a hiveket, akik a templomba nem férnek be, a rendőrség a fővárosban szétoszlatja. Nem hallottunk arról, hogy a párthelyiségekből kiszorulókat igy kezelték volna, de ettől függetlenül meg kell állapitanunk, hogy az istentisztelet helye addig terjed, ameddig a pappal s a templomi hivekkel összefüggésben levő nép elhelyezkedik. A templomon kivül álló nép eltávolitása a vallásszabadság súlyos megsértése.

3. A templomok centenáriumi ünnepségeit a belügyminisztérium megtiltja. Természetesen minden jogalap hijján és ezt nem is hallottuk a kulturharcok idején sem.

4. A Mária-napok ellen hozott tiltó rendszabályok a vallásszabadság legsúlyosabb sérelmét jelentik.

5. Mélységes részvéttel gondolunk az egész országban, de különösen az ország keleti részein, az ország tulnyomó közvéleménye ellenében erőszakolt iskolaállamositás rendőri és póthadjárati áldozataira, sebesültjeire, letartóztatott, méltatlanul kezelt papjaira, hiveire, az ostromzár alatt tartott tisztes magyar falukra, amelyekhez a mi küldötteink helyszini megállapitás végett nem közeledhetnek. Igy a közvélemény egyoldalu és nem megnyugtató hiradásra van utalva.

6. A főváros házai, üzemei jó ideje állandó ostrom alatt vannak, az iskola államositást kikényszeritett aláirásokkal munkáló agitátorok részéről. A kenyérvesztés a legenyhébb, amivel fenyegetik az emberi jogaikban mélyen megalázott állampolgárokat.

7. A kormányzattól függő megnyilatkozások szóban és irásban sajtóban népgyüléseken és rádióban minősithetetlenek a gyalázkodás, valótlanságok és rágalmak valóságos zuhatagát árasztják az egyház püspökeire, papjaira és hiveire. Ez nem a nép megbékéltetésének, de a teljes elidegenitésének az útja.

Mindez ellen a leghatározottabban tiltakozunk és országunk hirneve érdekében megszüntetésüket kivánjuk.

Fogadja Miniszter Úr tiszteletemet.

Esztergom, 1948. junius hó 15.

MINDSZENTY JÓZSEF s. k.
biboros hercegprimás, esztergomi érsek.

SÜRGÖNYÖK

Junius 17. VALAMENNYI AVO VEZETŐNEK.

A következőkben megjelölt helységekből demokrácia ellenes, izgató tartalmu tiltakozó táviratokat küldtek az Actio Catolicahoz, illetve a kultuszminiszterhez az egyházi iskolák államositásával kapcsolatban.

Utasitom, hogy a tiltakozó táviratok szerzőit az esetleges felbujtókkal együtt deritse fel és azokat jegyzőkönyvezze. A nyomozás során keresse fel a helyi plébánost és udvarias formában kérdezze meg, hogy ki a felelős a táviratok elküldeséért. További utasitásig őrizetbevételt ne foganatositson, hanem a nyomozás eredményéről távmondatilag tegyen jelentést.

FEDSÖDABAS községből érkezett: „Hitvallásos iskoláinkat az utolsó csepp vérünkig minden erőnkkel megvédjük."

ORGOVÁNYBÓL: „Hogyan merészel a többséggel szemben a törpe kisebbség intézkedni? Ez népakarat? Ez szabadság?"

UJSZÁSZ: „A katolikus iskolákat fenntartó és segitő államsegély nem kegyadomány, hanem a katolikus magyar nép adójának visszajáró része. A mi és a többi sok ezer tiltakozás birtokában kérjük az Actio Catolica-Központ további határozott és meg nem alkuvó helytállását. Mi itt álljuk a harcot és kitartunk a végsőkig!"

Még több községből küldtek hasonló táviratokat, de ezeket már az AVO-nak táviraton adták le. Sándor százados AVO.

A nyomozást, felderitést fel kell függeszteni ezen a vonalon, mert hivatalos katolikus hírforrás szerint több mint 5000 tiltakozó sürgöny érkezett ezekben a napokban az ország minden részéből. A megtorlás illuzórikussá vált; csak az elsüllyesztés maradt hátra.

Junius 15. AVO ELŐADÓKNAK.

A váci püspök elrendelte, hogy az iskolákat csak a karhatalom fellépésére adják át. Kisérje figyelemmel; hogy a felekezeti iskolák igazgatói közül, ki szándékozik a püspöki rendeletet végrehajtani. Azokat, akik a fenti akciót szervezik azonnal vegye őrizetbe. Intézkedéséről azonnal tegyen pontos jelentést. Szegedi AVO vezető.

Junius 14. SIKLÓS. AVO.

Rasay László kemesi református lelkésznek az államositást támadó kijelentéseire hallgassa ki az összes fellelhető tanukat. Gyanusított kihallgatását egyelőre ne eszközölje, sőt a tanukihallgatások is lehetőleg úgy történjenek, hogy gyanusított erről tudomást ne szerezzen. 30001/1948. AVO PÉCS.

TILTAKOZÁS

A körlevél felolvása előtt közlendő!

Körlevelet olvasunk fel és igen kérjük a kedves hiveket, hogy az egyházi hatóságot megillető tisztelettel és nyugalommal hallgassák meg és minden véleménynyilvánitástól tartózkodjanak.

Krisztusban Szeretett Papjaink és Hiveink!

Amitől mi, a magyar Püspöki Kar óvtuk az annyi sebből vérző országot, bekövetkezett. Egyházi iskoláinkat és nevelőintézeteinket elvették. Ez ellen a szülők természetjoga, az egyházak iskolajoga, a vallás nevelési joga és a nevelés szabadsága nevében ünnepélyesen óvást emeltünk és tiltakozunk. Az iskoláinkhoz és nevelöintézeteinkhez való jogainkat főpásztori kötelességeinkhez hiven fel nem adhatjuk és azokat minden törvényes eszközzel visszakövetelni meg nem szününk.

Főpásztori és állampolgári kötelességünket teljesitve, ünnepélyesen óvást emelünk és tiltakozunk, az egész világ nyilvánossága előtt is az Egyház iskolajogának megtagadása, a hitvallásos iskolák elvételének szándéka és a vele kapcsolatban történtek ellen. Kijelentjük, hogy az iskoláinkhoz való általános jogunkról le nem mondhatunk és ennek tiszteletben tartását szorgalmazni törvényes eszközökkel alapvető kötelességünknek ismerjük.

Tiltakozunk a kormány eljárása ellen, mert bár többször és félreérthetetlen igéreteket tett, hogy az egyház és állam viszonyát érintő kérdéseket kétoldalu tárgyalás útján létrehozandó megegyezéssel akarja rendezni, mégis az iskolakérdésben, a tárgyalások előtt bejelentette, hogy egyoldalu akaratkijelentéséhez és kijelentésének törvényesitéséhez ragaszkodik.

Ilyen körülmények között az iskolakérdésben a kormány eleve megfosztotta az Egyházat annak lehetőségétől, hogy a tárgyaláson még a döntés előtt érveit feltárhassa és latbavethesse. A kormány egyoldalú akaratkijelentése ugyanis ultimátumnak tünik fel, amelynek elfogadása, vagy elutasitása között adódik választás. Ez pedig nem kétoldalu tárgyalás útján kialakuló megegyezés.

Tiltakozunk iskoláink elvétele ellen, mert ezekhez tételes törvények és tények utján kialakult helyzet adtak jogot.

Tiltakozunk iskoláink elvétele ellen, mert ebben az az irányzat nyilvánul meg, amely a hitvallásoknak csak liturgikus munkateret akar engedni és ezzel figyelmen kivül hagyja, hogy az Egyház és a felekezetek lényegüknél és belső természetüknél fogva kulturmunkát is végeznek, ami iskoláik nélkül lehetetlenné válik.

Tiltakozunk iskoláink államositása ellen, mert az a tanulás, és

tanitás szabadságának nemcsak sérelme, hanem a keresztény világnézetüek számára csaknem lehetetlenitése. Azáltal, hogy az állam minden iskolát magának tart fenn, gyökeresen sérti a szülők természettörvényen alapuló jogát, mely szerint gyermekeik számára minden kényszertől és joghátránytól mentesen, világnézetüknek megfelelő iskolát választhatnak.

Tiltakozunk az állam iskolamonopoliuma ellen a demokrácia nevében is. Ilyen főbenjáró kérdésben, amelyen a szülők tanitásválasztó-joga, a népakarat közvetlen pozitiv megnyilvánulása szükséges. Erre nem volt alkalma a multban, mert egyetlen politikai párt sem hirdette kifejezetten mint gyakorlati programmot, az iskolák államositását, sőt illetékes politikai tényezők hirdették, hogy az Egyháznak iskoláit nem kell féltenie. Azt sem mondhatja valaki, hogy a képviselőket kifejezetten az iskolák államositásával bizták meg a szavazók. Nem ismerhetjük el azonban a népakarat szabad megnyilvánulásának azokat a mai népvezetési technika alkalmazásával létrehozott államositási követeléseket, amelyeknek aláirása és megszavazási körülményei közismertek.

A kultuszkormányhoz küldött tiltakozásunknak közlése után arra kérünk benneteket szeretett papjaink és Krisztusban Hiveink, állhatatos imával kérjétek a mindenség Urát, adjon valamennyiünknek a jóban kitartó állhatatosságot az élet szaporodó keresztjeinek viselésében. A katolikus iskola évszázadokon át megismert értékét, gyermekeitek lelkének örök javát el ne feledjétek.

Mi pedig, a Ti főpásztoraitok kijelentjük, hogy a magyar hazát, és népet, krisztusi küldetésünkhöz hiven szolgálni és segiteni akarjuk továbbra is és fogjuk is.

Esztergom, 1948. junius. 19.

MINDSZENTY JÓZSEF s.k.
biboros hercegprimás, esztergomi érsek.

Grősz József s. k.
kalocsai érsek

dr. Czapik Gyula s. k.
egri érsek

Virág Ferenc s. k.
pápai trónálló, pécsi püspök

Shvoy Lajos s. k.
pápai trónálló, szfehérvári pk.

dr. Dudás Miklos s. k.
hajdudorogi püspök

dr. Madarász István s. k.
kassai püspök

dr. Pétery József s. k.
váci püspök

dr. Hamvas Endre s. k.
csanádi püspök

Kováts Sándor s. k.
szombathelyi püspök

Papp Kálmán s. k.
győri püspök

dr. Hosszú József s. k.
a veszprémi püspök képvis.

Baróth Mikály s. k.
szatmári püspöki helynök

Pintér László s. k.
nagyváradi püspöki helynök

dr. Sárközy Pál s. k.
a pannonhalmi főapát helyettese

Folba János s.k.
a tábori püspökség ügyeinek intézője.

ITÉLET

A nyomozás során kiderül, hogy a két rendőr a községháza lépcsőjén tüzrekész fegyverrel állszembenavárakozótömeggel. A tömeg a többszöri felszólításra nem oszlik szét.

Takács Gábor rendőrőrvezető riasztó lövést akar leadni, — közelben álló barátja Királyfalvi Miklós községi kisegitő tisztviselő a mozdulatot félreértve elakarjafordítani a fegyvert a tömeg felől. A fegyver az elháritó mozdulat során elsül s a golyó Takács Gábor halálát okozza.

Királyfalvi Miklóst kivégzik, Asztalos János plébánost pedig teljes testi és lelki megtöretés után életfogytiglani fegyházra itélik.

— — — — — — — — —

UTASITÁSOK

Junius 17. AVO VEZETŐ. KECSKEMÉT.

Junius 12-én Kalocsán a pap állitólag antikommunista könyvet terjesztett mise után. Az ügyben jelentését osztályomhoz 48 órán belül tegye meg. 1070/1948. Sándor százados AVO.

Junius 18. VALAMENNYI AVO VEZETŐNEK (Körtávmondat)

Még ma éjfélig telefonon jelentse, hogy területén megtartották-e az egyházi iskolák átvételét, a leltározást, valamint hogy milyen hangulatot váltott ki. 1087/1948. Sándor szds. AVO.

Junius 18. AVO EGER.

Terjesszen fel alapos, részletes környezettanulmányt Vencel Ede prelátus kanonok egri lakósról, jelenlegi politikai beállitottságáról baráti kapcsolatairól.

Junius 25. AVO VEZETŐ Szekszárd.

Utasitom, hogy páter Szarvas szekszárdi tartózkodása alatt kifejtett tevékenységét kisérje fokozott figyelemmel, beszédeinek rövid tartalmát naponként távmondatban, részletesen irásban azonnal jelentse, úgyszintén tegyen jelentést, hogy nevezett kivel tart kapcsolatot és kivel érintkezik Szekszárdon. 174/1948. AVO PÉCS.

Junius 20. SZEMLÉLŐNEK SZENTES.

Junius 18.-án tett jelentésével kapcsolatban a kiskundorozsmai kapitányság által 28 személynek őrizetbevétele politikailag helytelen. Az egyes községekből való ilyen nagyszámu őrizetbevétel visszahatást szül. Utasitom, hogy amennyiben nevezettek még őrizetben vannak, ugy a vagyonilag legmódosabbak közül 4—5 embert az ügyészségnek adjon át a többit pedig azonnal bocsássa szabadon. Tett intézkedését jelentse. Belügyminiszter.

BIZALMAS KÉRDÉS

BELÜGYMINISZTER BIZALMAS UTASITÁSA VALAMENNYI SZEMLÉLŐNEK.

Folyó hó 20.-án estig futár útján tegyen részletes bizalmas irásbeli jelentést, hogy az iskolák államositása során felügyeleti körzetébe tartozó rendőri szervek, járási kapitányságok, őrsparancsnokok és legénység miként állták meg helyüket. Jelentse név, rendfokozat és állomáshely megjelölésével, kik váltak be, kik voltak gyengék vagy alkalmatlanok. Erre vonatkozó jelentését részletesen indokolja. Jelentse továbbá, hogy körzetében miként szervezte meg a hirszolgálatot. Végül jelentse, hogy a jegyzők, polgármesterek, alispánok eleget tettek-e a belügyi intezkedéseknek, támogatták-e a rendőri szerveket, illetve kik voltak azok akik nem értették meg a kiadott intézkedések célját és akarattal akadályozták a rendőrség munkáját.

Junius 17. Belügyminiszter.

TÁVOZÓ TANÁROK

Krisztusban Kedves Hiveink!

Ismeretes, hogy ősi katolikus iskoláink elvételével számos paptanár, 4500 férfi és női szerzetes kivonult abból az iskolából, amelyet rendje és a katolikus társadalom, vagy annak nem egy fejedelmi áldozatosságú tagja századok folyamán emelt: amelyben nemzedéksorok tanultak Istenés felebarátszeretetet, Egyház és Haza iránt való hűséget és előkészültek a földi és örökéletre. Ezért az iskoláért, valamint mások gyermekeiért a maga életét tisztán, szegényen és engedelmesen éveken, évtizedeken át mindegyikük hősiesen áldozatul hozta. Ugy gondolták a nagy életáldozathozatal fölséges pillanatában, hogy ez a tanitó-nevelő hivatás csak azzal az ásó-kapával szakad meg és ér véget, amely majdan porhüvelyüket földdel betakarja.

Nem ugy történt, de ami történt, ha nem is Isten akarata, mindenesetre megengedése. Megpróbáltatásainknak nem a legkisebbje.

Értelmi, szivbeli és jellemi tőkéjük nem áll mostanában az ifjúság rendelkezésére. Vannak helyzetek, amikor a lelkiismeret mond megállj t. Vadócba nem oltanak rózsát, hogy szebb legyen a föld.

Némán, hangtalanul megindulnak; el az iskolától szülők, ifjúság végtelen és könnyes sora között, néma tiszteletadástól kisérve . . . A tanitó nevelő papok, szerzetesek, nővérek százados munkájának méltatására kötetek kellenének, mégse volna teljes az érték felmérése, hisz történelmi és természetfeletti értékről van szó. Legyen elég az Irás szava: Sokakat tanitottak (Jób 4, 3) kilenc és félszádos nemzetneveléssel. Az ő tanitásuk nem az övék, hanem azé, aki őket küldötte (Ján. 7, 16.). Az Ur félelmére tanitottak (Zsolt. 33, 12.). Irgalommal tanitottak és neveltek (Sirák 18, 38.). Ha a világ nem is volt méltó rájuk (Zsid. 11, 38.), a mások tanitására alkalmasok (Tim. II. 2, 2), hivatottak és küldetésesek felett a Szentlélek mondja: „Szorgalmasan tanitották azokatamelyek Jézuséi." (Ap. csel. 18, 25.). „Akik igazságra oktatnak, tündökleni fognak, mint a csillagok örökké" (Dán. 12, 3.).

Néma ajkuk, az iskolától távolodó alakjuk is tanit: „Ha eljő az idő, amikor a józan tanitást nem bírják el (Tim. II 4, 3.), amint tanitottak bennetek, maradjatok abban." (Ján. I. 2. 17.) Szent Anasztázia nevelő ajakával

szólnak tanitványaik seregéhez: „Eddig neveltelek, most hivatott vagy helytállani a próbán. Ez a próba az örökéletre szól."

Nem könnyü a nevelői élethivatást az élet delén abbahagyni. Akik a maguk életét fogadalmakkal rég lezárták, azoknak most mások, cserébe választott gyermekeiktől, a földi életcéltól válniok kell .... felmerül a kérdés: hová, merre?

Az Egyház szegény, hivei sem gazdagok földi javakban. És mégis segitünk egyetlen falat kenyerünkkel is. Dolgoznak áldozatosan uj tereken addig, amig a Jóisten ugy kivánja tőlük. Ők voltak és maradnak Jézusé Egyházé, Szent István országáé. Közülük mondta valaki: „A magyar szerzetes tanár — és ez áll a tanitó világi papról és szerzetes nővérről is — ugy idetartozik a magyar életbe, mint az eke, mint a mennybolton a csillag, mint a koporsó, amelyet a földbe süllyesztenek. Mindent odaadott a jövő ifjuságának". Mivel gyermekeink életében a család vallásos nevelésének törés nélküli folytatói voltak, ugy tekintjük őket, mint családtagjainkat.

Imádkozzatok értük, hogy az Isten útját járják az iskoláktól távol is. A munkaterek nem hiányoznak, de hozzájuk a ti segitségtek sem hiányozhat. Amikor segitségteket kérjük, egyházközségektől és családoktól kezetek, szivetek, ajtótok legyen tárva számukra. Hat millió katolikus legszentebb közügye az ő ügyük, sorsuk.

Jézus méne a Getszemánéba, onnét a Golgota és a husvéti sir felé és igy imádkozott: „Atyám, tartsd meg őket a Te nevedben, kiket nekem adtál, hogy eggyé legyenek, mint mi vagyunk. Senki sem veszett el közülük, csak a kárhozat fia, hogy az Irás beteljesedjék. A világ gyülöli őket, mert nem e világból valók. Óvd meg őket a gonosztól, szenteld meg őket az igazságban. A szeretet, amellyel engem szerettél, bennök legyen és én ő-bennök." (Ján. 17, 11—26.). Igy akarunk imádkozni, egyek lenni a szeretetben és a szeretet cselekedeteiben most és mindenkor. Amen.

Esztergom, 1948. augusztus 1.

A magyar püspöki kar nevében:
MINDSZENTY JÓZSEF . k.
biboros hercegprimás, esztergomi érsek.

RENDELKEZÉS: Felolvasandó aug. 1.-én minden templomban, addig bizalmasan kezelendő!

A SÁRGA KÖNYV SZERZŐI

A Sárga Könyv nem egy ember munkája.

Nyersanyagán az egész politikai és rendőri káder dolgozott.

Hogy a kardinális a pesti szovjet-lapok hangján kezd vallani, az az Andrássy-Ut munkája, — de e vallomások kivetitése külföld felé, a Preparált Árnyék végigvonultatása a Vasfüggöny előtt a Sárga Könyvben, ez Boldizsár és Reissmann, a két specialista munkája.

Boldizsárt tulajdonképen Szekfü Gyulának köszönhetjük. Az akkor frissen katolizált fiatalember Bethlen Iván név alatt vonul be a Magyar Szemle szerkesztőségébe. A harmadik cikk után a Szemle szerkesztőbizottságának elnöke Bethlen István gróf észreveszi hogy az ő nevéhez megtévesztésig hasonló név alatt kakukfióka pityeg a lapban, — átszól Szekfünek, hogy mentesitse őt a rokoni látszattól. (Sértés ne essék.)

Háromkirályok napján történt ez. A lemetszett Bethlen gondolkodni kezdett, mi legyen most?: Gáspár? Menyhért? Boldizsár? Boldizsár lett.

Igy kaptuk őt dacoshomloku, jövőbenéző cserkésznek, lángoló neokatolikusnak, aki a katolikus Nemzeti Ujság szerkesztőségében megsemmisitett minden kisérletet, hogy a hazatérő Felvidék Prohászkás fiai asztalt kapjanak. Katolikus volt toporzékolva és ellenállhatatlanul, hogy a régi évezredes katolikusok megbénultak körülötte, az oltárkorláttól félrekönyökölte az áldozókat, ha ő érkezett oda.

Ez a Boldizsár döfi le ma a Biborost, vezeti és irányitja a sajtóhadjáratot otthon és külföldön a magyar katolicizmus ellen.

Mig Boldizsár szemünk előtt vált a mai cserebogárrá, addig legbensőbb munkatársának Reissmannak még a nevét sem ismeri a magyar közönség. Pedig ez a Reissmann döntő irányitója ez egész propaganda hadjáratnak. A szombathelyi premontrei gimnáziumban végzett, igy ő is katolikus szakértő számba megy. Apja bábaképző intézeti igazgató. Elgondolkoztató hogy premontrei nevelést kapott, gazdag középosztályi intellektuel, akinek Magyarország mindent megad amit fiainak adhat, miért válik kommunista agitátorrá? Nyolc évet tölt a weimari Németországban, tanitványa Piscatornak aki Istent bricseszben vitte szinpadra, munkatársa az Arbeiter Illustrierte Zeitung cimü kommunista hetilapnak, cikkei elismeréseként megnyilik előtte a moszkvai kapu, az „intourist" bevonul a Szovjetbe és ott dolgozik foto-agitátorként 1938-ig. A háboru alatt már a párisi kommunista centrumban figyel, majd irányit, átveszi a francia kommunisták belső irányitó lapját a Bulletin d' Information-t. Bruno és Duclos közvetlen munkatársa és már épiti ki az angol vonalakat.

1945-ben visszatér Magyarországra körülnézni, „számláit rendezni" ahogy mondja szelíd mosollyal és annyira megtetszik neki az uj helyzet, hogy ott is marad. Megkapja a fontos beosztását Boldizsár mellett, mögött vagy fölött, — ezt sohasem lehet tisztán látni a szovjet szisztémában.

A Sárga Könyv speciális szovjet szakfogásai (anyag elrendezés, fénykép dokumentációk vágása stb.) mind az ő szakértelmét dicsérik. Boldizsár stilisztikai ráleheléseí inkább szalonképessé akarják tenni a művet, Reissmann tömegakusztikára van beállítva, Reissmann dinamikus, Reissmann ellendül.

KOMMUNISTA UTASITÁS PÓCSPETRI KÜLFÖLDI HIRHADJÁRATÁRA

MAGYAR KÜLÜGYMINISZTÉRIUM
Sajtóosztály
Ministère Hongroise des affaires
etrangères
Section de presse
Budapest, V
Géza-utca 2

Gara!

A Gyerekvárosboz irdd meg a szöveget, és a képfelirásokat! Szám szerint ahogy a képek. Az Eisner-nek szánt példányt vidd el a francia szövegekkel. Esetleg csinálj Eisnerek egy külön szöveget, kevésbbé szinesen, mint a franciáknak szokta d. Kérdezd meg tőle, kellene-e neki több példány. Hány? (Mondd meg neki, hogy Spooner megrendelte ezt a storyt, neki küldje ő el.)

Pócspetrit illetőleg, irdd meg a szöveget a mellékelt Szabad Nép és az én riportom alapján. Csinálj képaláirásokat, mindegyik emberek adj nevet, vedd ki őket az én mellékelt mesémből. A második kopiákat vidd el szintén Eisner-nek.

LEGSZIGORUBB UTASITÁS!!

Csak azoknak a lapoknak lehet odaadni ezt a Pócspetri riportot, akik kötelezik magukat, hogy a Te általad irandó szöveg értelmében hozzák.
Szövegedhez: A plébános az anyját tyúkólban hagyta lakni és mint cselédet kezelte és dolgoztatta.
A falu lakói ugy néznek ki, mintha egy Breugel képből szálltak volna ki. A szöveg szelleme: egy elmaradott falu, a plébános tökéletes uralma alatt akinek, hogy uralmát fenntartsa érdeke volt az elmaradottságot konzerválni.
Hireidet várom! R.

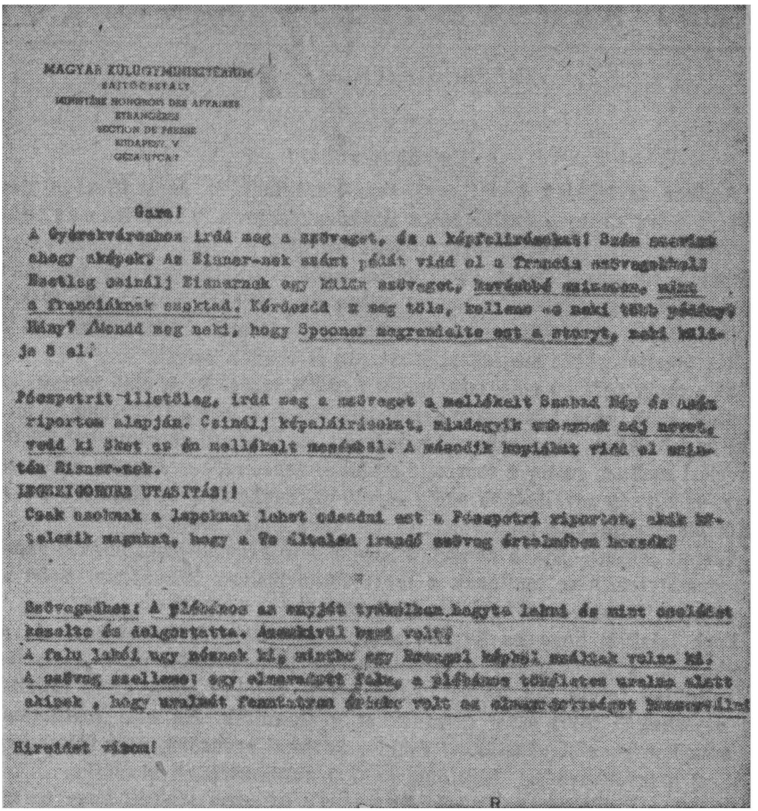

MAGYAR KÜLÜGYMINISZTÉRIUM
SAJTÓOSZTÁLY
MINISTÈRE HONGROIS DES AFFAIRES
ETRANGÈRES
SECTION DE PRESSE
BUDAPEST, V
GÉZA UTCA 7

Gara!

A Gyérekvároshoz irdd meg a szöveget, és a képfelirásokat! Szám szerint ahogy aképek. Az Eisner-nek szánt pédát vidd el a francia szövegekkel! Esetleg csinálj Eisnernek egy külön szöveget, kevésbbé szimesen, mint a franciáknak szoktad. Kérdezdd az meg tőle, kellene-e neki több pédány? Hány? Mondd meg neki, hogy Spooner megrendelte ezt a storyt, neki küldje ő el.

Pócspetrit illetőleg, irdd meg a szöveget a mellékelt Szabad Nép és azán riportom alapján. Csinálj képaláirásokat, mindegyik umbernek adj nevet, vedd ki Sket az én mellékelt mesémből. A második kopiákat vidd el szintén Eisner-nek.

LEGSZIGORUBB UTASÍTÁS!!

Csak azoknak a lapoknak lehet odaadni ezt a Pócspetri riportot, akik kötelezik magukat, hogy a Te általad irandó szöveg értelmében hozzák!

Szövegadhoz: A plébános az enyjét tyrkálban hagyta lakni és mint csalódot kezelte és dolgoztatta. Azonkivül bazi volt!
A falu lakói ugy néznek ki, mintha egy Brengel képből szaktak volna ki.
A szöveg szellemo: egy elmaradott falu, a plébános tökéletes uralma alatt akinek, hogy uralmát fenntatran érdekc volt az elmaradottságot [illegible]

Hirdidet vizom!

Asztalos János Pócspetri halálrakínzott plébánosának tragédiáját így vetíti ki a külföldnek Reissman-n. Családias hangú utasításaiból a „Magyar Külügyminisztérium Sajtóosztálya" patinás neve alatt dolgozó szovjet sajtószolgálat érdekes vonalai mutatkoznak meg.

Ennek a társaságnak volt nagy teljesítménye a Sárga Könyv.

VENI SANCTE IFJUSÁG NÉLKÜL

VENI SANCTE IFJÚSÁG NÉLKÜL

Katolikus szülők!

Amikor az iskolák kapui évről-évre kitárulnak és azok ifjusága tisztán és üdén csengve énekli szent Egyházainkban a Veni Sancte-t, a bizalom mellett is bizonyos szorongás üli meg az érző, felelősségtudatos édesapai, édesanyai szivet. El-elröppen abból az iskolás gyermek feje felett is a bibliai nagy kérdés: vajjon mi lesz a gyermekből? (Luk. 1, 66) 1948/49 tanévnyitóján ez a szorongás és ennek a kérdésnek a súlya csak nől és nehéz ólomteherként megfekszi százezrek és milliók szivét.

Ez a tanév egészen más, mint minden eddigi tanév. Ez az első tanévnyitás amikor azok, akik közel ezer esztendeje álltak a magyar gyermekek mellett az iskolában, most már nincsenek ott. Az a kinyilatkoztatásból fakadó nevelési szellem, amely a szorongó szülőket nehéz időben egyedül nyugtatta meg, az ifjuság nevelésének pedig kipróbált, Egyháznak és Hazának a jövő felöl biztonságnyujtó alap volt: iskoláinkban nincs többé!

Vannak, akik — külső hangulatkeltésre — nehézményezik, hogy a papok és szerzetesek nem tanitanak a most elállamositott iskolákban. Ezért az Egyházat, illetve az egyházakat hibáztatják.

Ezek felejtik, hogy az Egyház papjai, szerzeteicsak Krisztusnak és az Egyháznak a szellemében nevelhetnek. Ez hivatásukból, papi, szerzetesi mivoltukból folyik. Az iskolai tanitó-nevelő munkát eddig azért vállalták és végezhették mert ezzel hivatásukat gyakorolták. Ha nem tanithatnak és nevelhetnek világnézetükkel és hivatásukkal egyezően, nem folytathatják ezt a tevékenységet, hisz önmagukkal kerülnének ellenkezésbe.

Az iskolák elvétele pedig elsősorban és azért történt, hogy ezt a nevelési szellemet kiküszöböljék. Az elvett iskolákban következésképen ennek a nevelési szellemnek érvényesitése nem lesz lehetséges, kivéve a vallástani órákat, amelyeken a hittanár a vallási igazságokat tanitja majd.

Nem tiltotta ki az állam az egyház nevelőit az iskolából, sőt a tifelétek tett nyilatkozataiban marasztalni igyekezett őket, ámde az adott tények és fejlemények erkölcsileg lehetelenné teszik ottmaradásukat.

Csupán csak két körülményre mutatunk rá.

Amikor a XVII. században a japán császár azt követelte az európai hithirdetőktől, hogy japán földön az első lépést ez előttük földrehelyezett feszület megtiprásával tegyék meg; a pogány mikádó és miniszterei nem tiltották meg az európaiaknak a japán földre lépést, csak olyan feltételt szabtak, olyan helyzetet teremtettek, amely egyenlő volt a tilalommal. Néhány európai igy is bement Japánba. De ezt ép a hithirdetők és katolikusok a feszület megtiprásával nem tehették és nem is tették. Iskoláink elvételével azok küszöbét az Egyház hithirdető papjai, szerzetesei és szerzetesnővérei csak súlyos sérthetetlen, örök elvek elárulásával és megtiprásával léphetnékát. Ezek az elvek: az Egyház isteni, emellett hazánkban 9 és fél

évszázados történelmi nevelőjoga, a szülők iskolaválasztójoga és a tízparancsolat VII. és X. törvénye. Mindhárom körül a világ mai szelleme eléggé könnyed, mi azonban örökre érvényben lévőknek tartjuk azokat.

A materialista irány május 9-i nyilatkozata követeli „a szakszervezetek és dolgozók egyéb társadalmi szervezeteinek bekapcsolását a nevelés irányításába és ellenőrzésébe." Voltak már tapasztalataink a múlt tanévben, a jövőt pedig már érzékelteti a nyilatkozat további része: „A Magyar Dolgozók Pártja, a Kommunista Párt, a marxizmus-leninizmus ideológiáját, alapelveit vallja, Marx-Engels tanításait alkalmazza és fejleszti tovább. . . . . következetesen küzd a marxizmus-leninizmus világnézetétől valóbármely elhajlás ellen, az iskolákban az előítéletek maradványainak leküzdése érdekében."

Akik ezt a nyilatkozatot tették, azoknak pártja ma irányító és d ö n t ő h a t a l o m m a l rendelkezik a magyar közéletben. Ha tehát ők, mint mondják — a nevelés irányába bekapcsolódni akarnak és ott a marxizmus-leninizmus irányát érvényesíteni akarják, van hatalmuk, hogy ezt meg is tegyék. Már pedig m i a m a r x i z m u s ? A feleletet adják csak meg maguk a marxisták. Adja meg az 1947-ben Moszkvában megjelent könyv, amelynek szerzője Lenin, a címe: „Marx, Engels, marxizmus" és amelyben a következőket olvashatjuk: „A m a r x i z m u s m a t e r i a l i z m u s. M i n t i l y e n, k é r l e l h e t e t l e n e l l e n s é g e a v a l l á s n a k. A l a p e l v e : a v a l l á s e l l e n h a r c o l n i k e l l, a v a l l á s o s h i t e t l e k e l l r o m b o l n i. A h o g y a t h e i s t a, i s t e n t e l e n a z a n y a g e l v ű s é g, a m a t e r i a l i z m u s, a m a r x i z m u s i s m i n d e n v a l l á s s a l s z e m b e n h a t á r o z o t t a n e l l e n s é g e s b e á l l í t á s u. A m a i i f j u s á g e g é s z n e v e l é s é n e k, k i k é p z é s é n e k é s o k t a t á s á n a k a r r a k e l l i r á n y u l n i a, h o g y e z t a z t i f j u s á g o t k o m m u n i s t a e r k ö l c s ö k r e n e v e l j e." (Idegennyelvű irod. kiadó. Moszkva, 1947. 224-36 lap.)

Ime ezeket mondja a marxista hitvallás.

Ebben a hitvallásban nincs Isten, sem halhatatlan lélek; nincs kinyilatkoztatás, sem természetfeletti igazság: nincs Tízparancsolat, Egyház, szentségek, imádság. Mindezeket az anyagelvűség t a g a d j a, de miként hallottuk — k ü z d i s e l l e n ü k és az evangéliumi erkölcs helyett a kommunista erkölcsöt tüzi ki nevelési célul.

De kérdezzük: szerzetes tanár és nővér közreműködhetnek-e ilyen nevelésben? Résztvehet-e az ebben az irányban megszabott nevelés munkájában? Erre minden gondolkozó hivő csak egy választ adhat: N e m ! Ha pedig ezzel szemben iskoláink államositói azt vetnék ellen, hogy ilyet a szerzetesektől nem kivántak és nem kivánnak, akkor mi szükség volt iskoláink elvételére? Miért nem hagyták meg intézeteinket, hogy saját iskoláinkban és internátusaikban tanithatták és nevelhették volna továbbra is szerzetüknek évszázadokon át kipróbált és ujabban az államositó oldalról is annyira feldicsért szellemében?

Azt is kérdezik: ha az 1948. XXXIII. t. c. miniszteri előterjesztése a minisztertanácsnak jogot ad egyes hitvallásos iskolák kivételezésére, meghagyására, m i é r t n e m v e s z i v i s s z a n é h á n y i s k o l á j á t a z

Egyház? A válaszunk az, hogy a minisztérium részéről történt is ilyen biztatás irásban és szóban. A hivásra a megjelenés nem is maradt el. Azonban nem adtak egyetlen iskolát sem. Pedig adhattak volna! Mondhatták volna: „Ime meghagyjuk nektek a következő 15 iskolát." Ámde nem ezt tették, hanem feltételeket kivántak szabni, amelyeknek elfogadása elveink feladását jelentette volna. Az Egyház azonban elvi áron, elvek feladásával nem nyul még a saját iskoláihoz sem. A katolikus nevelő tábor az Egyház által nem helyeselt nevelésnek sem tényezője, sem közeli, tehát felelős, akár tevékeny részese, akár tétlen szemlélője nem lehet.

De ha igérnék nekünk, hogy az iskola nem lesz vallásellenes, hanem semleges marad, tehát továbbtanitás esetén szerzeteseink nem kerülnek lelkiismerelükkel ellentétben, kérdezzük, hogy hol a garancia, hogy valóban igy is lesz? Az Egyháznak vannak már tapasztalatai az ilyen igéretek igazi értékéről. Egy évszázad előtt Franciaországban is megindult a harc az iskolák ellenés ugyanakkor ott is hangoztatták, hogy a vallást nem bántják, hanem az iskola szigorúan semleges lesz. Ámde Viziani miniszter 1906-ban már beismerte: „Az iskolai semlegesség nem volt egyéb mint diplomatikus általtás és a körülményektől sugallt kétszinüség. Azért hivatkoztunk rá, hogy elaltassuk az aggódókat és félőket, de most nincs erről szó: játsszunk nyilt kártyákkal. Nekünk sohasem volt más célunk, mint vallás ellenes közvéleményt kialakitani és pedig tevékeny, küzdő és harcias vallástalanságot." (Le Correspondant. 1906. febr. 10.) Vajjon négy évtized multán szelidülhet-e az anyagelvüség, az istentelenség?

A fenntiek künn és benn megadják a választ. Az új iskola nem a kinyilatkoztatásé, nem a mi Urunk Jézus Krisztusé, nem az általa alapitott Egyházé, nem a katolikus családé, nem Szent István királyunké és semmiképen sem a temetőkben pihenő ősöké. A temető körül mindig mély árkok huzódtak, de most tátongó örvényeket szakasztottak fel eleink világa és a mi világunk, az ő neveltetésük és gyermekeink nevelése közt. A mult iskolájának célja: jó keresztényt alakitani a gyermekből, aki imádja Istent, neki szolgál és engedelmeskedik és igy akar üdvözülni. Ezzel vált jó felebaráttá, jó magyarrá is. Ma ehelyett egy bizonyos társadalmi és politikai szemléletmódot várnak az iskolától.

A keresztény nevelés kiköltöztetésével, amelynek sokatmondó külső jele a Máriaszobor, a vallásos képek, szobrok, söt nem egy helyen a feszület kiköltöztetése, csak a heti két hittanórába szorul és zsugorodik a vallásos szellem, ott is, ahol eddig is két hittanóra volt a multban, de az egész oktatást átlengte a vallásos szellem. A jövőben bár maradtak még nevelő egyéniségek az iskolákban, a 28—30 órában a legjobb esetben a dermesztő hideg közöny jégcsapjai lépnek a vallásos élet és sziv melegsége helyébe. Amint modottuk, még ez a magatartás is csak ideigóráig tart, azután még hátrányosabbra változik. Amint a két óra — egyik kézben védekező karral, a másikban munkaeszközzel épit, azzal előbb — utóbb szembekerül az uj iskola beállitott világa.

Azzal legyünk tisztában, hogy az iskolát, a vallásos jellem kialakitásának a munkájából kiiktatták. A természetit és a természetfelettit, az embert és

Istent, az időt és örökkévalóságot, mint teljes egészet szétbontják és csak a kisebbel törődve a végtelenül többet figyelmen kívül hagyják.

Az emberi lelken Jézus Krisztus drága vérének fémjelzését többé nem nézik. Félő, hogy — a megnyilatkozások szerint inkább nézik benne a jövendő pártembert és párttagot. A mai iskola tanitói, tanárai, tantervei és tankönyvei egyaránt kérdeztetik ma velünk: mi lesz a gyermekből és mi lesz a gyermekkel? Valahányszor élet fakad a magyar földön, az édesanya első sóhaja a vallásos iskoláért száll.

De morzsoljuk el a szülői könnyeket és mentsük a halhatalan gyermeklelket!

Ha ősi erős várunkat, az Istennek is erős várát, a hitvallásos iskolát — soha nem heggedő sebet ütve — el is vették, áll azonban erődvonalunk: a katolikus család, a templom és az egyházközség. És ennek a hármas erődvonalnak Istenrendelte külső harcosai, őrei ti vagytok kedves szülök.

A katolikus szülök személyes és szent kötelességét a gyermeknevelés terén az Egyház két rövid mondatban adja elénk:

A szülőkre hárul az a mindennél súlyosabb kötelesség, hogy a gyermek vallásos és erkölcsi, testi polgári neveléséről tőlük telhetőleg gondoskodjanak.

A szülöknek és helyetteseiknek nemcsak joga, hanem kötelessége is a gyermek keresztény nevelése.

Halljátok szülök, mi van a ti vállatokon!

A CSALÁDBAN. A hittel nevelő iskola sem nélkülözhette a családi szentélyben való nevelést. Ha pedig a hitvallásos levegőjü iskola a legjobb esetben — kiáll a vallásos nevelésből, a családi vallásos nevelés fontossága kimondhatalanul nő és a hivő szülőt szinte megrázza ennek a tudata. Hány szülő mondta a multban türelemvesztetten az imádságra-tanitás idején: „Azért van az iskola, tanitsa meg az!" Ennek a felfogásnak sohasem volt, de különösen ma nincs helye. A gyermek nem találja a szerzetes tanárt, kedvesnövért és a hitvallásos tanitót. Itt az idő, mikor édesapák, édesanyák átveszik az ő hitvallásos nevelői feladatukat is. Amilyen hősies kitartással harcoltak megtartásukért és értük, ugyanolyan áldozatossággal vegyék át szerepüket. Most már hovatovább az egész feladat és lelkiismereti felelősség átszáll az ő vállukra. Az imádságra oktatás komolyabb, behatóbb, gondosabb, a vallás élet szülői példája kell, hogy tudatosabb legyen. Az iskolai hitoktatás — szükebb keretek és megnövekedett nehézségek, kényszerü tankönyvhiány közepette nem tudja az egész katolikus hitet a gyermek lélekbe bevinni, ott élettartalommá, mestergerendává és életélménnyé alakitani. A szülök tanulják esténként és vasárnap délutánonkint együtt a gyermekkel a katekizmust és a Bibliát. Ezek a családi hittanórák visszahozzák az édesapák, édesanyák boldog gyermekvilágának kedves, meleg éveit, amikor az ö viaszfinom gyermeklelkük fogadta magába az édes Jézust és a szent Szüz drága lélekhóditó alakját. Ez a visszaemlékezés, ezek az eltünt évek segitenek abban, hogy ne csak tanuljuk, hanem együtt is éljük a szent hit felemelö tanitásait gyermekeinkkel. Amikor

tanitunk, tanulunk is; amikor lelket épitünk, alakitunk, magunk is épülünk, alakulunk Krisztus tökéletessége felé. A családi hittanórán a szülői szív szikrája átcsap a gyermeklélekbe a hit bensőséges örömével és lángoló istenszeretetével. A gyermeklélek ártatlan bája viszont átivódik a szülők élettől megpróbáltatásoktól gyürt lelkébe. Szent Anna és a kis boldogságos Szüz, szent István király és szent Imre herceg áldott együttese újul meg igy családjainkban.

A TEMPLOM. A hivő közösség tüzhelye, jelképe, amelyet a nemhivők messze elkerülnek. A toronykereszt a város, falu, tanya felett égre mutat, az öröklámpa imbolygó fénye Jézushoz vezet. A templom küszöbét, kövét, lépcsőjét derék őseink járták térdelték ki nekünk, ezt az egyetlen életutat mutatva. A mi imádságunkba belesuttog az ő rég elrebegett, de még itt élő, szárnyaló imádságuk. Ezt a templomot vigyük be az ifjuság felszitott szeretetébe. A minapi német vallásüldözés az ifjuság értékesebb része templomhüségének gyönyörü példáját mutatta.

A vallási gyakorlatokba vezessük be gyermekeinket, majd részvételük felett éberebben örködjünk. A szentmise hallgatás, Krisztus áldozata végtelen értékének hitbeli tudatositása, a bünökből tisztulás, a szőllőtővel, Krisztussal való eggyéválás a szentáldozásban, legyenek a szülő és gyermek hitének közös lélekzetvételei. Azok a családok egyek, amelyeket nemcsak a vér, de az azonos szent hit élése is jellemez.

EGYHÁZKÖZSÉG. Ez a hivők jogi közössége, amelyben — más lehetőségeknek már-már elfogytával ma az ifjuság is éli a maga társadalmi életét a hit talaján, az Egyház keretei, édesanyai karjai közt, eszményi célkitüzéssel. Korábban virágzó iskolai egyesületeink munkája is megnehezül. Amennyire visszatartja még veszedelmekben a tapasztalatlan ifjuságot a nem neki való, katolikus és magyar lelkiségtől idegen, hangos köröktől a hivő szülő: épúgy az egyházközségi ifjusági csoportokba céltudatosan vezessük gyermekeinket. Itt megmaradnak Istenéi, Egyházéi, Hazáéi.

Ne mondjátok kishitüen azt, Kedves Szülők, hogy ti hitoktatást és neveléstudományt nem tanultátok, de meg elég enélkül is a ti földi gondotok! Hogy ti a családapaságnak ezen a ponton is megfelelhessetek, egyidejüleg meghagyjuk papjainknak és hitoktatóinknak, hogy szentbeszédeikben és előadásaikban adjanak a szülőknek utmutatást, mint végezzék a gyémántköszörülésnél is nehezebb munkát, a gyermeknevelést és mint közelitsenek a végtelen finom gyermeki lélekhez. Annak idején ne késsetek ezeken megjelenni és bekapcsolódni. De vannak is olyan isteni adományok a szülői lélekben, aminők csak a szülő, de különösen az édesanya osztályrésze. Nemcsak áldozatos anyai szeretet van, de rendelkezésükre áll az esküvői oltárnál nyert hivatási és állásbeli kegyelem is, amellyel az szivük alatt fakadt életet, a karjukba adott, és rájuk bizott gyermeket Istennek nevelhetik. Aki az életfakasztás természetes erőit adta, az ad kegyelmet arra is, hogy a szülők Krisztus királyi papságának (Péter I. 2., 9.) részesei legyenek; de mindenkor a Krisztus családját jelentő Egyház papjával együtt működve, annak szentségi hatalmával kiegészülve, kiteljesedve.

Így valósul meg XI. Pius pápának az ifjuság neveléséről szóló apostoli körlevelében közölt megállapitása: Az Egyház a család a keresztény nevelésnek egyazon templomát alkotják. Mindkettő talaja az istenfélelemnek és tekintélytiszteletnek, amelyre korunk úgy rászorul.

Isten kitüntető bizalommal rábízza a szülőre nemcsak gyermeke testét, de halhatatlan lelkét is. Minden szülő viseli Isten előtt a nagy felelősséget gyermeke örök üdvösségéért. Ezt a lelket az ítéleten tőle visszakövetelni, számonkéri az Evangélium ismert szavával az Úr: „Adj számot sáfárkodásodról!" (Luk. 16, 2.)

A gyermek a szülő és Isten szentélye (Kor. I. 3, 16-17.). Ennek állandó feledésbe pillanatra sem merülő tudatában szülők, neveljétek kereszténynek a gyermeket a családban tanitásokkal és katolikus életetek útmutató példájával.

Imádkozzatok gyermekeitekkel és gyermekeitekért!

Jelenjetek meg velük minden vasárnap és ünnepen az Úr házában a nagy áldozaton; minél gyakrabban és együtt járuljatok azokkal az Úr asztalához.

Édesapa! Édasanya! Legyetek éber és kitartó, — nemalvó — őrei gyermekeiteknek!

Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy se ti, se ők kisértésbe ne essetek! (Máté 26. 41.).

Katolikusok vagytok, az Üdvözitőnek és az Egyháznak neveltek, nem sátánnak.

Szent István népe vagytok. Az Ő nemzetnevelő tanitásán a magyar nemzedéksorok magyar folytatását szaporitsátok.

Kedves Szülők! Az ifjuság istenfélő nevelése Egyháznak, Hazának szent közügye. Ezért elrendeljük, hogy a tanév kezdetétől minden szentmise után a XII. Leo Pápától előirt imádság végeztével Ifjuságunk istenfélő neveléséért imádkozzunk egy Miatyánkot és egy Üdvözlégyet.

A hit létéről vagy nem létéről van szó, legalább gyermekeitek életében. A kereszténységet át kell mentenünk a jövő nemzedék életébe, tanitással és példával. A kettő együtt hitben erős, Egyházunkhoz hű fiakat és leányokat ad Istennek és Hazának. Igy az Apostol szerint nem lesznek ingatag gyermekek és nem veti őket ide-oda a tanitás bármely szélfúvása emberi megtévesztéssel és tévedésbeejtő álnoksággal. Ellenkezőleg, járjanak az igazság utján szeretetben (Efez. 4, 14. 15). Tehát a hivő szülők oldják meg Isten kegyelmével és az Egyház segitségével az idei Veni Sancte feladott nagy kérdését: „a gyermek pedig növekedik és erősödik lélekben nyilvános fellépésének napjáig (Luk. 1, 89).

Krisztus lakik a hit által szivökben és a szeretetben meggyökerezettek és magalapozottak lesznek. Igy adnak dicsőséget Istennek az Egyházban és Jézus Krisztusban minden nemzedéken át örökkön-örökké. Amen. (Efez. 3, 17. 21).

Budapest, 1948. szept. 1.

MINDSZENTY JÓZSEF s.k.
biboros hercegprimás, esztergomi érsek.

LÉGY HŰ MINDHALÁLIG

A PALÁST SIRATÁSA

A tömegek elárulására nincs büntető szankció. A polgári politika sok játékot megenged.

Vértanu és parazita ugyanegy közéleti tógában halad a tömeg előtt. A modern állam egyszer majd kidolgozza a tömegek kormányzásának a parancsoló etikáját.

A Krisztusi ethosz az őrzésre hívott pásztort az Isten igájában tartja. A palásttal vezetést ad, egyetlen örök parancs ellenében: **Légy hű mindhalálig . . .**

Mennyi hit, áldozat, történelem hordozója az a palást. Mennyi megtartó erő. A százados erdélyi harcban a hitnek és magyarságnak mennyi magárahagyott hőse viselte a palástot, hány Krisztusért s a népéért igaz harcot harcolt, megfáradt szívet borit be a palást a kopjafák erdeje alatt.

Tud-e feljajdulni ez a sereg, halottak és élők, ha valaki elárulja ezt a palástot? Ha jön valaki, aki építette addig, Istentől kapott tehetséggel, iskolában, kórházban, templomban a magyar lélek védelmét az előretörő szláv ortodoxia ellenében, és hűségre oktatta az igéből élő fiatal magyarságot, — és egy szép napon felrúgja az egészet, azt mondja, „**Nem lehet!**", fogja kerek nagy kalapját, — a búcsúja sem ad erőt hanem még vért vesz-és **elmegy** egyetemi tanárnak **Debrecenbe.** A megsebzett nép feljajdult akkor, az otthagyott nyáj tengődött tovább „**ahogy lehet**". Ez a dezertálás még csak emberi gyengeség, — de jön a másik, jön egy másik, ez már a sátán eszköze, feltornássza magát a palásttal a pusztuló államroncs élére, elmondja a Miatyánkot mély magyar zengéssel és palástjával betakar minden bűnt és Urvacsora-osztó kezével ártatlan magyar seregek halálos ítéletét írja alá: Tildy . . . Tildy . . . Tildy . . . minden egyes kézjegy zuhanó hant a megtelő temető árkok felett.

Ez a nihil.

A pásztorok árulása a magyar református egyház legmélyebb sebe s az egyetemes **magyar tragédia** egyik legfájdalmasabb fejezete.

Ugy göngyölte fel Rákosi Mátyás a történelmi magyar református egyházat mint egy rongy kis pártot. A hullottakat megvette, a gyengéket lesöpörte, a felhorkanókat letörte. A megvettekkel végeztette el a piszkos munkát: a tisztogatást, azaz a tiszták félreállítását. A vádként annyiszor felmerülő „kálvinista klikk-összetartás", opportunizmus itt bizony **nem** működött. A börtön árnyékában védő szolidaritás nélkül maradtak az eszmei emberek. Szívünk minden vágyával hirdetnénk meg ezeket a vígasztaló, tiszta neveket, de a hallgatás itt parancs.

A műtétet elvégezték a moszkoviták, maradt a porondon szegény Révész Imre s az alantasságban még egyre ujabb lehetőségeket és színeket kibontó Bereczky.

Révész Imrét még 1945-ben átkenték pátriárkává. Debrecenben ő volt a papi nokkedli az orosz horgon. (Ahogy Balogh páter Szegeden.) Vele is irattak röpiratot a repülögép-kolportázs számára. Meg is irta szépen saját maga, Révai simított rajta, de a zengzet, a kenet bizony Révész Szergejé: „Megszűnt Róma átkos hatása, orcánk immár Kelet felé fordul . . ."

A nagy hagyaték felszámolását most már Bereczky egyedül végzi. Ahogy Ravasz László örökébe beült az maga a pőre prostitució. 45-től mindidáig mint politikus szerepelt: kultuszállamtitkár, majd Apponyi Albert egykori helyén a Külügyi Bizottság elnöki székében, sőt most is, a párizsi „békekonferencián" is szónokolt, mint a halott Apponyi torz árnyéka. Igy árulja el mindenütt az apai örökséget. A theologián a bolsevizmus propedeutikáját adja: súlyosabb probléma azonban, hogy szálai a határokon kívül is fonódnak. 45-ben egy csomó fiatalember jutott ki külföldre az ő közreműködésével. Akkoriban még magyar ellenálló volt ő, Tildy násza (a hóhérok lapjában a Képes Figyelőben jött egy bájos családi kép: Tildy és Bereczky, a két örömapa egy csecsemő fölé hajol; az a jellemkészlet aztán amit ez a gyermek kapott!), — magyar őserő, ravaszság, tősgyökér, miegymás, volt akkor még Bereczky, — szóval elintézte ezeket a kihelyezéseket s ma jónéhányan lekötelezettnek érzik magukat Berci bácsinak. Innen az a sajátos bénultság, az állásfoglalások bizonytalansága kritikus esetben, az a finom késés s a fogalmazások rendkivüli megfontoltsága, amely az itteni megnyilatkozásokat jellemzi. Berci bácsi közben odahaza eladta az apait, anyait s most egyre jobban kamatoz neki ez a külföldi „hitvita", ez is az ő hozománya a rendszernek.

Mindez nagy ár a barátságért. Az Öreg Kerítő az erkölcsi halál felé hajtja pártfogoltjait s ez az a pillanat, amely Isten és ember előtt felment mindenkit a „lekötelezettség" motivuma alól. Az a bűnös aki kenyérért lelket zsarol.

Nincs hitvita. Az atheizmus és a szláv halál hadoszlopai benn állnak a magyar földön. Lehet-e itt kérdés közöttünk, ki hol áll? Ki az ellenfél: Mindszenty vagy Kahana?

Mindszenty magatartása, túl katolikus vonásain, a magyar milliók morális erejének tüneményes megmutatása. Az egész világ hódol ennek az erőnek. Csak pantónak nem tetszik. Lepémezi a biborost. Más ez, mint mikor egyszer, háromszáz évvel ezelőtt, Magyary István haragvó prédikátor lepasmannozta a nagy Pázmány Petert. Nem volt korszerű vád s Páz-

mány, a „gallérunk alá pökik a német" Pázmánya olyat dörgött feleletül amilyen még nem hangzott el érseki szájból.

De ma ez a szó: tőr. Nem vérelemzünk, nem kutatunk fülcimpát. A primás családfája tündöklik a paraszti és nemesi magyar nevek sorától. Ha véletlenül nem az anyja Kovács, hanem az apja, akkor ma pantó nem dobhatja oda cseheknek, sváboknak ajándékul a magyar megmaradás, erkölcsi erő szimbolumát.

Meg kellett állni egy pillanatra ennél a beteg tünetnél, amely ma súlyos válsággá nőhet. Az ellenség feszítővasa ez s ki kell ütni az ostoba ártó kezéből. Egyik tragédiánk, hogy Szabó Dezső meghalt, ő lenne a legelső aki fajvédelmének ezeket az aberráltjait elsöpörné.

Le kell vetni a gyanus, ártó és gátló körülményeket, rejtélyes szálak ökörnyálát. Az ország határain túl mód van erre. Nincs alku. A maga theologiai és történeti bázisain biztosan álló, karakteres református egyház kell. Ez magyar érdek. Az otthon elárult, súlyos lelki válságban kergetett színmagyar seregek követelő igénye ez.

Nincs keskeny út Róma és Moszkva közt. Akit ide vezetnek üllő és kalapács közé kerül. Csak két egyház van: az Ecclesia Catholica (a krisztusi felekezetek még szélesebb szárnyain az Una Sancta Ecclesia) és az Ecclesia Bolsevica. Választani kell.

A börtönt kell látni, az elárult nyájat, a szenvedő magyar hittestvéreket. A református halálra ítéltek sorra katolizáltak. Ez az igazság, ez a tény. Nem lehet élni és nem lehet meghalni Krisztus melengető szeretete nélkül. Ezekre a tiszta emberekre nemcsak Tildy adta a halál pecsétjét, ezeket magára hagyta a krisztusi közösségi szolidaritás, ezek „tévedtek", ezek számára nincs védelem. Az odahaza magárahagyott, elárult nyájat csak az Ur kegyelme tartja meg a hitben.

Azokhoz szólunk akik még virrasztanak: jöjjenek, szólaljanak meg, a magyar lélek géniuszának a csendes őrizői, akikben élnek a mi századaink s akiknek Krisztus szerinti élete bizonyság az élő hitről.

És jöjjenek a tiszta, erős fiatalok. Az ő megmaradásuk, jövőjük a mi népünk jövője, elesésük, szétoldódásuk a magyar halál.

Azok élnek közülük akik szívükben hallják az új gályarabok énekét.

LAPPANGÓ LÁZ

A vallásüldözés gondosan fedve módszeresen folyik. Az alattomos hadjárat önvédelmi mozdulatokat vált ki a tömegben; elindul valahol egy „divat": apró fehér kereszt jelenik meg a kabátokon. Politika, reakció, menekülés Jézushoz, az életformához, mindegy, a porba rajzolt hal helyett még egyelőre a kereszt a jel.

A kifinomodott érzékű rendőrség észre is veszi, Gábor Andor már irja is a dorgáló glosszát, Kahána-Révai talpraesetten kianalizálja az ügyet, már meg is találta az ellenszerét: „alattomos mindszentista tűntetés, — irja — a hitet meg kell védenia vallásgyalázóktól akik a keresztet az utcára viszik. A hit helyea templom". Néhány száz előállítás az intelem alátámasztására és az apró keresztek eltűnnek.

De a templom mélyére is bereflektoroz Mindszenty után a „60".

Szeptember 3.-án ez a bizalmas utasítás megy ki az AVO előadóknak:

> Felhívom, hogy folyó hó 5.-én a katolikus templomokban körlevelet fognak felolvasni. Felolvasó pap nevét, a hozzáfűzött kommentárt, valamint a hivők létszámát, társadalmi megoszlását, a kialakult hangulat megnyilvánulást f. hó 5.-én 19 óráig jelentse. 30.003/1948. AVO.

CELLI BUCSÚ 1948-ban.

Aki nem is járt ott az is ismeri Kemenesalját Berzsenyi borongós soraiból. Kemenesalja vidékének ősi ünnepe a kiscelli Mária templom búcsúja: szeptember 12. A kegytemplom 1948-ban lett kétszáz éves. Még egy búcsúzás a Boldogasszony Évtől, a celli ünnepet a magyar egyház feje emeli magasra.

A búcsút engedélyezik a templomok meghirdetik, a nép belső örőm melegével készülődik. Az ünnep ma ujra élménnyé válik.

Szeptember 9.én kidobolják, hogy a környéken agyhártyalobjárvány lépett fel, orvosi szűrővizsgálat lesz 12.-én, a lakósság köteles otthon maradni. A hír különös, senki sem hallott egyetlen esetről sem. A további vesztegzár kihirdetése későn jön, távoli helyekről már elindultak a zarándokok.

Tizenegyedikén ez a bizalmas utasítás megy ki a belügyből:

Szeptember 11. Szemlélő, Sopron.

> A celldömölki Mária-napi zarándoklattal kapcsolatban felhívom, hogy a zarándoklást határozott intézkedésekkel ne akadályozza meg, hanem a közigazgatási hatóságok közbenjöttével a köztudatba vitesse át, hogy a Márianapok elmaradnak. Az ünnepség nem tartható meg.
>
> Belügyminiszter.

A tömeg jön rózsafüzérrel és imakönyvvel a kezében. A járvány leküzdésére géppisztolyos szuronyos rendőrök állják el az utat, a városkába nem mehet be senki. A zarándokok a földeken a kukoricásban töltik az éjszakát, hajnalban fordulhatnak vissza anélkül, hogy a templom közelébe jutnának. Minden egyházi ünnepség csak magában a templomban folyik le, erős rendőrkordon gyűrűjében. Az ünnepség végén harangzúgás közepette a püspökikar és a papság kíséretében megjelenik a templom kapujában a Biboros. A tömeg énekét túlharsogják a száguldó rendőrautó szirénái és a tűzoltó kocsik valami sárga folyadékot lövelnek a templom közvetlen környékén.

S este mintha valami balkáni választási akció sikerét ünnepelnék, a kocsmákban a Kommunista Párt táncmulatságai folynak.

SÉTÁLÓ FELÜGYELET.

A légkör országszerte tele van feszültséggel.

Az iskolakerülők száma megdöbbentően nő; Szávai Nándor tankerületi főigazgató a Képes Figyelőben panaszkodik: „Az első teendő az iskolai fegyelem helyreállítása amely bizony sajnos nagyon meglazult. A tanárok s az ifjuság egyes tényezői az új demokratikus szellem helytelen értelmezésével a szinvonalat tartó szigorú tanárt reakciósnak mondták ki." Alexits kultuszállamtitkár utasítja a tanfelügyelőséget, hogy a tanárokból állandó sétáló felügyeletet szervezzenek a délelőtti mozielőadások razziázására. A pesti szovjet lap hangulatos cikket ír sápadt diák gyerekekről, akik égő szemekkel állnak a „Mindenki szeretője" plakátja előtt délelőtt féltizenegykor egy Rákóczi-úti mozi pénztáránál.

A tényeket és a propagandát nem lehet mindig koordinálni. Ugyanekkor az öblös hang áthatő erejével szédít a pártsajtó: „népi demokráciánk ökle megerősödött írja Gerő az iskolák kommunizálása után, nem ajánljuk a reakciónak, hogy ezt a fején próbálja ki" A Szabad Nép perceken belül statisztikát közöl, hogy mennyire emelkedett a színvonal Mindszenty félreállítása óta. „A diákságban tanulási láz támadt -írja- a „Tanulj jobban" mozgalom máris 10%-os nívóemelkedést hozott. A nyugati tőkés államok diákja a stréber. A jövő számára a bérrabszolgaság. Nálunk a nép lerázta kizsákmányolóit, a minőségi eredmény nő, a kultura mélyül. A katolikus egyház mindent megtett, hogy a tanulási kedvet csökkentse, de a kárörvendő mosoly most arcukra fagy."

A pajtás-mozgalom is szépen fejlődik. Jégtörő Mátyás most már Rákosi névünnepe, iskolai ünnep. „Szenteljük e napot nagy eszményképünknek Rákosi pajtásnak", — mondja a vonalbavágott néptanító és óra végére a palatáblások kórusa szavalja:

„Midőn most ujra rügyek kelnek
S kezdetét uj tavasz veszi,
Emlékére a szörnyü télnek
Mindenütt, hol magyarok élnek,
Téged köszöntnek, Rákosi."

ÁTÁLLITOTT THEOLÓGIA.

Az iskolákban immár vendégül látott hittanárokat figyelmeztetik, hogy hittanórán kerüljék a „beállitást." Az irányelv ez legyen: „Jézus Izrael népéből született, örök szeretete és megbocsátása elsősorban saját népéé".

Általában nagyon flottak a theológia átállításában. Rics sokallja a hét szentséget eltörölegyet /a házasságot / Vas sokallja a Mária ünnepeket eltörölhármat. A Passió átmotiválásánál az aggódók nem tudják, hogy az Egyház az „ő vére rajtunk és fiainkon" harsogó tömegére mindig Jézus szavával felelt: „Atyám bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek."

A mindenütt felébredő vallásos érzés kisiklatására egész sor hitellenes Jézus-életrajz jelenik meg a kirakatokban A szovjet agitációs könyvtermelés mellett csak ez kap papirt.

Az iskola megemésztése alatt a főtámadás a falu ellen indul. „Mig a városban felszámoljuk a kapitalizmust és utat törünk a fejlődés felé, addig falun másirányu fejlődés mutatkozik" mondja Rákosi helyettese Farkas. A beszolgáltatás minden eddigit felülmuló kényszerrel /bebörtönzés, verés, vagyonelkobzás/ megtörtént, most a középparaszti réteg szétrobbantása a feladat. A magyarok megtanulják kulák szót.

Közben, mintha házifőpróbát tartanának egy eljövendő Mindszenty-perből letartóztatják az evangélikus egyház fejét Ordass Lajost s a világi vezetőket. Amig Tildy belülről megroppantotta a református egyház ellenállását, az evangélikusok hősiesen védték nevelő intézményeiket, evangéliumi hivatásukat a marxista atheizmussal szemben.

CSINTALAN POLITIKUSOK

Még a harmincas évek végefelé valakinek az jutott eszébe, hogy Villon neve alatt irjon verseket. A címek, témák Villoné, a hang az új, tehetséges Ézsaué. Nosza olyan Villon kultusz támadt egyszerre, hogy a franciák nem győztek csodálkozni messziről. Még jobban csodálkoztak volna, ha valaki visszafordítja ezeket a Villonokat franciára. Nos, Faludi György egy szép májusi éjszakán fogott egy kötelet, hurkot rakott a Károlyi-kerti Prohászka-szobor nyakára, ledöntötte, összetörte a szobrot. Károlyi Mihály külön köszönetet mondott a radikális gesztusért. A sajtó mosolygott (— mikor a hiéna mosolyog —) az enfant terrible csinyért. A katolikusok éjszaka, mint szent halottjukat elvitték a szobor romjait.

Ilyen csinyekkel van tele a napi élet. Egy intelektuel brigád bevonul a Szent István Társulat könyvraktárába s ott Schütz Antal Dogmatikájából 80 lapot kivág, a „reakciós részt", a raktár több ezer példányát megcsonkítja s igy használhatatlanná teszi az egyedülálló tankönyvet. Ugyanezek az imposztorok bekukkantanak a Nemzeti Muzeum Sajtógyüjteményébe s olyan irtást rendeznek a pótolhatatlan egyetlen példányok közöt

hogy még a moszkvai követ Szekfű Gyula Magyar Szemléje sem kerüli el sorsát, kiemelik s eltüntetik az évfolyamokat.

A Gazdasági Főtanács is huncutkodik. Az az ötlete támad, hogy az egyházközségeket nyereségre dolgozó vállalatoknak tekintse. Így is adóztatja s elviszi a hívek adományainak jelentős részét.

A rádio sem marad hátul: megkezdi „köríteni" a katolikus vallásos félórát. A szentbeszédeket cenzurázó kéz nyugtalanitónak találja a Hegyi Beszédet, elkezdi meghúzni a zsoltársorokat: mire céloz? itt nincs jelbeszéd a tömegek felé, itt nincs „Madár Fiaihoz", itt nincs fiaim csak énekeljetek, nem vagyunk a Bach-korszakban, most a cenzor tud magyarul. S ha a predikáció ki is kerül valahogy a sanda cenzor kezéből, jön a körítés. Ez nem valami tánclemez, vagy bársláger. A egyszerű volna, és átlátszó. A körítés ilyes: vége a szentbeszédnek, rákapcsolnak orgonára, orgonából harangzúgásra, a harangzúgás egyetlen kis harangra szűkül, ekkor egy dal kezdődik, balázsárpádos, könnyeztető dal a kis falusi harangról a háboruban szétszakadt szerelmes szívekről, akik a templom romjainál találják meg egymást ismét, összedobbannak immár harangszó nélkül is, a dal utolsó sora, a konkluzió, amelyért az egészet megirták diadalmas fortissimoban: K i n e k a p a p ? ! m i n e k a p a p ? ! Vagy négy, öt ilyen zsolozsmás harangos orgonás dalt szerzett Harmat Imre utóda s legtöbbet ezzel keresi; hiába, a v a l l á s i d o l g o k f u t n a k ma, még így is, ha a Párt csináltatja.

Esztergom ilyen körülmények között visszavonul a vallásos félórák igénybevételétől „az ige hirdetés szabadságának korlátozása miatt s az egyházi jellegü műsor szám méltóságának védelmében."

AZ ÁVO DOLGOZIK.

Csak néhány jellegzetesebb utasítást közlünk itt ebből az időből.

Augusztus 10. ÁVO e l ő a d ó k.

A kalocsai egyházmegye területén J é z u s S z i v e N é p l e á n y o k elnevezéssel mozgalom indult meg, melynek főcélja a katolikus családok aktivizálása. A mozgalom tevékenységéről tegyen jelentést.

ÁVO S z e g e d.

Augusztus 12. ÁVO e l ő a d ó k.

Egyes helyeken l e l k i g y a k o r l a t o k ü r ü g y é v e l kongregánista vezető kiképző tanfolyamokat rendeznek, a hallgatókat k o n s p i r á c i o r a o k t a t j á k. Hasonló jelenségeket hatósága területén kisérje figyelemmel. Az előadásokról és az előadókról tegyen részletes jelentést.

30371/1948. AVO M i s k o l c.

Augusztus 5. R e n d ő r k a p i t á n y s á g M e z ő k ö v e s d.

Bizalmas értesités szerint az egri érsek Novaj községben a novaji p r é p o s t k i s z a b a d i t á s a érdekében íveket irat alá a parasztággal. Utasítom, hogy az esetet a z o n n a l vizsgálja ki.

B o r s o d S z e m l é l ő.

A körmeneteket és zarándoklatokat zavaró incidensek kisérik. Megelőző incidensek: vasuti jegyek ki nem adása, teherautók időleges bevonása, lószemlék a messze környéken; állásból elbocsájtással, deportálással és bebörtönzéssel való hatósági fenyegetés családonként stb. Kisérő incidensek: mikrofon, hangszóró, villanyszolgáltatás elvonása stb. Követő incidens: a résztvevők tömeges áthelyezése gyengébb állásokba. Szerencs, Gyula, Törökszentmiklós, Máriagyüd, Baja, Miskolc, s annyi más hely Jézus Szive körmenetre felkészült közönsége némán tanuskodik. A junius 13.-i fővárosi sziklakápolnai, véresen szétvert sokak lefogásával végződő ájtatosság és az engedélyezett belvárosi liliomos körmenet karhatalmi szétzavarása körül tizezres és százezres tömegek tanuskodhatnak. Ugyanakkor a rezsim bizonyos istentiszteleteken képviselteti magát s a megjelenést a külföld számára nagyon buzgó fényképezés kiséri.

Rákosi, Szent István napján új szerepkörben mutatkozik be, mint a Magyar Kenyér Atyja. - Híradó: pártás falusi menyecske átnyujtja a cipót Rákosinak, Rákosi előttünk megszegi, előttünk megkóstolja, előttünk mosolyog.

GOND CSUNDERLIKKEL.

Közben nagy gond támad a kommunista párt által elindított ugynevezett „Máriavita" nemzeti katolikus szabad egyház körül. Az egyházalapítás nagyon szépen indult, minden lehetőség meg volt arra, hogy ezt az egyházat ki lehet építeni. Gábor Andor ötlete volt Csunderliket rögtön püspökként felléptetni, — ha már egyházat játszunk gyerünk a püspökkel. Csunderlik vitte is a dolgot egész ügyesen. Sashalmon már titkársága is volt, teljes ornátusban, pásztorbottal járkált fel s alá a községben, feleségének tekintett 14 éves híve iktatta a jelentkező új híveket, (szép, képes riportot hozott erről a Szabad Nép, a Magyar Nap és a Képes Figyelő), amikor valami zavar támadt.

A Pártban sem tudták, hogy Csunderlik Valérián honnan került elő. Egy bizonyos, hogy sohasem volt pap. Ez rendben van; nincs meg a veszélye a visszaesésnek. Az is bizonyos viszont, hogy valami papi „stichje" van. Állitólag Kárpátalján volt konyhalegény egy görög kolostorban.

A Párt „anyagban dolgozik", nem kényes a tag multjára, egy fontos, hogy Csunderlik ne legyen „Róma ügynöke" s efelől joggal biztosak lehettek. De Csunderlik múltja mégis erős és meglepő: a cseh rendőrség körözése érkezik Pestre. Valakit megölt Csunderlik. A nőt, akivel együtt élt. A Párt élénken visszaérdeklődik: kéjgyilkosság, vagy rablógyilkosság történt-e?

Lassan az Infernó legalsó gyürüjén járunk.

El akad a toll, hogyan fogalmazzuk meg a sátanizmus villanásait. Az apparátus egyre szétágazóbban dolgozik:

Szeptember 16. Szemlélő Nyiregyháza.

Felhívom, hogy a nyiradonyi kaplánység területén kolduló

két apáca nevét, személyi adatait, esetleges kijelentéseit sürgősen állapítsa meg és jelentse.

Belügyminiszter.

Szeptember 21. Szemlélő Balassagyarmat.

Mindszenty hercegprimást a nagymarosi járás területén teendő körútján bizalmas megfigyeléssel kisérje, az egyházi funkciókon túlmenő esetleges megnyilatkozását, magatartását, valamint a községben keletkező összhangulatot jelentse.

Belügyminiszter.

Szeptember 23. Szemlélő Balassagyarmat.

Nagymaros községben szeptember 22.-én tartott egyházi ünnepségekkel kapcsolatban felhívom, soron kivül jelentse azon hivatalok nevét, amelyek az ünnepség alatt szünnapot tartottak.

Belügyminiszter.

KÉT ÉGBOLT MAGYARORSZÁG FELETT

A szabadságharc százéves évfordulójának emlékesztendeje haldoklik a bolseviki propaganda ölelésében. Álmodta-e Kossuth hosszú élete egyetlen pillanatában, hogy kik fognak osztozni szellemi örökségén valaha? Petőfi, a lobbanó kölyökzseni, akit ugyanúgy ölt meg az orosz áradat, mint az utódok tizezreit, álmodhatta-e hogy halhatatlan szabadságvágya egy orgyilkos rémuralomnak lesz a cégtáblája? Az ország émelygve fordul el a hamisságözöntől, rádió, sajtó kifullad, — de a káde. instrukciója is más irányt fog: a március 15-évl induló centenáris év egyre vörösebb lesz és lezárása egy év mulva nem március 15.-én, hanem 21.-én lesz: az első bolseviki kisérlet az 1919-es Tanácsköztársaság kikiáltásának évfordulójára csúszik át a váltó. A vörös szin egyre több és egyre dominálóbb. Egy év előtt Kossuthal kezdték és most Korvin- Klein Ottónál kötnek ki.

Lehet-e csodálni, hogy senkinek semmi lelki közössége nincs ezzel a kampánnyal? Aki figyel már csak azt figyeli mikor fáradnak el? És hogy miből vannak ezek a torkok?

Egy másik Esztendő is zajlik Magyarországon, a napi élet felett. Csendesen indul nincs rádiója, nincs sajtója, egyetlen művészi plakát a templom bejárójánál a hirdető táblák felett, ez az egész és egy félév mulva közel négy millió ember részvételét állapítja meg a hivatalos katolikus tájékoztató. A Mária-ünnepségek és zarándoklatok serege ez.

A Boldogasszony Éve a hercegprimás inspirációjából indul el és nagy hivást ad a lelkek millióinak. Mi az ami ilyen mélyen megmozgatja a népet, mi az a megütött hang, amelyre a húr zsongani kezed? A politika tüntet itt, az élet elemi jogaiból kiüzött tömegek visszahatása? Az is.

Vajjon észrevette-e a bolsevizmus, hogy a minden eszközzel a lázadás felé hajtott tömegeket hogyan csittítja meg a katolicizmus? Eszükbe jutott-e, hogy a vallás fékező erői nélkül hány Kúnmadaras robbant volna országszerte? Vagy azzal áltatják magukat, hogy a szakadék szélére hajtott nép, a megsemmisülés pillanatában még fél az Andrássy-út 60-tól?

A katolicizmus szent ellenforradalmának egyik legszebbik csodája magyar földön, hogy le tudja térdeltetni a meghajszolt népet. Ez a letérdelés az Élő Szentség előtt védelme a lélekneк, az életnek és a jövendőnek. Kigyul az isteni szeretet tüze, a rettenetes halottak napján millió és millió engesztelő lélek gyertyafénye lobog itt a Boldogasszony kis országában.

Az egyházon kivülállók értetlenül nézik ezt a Mária tiszteletet. De aki járja az országot és a falusi templomokban hallgatja a néphez szóló szavakat, felfedezi, hogy itt a katolikus optimizmus egyensúlyi erői kezdenek munkálni. Az anyákat, a néma hősöket emeli magához az egyház, az anyákat, akiknek a fiai távoli fogságban, börtönökben sínylődnek, anyák, akik magukra maradtak, őriznek egy kifosztott üres házat és mindig hazavárnak valakit; a fiatal anyát, aki úgy maradt özvegyen, hogy naptalanul borult rá az alkony, — ezeket a szemeket, arcokat emeli az égi Anya felé. Az élet az amit Mária élt: menekülés, a napi gondok, az ácsmester szegény házatája, — és efölött az Istenközelség édes boldogsága. Az Anyák Anyja, aki megélte Isteni Fia megöletését, a legnagyobb fájdalmat, amit emberi teremtmény megélhet, aki hallotta a szörnyű tömeg rekedt ordítását, mindent megélt, amit megél az anya, állt ő is bizonyosan sorban a börtönajtó előtt étekkel és gyolccsal, odaadta szegény kis filléreit a fegyőrnek, az akkori Zipser úrnak, hogy egy pillanatra bár láthassa a Fogolyt — és ez a tündéri Boldogságos Anya győzedelmeskedett, eltaposta a bűnt, átlépte az évezredeket és most itt néz le mireánk. Börtönországnak lett a Pátronája. Itt van velünk, aggódik és szeret. Az ő Szent Fiát akarják most is megölni a gyerekek lelkében, ó Mária, Mária édesanyánk, ki suhansz a búzamezők fölött, kinek nincsen határ, ki összekötöd a mi szétszórt szíveinket Erdélytől Argentináig mutasd meg magad azoknak is, akik nem látnak, burkolj be minket csillagsugaras köpenyedbe.

Ezek ennek a magyarországi Mária csodának a forrásai.

A MAGYAR PÜSPÖKI KAR DEKLARÁCIÓJA

1948 nov. 3.-án két napig tartó konferenciája után a következő deklarációt adja ki a magyar püspöki kar:

— A Magyar Püspöki Kar a Boldogasszony Éve befejezésének közeledtével Isten iránt érzett nagy hálával tekint vissza azokra a kegyelmekre,

amelyek ezidőben oly bőségesen áradtak ki magyar népünkre. Az élő hit, Magyarország Pátronájába vetett bizalom, Anyaszentegyházunkhoz való hűség, országépítő munkakedv és egymás iránt érzett szeretet és összetartás megerősödése kísérte az ország minden részében Boldogasszony búcsújárását.

Ennek megindítása és állandó erőbentartása történeti érdeme bíboros hercegprimásunknak, aki erős hittel, lángoló szeretettel és nem csüggedő buzgósággal hirdette népének az igazság és élet igéit.

A Magyar Püspöki Kar ezért a felbecsülhetetler apostoli munkáért hálás köszönetét fejezi ki Őeminenciájának. Ugyanakkor annál nagyobb megütközéssel és szomorúsággal látja a katolikus hívek tömegeivel együtt azokat a méltatlan támadásokat, amelyek őt különösen ujabban sajtóban, rádióban, gyűléseken rendszerességgel érik.

Amikor a Magyar Püspöki Kar a vallási és szabadságjogok nevében is felemeli szavát a támadások ellen, biztosítja Őeminenciáját bizalmáról, együttérzéséről, s az Egyház, Haza és a magyar népünk ügyéért folytatott munkájában teljes egységben összeforrva vele azonosítja magát. A hiveket pedig arra kérjük: imádkozzanak velünk együtt Anyaszentegyházunkért, annak Istentől rendelt vezetőiért, hogy egyek legyünk a hitben, szeretetben és az állhatatosság kegyelmében.

Budapest, 1948. nov. 3.

Grősz József
kalocsai érsek

dr. Czapik Gyula
egri érsek

Virág Ferenc
pécsi püspök

Shvoy Lajos
székesfehérvári püspök

dr. Dudás Miklós
hajdudorogi püspök

dr. Pétery József
váci püspök

dr. Hamvas Endre
csanádi püspök

Kováts Sándor
szombathelyi püspök

Papp Kálmán
győri püspök

dr. Bánass László
veszprémi püspök

Tost Barnabás
kassai káptalani helynök

Baróth Mihály
szatmári püspök helynök

Pintér László
nagyváradi apostoli korm. helynök

dr. Sárkőzy Pál
a pannonhalmi főapát helyettese

Folba János
a tábori püspökség vezetője

A GYŰLÖLET ELLEN

— MONOLÓG SÁRKÖZI GYÖRGY ÍRÓ SÍRJÁNÁL —

Mint aki a nehéz titkok hetedik ajtajához érkezett úgy állunk itt a probléma előtt. Minden óv és fenyeget: hallgatni! De mi nem dialektikát akarunk. Az élet egyszerű igazságaihoz szeretnénk visszatérni. A hallgatás elárulása a becsületnek. Annyi mint nem átadni az utolsó üzenetet. Akik megmaradtunk alig vagyunk mások mint megszólaló kövek. Nem lehet elárulni az evangéliumi szerepet.

A zsidó ügyről akarunk szólani.

1945 áprilisában, Budapest orosz katonai városparancsnok helyettese Süssmannovics türelmetlen gesztussal válaszolt Molináry Gizellának, az írónőnek:

— Mit panaszkodik nekem kérem, hogy legjobb zsidó barátai elhagyták, nem ismerik meg?! Nézzen le itt az utcára! A háború még folyik, a Vörös Hadsereg még nincs Bécs falai alatt a németországi táborokban még egy utolsó rohammal ezerszámra pusztítják a zsidókat és nézzen le itt az utcára! a testvéreiket nem ismerik meg ezek, akik az életért könyörögnek meszsziről. Megy-e egyetlen is harcolni innen értük? A kiégett boltok romjain, a kapuk alatt, a sírok fölött mindenütt megjelenik a kis mérleg s a nagy cédula: Aranyat veszek! Aranyat veszek! Hát nem látja? a katona itt eldobja fegyverét és a maga kollégája a költő a tollat, mindegyik ül a romok fölött és aranyat mér. Miért néz így rám? Min csodálkozik? Hogy én ezt látom? Igen, igen, én zsidó vagyok és csak szomorúság és harag van bennem.

Rákosi Mátyás, a moszkvai csoport feje másként látta a kérdést. Rákosi a zsidó sorsot el akarta jegyezni a bolsevista végzettel. A felszabadulásért ő szabta meg a legmagasabb árat.

Rákosi tudta, hogy ez már nem a keleti medence, tudta, hogy itt már az európai zsidóság kulturrétegei dominálnak, — itt minden eszközt fel kell használni, hogy a zsidóságból ne ellenfél, hanem a rendszer motorja legyen. Az ország belső elfoglalását kell elvégezni, az orosz fegyverek csak utat törtek. Ehhez akarja mozgosítani teljes egészében a zsidóságot.

A lélektani pillanat megrázó: az ostrom viharában bujkálva és beghettózva hónapok óta, alig hogy feltámolyog a zsidó tömeg a pokol tornácáról; megbomlott lelki egyensúllyal hogyan is tudna tájékozódni?

Rákosi jön a moszkvai kőtáblákkal s a súlyos lelki krízisből nem a lelki regenerálódás, a gyógyító élet felé vîszi a népet, hanem a felborult egyensúly céltudatos kihasználásával egy másik extázis felé hajtja: a megsebzetteket gyilkolásra, a megalázottakat bosszúra, a zsidó fiatalságot egy új Herrenvolk magatartással a magyar középrétegek kiirtására szédíti.

A kapitalista zsidóságnak hozza a kapitált, a kiskapitalistának a „mindent vissza" jóvátételét, a hatalom vágyóinak a pártot, az államot, a kiégett hadsereg rangjait, a bosszú vérengző tébolyultjainak az Andrássy-út 60-at.

Ki hinné, hogy az eufórias halál gonosztette ez?

A moszkvai csoport zsidó-politikája az első perctől kezdve a zsidóság teljes bekapcsolását tűzte ki célul. Elválaszthatlanúl eggyé tenni a rendszerrel, belehajtani a magyarság életcentrumai ellen vitt megsemmisitő harcba. A zsidóság maga Magyarországon játékszere lett egy őrjöngő kisebbségnek. Agyonölelni, agyonkompromittálni, kétségbeesését, forró indulatait ismerve belehajszolni végletes akciókba.

Rákosi már látja, hogy meg kell akadályozni azokat a mozdulatokat, hogy magyar és zsidó csoportok megtalálják egymáshoz az utat s megujitsák azt a kézfogást amelyet az emberi élet megbecsülése, humánum és emberi szolidaritás jegyében 1944-ben annyian tettek. A moszkvai csoport aggódva ügyel, hogy az egykori ellenállási vonalak csak a moszkvai vágányon találkozhassanak.

Rákosi sorra lefogatja azokat a zsidó kommunista vezetőket, akik 1944-ben, benn Magyarországon a földalatti szervezkedés „nem-megbízott" irányitói voltak. Ezeknek közvetlen orosz kapcsolatuk nem volt, oroszul nem tudtak s a komunista rendszert a magyar viszonyokhoz akarták alkalmazni. Szekták voltak ezek, nagy belső terepismerettel s erősen veszélyeztethették volna Rákosiék monopoliumát, ha fel tudják venni a kapcsolatot az oroszokkal. De Rákosiék tökéletesen körülveszik az oroszokat, az oroszok csak azokat láthatják akiket Rákosiék vezetnek elő.

És Rákosi rögtön az első időben lefogatja Deméný Pált és mint „trockijistát" öt évre ítélteli el. Ma is börtönben van.

A másik fontos szociálista ideológust, a szintén zsidó Weisshaus Aladárt mint „magyar közösségi összeesküvőt" ítélteti évekre. Weisshaus eszmei ember, puritán élettel egy tisztult szocialista életforma szemléletét hirdette és egész lényével szembenállt a Rákosi — gang keleti rendszerével.

Igy vágta el Rákosi a magyar balodalba benyúló zsidó baloldal kábeleit. A polgári zsidóság radikalizálását és felgöngyölítését tökéletesen megmutatja Zsolt Béla útja. Mint képlet fejezi ki az egész folyamatot: a káprázatba menő lázadó haragot mely kilenc millió vádlott magyart korbácsol és eszméléskor kilenc millió vádlóval találja magát szemközt. Ez a kilenc millió arc ezernyi érve közt némán kérdezi: Miért bántasz engem? te tudod, hogy sziget voltunk az utolsó pillanatig. Kilenc országban meneteltek már a zsidó tömegek Hitler rendeletei nyomán. Magyarország sziget volt. Magyarország vádlott volt Hitler szemében. Magyarországnak önállóságába került hogy védte állampolgárait. A világerők összecsaptak felettünk. Mit kérsz számon tőlünk? A halottakat. — Azok a halottak nem a mi áldozataink. És a mi halottaink? A háboru és a bosszúhadjáraté, a halottaink akiket szemünk láttára ti vettek a temető árkába. A gyűlölet tüzében tartotok embermilliókat. Lehet igy élni?

Az ébredés szörnyűbb mint a vizió. Folytatni az öldöklést ébren is? Mi

ez amibe belehajszoltak? Ez nem én vagyok. Ez nem az én akaratom. Ki mondja meg, hogy én épolyan kijátszott áldozat vagyok? — Zsolt Bélát a hatalom napfényében megölte a félelem.

Azokra, a többi sokra gondolunk, akik érzik mindezt és tűrniök kell. Akik nem vállalják s akik nem tudnak megszólalni, nem tudnak megszökni, nem tudnak disszidálni. Zsidók akik szenvednek a Rákosiék ölelésében. Költők néha a hallgatással kiáltanak és jajonganak. Füst Milán nem hallgat, Füst Milán harsog, tehát jól érzi magát. De Heltai hallgat és Szép Ernő hallgat.

Milyen kicsiny már az igényünk. Ennek a hallgatásnak örülünk, azt hisszük, hogy üzenet.

De vajjon a zsidó fiatalság Magyarországon hallja-e ezt a csendet? Hall-e valamit egyátalán a másik, az örök Magyarországról? Le tudja-e fogni egy hallgató költő tolla a pusztitásra emelkedő fegyvert, a börtönt jelentő telefont?

A Rákosi-Jugend csak az internálótáborok csendje fölött érzi magát szabadnak.

Még egy üzenet kellene nekik, nem tudom honnan, talán Amerikából. Fábián Béla nem elég, jóindulatát itt naivitásnak és romantikának veszik, úgyérzik, hogy semmit nem láthat a mai Magyarországból. Talán a súlyosabb baloldal: Jászi Oszkár, Göndör Ferenc okos szavát meghallanák. Göndör mennyire ismerte a harminc év előtti garniturát. De hol van itt ma az aki megírja az új Vallomások könyvét?

Meg kellene magyarázni ennek a fiatalságnak, amelynek Alma Materje az Andrássy-út 60., hogy mi békét akarunk, — — ó már ezt a szót is tönkretették! — nem véresre gyilkolt, összepofozott emberek és népek kuss-békéjét, hanem emberi életet, széles távlatú dunai békét, az erők egyensúlyát, a gyilkos szándékok letörését, mosolyogva akarunk járni az utcán, otthon, — meg kellene mondani nekik, hogy szeretjük a templomainkat, a multunkat, mi régi nép vagyunk, ismerjük magunkat, mi mások vagyunk, magyarok vagyunk, mi másként látjuk a szétfoszló felhőt a Városmajor felett . . . . a felhőt a Városmajor felett . . . .

. . . . igen, most veszem észre, hogy a halott Sárközi György diktálja már ezeket a sorokat, ő írt leheletnyi sorokat a felhőről a Városmajor felett, — ő meghalt a nyilasok idején, a kollektív merénylet idegennek bélyegezte, csendesen meghalt, lázadás nélkül, mintha önmagát ítélte volna halálra egy internálótáborban . . .

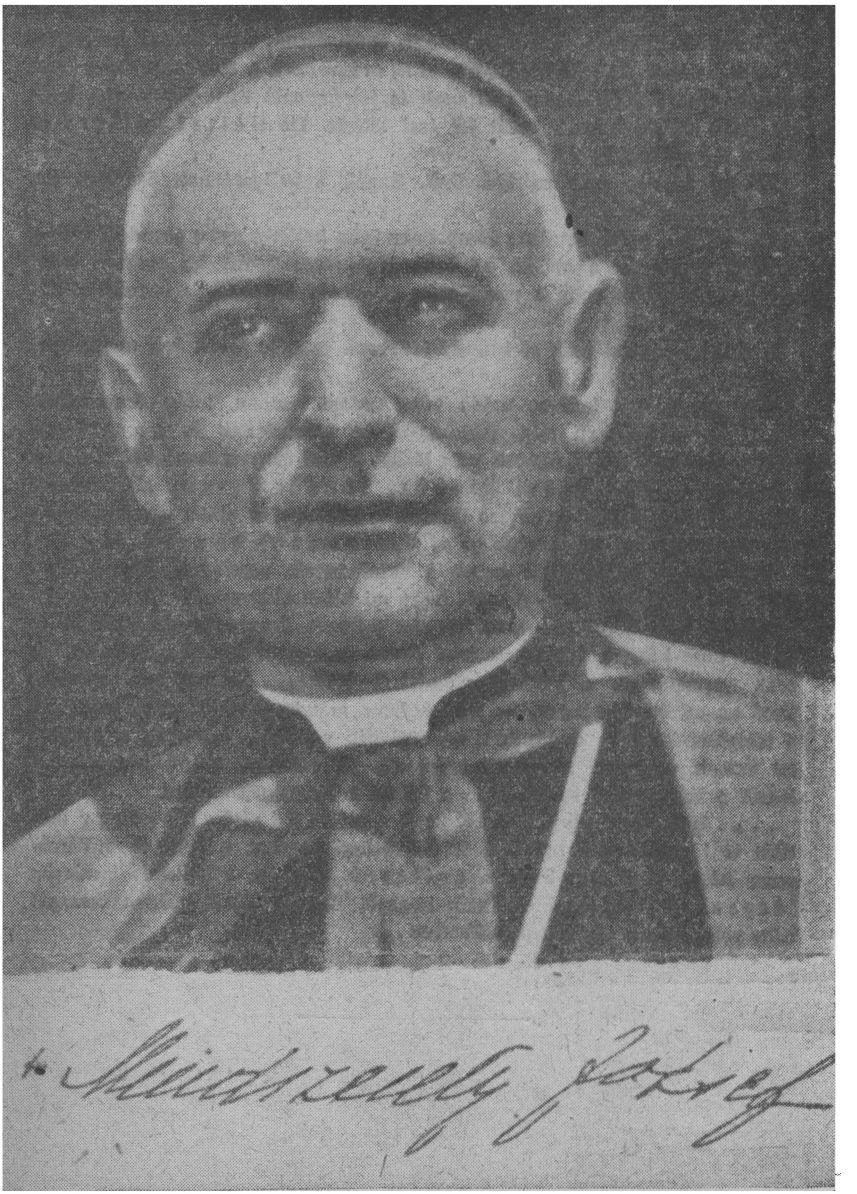

A HERCEGPRIMÁS LETARTÓZTATÁSA ELŐTT

T R A G É D I A

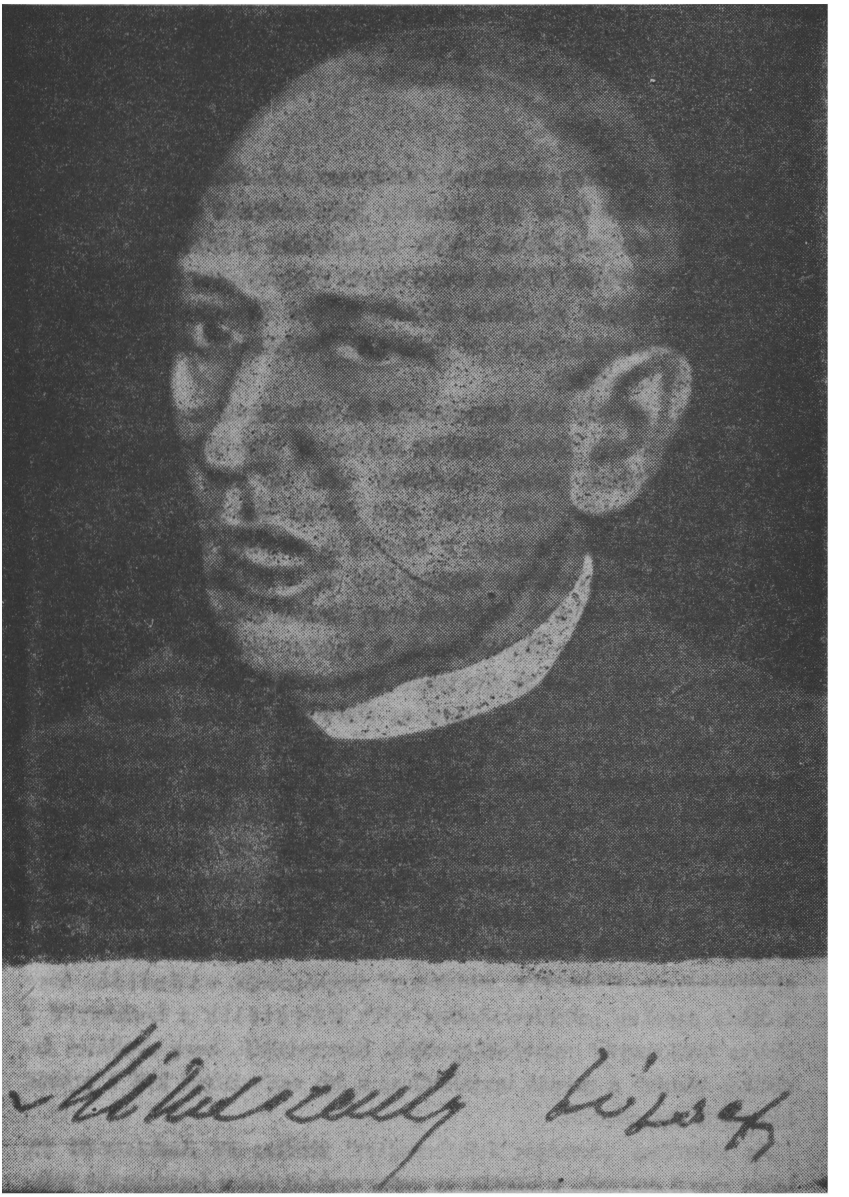

MEGKINZATÁSÁNAK NEGYVENEDIK NAPJÁN

AZ ÉLŐ SZENTSÉGTARTÓ

Aznap István vértanu napja volt. Karácsony másodünnepe. A Megkövezett véres árnyéka borul egy pillanatra Jézus tündöklő bölcsője fölé. Az egyházi év dramaturgiájának egyik legmerészebb kontrasztja. Az egek angyali éneke a zuhanó kövek tompa halotti dobpergésével keveredik.

A biboros reggeli miséjében különös mélyen elmerül a Szent Lecke messziről üzenő szavaiban; az Apostolok Cselekedeteiből mondja el a Lectio István történetét:

— István, aki tele volt kegyelemmel és bátorsággal csodákat és nagy jeleket művelt a nép között. Némelyek azonban a felszabaditottak (libertinusok) közül fellépnek ellene, vitatkoznak vele; de nem tudnak megállni a bölcsesség és lélek előtt, mely árad belőle. Embereket bérelnek föl alattomban, felizgatják a népet, a véneket és az irástudó szellemi embereket. Azután összecsődülve megragadják őt, a főtanács elé viszik sőt hamis tanukat is állítanak. Vádolják, hogy hirdeti: a názáreti Jézus túllépi, lerombolja a Törvényt. Megdühödnek és fogukat vicsorítjak rá. Ő azonban telve a Szentlélekkel az égre tekint és megszólal: Ime, látom a megnyilt eget és az egek mélységében látom az Emberfiát az Isten jobbján állani. Erre a libertinusok nagy hangos kiáltozásban törnek ki, befogják füleiket és megrohanják. Azután a városon kívülre hurcolják és halálra kövezik.

Ebben az órában rendelik el Budapesten a riadókészültséget s a parancsot esti elfogatására. A misező a pillanatot nem tudja, de érzi, hogy a döntő lépés küszöbön áll. A rendszer idegháborút inditott ellene, egyetlen ember ellen, ez a központosított támadáshullám hat hét óta tart. Gombnyomásra azonos határozatok születnek meg a falvak, városok házaiban s a minisztertanácson. **Elitélik** „népellenes" magatartását, **vádolják**, hogy a Mária napokon „ellenforradalmat szít". **Követelik** a kormánytól a „káros tevékenység" megakadályozását. Hangoztatják, hogy „vallásos érzésüket bántja" a primás magatartása: a hit szabadságát kell a primás terrorjától megmenteni.

Az apparátus „országos felháborodást" rendez; az Andrássy-út 60. teljes gőzzel dolgozik, a papság, az egész egyházi élet a legszigorubb megfigyelés alatt áll, az utasitások, jelentések áradata cikáz országszerte. Egy-két általánosabb jellegűt lejegyzek ide ebből az időből.

November 15. Battonyai ÁVO előadó.

Dr. Hamvas Endre püspök a holnapi nap folyamán odaérkezik. Felhivom, hogy ott tartozkodása alatt kísérje figyelemmel azt, hogy kikkel érintkezik, esetleg végez-e családlátogatásokat. Ezirányú jelentését hétfő délig tegye meg.

30.829/948. ÁVO Szeged.

November 24. Somogy vm. valamennyi Járási Kapitányságának.

A Karmelita Nővérek Szent József és Szent Lőrinc árvaházának kiadott gyüjtési engedélyt a belügyminiszter azonnali hatállyal visszavonta. Felhivom, hogy az esetleg továbbfolyó gyütjés megakadályozásáról minden eszközzel gondoskodjék. 4612/1948. Somogy vm. Szemlélője.

November 24. Szolnok, Járási apitányságok.

A szolnoki Ferencrendi plébánia hivatal részére kiadott gyüjtési engedélyt a BM. azonnali hatállyal visszavonta.

Szolnok Szemlélő.

November 10. Veszprém és Székesfehérvár j. k. kirend.

Fokozott mértékben kisérje figyelemmel nem folyik-e szemináriumi kispapok részére illetékességi területén gyüjtés.

ÁVO.

December 7. Szemlélő Veszprém.

Mai jelentésében szereplő Vörös plébánost helyezze szabadlábra, iratait az ügyészségnek küldje meg, a többi személyt őrizetben az államügyészségnek adja át. A plébánossal tett gyengébb intézkedését politikailag használja ki. Belügyminiszter.

December 13. Kiskunfélegyházai ÁVO.

Almásy Gyula piarista papról, aki jelenleg Körmöcpusztán helyi lelkész, készítsen alapos, minden részletre kiterjedő környezettanulmányt, különös tekintettel nevezett kapcsolataira nézve. Egyben felhivom, hogy kísérje figyelemmel nevezett levelezéseit, hogy nem kap-e külföldről leveleket és azt mily módon, postán-e vagy küldönc utján kapja kézhez. A környezettanulmányt dec. 29. terjessze fél. B. A. H. Szeged.

December 20. Szatmár, Bihar, Szabolcs, Hajdu vm.:

ÁVO ELŐADÓK—.

Utasítom, hogy a karácsonyi ünnepek alkalmával a templomokban elhangzó demokrácia ellenes beszédekről bizalmas jegyzőkönyvet vegyen fel és hatóságomhoz terjessze fel.

30709/948. ÁVO Debrecen.

December 20. Fejér és Veszprém vm. ÁVO Előadók.

Felhivom fokozottan szervezze meg a dec. 31.-i hálaadásokra és az újévi misékre a misehallgatókat a célból, hogy a papok a demokrácia mellett foglalnak-e állást. Elhangzott beszédek tartalmát még aznap este jelentésében röviden, futárpóstával részletesen jelentse. B. A. H. Székesfehérvár.

A láhatatlan háló tehát izzik az ország felett; senki sem tud bizonyosat, de mindenki azt érzi, hogy figyelik. Különös vallásszabadság: a templomok zsúfoltak, csak mindenki máshová jár templomba. A kőbányaiak a belvárosba, a hűvösvölgyiek a Városmajorba, a Bazilika népe Újpestre és viszont.

A hadjárat főirányа azonban változatlanul és percre nem szűnően Esztergom. A káder a kloáka minden szennyét dönti magából, harsogtatja sajtóját, mozgósítja az utcát, s a primási titkár elhurcolásával a börtön hideg szelét küldi Esztergom felé; egy novemberi reggelen (november 18.) miséjéről viszik el Zakár Andrást.

A miséző bíborosnak miközben az István-Lectiot olvassa fülében van még a tömeg ordítása. A kommunista pártközpont pár napja a dorogi bányászokat rendelte ki „spontán tüntetésre" a primási palota köré. Ablakából látta, amint a fürge, izzadt agitátorok beintenek a tömegnek, mikor kell a jelszót ordítani s az Árpád-kor zsolozsmákhoz szokott szent romjai rekedten visszhangozni kezdik:

— Vesszen Mindszenty!

— Hurok a csuhásra!

— Halál Mindszentyre!

Gondolkozott, kit ajándékozott meg a gondviselés szebb halállal: Tomorit a „büszke vezért", aki karddal indult a török ellen az érseki székből? Fráter Györgyöt, aki az Osztrák Ház gyilokjától vérzett el? Vagy a győri püspököt Apor Vilmost, aki orosz fegyverektől halt meg az asszonyi tisztaság védelmében?

Az utca tüntetése alig lepte meg Szekfű Gyula és társai támadó nyílt levele óta. Ha a bolsevista káder mozgósítani tudta ellene a Horthy-korszak neobarokk katolicizmusának szellemi vezérét Szekfű Gyulát, lehet-e csodálkozni azon, ha a bányák szénporából fel tudják parancsolni a rendszer él-rabszolgáit?

Szekfű levelére még december elején pontról-pontra válaszolt. Szekfű mellé még kirendelték Kodályt s egy rég használt katolikus lapszerkesztőt, egy másik levélkísérletre pedig felvonultatták Szekfű fertőzött neveltjeinek sorát: Katona Jenőt, (a rendszer halálos ítéleteinél népügyészként bábáskodó condottierit), Bognár Józsefet (aki külön vezércikket is kanyarított a bíboros letartóztatásáért), Parragi Györgyöt — és a sorozaton kívül, mint „aggódó katolikust" a korszak legszennyesebb kreatúráját: Károlyi Mihályt. A magyar halálnak ez a grófi uzsorása, aki akkor él, ha a népe, amelyből kifajzott haldoklik, Kahana-Révai perverz fricskájaként jelentkezik most, mint „aggódó katolikus".

A bíboros Károlyiékat röviden elintézi, Szekfűnek részletesen válaszol. Itt a levél.

A SZEKFŰ-KODÁLY LEVÉLRE ADOTT VÁLASZ

1948. december 8.

AZ EGYHÁZ ÉS A ZSIDÓÜLDÖZÉS.

1. „Az Egyház vezetői csekély kivétellel távolról sem emelték fel a felebaráti szeretet és a természetjog szavát a zsidóüldözés ellen." „Fájlaltuk ilyen fellépés hiányát."

A Vatikán, a nunciatura, elődöm fellépése — mert *nem hiányzott* — jelentősen közremunkált legalább a fővárosi zsidóság megmentésében. Ezt elismerik az izraelita Lévai Jenő okmányolt könyvei.

Levéltáram őrzi boldogult elődömhöz a *Zsidók Szövetsége* nevében Stern Samutól ékezett idevonatkozó köszönő levelet.

De őrzi azokat a kegyetlen és igaztalan későbbi sajtótámadásokat is, amelyekben haló porában ugyanarról az oldalról szinte állandóan részesült. XII. Pius Pápa Őszentségét nemrég egy hónap alatt 22 támadás érte a csonkamagyarországi sajtóban. A parlamenti otrombaság veleszemben ismeretes. Szerzeteseink, apácáink sorsa is ez, kezdve Schlachta Margittól a rengeteg jótétemény ellenében. Magam, mint veszprémi püspök ismételten jártam zsidó ügyben a miniszterelnökségen és belügyben, részben eredménnyel, de azt is mondhatom, nagyobb megaláztatásban életem folyamán addig aligha volt részem, mint akkor. Itt már nem folytatom a refleksziót.

Egyébként akár sok, a kár kevés az amit az Egyház ezen a téren tett, az mindenesetre *jóval több annál*, mint amiben az Egyháznak *ma része van ugyanarról* az oldalról.

ELISMERŐ SZÓ, SZINEZETEK.

2. Nehézményezése történik annak, hogy egyrészt nem volt elismerő szavam a jelen felé, másrészt nem küzdöttem bizonyos szinezetek ellen (nagybirtok, stb.) ezzel szemben tény az, hogy volt elismerő szavam a hídépítés, a tiszai áradás után a házépítés, a bankett-tilalom, stb. körül. Nem tehetek róla, hogy nem vették tudomásul.

Nyilatkoztam a „szinezetek" körül is. De nyilatkozataim vagy nem jelenhettek meg, vagy nem vették és nem veszik azokat tudomásul, mintha valami érdek tiltaná ezt. A legutolsót másolatban csatolom. Ha még államminiszter is aggálytalanul forgatja az annyiszor megcáfolt propaganda jelszavakat, mit várjunk a párttitkártól és az ujságoktól? A szinezetek *oly termékeny képzeletből és oly fürgén, garmadában* születnek, hogy nehéz nyomon követni, de hangjuk, jellegük miatt Esztergom nem is válaszolhat mindig rájuk. Ilyenek a sokból: „az ellenforradalmárok (földreform után 2 évvel) a hercegprímás birtokain végezték fegyveres gyakorlataikat." A katolikus kollégiumok erőszakos elfoglalásának érve: „Mindszenty terror-csapatokat szerveztet a katolikus ifjuságból." Azt sem szabad felejteni, hogy a koalició megteremtette a mindszentizmust amely- ahogy értem, bölcseleti, teologiai, politikai, gazdasági, társadalomtudományi külön rendszer. Az ilyen, mindenütt erősen taglalt és ismertetett rendszert illetékes nyilatkozatokkal nem könnyű megszün-

tetni. Ma Magyarországon semmi sem olyan szükségképeni, mint az általános agitációból következtethetően a mindszentizmus. A külföldön is terjesztik ezeket a színezeteket. A valótlanság hirdetése külföldön lehet népérdek és hazaszeretet, de ellene az igazat megmondani biztosan hűtlenség és hazaárulás!

Megnyilatkozásaimban merő politikai kérdés sohasem szerepelt. Amit felhoztam, az a tizparacsolatot, erkölcsöt, igazságot, szeretetet, az emberi jogokat érintette, Ezt nehezményezni csak a totális állam alapján lehetne. A csak **színezettel** szemben a másik oldalon figyelembeveendő nem jelentéktelen **tények** akadnak: 1946-ban az „összeesküvési" hullám elindítása az iskolák ellen; a terézköruti „gyilkosság" megrendezése, ezzel a katolikus egyesületek és vagyonuk szétzúzása; 1948-ban a katolikus iskolák internátusok elvétele, hatalmi jogon, a közvélemény ellenében; a materialista nevelés, iskola stb. bevezetése; a Mária Napok elleni erőszak, a legujabb sajtó közéleti és házszám szerinti kampány a hercegprimás ellen; a papság, hitbuzgalmi egyesületek fokozódó zaklatása és üldözése; minden eddigit felülhaladó nagymérvü lefogások, a törvényes rendelkezések mellőzésével súlyos ítéletek; a z általánosnak mondható terror, amellyel immár jezsuita rendházakat, főiskolai katolikus otthonokat megrohanással rabolnak el felelőtlen egyének minden törvényes gátlás nélkül. Az Egyház megszentelő igehirdető, tanító belső kormányzati szabadsága terén súlyos panaszaink vannak.

A MEGTERHELÉS.

3. Állásfoglalásom, magatartásom megváltoztatását sürgeti a levél, mivel az érvelés szerint, az eddigi és ezutáni egyházi nagy károk mind magatartásomnak a következménye, ugy hogy ami nehéz keresztje az Egyháznak ma van, voltaképpen miattam volna. Ez az okfejtés nem a nemtelen bosszu bélyegét süti bizonyos oldal homlokára? Másrészt **nem bűnös menlevél** ez és a szenvedő további megterhelése?

De van két elgondolkoztató körülmény is:

a) Még egy hónappal voltunk az esztergomi beiktatás előtt, sőt még közzé sem tették a kinevezést, mikor **Miklós** miniszterelnök a nemzetgyülésen erőteljesen tiltakozott a papság ellen folyó bántó izgatások miatt. Az Egyház megkérdezése nélkül kiadott házassági rendelet a hit és erkölcs vonalán erősen érintette mâr a házasság szentségét. Kulturharc-lépés volt ez. Már megtagadják a katolikus napilapot. Szent Istvánt a legotrombábban támadta Molnár Erik és a Madisz lapja. Az egyházi egyesületek épületeit már lefoglalták párt ifjusági célokra. A jogorvoslatot megtagadják. A katolikus egyesületi életet erősen zaklatta a rendőrség. Nagyszámu papot fogtak le kivizsgálatlan vádak alapján. Zsufolt fogházakon, táborokon keresztül már megmutatkoztak a memorandumban emlitett erőszakténytek az emberi jogok ellen. Ezek után történt csak az én hivatalba lépésem.

b) Ma Kőzép-Európa államaiban az az egyházpolitikai helyzet jelentkezik, amely felett a levélirók fájdalmuknak magyar viszonylatban kifejezést adnak. Az öt államról, illetőleg **részállamról** (övezetről)nemrég folyton azt hirdette a magyar Egyház hátrányára a csonkamagyarországi

sajtó, de az onnét hazatérő politikusok is, hogy ott az Egyház (Berán, Sapieha, Csizeár érsek) „demokratikusan viselkedik", — ki partizán, ki Deumot mond a „népi demokrácia" beköszöntésekor, ki meg díszmenetben vezeti a püspököket esküre. Ebből ma is virágzó ottani egyházi állapotokra kellene következtetnünk a levél gondolamenetéből. És lám: ma már Berán érsek, Sapieha biboros is rossz. Romániában egyszerre négy püspökötcsuknak le. A Concordatumot egyoldalulag felbontják; kiirtják az ősi püspökségeket, elragadják az iskolákat, megtiltják az Egyház fejével való érintkezést.

Ebből a két okból is -ugy gondolom- felmentve érezhetem magam a sorok közt megérintett lelkiismeretfurdalásoktól.

Különben még 1947 nyarán se hirdette senki az 1948-as szabvány szerint, hogy a hercegprimás csinál egyenetlenséget. Rákosi államminiszter a Kisgazdapártot és a két papját rójja meg a fakultativ hitoktatás felvetéséért. Ebben a felfogásban megegyezett vele a magyar katolicizmus és Esztergom. Engem egyenesen kijátszani próbálnak a marxista lapok a választási kampányban választási céljaikra. A magyarság zömének vallásosságát emlegetik és ilyen kijelentések hangzanak el akkor vezető politikusok ajkáról: „a magam részéről minden egyházpolitikai kérdést csak az illetékes Egyházzal való előzetes tárgyalás és együttműködés szellemében kivánok megoldani." (Ortutay, Hirlap 1947. aug. 24.) „Békességet akarunk az Egyházzal. Ezt tettekkel is bizonyitjuk." (Farkas Mihály M. K. Pfőtitkárh. Sz. Nép 1947. aug. 12.) Dinnyés miniszterelnök pedig a parlamentben ezt a nyilatkozatot teszi: „A kormányzat minden igyekezetével, arra törekszik, hogy az egyházakkal is a jóviszonyt tökéletesen helyreállitsa és a felmerült kérdéseket rendezze." (1947. okt. 7.) A tökéletes helyreállitást mindenki ugy értette és csak ugy érthette, hogy az Egyház multbeli sérelmei (egyesületek, sajtó stb.) orvoslást nyernek, ujabb sebeket pedig nem ütnek. A miniszterelnők ur a katolikus napilapot az egri érseknek kifejezetten meg is igérte egy heti határidővel.

1947-ben nem nehezitették erősebben a Mária-napokat, 1948. febr. 15-én Ortutay miniszter azonnalra igérte előttem a tárgyalásokra a meghivót. Nem jött. A kultuszköltségvetés tárgyalása már barátságtalan hangnemben folyt. Az április közepén ujra megkezdődött Mária-napok egyre erősödően a legteljesebb akadályozásra találtak, el a fegyveres megakadályozásig. Május 9-én a MKP. hirtelen csak követelte és bejelentette az iskolák államositását, amelyről eddig szó sem volt. Amikor a kormány is állást foglalt, az iskolák államositása mellett, akkor jöttek a tárgyalásra a meghivók. Igy már elejtették a mindig hangoztatott kétoldalu tárgyalást és az Egyháznak már csak teljes kapituláció maradt volna. A tények erősen ütköztek a szavakkal. Mindezért az Egyházat támadták.

A levélirók felejtik, hogy van materialista atheizmus is, amelynek egyházüldöző természete nem bennem és nem is az Egyházban bírja érthetőségét.

Fáj a szivük a magyar Egyházért: „Gazdag multtal bíró, hitbuzgalmi, karitativ és kulturális intézményeink egymásután elsorvadnak." Hitbuzgalmi, karitativ intézményeink megbénitása már 1946 májusában és előzetesen

megtörtént. Az egyesületirtás okául felhozott Teréz-körúti, „fassiszta merénylet" nem esik az én teherlapomra, hisz a katolikus egyesületek mellett öt Egyházat illettek műváddal és én nem szerepeltem még köztük sem. A kulturális intézeteink ellen a szégyenletes „összeesküvési" hullámot és hajszát a kultuszminiszter a kivizsgálás után a parlamentben megbélyegezte és tettesként engem szintén nem jelölt meg.

A KERESZTÉNY IRÓK ÉS MÜVÉSZEK.

A keresztény magyar írók és művészek, már az első zsidótörvényjavaslat ellen, 1938. márciusában — nagyon helyesen — erőteljesen fellépnek. Kár, hogy ugyanazok ugyanugy 1948. jun. 16 előtt az őket is felnevelő keresztény iskolák elvétele ellen Moszkvában és Budapesten országvilág közvéleménye előtt nem léptek fel. Ez annálinkább várható volt, mivel az aláíró urak magánkörben, meggyőződésből helytelenitették az államositást.

Azóta is ujabb sérelmek érték „az Egyház legáldozatosabb szolgáit", a szerzeteseket és apácákat: amire elsősorban hivatottak, hittant sem tanithatnak és ezt csak két-hónapos fizetésnélküli hitoktatás után adták tudomásukra. Méltatlan sajtótámadások kisérik őket. Ugy izgatnak ellenük mint annak idején a zsidók ellen a nyilas sajtó.

Tudtunkkal ezek után sem történt meg ez a fellépés.

Az egész sajtó, pártok a legujabb kampányban azt hirdették, hogy a hercegprimás nem az Egyház. Ezzel szemben Szent Cyprián álláspontját valljuk „a főlpásztor az Egyházban és az Egyház is a püspökben, és ha valaki nincs a püspökkel, az nincs az Egyházzal." (Ep. 69 u. 8.); de a téves álláspontot vallóknak feladható volna a kérdés; hogyan lehetséges akkor 3000 szerzetest és apácát kollektive igy kezelni a szerintük „az Egyházzal nem azonos hercegprimás, helyesebben a püspöki kar miatt"? Ilyen fellépés még inkább esedékes a memorandum szerinti „utolsó órában."

A EGYHÁZ BÉKEKÉSZSÉGE.

Az Egyház békekészségét ismételten kinyilvánította. De a bejelentett meghívó csak 3 hónapi késéssel érkezik meg, amikor a kétoldalu tárgyalás álláspontját már elejtették. Eddig az Egyháznak mindenegyes eseti békekészsége csak ujabb támadó kampány megindulásának volt a kezdete. A megbeszélés idején a támadások változatlanul továbbfolytak.

Vatikánt a kormány megbizásából és kérésére 1945 végén, 1946. elején nuncius küldésére hangoltam. Eredménnyel. De utána itthon nem történt semmi, hevert az ügy a szuverénitás visszanyerése után is. Most, októberben a Vatikán kérést intéz a kormányhoz egy vizitátor beengedése iránt. Késön és csak vételnyugtatás megy. Már két hónapja tevőleges válasz nélkül maradt. A tárgyalásra egyedül illetékes Vatikánnal és püspöki karral tehát igy. Ehelyett a másra hivatott diákok, tanoncok (— maguktól? —) rohamozzák az Egyházat: béküljön meg az állammal! Vajjon megbírja-e mindez a kritikát? Méltó-e mindez az államvezetéshez?

Így válaszol higgadtan, fölénnyel, mintha nem is látná a hamis hártyákat. Pedig e súlyos hónapok legfélelmetesebb fenyegetése, a katolikus front megbontásának veszélye, a Szekfű irányból támad. Szekfű mélyen benn áll a katolikus hadállásokban, ő egymagában három évtizeden át fontos ideológiai pillér volt. Gondolatmenetei mögött a schönbrunni sárga kapu néz a magyar halmokra. A 17. és 18. század erőteljes osztrák barokkjának beemelésével a magyar történelembe, teljesen eltünteti a magyar katolicizmus eredeti ősi vonásait, történelmi és népi mély bázisait. Furcsán figyeli azokat a meginduló új kezdeményezéseket, mely ennek a multnak a beomlott kútjaiból emel ki bizonyitékokat (esztergomi ásatások, továbbá Bálint Sándor és mások katolikus néprajzkutatási eredményei stb. stb.) Tudományos kutatások ezek, hol vagyunk attól, hogy ennek a mély multnak élő valóságait politikai realitásként beépitsük a magyar történelembe, de Szekfű kinai mosolya kis magyar horizontnak bélyegzi a Rómához messzi századok szálain k ö z v e t l e n ü l kapcsolódó, Ausztriától független ősi magyar királyság gondolatát, a királyságét, amely egymagában egy kis Páneuropát hordoz magában: a Kárpátmedencét. Szekfű számára csak porosz Drang létezik, az osztrák penetráció (amely abban a pillanatban válik nagynémetté, amikor a germán vizek ismét áradni kezdenek) az ő elmélete szerint számunkra feltámadás.

Ez az ideologiai vonal rejtett volt, de szuggerálta negyed századon át a középrétegeket. Széles, biztos alapnak érezték s nem vették észre, hogy alkotója maga — n e m áll rajta, mosolyogva nézi í r ó i m ű v é t, a fogyó jégtáblát hívei alatt.

Szekfű történeti relativizmusa a negyvenes években morális relativizmussá válik. Nem kis vállalkozási kedv, rugékonyság kell ahhoz, hogy az aulikus történetiró a pesti bolsevista rezsimnek éveken át poszibilis moszkvai követe lehessen és onnan visszanyúlva kezdje átrendezni az élethalál harcát vívó katolicizmus önvédelmi vonalait.

Szekfű még Moszkvában tárgyal az oroszokkal bizonyos magyar katolikus párt megalakitásáról. Eredményesen: Kézbe kapja a lehetőséget. „Katolikus Reformpárt" lenne a párt neve s a feladata elszívni a tömegeket. Szekfű összeállitja a garniturát, ő maga a párt mögött áll. Csak közvetve irányit, illetve jelzi az orosz intenciókat.

Benn az országban 1945 óta kísért az önálló katolikus párt terve. A bíboros maga a kezdeti időkben több kisérletet tesz, hogy keresztény világnézetüpolitikai keretet teremtsen meg a tömegek védelmére, polgári politikusok irányitó gárdájával. A francia példa is inspirálja, de pontosan látja a veszélyeket is a szláv inondáció alatt. Mégis komoly kisérleteket tesz a katolikus párt kialakitására. Felkeresi kórházi betegágyánál, az akkor még rózsaszín Szakasitsot is, tárgyal vele. A bolsevisták a tervnek még csak a felvetését is elutasítják.

Második kisérlet, most már nem a primás eredeti elgondolása szerint, de jóváhagyásával Pálffy József próbálkozása D e m o k r a t a N é p p á r t cimén. Pálffy személyét kifogásolják, nem kap engedélyt.

Barankovics István kapja meg a pártalakitási engedélyt. A név marad: Demokrata Néppárt. Az engedély megadása Szekfű Gyula javaslatára

történt. Igy indul el a Demokrata Néppárt Szekfű garanciájával s azzal a hozománnyal, hogy a hercegprimás nem tagadja meg a tömegek előtt. A nagy küzdelem a függöny mögött folyik: Szekfű hajlékonyságot, megegyezést, megadást jelent, — a biboros parancsjellegű elvei pedig ezek: Nincs kiegyezés. Nincs keleti külpolitika. Szembeszállni a rendszer gazdasági politikájával.

Az 1947-es választásokon elért hatalmas siker (az alig ismert kis párt egyik óráról a másikra egy millió szavazatot kap és a legnagyobb ellenzéki párttá nő), a döntő előretörés a primás tekintélyének köszönhető. A primás azzal teremtette meg ezt a pártot, hogy nem tagadta meg.

De a siker nagy veszélyt hordoz magában: a Szekfü-vonalat teheti tényezővé a hercegprimás tekintélyével. A pártvezető Barankovics feladata volt: p o s s z i b i l i s n e k maradni és n e m m e g t a g a d n i a p r i m á s t s a millió szavazat helytállást követelő igényét. Barankovics István kiváló talentummal, ezer bénító körülmény és akadály közepette is az utolsó pillanatig képviselte a katolikus politika alapelveit. A hercegprimás letartóztatása után lemondott és elmenekült az országból.

A rendkivül súlyos nyomás benn az egyházban is elindít bizonyos probálkozásokat modus vivendi keresésére. A tömegek egysége tökéletes, a nép saját magán érzi a félelmetes nyomást, nincs az az érv, amely meggyőzze, hogy engedményes politikával le lehet szerelni a szovjet támadást. A bolsevisták úgy látják, hogy Czapik Gyula egri érsek körül lehet kialakitani a primás ellen felvonuló csoportot. Annyira bizonyosak ebben, hogy Czapik érsek római útját már a jelnek veszik, hogy Róma elejtette a hercegprimást. Sőt a Nemzeti Parasztpárt fedett-bolsevista főtitkára (tulajdonképeni vezetője) Erdei Ferenc november közepén már a Czapik ellen indítandó hadjáratról beszél, miután „Mindszenty kész" (azaz félreállitották).

A legnehezebb napok voltak ezek.

Róma dönt: a bolsevizmus az Egyház megsemmisítésére tör. Nincs kölcsönös-engedmény politika a szovjettel. A diktatura keménységével szemben a katolikus ellenállás keménységét szegezni.

Mindszenty harcának legnagyobb diadala ez. Igazolása önmaga előtt, hogy nem tévedett meglátásában, irányvonalában, taktikájában, hogy úgy vitte és viszi ezt a küzdelmet, ahogy az örök szent Róma sugallja.

Róma Mindszenty mögött áll és a biboros küldetésének történelmi jelentőségü feladatát most oldja meg teljességében: a magyar katolikus Egyház grandiózus egységét, a nép millióinak, a papság és püspöki karnak töretlen egységét a védelmi harcban. Romániában harminchat görögkatolikus püspök szakad el Rómától s román nemzeti egyház címén hull a szláv orthodoxia és a szovjet nihiljébe. A román katolikus egyházat szétszaggatta a bolsevizmus.

Itt tombol a harc Középeurópáért, a harc amelyet nem dönt el atombomba. Egy s z e l l e m tör be itt erőszakos eszközökkel, a Bizánc helyébe állt marxi Massa Damnata, a proletár-agyagból épített Szovjet-Gólem. Ezt a harcot szellemi fronton is meg kell vivni. Mindszenty hatalmas megtartó ereje itt válik egyetemes érdekü pozitiv ellenforradalommá. Nincs más út

és a felismerésnek le kell vonni konzekvenciáit. Betegágyán, a halál árnyékában ezt mondja Bánáss László veszprémi püspök akit az alkalmazkodás, megegyezés szószólójának ismertek a püspöki karban: „mi is akik más úton jártunk kizárólag a prímás presztizséből élünk. Ha a prímás nem lenne, minket eldobnának mint egy kifacsart citromot."

Mindszenty a börtön küszöbén eszmévé nő. Csak a hatodik szentség tud emberből élő monstranciát alakitani. S ahogy gyülnek a sötétség erői úgy kezd sugárzani ez a monstrancia.

A bánya gyomrából: Halál Mindszentyre. A szűk utcán gyűrűző tömeg: Halál Mindszentyre. Az intellektuelek rohama: Add meg magad. Jönnek az alattomos ajánlatok: szökjön meg, szabad a sorompó, a népi demokrácia nem néz oda. Marad. Jön a megsúgott fenyegetés, Ortutay védve fenyegeti, vigyázzon, az életébe kerülhet magatartása. A prímás csöndesen visszaüzeni: „Többet ér egy halott Mindszenty mint egy élő Ortutay." Házkutatás. Hozzák Zakár Andrást, hüséges, okos titkárját, kísérőjét minden útján. Úristen, mi lett vele: a szeme, a szeme, mosolyog, — de lát? A bőrkabátosok kisérik. A megijedt személyzetet a fogoly bátorítja: ne féljenek, ezek jóemberek. Rákosi Mátyás még négyszáz ilyen bőrkabátos jóembert kéret Oroszországból. Szakembert, kisegítésre. Valami műtét készül. Rákosi beszél a rádióban: „— Kémek, hazaárulók, fassiszták, akik reverenda mögé bújnak, vagy b i b o r o s i t a l á r b a n j á r n a k." A különítmény megérkezik: 400 orosz politikai rendőr az egyházi reakció letörésének döntő pallanatára.

A döntő pillanat? Itt a karácsony, holnap, a hegyek közt már hull a hó. Nyugodt. Környezete egyetlen mozdulatán sem érzi, hogy hetek óta búcsúzik. Az édesanyja megérkezett. Itt ül. Hallgat. Mit is lehetne beszélni. A legnagyobb ajándék hogy itt van most. Ő a földi béke. A pap anyja. Ő adta a szeretetet, a melegséget és erőt, hogy hírdethesse az Evangélium összefogószeretetét és világosságát. Az anya a család a pap számára. Ezüst haján az a fekete fejkendő a falu, nemzedékek öröksége, a családfa, az erő. Az ő boldog, szomorú édesanyja: n e m e s K o v á c s B o r b á l a.

Este nyolc órakor elfogják, karácsony másodnapján.

A levél, melyet letétben hagyott ebben a pillanatban időszerűvé vált.

A kézirat utolsó üzenet volt a püspöki karnak. Azóta világhírűvé vált dokumentum, egyszerű és zseniális mozzanat, géppisztoly és méreg sem tüntetheti el.

Ez a négy mondat állt a levélben:

1. N e m v e t t e m r é s z t s e m m i f é l e ö s s z e e s k ü v é s b e n.

2. N e m m o n d o k l e é r s e k i t i s z t e m r ő l.

3. N i n c s v a l l a n i v a l ó m é s s e m m i t s e m í r o k a l á.

4. H a m é g i s m e g t e n n é m, a z c s a k a z e m b e r i t e s t g y e n g e s é g é n e k k ö v e t k e z m é n y e s a z t e l e v e s e m m i s n e k n y i l v á n í t o m.

BÚCSÚ PAPJAITÓL

TISZTELENDŐ PAPJAIM!

Komoly idők komoly intelmével jövök az Úr Jézus nevében és az Ő követségében (Kor. II. 5, 20.) hozzátok.

Mindig és mindenütt csak az történhetik velünk, amit az Ur rendel vagy megenged. Tudtán kivül még egyetlen hajszál eshetik le fejünkről.

Annyi más után elveheti a világ ezt vagy amazt, de nem veheti el Jézus Krisztusban való hitünket. Ki választ el minket Krisztustól?

Sem élet sem halál sem egyéb teremtmény el nem szakaszthat minket az Isten szeretétől, amely a mi Urunk Jézus Krisztusban vagyon. (Rom. 8, 39) Ő mondotta, mostanra is: Ne aggódjatok éltetekről, mit egyetek, se testetekről, mibe öltözzetek (Máté 6. 25.). Mennyei Atyánknak van gondja reánk.

Nem lehetünk tehát olyanok és nem viselkedhetünk ugy mint akiknek nincs reményük és hitük. (Tes. I. 4. 2.) Ha volnának köztünk, akiket az idők idegzetileg megviseltek, akik hireikkel és rémüldözéseikkel győtrelmére vannak önmaguknak és sorstársaiknak, nyugtalanságukat látva, imádkozzunk értük, hogy háborgó, zaklatott lelkükben csendüljön meg eligazitásként és megnyugtatáskép az édes Üdvözitőnek a viharzó tengeren nagy nyugalommal feltett kédése: Mit féltek kicsinyhitüek (Márk. 4, 40). És kérjük, hogy ez a lélekemelő kérdés adja szivükbe Aranyszáju szent Jánosnak a békéjét, amely akkor öntötte el a lelkét, amikor a világ szelleme, üldözése, nehéz keresztet rakott vállára és a kereszt alatt Konstantinápoly kikötőjéből szólott hiveihez: „Zugnak a habok, rettenetes a vihar, de mi nem félünk, hogy elmerülünk, mert mi sziklán állunk! Ha még ugy dühöng is a tenger, ezt a sziklát nem tudja szétzúzni, ha még ugy üvölt is az orkán, Jézus hajóját nem meritheti el. Valóban mitől is félnénk? A haláltól? „Az én életem Jézus és a halál nekem nyereség." (Fil. 1. 21.) A számkivetéstől? „Az Uré a föld és minden ékessége." (Zsolt. 23. 1.). A vagyonelkobzástól? „Semmit sem hoztunk a világra, kétségkivül el sem vihetünk" (Tim. I. 6. 7.). Amivel a világ rettegtet, azt megvetem; amivel csábit, annak szemébe nevetek. Kérlek benneteket szeretettel, legyetek szilárd és tántorithatatlan a bátorságban!

„Ne aggódjatok tehát a holnapért!" (Máté 25. 34.). „Ne legyetek semmiben sem aggodalmaskodók!" (Filipp. 4. 6.). Sok minden szolgál okulásunkra az Evangéliumban, az Egyház, a világ és nemzetünk történetében. Nem volt selymes keresztény és magyar eleink élete sem. Szent Pál Apostol, a szenvedések férfia, az Ur választott edénye üzeni a mának, nekünk: „Mind ami előre megiratott, okulásunkra iratott meg, hogy reménységünk legyen az Irásokból meritett béketürés és vigasztalás által" (Rom. 15. 4.)

Az aláiratások terén könnyitettem a hivek lelkiismeretén. Ez természetesen nem vonatkozott egyetlen papra, szerzetesre és szerzetesnőre.

A jövőben ilyen könnyítési eshetőség a hivekkel szemben is aligha nyílik; helyt kell állni.

A Jézusért bizonyságul (Mát. 10. 18.) helytállás terén a példaadásra mindenkit megelőzően a papok, szerzetesek és apácák hivatottak. Hitvallásuk semmi kétséget nem hagyhat a hivek, másvallásuak és hitetlenek számára. Érezniök kell sokkal inkább mint bármikor: látványossága lettünk a világnak, angyaloknak is, embereknek is (Kor. I. 4. 9.).

Világító oszlopok legyünk! Tőlünk telhetően, főként életünkkel, magatartásunkkal munkálhodjunk Krisztus Király országáért, amely az igazság és kegyelem világa. Az odavezető úton nem felejtjük Tertullián szavait: Bizonyos vádlók vádjá nekünk dicsőségünk.

Egyházunk szabadságáért, szenvedő népünk és ifjúságunk megőrzéséért, a több békéért, tehát lelki, magasabb érdekekért történik minden és nem azért, amit esetleg ránk fognak.

A hitből megvilágosodott szem tisztán láttat dolgokat és történéseket. A nyáj főpásztorai és pásztorai közül ma ezt a tiszta látást hirdeti Szent Cyprián: „Az Egyház Krisztustól nem távolodik el, hisz az Övé az Egyház, amely nem más, mint a papjával egyesült nép és a pásztorához ragaszkodó nyáj. Innen azt is tudnuk kell, hogy a főpásztor az Egyházban van, amint az Egyház is a püspökben, és ha valaki nincs a püspökkel, a főpásztorral, az nincs is az Egyházban" (Ep. 69. n. 8.).

Ha a körlevelek száma a körülmények folytán megfogyatkoznék, bőséges oktatást kaptunk az utóbbi évek pápai enciklikáiban, ésafőpásztori körlevelekben. Használjuk fel időrőlidőre ezeket.

A kegyelmi élet a szentségek bőséges forrásából mindennél fontosabb. Ezért hirdessük: mosdjatok és legyetek tiszták!" (Iz. 1. 16.). És így öltsétek magatokra az Ur Jézus Krisztust (Róm. 13. 14.). Vele, Benne és Általa nevelődünk tüzet lehelő oroszlánokká.

A kegyelmi élet birtokában nem megy soha feledésben az egy szükséges (Luk. 10. 42.). Erejével szemben a kisértés nem ejthet meg: sokan fognak majd jönni az én nevemben, mondván, hogy én vagyok és sokakat megtévesztenek (Márk. 13. 6.). „Gyümölcseikről ismeritek meg őket" (Máté 7. 16.). A kegyelem birtokában felemelkedhetünk az apostolok magaslatára, akik örülni is tudtak annak, hogy Jézus nevéért gyalázatot, megvesszőzést szenvedhettek. (Ap. csel. 5. 41.).

Ez már a Hegyi Beszéd világa: „Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért, mert övék a mennyeknek országa. Boldogok vagytok, midőn szidalmaznak és üldöznek titeket és hazudván minden rosszat mondanak rátok énérettem" (Máté 5. 10-11.).

Ébren legyetek tehát, minden időben imádkozván, hogy méltók lehessetek mindazoktól, amik bekövetkezendők, megmenekülni és az Ember fia elé állani (Luk. 21. 36.). Imádkozzunk pásztor és nyáj, szüntelen egymásért (Ap. csel. 12. 5.).

Ragyogjon fel előttünk az örökélet reménye, amelyet az Ur megigért. Bizzatok, én meggyőztem a világot! (Ján. 16. 3.)

A JOBBIK LATOR VALLOMÁSA

(Részlet)

Figura Pál, az Andrássy-út 60. rendőrnyomozó hadnagya, a hercegprimás elfogatása után néhány napra kiszökött az országból és Bécsben jelentkezett a nyugati hatóságoknál. Ugyanakkor egy másik 60-beli rendőrtiszt is kiszökött s ugyanezt az utat tette meg. Figura neve belekerült a világsajtóba is, mi is ezt a nevet használjuk. A vallomás azonban a másiké, aki névtelen marad. Ő a „jobbik lator." A párbeszéd az ő vallomásának valóságos adataiból épül fel.

Tiszt: Az előbb azt mondta, hogy ott volt.

Figura: Nem kérem, talán rosszul fejeztem ki magam. Félreértettek. A letartóztatásnál én nem voltam ott. Én a harmadik napon, december 28.-án, vagy 29.-én kísértem fel a hercegprimás urat az első emeletre. Akkor először.

Tiszt: Megtört volt?

Figura: Nem. Őt akkor nem úgy kezelték mint más növedékbe vett foglyot. És még az előkészítés sem volt meg. Csak az orvosok vizsgálták. Sokat. Ugy hallottam, hogy a primásnak a veséjével volt valami baja. Ezért aggódtak.

Tiszt: Aggódtak?

Figura: No már úgy értem, hogy gondot okozott.

Tiszt: Kik ezek az orvosok?

Figura: Doktor Weil; ő a fejes. Régi pártember. Ült is. Csepelen ő szervezte meg az első kommunista gócokat. Még régen, 15 évvel ezelőtt. Mint orvos könnyen dolgozhatott. Csak akkor vették észre, mikor már aktiválta a hálózatot.

Tiszt: Ez Weil.

Figura: Igen. Kicsi, szinte pupos. Alig nagyobb Rákosinál. Mikor együtt vannak a Rákosinak csak a feje nagyobb. Okos ember. Sokat tud. A felszabadulás után másfél évig kinn volt a szovjetben. A 60 küldte ki. Ott tanulmányozta ő ezeket a dolgokat. A legnehezebb előkészítéseket ő végzi. Mikor a foglyot nem szabad hazavágni.

Tiszt: Mi az hogy hazavágni?

Figura: Rövid úton elintézni. Magánkezelésben.

Tiszt: Megölni?

Figura: Az.

Tiszt: És még ki van ott orvos?

Figura: Balassa. A tányérajku Balassa. Régi ember. És Kelemen a nőorvos.

Tiszt: A női foglyokat vizsgálja?

Figura: Nem. Csak nőorvos volt, de bevágódott és nagyon megszerette a 60-at. De azért meglátszik rajta a régi pacientura. Fínom. Ő ma is pulzuson csókolja a nőket. Ha valaki vendége jön, a szobájába, a 60-ba.

Tiszt: Ki őrizte a primást az első napokban?

Figura: Nem tudom a neveket. Legénység.

Tiszt: Tudott akkor valamit róla?

Figura: Tudtam. Akkor még nem volt semmi baj. A kabátja is megmaradt, a pásztorgyűrűje, minden. Csak az imakönyvét kérette fel Gutmann, a második emeletre.

Tiszt: Ki ez a Gutmann?

Figura: A Restaurálási Osztály vezetője.

Tiszt: Mi az?

Figura: Itt készítik a törzslapokat; hozzá futnak be a lejegyzett beszélgetések, a részlet adatok, a házkutatások anyaga. Csak átnézte az imakönyvet aztán vissza adatta. Kárpáti vitte le.

Tiszt: Miért említi meg ezt a nevet? Kicsoda Kárpáti?

Figura: Birkózó világbajnok.

Tiszt: És milyen beosztásban van ott?

Figura: Nyomozó. A debreceni fökülönítménytől hozták be Pestre. Nem maradhatott már Debrecenben. Ő feszítette keresztre Tóth Mihályt.

Tiszt: /mintha megütöttek volna/ No!

Figura: Helyesebben nem keresztre feszítette, hanem a falhoz szegezte, de úgy kereszt alakban. Ott vérzett el.

Tiszt: Ki volt ez a Tóth Mihály?

Figura: Valami nyilas vagy csendőr, nem tudom. Kárpáti úgy tudta, hogy ez vaggonírozta be az apját.

Tiszt: Kárpáti zsidó?

Figura: Munkaszolgálatos volt. S az apját Dachauban megölték.

Tiszt: /megborzong a gondolatra, hogy mivé lett Európa./

Figura: Tóth Mihály orosz fogságból került haza, két év után, nagyon leromlott volt, Kárpáti megismerte az utcán, bevitte a foglyot és megölte. Híre ment valahogy a dolognak. Rossz hangulat lett Debrecenben. Tóth Mihály tényleg ott állt a vonatnál, de egyáltalán nem ismerte azokat, akiket elvittek. Kárpátit be kellett hozni a központba. A séf nem szereti a klangot.

Tiszt: Szóval ez a Kárpáti adta át a primásnak az imakönyvét.

Figura: Igen. Akarta látni. Különben nem volt dolga vele. Csak meg akarta nézni odalenn.

Tiszt: Kinek volt „dolga" a primással?

Figura: A pingpongozóknak.

Tiszt: Ezek a gumiszoba specialistái?

Figura: Igen.

Tiszt: Az előbb már beszélt Oszkóról. Akkor említett egy másik ilyen specialistát is, valami — —

Figura: Csapó. Csapó Andor. Rendőrőrnagy.

Tiszt: Ez dolgozik a gumiszobában. Ki ez az ember?

Figura: Lakatos volt, a vasasok közt szervezett még a háború előtt. Később munkaszolgálatos lett, aztán a felszabaduláskor a séf mellé került. Rendkivül ügyes, jó szervező. Ő szervezte meg az Andrássy-Ut 60. énekkarát is.

Tiszt: Ne mondja! A 60-nak énekkara is van?

Figura: Nagyon müvészit produkál. A séf is úgy találta, hogy a lélek felfrissitésére, nemesitésére a dal a legjobb eszköz. Minden kedden és pénteken próba. Szerepeltünk is sokat mindenfelé, a rádióban — —

Tiszt: Remek. A hóhérok kórusa.

Figura: Kérem a 60-ban nemcsak hóhérok vannak. Nagy ott a sima személyzet is. Én azt hiszem, hogy az is a zenének köszönhető, hogy Csapón nem érzik meg, hogy milyen piszkos munkát végez. Kövérkés, joviális, mindig, friss, mindig jókedvű, senki se gondolná, hogy a belső vérzések specialistája.

Tiszt: Mikor látta utoljára a hercegprimást?

Figura: Az azt hiszem az elfogatásának kilenc, tizedik napján lehetett. Akkor már nagyon nyugtalan volt; az arca sárga, akkor már kezdtek erősen rámenni, — éjszaka félkettőkor kellett felkísérnem. Egy szót nem kérdezett, -mások ilyenkor kérdezni szokták az embert, — én is hangtalanul mentem fel mellette. Ugyanigy kisértem fel egyszer éjszaka Bárdossy Lászlót. Tudtam, hogy Csapóék kúrája következik az éjjel. Amig gyülekeztek benn, ott álltunk a bejáróban. Néztem és olyan kicsinek tűnt most, az volt az érzésem, hogy fel kellene karolnom és elvinnem. Én nem szoktam őrült lenni kérem, de akkor nem értettem, hogyan vagyunk mi ott: ő és én is, — én is fogoly voltam ott. Már szólani kellett volna, nem tudtam megszólalni. Elővettem a port és odanyujtottam; rámnézett, összehúzódtak a szemei és láttam, azt hiszi, hogy én akarom megölni. Én álltam ott tehetetlenül .. de a vád egyszerre elmúlt a szeméből, már tudta, hogy segíteni akarok s akkor már megtudtam szólalni, azt hiszem ezt mondtam: csak a rabkórházig visz ez a por, vegye be, a kórház már menekülés, annyi kintól, az már szabadulás, ott nem merik bántani. Elhárította a kezemet s akkor egyszerre megnőtt az a vékony kis ember, fölém hajolt, a homlokomon volt a keze s valami földöntuli melegséggel ezt súgta: ti csak vigyázzatok fiacskáim. Azt hiszem megáldott.

Csapó jött, átvette a foglyot és én egy óra mulva elindultam a határ felé.

TÉLI SZIVÁRVÁNY ESZTERGOM FELETT

LETARTÓZTATÁSA ELŐTTI NAPOKBAN IRTA MEGEZT AZ ÜZENETÉT A MAGYAR NÉPHEZ. A POLITIKAI RENDŐRSÉG ELKOBOZTA. KÜLFÖLDÖN KERÜLT ELŐSZÖR NYILVÁNOSSÁGRA.

Krisztusban Kedves Híveink!

Hetek óta azonos „határozatokat" hoznak ellenem Csonkamagyarország helységeiben. Elítélik az ország gócpontjain rendezett Mária-napokon általam szitott „ellenforradalmakat és népellenességeket". Panaszkodnak az Egyház és állam közötti megegyezés elmaradása miatt. Követelik a „káros tevékenység" megakadályozását.

A Boldogasszony-éve keretében megrendezett Mária-napok célja, a hagyományos, magyar Mária-tisztelet elmélyítése és a vallásos öntudat erősítése volt. Soha olyan kérdés, mely merőben politikai, szóba a Mária-napokon nem került. Ellenben hirdettük ott Mária nevének tiszteletét, és a Mária-tisztelet mellett a tizparancsolatot, az emberi méltóságot, az igazságot és a szeretetet.

A kitűzött célt a Mária-napok elérték. A megitélésre, kivatott Magyar Püspöki Kar ezt megállapitotta. A kapcsolatos támadásokkal szemben azonositotta magát velem.

Ugyanezt tanusitják az ország közvéleményét jelentő azok a milliók, akiknek hősies, áldozatos kitartásával szemben, az alkalmazókat mélyen lealacsonyitó, a demokratikus törvényben biztositott vallásszabadsággal össze nem egyeztethető annyi eszközt kellett igénybevenni és mégis sikertelenül.

Ami a „határozatok" jogi értékét illeti, meg kell állapitani: annyi hivatalos igéret ellenére, a második világháboru ót- — a fővárost kivéve — mindezideig elmaradtak az önkormányzati választások. Ami határozatot tehát vármegyékben, városokban, községekben hoznak, annak valójában jogi alapja nincsen.

A kenyér és személyes szabadság elvesztésével megerőszakolt egyének megnyilatkozása, az ország némaságra kárhoztatott, az alkotmány sáncaiból kizárt egész közvéleményével szemben, komolytalan játék a közélettel. A demokrácia szólás-szabadsága ugy jelentkezik ezekben, hogy az ellentmondást kizárja. És ha, mint a felmerülő példák mutatják, ilyen mégis van; a demokrácia-biztositotta kritika, elbocsátást vagy más hasonló beavatkozást von maga után. Ezeknek szen-

vedése mélyen fáj. A kényszerrel szembekerülőké minden részvétem. Az erősség és hűség gyönyörű példái meghatnak.

Ami a „sérelmeket" illeti, mint kezdettől mindig, most is adósak a cáfolattal. Már kértük, hogy a kormány publikálja panaszolt leveleimet és bocsássa ország-világ közvéleményének ítélete alá. Ez sem történt meg. Ragaszkodnak az ingoványos általánosságokhoz.

Hogy nincs megegyezés Egyház és állam — illetve helyesebben pártok — között, erre nézve mindenki tudja, hogy az Egyházhoz csak háromhónapos késéssel érkezett meg a meghívó arra a tárgyalásra, amelyre készségét ország-világ előtt ismételten kifejezte. Addig hirdették az Egyházat illető kérdéseknek csak előzetes tárgyalással való elintézését, amig ép a leglényegesebb ilyen kérdést, az iskola-ügyet egyoldaluan intézték el, ép a meghivó megérkezése idején. A bünbak szerepét természetesen az Egyháznak juttatják.

Van valami elgondolkoztató abban is, hogy a Mária-napok körül nem az Egyház, hanem az erőszak oldalán panaszkodnak.

Ám nyugodtan nézem a mesterségesen felkorbácsolt hullámokat. Azon a helyen, ahol nem pártok, de az Apostoli Szentszék kegyéből és bizalmából őrt állok, a tajtékzó hullámok nem szokatlanok. A történelem változatos. Két elődöm a harctéren esett el, kettőt összes javaitól konfiskálással megfosztottak. Vitéz Jánost fogságba vetették. Martinuzzi a hatalmasoktól felfogadott orgyilkosok kezétől esett el. Pázmányt, a legnagyobbat számüzték. Károlyi Ambrus a betegek látogatása, gondozása közepette a pusztitó ragály áldozata lett.

Elődeim közül senki sem állott annyira eszközök hijjával, mint én. Annyi célzatosan megszőtt, százszor megcáfolt, de konokul, továbbhirdetett valótlanság nem tajtékzott mind a hetvennyolc elődöm körül, együttvéve sem mint körülöttem.

Állok Istenért, Egyházért, Hazáért, mert ezt a kötelességet rójja rám a nagyvilágon legárvább népem történelmi szolgálata.

Nemzetem szenvedése mellett a magam sorsa nem fontos.

Nem vádolom vádlómat. Ha a helyzetet időnkint megvilágitani kényszerülök, ezt csak nemzetem feltörő fájdalma, kicsorduló könnye, megrázó igazsága teszi.

Imádkozom az igazság és szeretet világáért.

Azokért is, akik Mesterem szava szerint nem tudják, mit cselekszenek. Szivből megbocsátok nekik.

MINDSZENTY JÓZSEF s. k.

Esztergom érseke, bíboros hercegprimás

MODERN PASSIO

Szoba az Andrássy-út 60. második emletén.

A mennyezet magasságából fekete posztó körfüggöny boritja a falat. Ablak nincs. A mennyezetet tompa zöldes neonfény világitja. Zöld ripsz garnitura. Az egyik sarokban pálma. Szokatlan a szoba közepére helyezett divány.

A diványt három orvos állja körül.

A diványon a biboros teste.

Weil: (a test fölé hajol, felnyitja az egyik szemhéjat. Figyeli.) A pupilla még merev. Nem reagál.

Balassa: (odahúzza az egyik karosszéket, leül. Kézbeveszi a biboros élettelen kezét. Érverést mér.)

Kelemen: Tizenhét órája tart a transz. (Szünet) Nem coma ez?

Balassa: (Visszateszi a mellkasra a kezet.) A pulzus kicsit gyenge, de rithmusos. Szivmüködés kielégitő.

Weil: Most jutunk el a fizikumi lebontás legalsó fokára az élet veszélyeztetése nélkül. De mindenesetre a váratlan collapsusok veszélyzónája ez.

Kelemen: Kinos lenne. (Csend. Lassan a fej fölé kerül. Nézi.) Az arc megkövesedett, kékesfehér. A fül és az ajak krétaszerü.

Weil: Mennyi volt a vércukor tegnap?

Balassa: Mélyen a normal alá sülyedt.

Kelemen: Ez a test most élőkoporsója egy halott léleknek.

Weil: Egy kicsit túlhajtották odalenn a dolgot. (Megnézi a pulzust) Nincs semmi baj. Mindjárt tonizaljuk egy kicsit a szivet.

Balassa: A régi törvényszéki orvos csodálkozna, hogy mennyire megnött a szerepköre.

Weil: Megértem, hogy türelmetlen az Osztály. Kilenc napja dolgoznak s az anyag nem az amit vártak. Sok a negativum. Tulajdonképen belőle, (a test felé int) nem hoztak ki semmit.

Kelemen: Igen, hiányzik az a belső fordulat, amit csak ő adhatott volna meg. A hitelesség bélyege a vallomásokon. Amit az osztály nem tud megoldani, akárhogy is belemegy a dologba.

Balassa: S azt hiszem kicsit tulkoránra tüzték ki a tárgyalást. Publikum elé vinni éretlenül, képtelenség.

Weil: Hát abba a terminusba majd beleszólunk. Idő kell. A biboros uj énjét meg kell komponálnom, — még magam sem látom világosan.

Nem ismerem a papi tipusokat. Rendkivül kényes feladat. Uraim, az orvos és pszichiater leggyönyörübb területén dolgozunk. A forradalom megadta a lehetőségét, hogy egy főpapon mutathassuk be a tömegeknek, hogy a lélek fikció. Az egyház régen még a halott test boncolását is tiltotta, most eljutottunk oda, hogy a lélek élveboncolását végezhetjük el egy biboroson.

Kelemen: Mi a közvetlen feladat?

Weil: Most hatolunk be a tudattalanba, az ős-énbe. Feladatunk az ugynevezett **lélek kivonásá** az emberi testből, — **a fizikum, az idegháló zat** és az agyi tevékenység **összeomlása nélkül.** A szovjet kisérletek tömegének köszönhető, hogy ma már szinte biztos terepen mozgunk itt, és hogy nagy eredményekre támaszkodhatunk.

Biboros: (jobb keze lecsúszik, — mélyet sóhajt)

Weil: A lélek lebontása az élő fizikumban, helyesebben talán áthangolása, vagy mélyebbre hatolva: egy uj én beépitése a fizikumba ez a modern szovjet biopszichologia diadala. (Elgondolkozva játszik ceruzájával a biboros feje felett.) Lélek, lélek, lélek mondom és nevezzük csak továbbra is léleknek a könnyebb kezelhetőség kedvéért, a szervek összmüködésének ezt a derivátumát, — ez a lélek kérem felszámolás alatt áll. A testnek ez a szinte önálló életre törő készsége, ez a lélek amely sugárzik belülről, magja már a biologiai ősénben is benne van, fluidál, hullámhossza van, ugyanakkor a testet mint burok veszi körül, s az egyén légkörét jelenti, — ez a rejtélyes lélek foglyunk lett.

Biboros: (teste a maláriás hidegrázás sokkjával remegni kezd. Lélegzés szaggatottabb, gyorsabb)

Weil: (felveszi a lecsuszott kart. Szünet) Ugy látom átléptük a krizist. Lám, az ajkak szineződnek, a homlokon verejték. (Megfogja az állat) Az állkapocs spazmusosan zár. Megindul a felfelétörés a tudat-küszöb felé. Nagy erőfeszitéssel dolgozza fel magát.

Kelemen: Meg akar születni az én.

Weil: Ez az.

Kelemen: És van emléke erről az érzésről?

Weil: Már kinek?

Kelemen: Nem is tudom hogyan nevezzem?

Weil: (nevet) Elhiszem, hogy akadozik, hogy nem tudja megnevezni az alanyt. Paciensnek nehezen nevezhetjük az ilyen müvi beteget. Bünös? — naivitás. Egyén? Az se, hiszen éppen az egyénisége válságáról van szó. Nevezzük csak **Példánynak:** kisérleti példánynak. Mert

mindegy, hogy biborosról, vagy békáról van szó. Tehát, van-e emléke a Példánynak erről az érzésről? Van. Az az érzése általában, hogy valami rettenetes kisérletet végeznek rajta, amit nem lehet tulélni. És mint a halálból visszatérő gyógyuló, másként látja a napot, az életet. Figyeljék meg az előbb még megkövesedett üres arc nézett ránk, most az élet hulláma önti el. Kinyilik a szeme.

Biboros: (a tág merev pupilla félelmes mélységével néz)

Weil: (játszik a szem felett) Nem lát. (Szünet) A látási zavarok természetes velejárók, de a regenerálódás gyors és majdnem teljes. (Szünet) Ugy látom, beáll a tudati állapot. Természetesen ez imbolygás a tudatküszöb alá és fölé. A két én közti senkiföldjén állunk. Az orvosi procedura alapozása után most a pszichiáter lép előtérbe. A transzban alkalmazott elektromos impulzusok hatása még soká érezhető, egész sajátos labilitás, — bizonyos misztikus állapot, mikor a nihilizált én alkalmas az áthangolásra, az agyvelő elektromos hullámai nagy kilengéseket mutatnak, anomális, a test tele bizonytalansággal, rejtett dideregéssel, félelemérzéssel, — úgy érzi magát mintha nagyitón néznék. Valami sajátos fél-öntudati állapot ez, az érzékelés mód teljesen irreálissá válik, vezetni kell egy új realitás felé. (Szünet)

Biboros: (fakón) Hideg van.

Weil: Megérkezett. — Azt hiszem a viaszfelvevő már dolgozik odaát, tegyük közelebb, egészen közel a mikrofont.

Balassa: (a pálma mögül kiemel és a divány fejéhez állit egy mikrofon állványt)

Weil: Igy. És Kelemen doktort megkérem jegyezze az anyagot.

Biboros: (mélyet sóhajt)

Weil: (odaül, megnézi az óráját, pulzust figyel. Aztán hangosan, tagolva a biboros nyitott, nemlátó szemébe mondja) Lát engem?

Biboros: (hallgat)

Weil: Rosszul érzi magát? (Szünet) Én az orvos vagyok. Az orvos. Nincs semmi baj. Túl vagyunk a nehezén.

Biboros: Sötét van.

Weil: Fáradt, ugye?

Biboros: (valami messzi emléket mormol) Tenebrae factae sunt super terram . . .

Weil: Most meg kell majd szépen erösödnie. Holnap már lehet enni. Mit szeret?

Biboros: (hallgat)

Weil: Eminenciád, — megengedi a hagyományos tiszteletet — szeretném, ha megszokná a közelségemet, ha nem lennék annyira idegen. Nézze,

a világ szeme rajtunk van. A feladat kényes amit végre kell hajtanunk. Szóval jobban jönne ki, ha rám támaszkodna, ha nem lenne ellenséges. (Szünet) Ha nem eszik, szöllöcukrot kap, — t ű b ö l . . . . (Finom, szalon nevetéssel) Attól fél, ugye? Na ne féljen. Nem szeretem brutalitást. Főleg szellemi emberen. (Feláll.)

B a l a s s a : (a pálma mögül kis üveg mütő asztalkát gurit elő)

W e i l : De most azért egy kicsit stimulálnom kell. (Átveszi Balassától az injekciós fecskendőt, magasan a világosság felé tartva kifreccsent belőle egy keveset) Igy.

B a l a s s a : (jódos vattával végighúz a tehetetlen karon)

W e i l : Erő kell. (Bedöfi a tüt) Hogy félni tudjunk, ahhoz is erő kell. (Szünet) Mindjárt frissebb lesz. (Kelemenhez) Tulajdonképpen látomásszerű számára mindaz, ami vele történik. A reminiscenciák gomolygása. A régi testbe ugy jönnek vissza az emlékek, mint egy régi lakásba, ahová uj lakó költözött. Ott látják az uj lakót és zavartan elköszönnek.

B i b o r o s : (nyugtalan sóhaj szakad fel belőle) Ó élve eltemetve a testben.

W e i l : Hypoglycaemiás nyugtalanság. De ez az a pillanat, amikor az uj tájékozódás megindul és megkezdhetjük az áthangolást. Már figyel és tud koncentrálni. (Odamegy a biboroshoz) No? Frissebb? Látja, segíteni akarok. (Leül melléje, mesélőn) Most uj körülmények közé került, nem ismeri itt a helyzetet. (Szünet) Hallja, amit mondok?

B i b o r o s : Hallom.

W e i l : Na. Beszélgetünk egy kicsit. Helyes? Ön érzékeny, — én tapintatos vagyok. Szeretném, ha végig ezen a síkon maradnánk. A papilélek különben is érzékenyebb. Az ön lelkiismerete más. Mások a súlyok és mások a mértékek. Káprázatban él. Szeretném belehangolni a valóságba. Szeretném felszabaditani az illuzióktól. Vagy, ha nem tud enélkül élni, uj káprázatokat adnék. Ön valami sajátos módon magában gyüjtötte a tömeg erejét, ön kulcs a tömegekhez. S ez az arany kulcs most itt van, kézben van, nyiltan kimondom, mi ezt a kulcsot használni akarjuk.

B i b o r o s : Mit kiván tőlem?

W e i l : Át kell alakulnia! A maga összetört akaratával erre képtelen. Sőt, megmaradt ösztöneivel ellene feszül. A nyomozati eljárás a leggyengédebb kiván lenni önnel szemben. Hiszen ez közös érdekünk. Odakinn az országban most talán azt hiszik, hogy ön itt hideg vízben áll és, hogy sós halat etetünk magával. Pedig én legszivesebben madártejjel etetném. Mindig a célt kell nézni. A biborossal nem az a

cél, hogy most kvitteljünk az Inkvizicióért, a bíborost a tömegnek kell felmutatni, a tömeg belőle táplálkozik, a tömeg előtt kell felbotani, hogy fürészpor hulljon ki belőle: Ime a tüzet lehelő oroszlán!

Biboros: /Mormolja/ Szárnyaid árnyékába huzódom mig elvonul a gonoszság.

Weil: Ne gondolja, hogy elszólás amit mondtam.

Biboros: /magában/ Ébren legyetek és imádkozzatok.

Weil: Ön meggyőződéséért szivesen meghalna most.

Biboros: Csak az történhetik velünk amit az Ur megenged.

Weil: Mi vigyázunk az életére. Az egyház mártirrá avatná. A tömegekben uj legendákat inditana el. Ne legyünk szentimentálisak: nem lesz martír önből. Élve marad és vér itt nem folyik. Nehéz lesz átfogalmazni a martyrium fogalmát ott ahol a test tovább él és a lélek vérzik el.

Biboros: A lélek Isten lehelete.

Weil: Ha kényszerit rá, az új felismerés foudroyáns lesz. Gondolja hogyha én lehatolok a cortex alá ott a végtelennel találkozom? Meglepődne, ha látná milyen hamar leér a mérőón! Mi van az élet őstalaja mélyén? Isten? Sátán? Varangy? A misztérium itt van, idenézzen ezekben a kis üvegekben. Ezek adják a lelket, melv után vonaglik a felfüzött test. /Ampullákat mutat fel a mütöasztalról/ Ebből agitátor lesz. Ebből gyilkos. Ebből kéjenc. Hol van itt az isten?

Biboros: Et eritis sicut Dii.

Weil: És itt van az ön uj énje.

Biboros: Mit kiván tőlem?...

Weil: Adja meg magát! Elő kell hívnom önből a másik énjét. [Szenvedéllyel] A hatalom, a lehetőség itt van. Vége az elméletnek! Üljön fel!

Biboros: /felül/ Nem látok...

Weil: Reflektort! A jupitert! /a kigyúló reflektor belevág a bíboros merev nyitott szemébe. Feljajdul A három orvos fekete szemüveget tesz fel. Most érezni csak, hogy a függönyök mögött személyzet dolgozik./

Biboros: /magában tétován dadogja/ ... a bukott angyalok...

Weil: /felkiált/ Hát ha Jézus ördögöt üzhetett ki az emberi testből, nem gondolja, hogy mi tudunk szállást csinálni a sátánnak az emberi testben?

Biboros: A magánosság és szorongás óráin őrizz meg Jézusom.

Weil: Álljon fel! Ne imádkozzék! Induljon a fény felé!

Biboros: /előrenyujtott kezekkel az atropintól vakon lépeget előre/

Weil: Ne imbolyogjon! Nem játszunk élő holttestet. Birja maga ezt. Az

erős, az izgató, az acél főpap!

A milliókat kormányó l é l e k a k e z e m b e n van. Nem akarom megalázni. Nem csinálok önből őrjöngőt, szatirt. A filmgép lencséje néz itt ki a függönyből. Nem járatom el önnel a tábeszesek táncát. Felvehetik és egy óra mulva vetithetik odakint a papjainak és népnek — — nem teszem; nem vallomást akarok magától, nem aláirást, hanem m a g a t a r t á s t! Uj evangéliumot kell hirdetnie Mindszenty! Judás nem zokog ma a gyilkosság után és Kain nem bujdosik el. A tömeg a miénk! A biboros meakulpázva fog végigvonulni a tömeg előtt. /Weil jobbján Balassa, baljún Kelemen. A kardinális ott áll előttük. Weil, korbácsoló erővel/ Most hajoljon meg! Előttünk! Meghajolni! Mélyen! Mintha szentség előtt hajolna meg!

B i b o r o s : /hangtalanul elzuhan/

B a l a s s a : /és Kelemen fölemelik, a diványra teszik/

W e i l : /utánuk megy/ Az ilyen aszketikus test szivós. Nagy erőtartalékai vannak. Böjtök, vigiliák, éjszakák a templom kövén — —

B i b o r o s : /megtört szeméből folynak a könnyek/

W e i l : /egészen közel hajol, föléje/ Az isten magárahagyta, érti?

B i b o r o s : Éli, Éli lamma sabaktani...

B a l a s s a : Illést hivja.

B i b o r o s : Azt hittem fegyvered leszek Jézusom, — de ha te nem tartasz meg kezedben mi vagyok én Uram?...

W e i l : Takarják le. Még beszél, de nincs magánál. A birósági anyagot holnap csináljuk, vagy még éjjel.

B i b o r o s : /tőredezetten/ ... amiért küzdöttem elnyelik a hullámok.... szegény kicsi elesett népem...

W e i l : Ez már nem érdekes, kikapcsolhatják a mikrofont.

B i b o r o s : — da pacem Domine in diebus istis — — rejts el előlük Uram — — nagyon megfáradtam — —

W e i l : Éjfélkor folytatjuk. Kikapcsolni!

/S ö t é t l e s z/

B i b o r o s : Sugárzik a Te világosságod. Minden látszat, káprázat... csak Te vagy a valóság Jézus...

DÉMONOK ÉS KEGYELEM

Különleges halált gondolnak ki számára a sötétség hatalmai.

A materialista orvos betör a teremtő műhelyébe s most már a lélek abortőrje lesz. A halálok halálát akarják a Biborosra: éljen megvakult lélekkel.

Testét ezt a kiégett rádiót megtarthatja.

Keze ne emelje többé az engesztelés patenáját; a kéz idegen, ott felejtett kesztyű.

A sátán ma is intellektüel. Céltudatosan mozgat minden figurát. A szovjet: a matéria lázadása az Ujtestamentum ellen, tömegerőkkel. Kétezer év óta a leghatalmasabb ideologiai és tömegtámadás Európa ellen. A szovjet, az egykori, esedékes orosz forradalomból kiégette Dosztojevszkij Krisztus stigmáit amely megszentelhette volna ezt a forradalmat. A vajudó orosz lélekből számüzte az emberré szentelő Jézust. A szovjet Elitélt Tömeget akar.

Magyarország felett nő a félelem és nőnek az árnyak.

Egyre több a titok és egyre mélyebb a titok. Mi ez a haláltánc amivé az élet lett? A kórház nem gyógyit többé, félni kell: az orvos öl. Az iskola nem tanit többé, idegent nevel a szülő véréből: az iskola öl. Aki életét adja övéiért az bűnös és a katonaszökevény, hős. A gyermek vonzódását az anyához, libidónak nevezik s a köruti bacchanáliát családi ünnepnek.

Az ország a végső veszély riadóállapotában él. A teliesen behálózott társadalomban minden mozdulat védekező. Európa messze van, Magyarország egyedül s az országban benn millió és millió magárahagyott ember, egyedül.

S a vérengző szinjátékból nem lehet felébredni: a démonok nem tünnek el a hajnali kakasszóra, a hajnal nem hoz uj napot. A sátán felölti Bereczky palástját és békeimát mond, Rajk a vörös nyilas Robespierre emberrablásra épiti át a követségeket, az Andrássy-út pincéiben az élő tömegsirokban üvegszemű foglyok néznek és szószékre lép a Bibliás Hóhér: Tildy.

Ezek a nevek nem nevek többé, hanem a Démonnak különböző maszkjai. A valósággá vált haláltánc fölött emberentúli erők viaskodnak: láthatatlan légiók harca az emberért és az ember ellen. Szent Mihály pányvája suhog felettünk az ördögi sárkány felé.

S a megnyilt egek alatt a viharban áradni kezd az isteni kegyelem.

Az egyetlen igaz forradalom ma Magyarországon a lelkek legmélyén zajlik.

A katakombák népének n é m a összenézése: ez a forradalom.

És a lelkek millióinak áradó imádsága, emberi és angyali ima őrvénylően veszi körül a börtönt. Idegesek, sírnak az imák, türelmetlenek és szeretnek. Fel akarják szakítani a börtönrácsot.

A megtőretett test Árnyéka pedig az imák szárnyán átlépi a Szakadékot és győzedelmesen a Fénybe lép.

* * *

IMPRIMATUR MEGJEGYZÉS.

Nincs ellenfelünk és ellenségünk, csak a bűn, amely az e m b e r s z e m é l y i s é g é r e, a z é l e t s z e n t s é g é r e t ö r. A bűnnek nincs nemzetisége, felekezete. Nincs baloldali bűn és nincs jobboldali: a bűn arca egy.

A huszadik század szobra nem a G o n d o l k o d ó lett, hanem a R a b s z o l g a. A század őrjöng az ember eltaposásának bűnében. Egyetlen parancs lehet csak szellemi ember számára: a leigázott ember felemelése, a meggyalázott élet védelme.

Ez az egyetlen parancs hajtja ezeket a kommentáló sorokat.

K. A.

Itt végződik a könyv.

PRO DEO ET LIBERTATE

SZÓZAT

KÉTHETENKÉNT MEGJELENŐ FOLYÓIRAT

A MAGYAR SZELLEM
SZABADSÁGHARCÁNAK A HANGJA

Politika

Irodalom

Müvészet

Család

SZERKESZTI: KOVÁCH ALADÁR

ELSÖ SZÁMA: 1949 AUGUSZTUS ELSEJÉN.

ELÖJEGYEZHETÖ

Cím: ARCHIVUM HUNGARICUM, INNSBRUCK 1, Postfach AUSTRIA